Q
f :85.

M 16

n° 88 — 160

q. Oratio

in Ravenna.

DE SACRIS ECCLE SIAE MINISTERIIS AC BENEFICIIS. LIBRI VIII,

In quibus quicquid ad plenam Iuris Pontificij cognitionem neceſſarium eſt, breuiter ac dilucidè explicatum continetur.

ITEM,

PRO LIBERTATE ECCLEſiæ Gallicæ aduerſus Romanã aulam Defenſio Pariſienſis Curiæ Ludouico XI. Gallorũ Regi quondam oblata.

Authore Franciſco Duareno Iureconſulto, & ordinario Iuris ciuilis Doctore in ciuitate Biturig.

ALESANDRINA

LVTETIAE,
Ex typographia Matthæi Dauîdis, via amygdalina, ad Veritatis inſigne.
1551.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Donum S.D.N. Alexandri VII

FRANCISC. DVARENVS. IVRISC.

AD MARGARITAM FRANCICAM Regis ſororem, ducémque Biturigũ, epiſtola ſcripta ab authore antequam Lutetia Pariſiorum Auaricum Biturig. migraſſet.

CVM nuper ex vrbe ad fanũ Mauri, ego & quidam alij noſtri ordinis viri ſanè boni, & literarũ amantes feſtis diebus otioſiſque cõceſſiſſemus, nuntiatúmque nobis eſſet Michaëlem Hoſpitaliũ, qui inter ſenatores curiæ Pariſienſis & integerrimus & doctiſſimus habebatur, illuc aduentaſſe, cõ feſtim ad eius villam ſalutãdi viſendíque hominis cauſa perreximus. Qui vt ſalutantes nos comiter ac humaniter excepit, moram nullã interponendã eſſe putauimus, quin ſimul cum eo amœniſſimis in locis eius vici ſuauiſſimè colloquentes, deambularemus. Ac multis iam ſpatiis confectis, tandem ad prætoriũ hortóſque ventum eſt, qui Gul. Budæi fuiſſe dicebantur. Quo in loco nullus profectò fuit, quin libentiſſimè conſiſteret, nõ ſolum quia ad æſtum, calorémque vitandum longè erat cõmodiſſimus: ſed quia talem, tantúmque virum,

Michael Hospitalis

De Hortis Budaei.

de Budæo

qui memoria noſtra vniuerſam Europam ſui nominis gloria impleuerat, nobis velut in conſpectu ponere videbatur, ac ita verſabatur ante oculos ſpecies eius & imago, cuius ſedem, domicilium, veſtigia contemplabamur, vt nihil poſſet cadere iucundius. Eſt enim neſcio quo pacto naturâ hoc nobis inſitum, vt locis in quibus ſummi præcellentéſque viri multum verſati ſunt, aut ſupellectile, vel re alia, quam in vſu habuerũt, magis quàm librorum ab eiſdem conſcriptorũ lectione ſępenumero commoueamur. Teſtatur Cicero cùm aliquando veniſſet Metapontum, non antè ad hoſpitem diuertiſſe, quàm locum ipſum in quo vitam ædiderat Pythagoras, ſedémque vidiſſet. Et Lucianus author eſt, Epicteti philoſophi lucernam, quæ fictilis erat, tribus drachmarum milibus emptam fuiſſe. In hortis igitur Budæi viſum eſt omnibus cõſidere, qui ſimul Hoſpitalio duce illuc conuenerant, optimis ſanè ac eruditiſſimis viris, quorum nomina, raram eximiámque eorum virtutem admiratus, continere me non potui, quominus hîc adſcriberem. Fuerunt enim hi, Bart. Fayus, & Anton. Sennetonius, ordinis ſenatorij lectiſſimi ornatiſſimíque viri, & inſignis cùm doctrinæ, tum etiam integritatis & probitatis nomine cõſpicui ac venerandi, Franciſcus & Sebaſtianus Albaſpinei fratres: quorum hic adoleſcentiæ vixdum annos egreſſus, multas legationes magna

de lucerna Epicteti

Sennetonius

Albaspineus

cum laude obiuerat, ac in rebus gerendis vbique talem ſe præſtiterat, vt ampliſſimis iam ſacerdotiis atque honoribus benignitate Regis auctus eſſet: ille tuam Biturigum prouinciam ita tum regebat ac moderabatur, vt ab eo omnis æquitatis, iuſtitiæ, prudentiæ, magnitudinis animi exempla peterentur: vterque nobis propter ſimilitudinem ſtudiorum & beneficiorum magnitudinem coniunctiſſimus erat. In eo cõſeſſu & colloquio multos varióſque ſermones habitos fuiſſe recordor, tum de ſtudiis Budæi, quæ mihi propter veterem cum eo homine conſuetudinem aliquanto erant notiora quàm cęteris, tum de triſti admodum atque acerbo caſu, quem literæ interiores extincto illo lumine pertulerunt. Ac vt alius ex alio naſcitur ſermo, hinc arrepta eſt occaſio cõmemorandi, quàm paucis annis, quantã literæ bonæ iacturam, paucorum hominum interitu, in Gallia noſtra feciſſent. Nam Budæi fatum non longo admodum interuallo ſecuta eſt Regis Franciſci patris tui mors luctuoſa, principum omnium, quos vnquam ſol vidit, literis deditiſſimi, vt iam bonorum omniũ conſenſu, literarum ac diſciplinarũ parentis cognomen ei tribuatur. Nec ita multò pòſt reginam Nauarrę Margaritam, cæleſti haud dubiè præditam ingenio fœminã, & eo in literas amore ac ſtudio, vt Franciſco Regi, cuius erat ſoror, non concederet, inuida fata nobis eripuerunt. In hanc

Exempla justitiae ab aliquo petere.

Rex Franciscus.

Regina Margarita.

ſententiam cùm multa grauiter & copioſe à ſingulis dicerentur, memini tum ita locutũ Hoſpitalium fuiſſe, vt dolorem noſtrũ, mœrorémq; oratione ſua non parũ leniret ac minueret. Is enim ex tanta clade fœminã vnam ſupereſſe dicebat, cuius ea eſſet non ſolùm authoritas ac maieſtas, verùm etiã doctrina ſingularis cum honeſta volũtate affectúque coniuncta, vt literas collabentes ſola facilè ſuſtentaret ac tueretur. Ac poſtquã de te, ſtudiíſque tuis, & admirabili literarũ omnium, tum Gręcarũ, tum Latinarũ cognitione, pleraque non audita ab aliis, vt ipſe affirmabat, ſed à ſe cõperta, atque intellecta, nobis magna cum attentione & admiratione audientibus narrauit, nemo mehercule fuit, quin protinus in cælum manus præ gaudio tolleret, & ad bene ſperandum de re literaria vehementiſſimè cõmoueretur. Eſt enim in Hoſpitalii oratione præter elegantiam & vbertatem eruditiſſimo viro dignã, grauitas etiã ſumma, vt prudentis rectíque hominis quędã naturalis authoritas, quę ad fidem faciendam plurimũ valet. Hunc verò ſermonem ſic excepit Fran. Albaſpineus, vt Biturigũ ciuitati prouinciæq; mirũ in modũ gratularetur, quòd nuper eius tibi procurationẽ, gubernationem, ducatúmq; Rex Chriſtianiſs. Henricus frater tuus mandaſſet, atq; credidiſſet. Quid enim, inquiebat, nobis optatius, fœlicius, diuinius cõtingere potuiſſet, poſt eam animi conſternationem, quæ Margarita

regina Nauarrę fato functa, inter ciues noſtros ob-
orta eſt, quàm repentè eam nobis ducem quaſi cæ-
litus demiſſam eſſe, in qua eadem pietas ac religio,
bonitas par atque humanitas, ingeniũ fœlicius, &
longè politior doctrina inſint, quæque ad ea quæ
iam rectè pręclaréq; inſtituta ſunt, nõ ſolùm tuen-
da & conſeruanda, ſed etiam augenda & amplifi-
canda diuinitus quodãmodo nobis data videatur.
Subiiciebat ille, veniſſe iam tẽpus, quo Biturigum
ciues veriſſimè idem dicere poſſent, quod Themi-
ſtoclem Athenienſem dixiſſe ferunt, cùm exul &
profugus ad regem Perſarũ cõfugiſſet, & ab eo ho-
norificè exceptus locu[illegible]tatúſq; fuiſſet: O amici
perieramus, niſi periiſſe[illegible]us) Longũ eſſet, nec valde
neceſſariũ, ſigillatim o[illegible] hîc recenſere, quęcun-
que in eo cõgreſſu de t[illegible]ata ſunt. De quibus
omnibus tametſi fama [illegible]terrarũ increbruerat
(magna ſiquidẽ fortuna n[illegible]ccultũ eſſe patitur)
tamen ad opinionem con[illegible]ndá, quam animo
vtcũque prius imbiberam, magnum põdus habuit
ea diſputatio. Nam antè vix adduci poterá, vt has
lucubrationes noſtras in tuo nomine diuulgari &
apparere ſinerem. Cogitabam enim nõ eo me ho-
minem eſſe vel ingenio, vel doctrina, vt quicquam
auribus tuis dignum afferre poſſim, & ſcholaſticas
diſputationes, de Iure præſertim, & quæſtionibus
forenſibus mulieri offerri ineptum ac indecorum
quibuſdam viſum iri ſatis intelligebam. Ac ſicut

Regina.

olim prouerbio notati ſunt,qui Veneri ſuem immolabāt,quòd Adonis apri dente perēptus,ideóq; ſus Veneri,vt amaſij interfector gratus nō eſſet:ſic ego ſubueritus ſum ne mihi vitio detur, quòd nec muneris oblati,nec perſonæ tuæ rationem habuerim. Verùm omnem mihi ſcrupulum dubitationémque exemit iſta quę nunc animo meo inſedit penitus de te perſuaſio. Nam ſingularis tua in bonarum artium ſtudioſos humanitas facit,vt qualemcūque ſedulitatem noſtrā te in bonam partem accepturum cōfidamus,quanuis hoc opus ita à nobis elaboratū perfectúmq; non ſit , vt ſi ex noſtra æſtimatum fuerit induſtria,magis quàm dignitate ipſius argumenti,dignū tuo nomine patrocinióq; iudicari debeat. Ac ſi qui fortè ſint qui rem à nobis tractatam parum tibi conuenire exiſtiment, in eo falli eos cōſtat, quòd te ex aliarum mulierū natura, ingenio & moribus fingunt : nec ſatis norunt quantū inter te reliquáſque huius ſeculi fœminas interſit. Cùm igitur ea ſit & naturæ tuæ bonitas, & doctrina ac eruditio, vt præter pudorem pudicitiámq; inſignem, muliebre nihil in te cōſpiciatur, & cum excellentiſſimis viris meritò conferri poſſis,equidem iure culpandus non videor,ſi tibi munus literarium obtulerim, quod aptum cōueniénſque viro eſſe non fateatur. Non deerunt fortaſſe, qui dicent ſtudium literarū in muliere quidem ferendum eſſe, ſed nō earum quæ ad res po-

liticas & forenſes pertinent. Sed cùm ita moribus noſtris comparatum ſit, vt principes fœminæ gubernacula Reipublicæ teneant, cur earum rerum ſcientia, quibus ad Rempublicam regendam opus eſt, eiſdem interdicta ſit nõ video. Niſi fortè quis dicat eas vicaria magiſtratuũ opera vti hîc ſolere, quos iſta cognoſcere ſufficiat. Verùm ego vt anxiam nimis & exactã harum rerum cognitionem à principibus minimè flagito, ita minus idoneos eſſe ad gubernationem Reipublicę eos cenſeo, qui ne primoribus quidẽ labris, vt dicitur, hæc degustarunt. Ac huiuſmodi ſunt hi noſtri libri, niſi vehementer ipſi fallimur, vt iis etiã qui forenſem iudiciariámque artem ipſi non exercent, ſed rerum cùm diuinarũ, tum ad ſtatum publicum ſpectantium ſtudio capiuntur, nonnihil conducant. Quarum rerum cognitione vt honeſta ac perneceſſaria te mirificè delectari accepimus. Et hęc quidẽ à nobis dicta ſunt, vt ineptiarũ ac temeritatis crimen, quod nobis obiici poſſet, ſi minus à te, certè ab aliis quibuſdam, in quorũ manus ſcripta noſtra venient aliquando fortaſſis, dilueremus. Nec difficile eſt ex iis quæ iã diximus perſpicere ac iudicare, quæ me ratio impulerit, vt libros meos tibi legendos exhib[illegible] Verùm alia quędã non leuis huius incœpti cauſa etiam fuit, præter eas quæ hactenus à nobis expoſitæ ſunt, quòd videlicet in locum illuſtris reginæ Nauar. ducíſque Biturigũ modò ſucceſſeris,

Vicaria magistratuum opera uti.

156.

p.

que ſtudiorum noſtrorum fructum, ſi quis exiſtat, iure ſuo à nobis repetere poſſet. Quam enim ſuperſtitem adhuc & viuam diutiſſimè colui & obſeruaui, cùm apud Bituriges tuos ius ciuile interpretarer, & annuum mihi eo nomine largiretur, eidem profectò mortuæ quod potero officiũ pręſtare quàm maximè cupio: vt eius quæ tam præclare ac diuinitus, non dicam de me & ſtudiis, ſed de vniuerſo hominum genere merita eſt, ſacroſanctam apud nos memoriã eſſe omnes intelligant. Sed quia animo iam fœliciter in cælum recepto humana non cõueniunt, nec quantum vellem ei impræſentiarum tribuere poſſum, quicquid in viuam officij collaturus fui, nemini iuſtius quàm tibi nũc deferendum eſſe videtur: vt potè quam illa incredibili amore ſemper complexa ſit, & pietatis, religionis, doctrinæ, cæterorúmque ornamentorum ſuorum velut hæredem quodammodo reliquerit. Et arbitror pios illos ſanctiſſimóſque Manes, ſi loqui nobiſcum poſſent, id ſibi pergratum ac iucundum eſſe dicturos. Quo nomine fortaſſis opera hæc noſtra, qualiſcunque ea ſit, acceptior tibi futura eſt, eámque vt boni conſulas te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Lutetiæ Pariſiorum, Idib. Iun. 1550.

INDEX SINGVLORVM
capitum, quæ his octo libris continentur.

LIBER PRIMVS.

De Eccleſia, & miniſteriis eccleſiaſticis.

DE Eccleſia, poteſtate eccleſiaſtica, & ciuili, ac de vtriuſque diſcrimine Cap. 1.
De poteſtate, & iuriſdictione eccleſiaſtica Cap. 2.
De pœnis, & coërcitionibus eccleſiaſticis Cap. 3.
An ius gladij habeat Eccleſia Cap. 4.
De ciuili gubernatione Cap. 5.
Quam poteſtatem habeat princeps circa miniſteria Eccleſiæ Cap. 6.
De Hierarchia, & variis adminiſtrationibus Eccleſiæ Cap. 7. pag. 47.
De variis presbyterorum generibus Cap. 8.
De epiſcopis, qui gradus ſint epiſcoporum, & quæ poteſtas olim fuerit eorum, qui chorepiſcopi dicebantur Cap. 9.
De epiſcopo Romano, ac de eius amplitudine, & authoritate, tum de nominibus variis, quibus appellari ſolet Cap. 10.
De conuentibus eccleſiaſticis, quas ſynodos vocant Cap. 11.
De diaconis, hypodiaconis, & aliis inferioris ordinis & gradus clericis Cap. 12.
De cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, cur ita vocentur, & vnde ortum habuerint Cap 13.
Qui fuerint olim oſtiarij, lectores, exorciſtæ, acoluthi, & cæteri omnes qui clerici appellantur: vnde mos tondendi capitis ortus ſit, atque item conſuetudo canendi in ſacris ædibus Cap. 14.
De ſcholæ eccleſiaſticæ magiſtris, & doctoribus Cap. 15.
De ſacris ordinationibus, & cur olim abſolutè quenquam ordinari vetitum fuerit Cap. 16. 79.
De pſeudoclericis. Cap. 17.
De canonicorum collegio. Cap 18.
De miniſtris Eccleſiæ, qui clerici non ſunt. Cap. 19.

Diaconus quid. Longouallius in l. Imperium. fol. 86.
Paracia quid. Ibidem. 123.

De monaſteriis, & monachis, eorúmque ſtatu, conuerſatione & inſtitutę Cap. 20. f. 06.
De monachorum ſectis Cap. 21.
De monachorum gradibus, & officiis Cap. 22.
De mendicantium ſodalitate Cap. 23.
De monialibus Cap. 24.
De ſacerdotiis veterũ Romanorũ ante Chriſtianiſmũ Cap. 25.

LIBER SECVNDVS.

De origine, definitione, ac diuiſione beneficiorum.

DE facultatibus Eccleſiæ, earúmq; origine, & proceſſu Cap. 1.
De vulgari diuiſione bonorum eccleſiaſticorum in temporalia & ſpiritalia Cap. 2.
Vnde dicatur beneficium Cap. 3.
Quid ſit beneficium, beneficij eccleſiaſtici dominium, vſusfructúſue cuius ſit, & an penſiones annuæ, atque hoſpitalia beneficij appellatione contineantur Cap. 4. f. 114.
Beneficiorum diuiſio, & qualitas Cap. 5.
Quæ ſint dignitates eccleſiaſticæ, & quot modis accipiantur Cap. 6.
De curatione animorum Cap. 7.
Simplicia beneficia quæ ſint, & præbendarum vocabulo quid ſignificetur Cap. 8.
Beneficiorum diuiſio in regularia, & ſecularia Cap. 9.

LIBER TERTIVS.

De iis qui poſſunt beneficia conferre.

Quorum beneficiorum diſtributionem habeat Romanus pontifex, & quemadmodum is ordinari eligíque debeat Cap. 1.
An concilium œcumenicum beneficia conferat, & an ei ſubſit Romanus pontifex Cap. 2.
De legato Romani pontificis Cap. 3.

De epiſcopis, cæteriſque, qui ordinarij collatores dicũtur Cap. 4.
De curatore dato epiſcopo, quem vulgò coadiutorem appellamus Cap. 5.
De collegio eccleſiaſtico vacante ſede epiſcopali Cap. 6.
De propontifice, qui vicarius appellatur Cap. 7.
De conductore Cap. 8.
De poſſeſſore Cap. 9.
Sequeſtrum beneficia conferre poſſe, & obiter explicata duo loca quæ inuicem pugnare videbantur, Iuliani ſcilicet, & Florentini Iureconſultorum aduerſus aliorum ſententiam Cap. 10.
Ius conferendorum beneficiorum in Gallia regem habere, & vnde id ius quod regalia dicimus, ortum habuerit Cap. 11.

LIBER QVARTVS.

Quibus poßint beneficia conferri.

QVIBVS præditum moribus, & à quibus vitiis alienum eſſe eum oporteat, cui beneficium confertur Cap. 1.
Quarum literarum atque linguarũ cognitione inſtructus debeat eſſe beneficiarius Cap. 2.
An ob vitium corporis à ſacro miniſterio, beneficióque repelli quis debeat Cap. 3.
De morbis corporis, qui hominem miniſterij beneficiíque eccleſiaſtici incapacem reddunt, Item qui dicantur energumeni, & engaſtrimythi in iure pontificio Cap. 4.
Eos qui ex iuſtis nuptiis procreati non ſunt, ad miniſterium ac beneficium eccleſiaſticum admitti non debere, & qua ratione id conſtitutum ſit Cap. 5.
Quibus ſacris initiatum eſſe eum oporteat, qui ad ſacrum beneficium promouetur Cap. 6.
An cœlibatus beneficiariis neceſſarius ſit Cap. 7.
Digamum à ſacerdotio, & beneficio eccleſiaſtico ſummoueri, & qua ratione id canonibus ſancitum ſit Cap. 8.

De beneficiariorum ætate, & legibus annalibus: item de iis qui plura aduerſus canones beneficia impetrauerunt Cap. 9.

LIBER QVINTVS.

Quibus modis acquirantur beneficia, & miniſtri Eccleſiæ ordinentur.

QVAE ſit forma, & ratio eligendi miniſtros Eccleſiæ, tam vetus quàm noua, quidque inter ea beneficia interſit, quæ vulgò collatiua & electiua dicuntur Cap. 1.

De eo genere ad ſacra miniſteria beneficiáque promouendi, quod vulgò poſtulationem vocamus Cap. 2.

Tranſlatio epiſcoporum quamobrem ſit prohibita, aliter explicatum quàm à iuris põtificij enarratoribus factum adhuc ſit Cap. 3.

Quale ſit nominationis ac præſentationis ius, iis competens, qui patroni eccleſiarum dicuntur. Cap. 4. f.19.

De iure ordinandi miniſtros Eccleſiæ, beneficiáque conferendi, quod tanquã caducum ad ſuperiorem antiſtitem deuoluitur Cap. 5.

Coniunctio beneficiorum, quam vnionem vocant, quæ ſit, & quibus ex cauſis permittatur Cap. 6.

De fiduciis eccleſiarum, tam perpetuis, quàm temporariis, quæ commendationes dicuntur Cap. 7.

De pontificiis diplomatis, quæ vulgus gratias expectatiuas, & mandata de prouidendo appellat, copioſa diſputatio Cap. 8.

De reſeruationibus beneficiorum, tam vniuerſe, quàm ſigillatim factis Cap. 9.

De pontificum diplomatis, quæ vacantium beneficiorum nomine impetrantur Cap. 10.

De concilio Conſtantiano, ac Baſilienſi, & de pragmatica Gallorum ſanctione Romanorúmque pontificũ decretis, quibus eam aut conuellere omnino, aut labefactare ſtuduerunt Cap. 11.

De nominatione regia in ordinandis antiſtitibus, quales regis candidatos eſſe oporteat Cap. 12.

De ſcholaſtica nominatione, qua nunc in Gallia ferè vtimur, compendioſa, ſed accurata commentatio Cap. 13.

LIBER SEXTVS.

De iis, quæ in beneficiis diſtribuendis præcipuè obſeruanda ſunt.

BENEFICIVM antè quàm vacet, nec dandum, nec promittendum eſſe, & quàm grauiter in hac re aduerſus ſacros canones peccari ſoleat Cap. 1.
Omnem ambitum à collatione beneficiorum procul abeſſe debere Cap. 2.
De annuo vectigali, quod vulgò Annatam vocant, à nouis antiſtitibus exigi ſolito, & explicata lex Iulia de ambitu Cap. 3.
De annuis ſiue penſionibus, quæ beneficiis velut ſeruitutes quædam imponuntur Cap. 4. f. 253.
Beneficium purè ac ſimpliciter conferendum eſſe Cap. 5.
An abſque ſcriptura beneficij collatio valeat Cap. 6.

LIBER SEPTIMVS.

Quod ius habeat beneficiarius in beneficio ſuo, & quemadmodum beneficia retineantur & conſeruentur.

DE decima tam ordinaria & legitima, quàm extraordinaria atque indicta Cap. .
De primitiis Cap. 2.
De oblationibus Cap. 3.
De diariis, quæ diſtributiones quotidianæ appellantur, & cur hoc genus erogationis adinuentum ſit Cap. 4.
De reditibus, & obuentionibus quibuſdam epiſcoporũ Cap. 5.
De iis quæ ſacramentorum, & aliarum huiuſmodi rerum nomine contra veteres canones exiguntur Cap. 6. f. 269.
An mortuo beneficiario hæres legitimus ei ſuccedat Cap. 7.
An beneficiarius ſucceſſorem eligere, & fructus beneficij teſtamento legare poſsit Cap. 8.
Quibus ex cauſis rerum eccleſiaſticarum alienatio permittatur: quæ

forma in huiuſmodi alienatione debeat obſeruari, & elucidatus canon Agathenſis concilij ad eandem rem pertinens, qui vulgò malè intellectus magnam iudiciorum varietatem peperit Cap. 9.
Quorum munerum vacationem beneficiarij, & eccleſiarum miniſtri habeant Cap. 10.
De iudiciis & actionibus, quæ pro beneficiis comparatæ ſunt Cap. 11.
De iis qui liberè & quietè beneficiũ triennio poſſederũt Cap. 12.
De ſubrogationibus iudiciariis Cap. 13.

LIBER OCTAVVS.

Quibus modis beneficia amittantur, & vacent.

DE beneficiis morte beneficiariorum vacantibus Cap. 1.
De beneficiorũ eiuratione, quæ & reſignatio appellatur Cap. 2.
De beneficiorum permutatione Cap. 3.
De beneficiorum multitudine canonibus prohibita Cap. 4.
De aſsiduitate beneficiariorũ, quã reſidentiã appellamus Cap. 5.
De criminibus propter quæ beneficia amittuntur Cap. 6.

PRAEFATIO IN QVA DE VNIuerſo iure pontificio, ac de inſtituto authoris diſſeritur.

CV`M de iure canonico ſiue pontificio aliquid ſcribere inſtituerem, ſatis proſpiciebam fore, vt hoc conſilium meum in varias reprehenſiones incurreret. Non enim adeò rerum imperitus ſum, vt non intelligam, quàm male audiat hoc tẽpore iſtius iuris profeßio, quámque diſpliceat non vulgo tantùm & imperitæ multitudini: ſed iis etiã, qui cæteris acutiores, fœliciorisque iudicij haberi volunt. Nam pleriſque perſuaſum eſt, ius potificium nihil aliud eſſe, quam inconditam quandam decretorum, & conſtitutionum farraginem à ſemidoctis pontificibus ad quæſtum magis, quàm ad Reip. Chriſtianæ commodum editarum: cuius nec liberalis cognitio, nec admodum neceſſaria videatur. Nec deſunt, qui totum hoc ius plenum erroribus eſſe non obſcure teſtentur, è quorum numero Cynus Piſtorienſis clari nominis iuriſconſultus fuit. Alij tametſi multa præclara & vtilia iure pontificio contineri non inficientur: tamen quia partim ea in deſuetudinẽ abiiſſe vident, partim diplomatibus pontificum venialibus ferè ſubuerti ſolere, inanem prorſus noſtrum eſſe laborem cõtendunt, nec vllam in hoc genere doctrinam reconditiorem magnopere requiri dictitant, ſed eam ſufficere, quæ in foro vſitata ſit, & ex vulgaribus cõmentariis hauriatur. Non neceſſe habeo hic commemorare, quoties mihi cum his dimicandum fuerit, qui vicem meam (ſi Diis placet) nõ mediocriter dolere ſe dicerent, quòd ſtudiis grauioribus omißis, in his nugis ineptiiſque tempus contererem. Quorum ego iudicium, & authoritatem, vt prorſus non cõtemno: ita rationes aliquas habere mihi videor, quibus hoc inſtitutum cõſiliúmque meum bonis & eruditis hominibus approbare facile poßim. Nam vt de iure pontificio dicam quod ſentio, conſtat imprimis iam inde ab initio naſcentis eccleſiæ apoſtolos Chriſti, ac ſacerdotes de ritibus in eccleſia neceſſariis quædam conſtituiſſe, cùm abſque ordine & ἀταξίᾳ verũ Dei cultũ retineri nõ poſſe animaduerterent. Hinc Paulus ad Corinthios ſcribẽs, πάντα, inquit, εὐσχημό-

νως, καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. Hos imitati ſucceſſores per multas ætates varijs in conuentibus veluti leges quaſdam condiderunt, quas canones, id eſt, regulas, ſeu ius canonicum vocamus. Ea ſi quidem erat horum modeſtia, vt decreta huiuſmodi ſua leges vocari nõ ſuſtinerent: ne principum, ac magiſtratuum authoritatem ſibi arrogare viderentur, & quanquam principes ipſi negligentibus epiſcopis ac ſacerdotibus leges plerunque ad gubernationem eccleſiarum, & ritus eccleſiaſticos pertinentes ferrent: tamen ea veneratione ſacros illos canones proſequebantur, vt ab eorum præſcripto vix vnquam ſibi deflectendum eſſe ducerent. Et Iuſtinianus noſter diſertè ait, ſe ita leges ſcribere, vt ſacros canones imitentur. Totum autem ius canonicum, quo nunc vtimur, præcipuis aliquot voluminibus continetur. Vnum eſt à Gratiano compoſitum quadringentis ferè ab hinc annis, quod varijs canonibus, ſententiiſque veterum patrum collectis refertum eſt, decretorúmque titulo inſcribitur. Nec eo libro vllus eſt in hoc genere vtilior, quamuis in eo nonnihil deſiderent eruditi. Fatetur Martialis quodam verſu, in ſuis libris mala plura eſſe, quàm bona, aut mediocria, nec aliter vllum ſcribi librum ſolere. Nemo tamen ſanus ideo libros eiuſmodi omnes contemnendos aut reiiciendos eſſe dixerit. At Gratianus noſter plurimis abundat præclaris aureíſque ſententiis, vt æquum non ſit, ob nonnulla, ſi quæ in eo deprehenduntur errata, è ſtudioſorum manibus librum longè vtiliſsimum excutere, nullo duntaxat meliore, probatioréque allato. Alterũ volumen eſt Gregorij noni editum nomine, quod diuerſorum pontificum Romanæ ſedis epiſtolas, quæ dicuntur Decretales, complectitur. In eo Decretalium volumine multa intueri licet, quæ à priſca illa diſciplina, quam decretorũ liber a Gratiano editus continet, multum degenerent. Atque hinc natum eſt illud apud noſtrates tritum ac vulgò iactatum. Male cum rebus humanis actum eſſe, ex quo decretis alæ acceſſerunt. Eſt enim hæc rerum humanarum conditio, vt ferè in deterius prolabantur. Sic omnia fatis, inquit poëta, in peius ruere, & retro ſublapſa referri. Eius tamen libri lectio negligenda iuris ſtudioſo non eſt, quòd multa ad iuris non modo pontificij, ſed etiam ciuilis cognitionem vtilia contineat. Quo enim tempore conſcriptæ ſunt illæ epiſtolæ, quibus põtifices Romani de iure conſulentibus more veterũ imperatorum reſpondebant,

cauſæ eccleſiaſticæ antiquam ſimplicitatem iam amiſerant, erántque huiuſmodi, vt ad eas dirimendas ac definiendas iuriſconſulti & pragmatici adhiberentur. Vnde factũ eſt, vt canonum peritus, niſi idem iuris ciuilis ſcientia inſtructus ſit, vulgari prouerbio inter rudes, & imperitos numeretur. Alius eſt liber Bonifacij octaui, quem ideò in Francia receptum non eſſe accepimus, quòd quæ in eo extant conſtitutiones, pleræque in odium, & æmulationem Philippi Francorum regis editæ, & ad Romanæ aulæ quæſtũ excogitatæ credãtur. Vtcunque ſe res habeat, quiſquis in foro hodie verſari cupit, non parum eius libri lectione iuuari poteſt. Nec diſsimilis eſt cæterorum librorũ tum à Clemente quinto, tum ab aliis promulgatorum ratio. Ex quibus, ſi cum iudicio legantur, fructus & commodi plurimum colligere licet. Quanquam enim libenter facio, vt iuuenes ad horum librorum ſtudium adhorter: tamen ab omnibus vitiis eos pertinaciter vindicare nequaquam inſtitui. Illud enim fateri vel inuiti cogimur, mores hominum eccleſiæ titulo inſignitorũ ita paulatim degeneraſſe, vt poſteriores conſtitutiones pontificum ferè anterioribus cedant, ac de eis merito dici poſſe videatur, quod ſcribit Homerus,

παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται·
οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.

Itaque ſicut hoc tempore valde neceſſarium eſt, ſacerdotum deformatos mores ad priſcam religionem reuocare: ita expediret fortaſsis ex tot tantiſque conſtitutionibus pontificiis, quicquid verius, ſyncerius, ac vtilius eſt in breue aliquod volumen conferre. Nec id futurum aliquãdo deſperamus hoc præſertim pontifice Iulio 3. quem rumor eſt (atque vtinam is vanus non ſit) de ruinis eccleſiæ fulciendis & reſtituendis canonibus antiquis ſeriò cogitare. Quo nihil poteſt in eius mentem ac cogitationem cadere diuinius. Extant Heſiodi verſus, quibus ætatis ſuæ vitia deplorat, & ſe alio tempore natum non eſſe conqueritur.

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed quoniam his votis nihil proficitur, modis omnibus enitendũ eſt, vt veteres mores ac inſtituta reuocantes auream quãdam ex ferrea ætatem efficiamus. Vetus eſt illud, Moribus antiquis res ſtat Romana, viriſque. Quod de Eccleſia & ſtatu eccleſiaſtico multo verius dici poteſt. Nec

aliter cenſuerunt antiqui illi patres in conuentu Niceenſi, qui ita decreuerũt, τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω. Quam ad rem noſter hic tractatus nõnihil ut ſpero adiumenti allaturus eſt. Hoc enim mihi propoſitum fuit, ut ſenſim ab heroicis ætatibus ad noſtrorũ uſque tẽporum fecem deueniens, priſcos canones ac inſtituta primùm, deinde recentiores conſtitutiones in medium adducerem: ſed temporis ubique habita ratione, quo edita, ac promulgata quæque fuit. Exempla quoque interſerui, ex Euſebio, Sozomeno, Socrate, Theodorito, Chryſoſtomo, Baſilio, Gregorio, Hieronymo, Auguſtino, Cypriano, atque aliis ueteribus ſcriptoribus eccleſiaſticis decerpta, quos mihi eã ob rem euoluere omneis nõ ſine magno labore ac uigiliis neceſſe fuit. Itaque quiſquis omniũ ſæculorum, atque ætatũ à Chriſto, & eius apoſtolis ad noſtra uſque tẽpora canones, decreta, cõſtitutiones, ritus, moréſque eccleſiaſticos noſſe, ac inuicẽ cõferre uolet, hi noſtri libri ſi minus ſatisfacient omnino, certè nõ minimo ei futuros adiumẽto cõfirmare auſim. Nam cùm hæc primum ſcribere aggreſſus ſum, mihi tantum animus erat, cõmentarios ad memoriæ ſubſidium, & locos cõmunes de rebus in foro uſitatis conſcribere, qui mihi ad cauſas forenſes tractandas uſui eſſent. Verùm ab amicis perſuaſus, ut cõmentationes meas cum ſtudioſis communicarem, non inuitus feci, ut rerum omnium, quæ in iure pontificio diſputantur fontes indicarem ac patefacerem, quò ad plures manaret noſtrarum uigiliarum, ſi quæ ſit, utilitas, & nõ iis tantùm qui foro & litibus dediti ſunt: ſed cæteris etiã omnibus prodeſſem. In iis ſanè quæ ad forum & iudicia præcipuè ſpectant, modum adhibui, qui docendi rationi & methodo, quam in toto hoc opere ſecutus ſum (haud ſcio, quam fœliciter) mihi conuenire uidebatur: nec ſingulas quæ incidere ſolent, quæſtiones, quæque ab aliis ſpinoſè ſubtilitérque diſputantur, omnino hic agitandas eſſe putaui. Quanquam pleraſque ſic attigi, ut uerear, ne à quibuſdam in ea re nimius exiſtimer, qui nihil de fece, quod aiunt, nos haurire facilè patientur. Malè etenim docet, qui omnia docet. Ac ſicut Quintilianus grammatici uirtutem eſſe ait, quædã neſcire: ita diligentiæ pars eſſe uidetur, quædam præterire. Idque à nobis non multos ante annos ſatis demonſtratum eſt in eo libello, quem de docendi diſcendique iuris ratione ad And. Guillartum ſcripſimus, qui tum nobis ius ciuile in-

terpretantibus operam dabat, nunc præfectura libellorum iuuenis adhuc, ſed prudentia ſenili in regia, ſummíſque tribunalibus fungitur. Ac eleganter Chryſoſtomus: In lampadem, inquit, ſi parum inſtillaueris olei, ſatis alimenti habet ignis: ſin iuſto largius infuderis, etiam quæ in ea eſt flammam extingues. Nec minus venuſta ſimilitudine vſus eſt Ariſtoteles, Græcè quidem, vti & Chryſoſtomus, ſed in hãc ſententiam: Veratrum ſi craßius ſumptũ fuerit, purgat: tritum verò ac comminutum ſuffocat: ſic & nimis anxia ſubtiliſque in philoſophia diſputatio. Quod ad elocutionem attinet, quidnam hîc præſtiterim, paucis dicam. Equidem vt à nouo illo & verè portentoſo genere orationis, quod barbari doctores condiderunt, multum ſemper abhorrui: ita dedi operam, vt propriè, Latinè, ac dilucidè res mirum in modum inuolutas & obſcuras explicarem. Nam ius pontificum, quod multos annos iacuit, nec vllum habuit lumen Latinarum literarum, nonnihil excitare ac illuſtrare conatus ſum. Idque tametſi conſecutũ me non profiteor, ſecutum tamen eſſe præ me fero. Ac vehementer eos hortor, qui maiorem dicendi facultatem ſibi cõparauerint, vt inchoatum informatúmque à nobis opus aliquando expoliant. Non enim hæc niteſcere poſſe diffidimus, modò egregius quiſpiam artifex operi manus admoueat. Illud ſanè omnino vitare non potuimus, ne rebus nouis noua quædam imponeremus nomina, aut recepta vulgò retineremus: quanquam id à nobis modicè factum eſt, & cùm ad id nos cogere inopia videbatur. Licuit enim, ſempérque licebit, Signatũ præſente nota producere nomen. Quod & in philoſophia Cicero ipſe fecit plerunque, & alij non pauci, quorum apud omnes eruditos grauis eſt authoritas. Liuius quidem de ſummis magiſtratibus Carthaginenſium loquens, nõ Conſules eos, ſed Suffetes potius vocat. Itaque faſtidij delicatißimi eſt, ea verba contemnere ac deſpuere, quæ à noſtræ religionis authoribus, & veteribus theologis vſurpata ſunt. Quo nomine Spiridion quendam epiſcopum apud Cyprios concionantem, acriter obiurgaſſe fertur, vt Sozomenus ait. Hæc de põtificio ſeu canonico iure, déq; noſtro inſtituto paulò fuſius præfari volui, vt quanta ſit huius iuris non ſolum vtilitas, ſed etiam dignitas quædam & amplitudo, iis præſertim iuuenibus, qui liberalius inſtituti, cane peius & angue ius pontificium oderunt hoc tempore, planum facerem, &

ſimul oſtenderem in re tenui, ieiuna & abiecta, vt eſt quorundam perſuaſio, tantam me operam non collocaſſe. Nam cæteris, qui nulla re magis quàm quæſtu & lucro commouentur, quales permultos alunt fere Tribunalia, ſuperuacanea fortaſsis oratio noſtra futura eſt: cùm hi vel eo ſolo nomine ius canonicum amplectantur, ac velut filiolam exoſculentur ſuam. Iis enim litibus, quæ ex rebus eccleſiaſticis oriuntur, & iure magis pontificio quàm ciuili dirimuntur, omnia vix fora hodie ſufficiunt. Cuius rei duæ mihi præcipuæ videntur eſſe cauſæ: Vna eſt, quia perſonarum eccleſiaſticarum, quæ iure pontificio reguntur, ea eſt multitudo vt populus vniuerſus in treis ordines diſtribuatur, Sacerdotium, Nobilitatem, ac Plebem, quorũ omnium ampliſsimus eſt ſacerdotum ſiue eccleſiaſticorum ordo. Altera cauſa eſt, quia immenſas eccleſiæ opes nemo non, quibuſcunque modis poteſt, ad ſe rapit: innumerabiles eius rei gratia paſsim excogitantur technæ & fraudes, veteres canones indigne miſerabiliterque ſoluuntur: vt quæ inde naſcuntur, controuerſiarum neque finis neque modus vllus reperiatur. Vnde fit, vt nulla alia ex re vberior quæſtus ad cauſidicos, pragmaticóſque redeat. Proinde qui ad quæſtum omnia referũt, nec vllum ſibi alium finem ſtudiorum, ſcopumque proponunt, hi mea oratione non egent, quò ad ſtudium iuris pontificij alliciantur. Cum iis igitur mihi res eſt impræſentiarũ, qui cum generoſioris indolis ſint, & literis elegantioribus expoliti, ius põtificium ob eas, de quibus iam diximus, cauſas auerſantur & faſtidiunt: quibus noſtra oratione iam aliqua ex parte ſatisfactũ eſſe opinor. Nam iſti vituperant factum, quod ab aliis vnum laudatur maxime: quòd videlicet cum antiquorum canonum ſimplicitate, & grauitate recentiorum argutas, vt dicunt, ineptias coniunxerimus. Eſt enim poſteriorum canonum vſus hodie maior & frequentior in foro. Sed illi fortaſsis de rebus forenſibus admodũ ſolliciti nõ ſunt. Itaque illud eis obiiciemus, quod elegans & feſtiuus poëta ſcribit: Non opus eſt nobis nimium lectore guloſo: Hunc volo, qui fiat non ſine pane ſatur. Et ſanè mirari ſatis non poſſum iſta ab iis deſpici, qui libros de ſacris, ſacerdotibus, ceremoniiſque veterum ethnicorum cum voluptate legunt, eiúſque rei ſcientia, vt honeſta ac liberali delectantur. Nam vt eis concedamus poſteriorum pontificũ decreta veteribus longè diſsimilima eſſe, & quædam

fortè in eis reperiri, quæ aliquã emendationem correctionémque deſiderent: tamẽ viciſsitudinem illam admirabilẽ ac mutationem cognoſcere iuuat, quam in noſtra religione tot ſæcula pepererunt. Num minus libenter Neronis & Caligulæ perditiſsimorum hominum res geſtas legimus, quàm Auguſti, Traiani, Marci & quorundam aliorum, qui prudenter & fœliciter Romano præfuerunt imperio? Eſt enim harum rerum cognitio homine politico digna. Nec dubium eſt quin iura, quibus nunc vtimur, pontificia ad ſtatum publicum & politiam maximè ſpectent, quæ tametſi aliquando emendata immutatáque fuerint, vt ſæpe res huiuſmodi ſolent: tamen futurum auguror, vt eorum cognitionem nihilominus affectet poſteritas, nec ſatis eruditus habeatur, cui hæc ignota fuerint. Illud poſtremo hîc admonere lectores volumus, quædam in his ſcriptis inueniri poſſe, quibus nondum ſuprema manus impoſita ſit. Id enim nobis non licuit, cùm otij temporiſque ſatis ad ea recognoſcenda, limandáque non ſuppeteret, & magnæ nos rationes impellerent, ne vltrà editionem differremus. Idque eò nos æquiore animo fecimus, quòd ſpes nobis ſit multorum exemplo ſcripta noſtra quanuis edita iam peruulgatáque, cùm id neceſſitas popoſcerit, emendare, & ſubinde opus ſub incudem ita reuocare, vt nouiſsima quaque editione abſolutius atque limatius in publicum prodeat.

prudenter, et felici- ter romano praeesse imperio.

LIBER PRIMVS DE ECCLESIA ET MINISTERIIS ECCLESIASTICIS.

ARGVMENTVM.

QVONIAM via & ratione de beneficiis eccleſiaſticis diſſerere inſtituimus, operæpretiũ nobis viſum eſt ab ipſa Eccleſia initium facere: Deinde miniſteria, officiáque eccleſiaſtica ſic deſcribere, vt quid vniuſcuiuſque ſit proprium, facilè intelligi poſsit. Nam hoc fundamento non iacto qui rem tractant beneficiariam, ſæpenumero eos perturbare omnia ac confundere videmus. Quiſquis enim neſcit quid ſit Eccleſia, quid poteſtas eccleſiaſtica, quemadmodum à politica differat, qui ſint epiſcopi, presbyteri, diaconi, hypodiaconi, & alij huiuſmodi eccleſiarum ſiue gubernatores, ſiue miniſtri, hunc neceſſe eſt in magna rerum, quæ ad hoc argumentum pertinent ignoratione verſari. Elementa ſiquidem hæc ſunt totius iuris pontificij, quo vtimur, quódque tot voluminibus perſcriptum nobis pontifices reliquerunt. Sed & de monachis quoque aliquid attingere oportet: idque eo magis, quia beneficia, quæ regularia dicuntur, aliter ſatis cõmodè explicari, cognoſcique non poſſunt.

Iuris pontificij elementa

DE ECCLESIA, POTESTATE ECCLESIASTICA ET CIVILI, AC DE VTRIVSQVE DISCRIMINE,

Caput primum.

CIVITAS vna eſt inter Chriſtianos, vnáque Reſp. latè per orbem diffuſa, nec vllo circũſcripta loco: quam vſitata iam receptáque appellatione Eccleſiam dicimus. Huius ſacroſanctæ & auguſtæ ciuitatis ſtatus in ſacris, & ſacerdotibus, & magiſtratibus conſiſtit, vt de publico Romanorum iure ſcribit Vlpianus[a]*. Nam etſi religionis & ſacrorum procuratio omnibus aliis rebus antiquior nobis eſſe debeat: tamen imperio magiſtratus ad tranquillitatem inter homines tuendã eſt opus, ſine qua ne religio quidem conſiſtere poteſt. Itaque Iuſtinianus noſter maxima Dei inter homines dona eſſe ait* [b]*ſacerdotiũ & imperium: quòd vnum diuinarum rerum adminiſtratio, alterum humanarum gubernatio moderatióque ſit. Non enim vt apud Hebræos quondam atque Romanos ijdem & Reges erãt & Põtifices:* [c]*Ita in Chriſtiana Rep. idem homo vtranque perſonam ſuſtinet & vtrũque munus exequitur: ſed duæ ſunt functiones diuerſæ, quarum vnaquæque plurimũ operis habet ac difficultatis*[d]*. Com-*

a *L.1.de Iuſt. & Iur.*

b *Nouel.6.*

c *Euſebius libro 1.hiſt.eccl. c.5. c.cleros. 21.diſt.*

d *c.duo ſunt. 96.diſtin.*

munis tamen eſt vtriuſque finis & ſcopus: nempe religionis & mandatorum diuinorum in otio & pace cõſeruatio. Hinc Iuſtinianus noſter de conſenſu & cõcordia rerum diuinarum & humanarum, ſacerdotij & imperij loquens, ſymphoniæ verbo vtitur. Eius verba hæc ſunt[e]: ὥστε τὰ θειότερά τε, καὶ ἀνθρώπινα συνδιασχμοῦντα μίαν συμφωνίαν ταῖς ὀρθαῖς ποιήσασθαι ψήφοις. *Nec minus imperium magiſtratus, quàm ſacerdotium à Deo conſtitutum eſt, vt docet Paulus ad Rom.*[f] *Sunt enim magiſtratus & ſacerdotium velut vnius corporis, id eſt, Eccleſiæ duo membra præcipua: quorum alterum alterius auxilio eget. Sed eò ſacerdotium magiſtratu dignius habetur, quòd hic corpori & rebus externis, illud animæ ac ſpiritui potiſſimum ſeruiat*[g]. *Itaque harum gubernationum altera ſpiritalis vulgò dicitur, quia ſpiritus & animæ tantum eſt curatio: altera temporalis, quia non æternarum rerum ac ſpiritalium adminiſtratio eſt, ſed externarũ potius & corporalium, quæ ad temporariam hanc vitam pertinent, & pro tempore mutationẽ recipiunt. Id ſatis oſtẽdit Valentiniani imperatoris oratio de Ambroſij ad epiſcopale munus promotione, apud Theodoritum*[h]. *Nam cùm Ambroſius, qui tum Prætura fungebatur, omnium ſuffragiis lectus eſſet epiſcopus Mediolanenſis eccleſiæ, exultans gaudio Valentinianus, dixit ſe gratias agere Deo, quòd is animorum curationem ei viro tradidiſſet, cui ipſe antea corpora cõmiſerat*[i]. *Tametſi autẽ Eccleſia, cœtus ac multitudo Chriſtianorum omniũ, fideliũmque ſit: tamen aliter nonnunquã accipitur in iure pontificio: nempe pro*

e Novel. 42.
f cap. 15.
g d. c. duo ſunt.
h lib. 4. cap. 7.
i c. Valẽtinianus. 63. diſt.

collegio & conuentu ſacerdotum, ac miniſtrorũ doctrinæ diuinæ, qui clerici appellãtur[k]. *hinc poteſtas eccleſiaſtica, à ciuili ſeu politica diſtinguitur. Sed de vtriuſque poteſtatis diſcrimine & officiis videndum eſt, & ab eccleſiaſtica tanquã ſublimiore digniore que incipiendum.*

[k] not. in c. regulatũ. de teſta. c. cũ clerici de ver. ſig c. vlt. Ne præl. vices ſuas.

De poteſtate & iuriſdictione eccleſiaſtica. Cap. 2.

SACERDOTVM *functio & officium latiſſimè patet. Nam præter docendi munus, adminiſtrandi ſacramenta, ordinandi miniſtros Eccleſiæ, & quædã alia, quæ non ſunt inſtituti noſtri, poteſtatem habent aliquas veluti leges condendi de ceremoniis, & aliis id genus, vt omnia decenter & ordine fiant. Item de rebus in religione obſcurioribus iudicium faciunt: ac ſi quæ dubitatio emerſerit, eorum cognitio eſt, nõ magiſtratuum ciuilium*[l]. *Cauſam enim fidei in Eccleſia agendam quis abnuat? inquit Ambroſius*[m]. *Præterea iuriſdictionẽ aliquam, & coercitionem habẽt in Eccleſia, quoniam abſque diſciplina aliqua munus ſuum tueri non poſſunt. Ea autem diſciplina duplex eſt: Vna populi, altera cleri. Nam populum ſibi commiſſum, corripiendi caſtigandique, & à ſacra communione arcendi ius habent, ob graue ſcilicet delictum & cõtumaciã, quæ noceat Eccleſiæ*[n]. *Quæ poteſtas nihil detrahit imperio magiſtratus, quia nihilominus coercere, & legitimis ſuppliciis delinquentes afficere ei licet*[o]. *Poteſt & ſacerdotibus obſiſtere, ſi temerè & ob alias cauſas, quàm quæ canonibus expreſſæ ſint,*

[l] l. omni innouatione. C. de ſac. eccl.

[m] c. cõuenior. 23 q. 8.

[n] ca. Nouit. de iudic.

[o] l 1. C de ſum. trin. l. placet. C. de ſacr. eccl.

quempiam à cõmunione ſummouerint[p], *vt paulò pòſt docebimus. Ad hæc delicta quædam ſunt, quæ legibus non puniuntur: vt Vſura, concubinatus, periurium, &c. correctioni tamen Eccleſiæ ſunt obnoxia, & ideo crimina eccleſiaſtica appellãtur. Hæc de cauſis criminalibus. Cauſæ verò ciuiles laïcorum in Eccleſia non iudicantur, niſi quæſtio aliqua de fide, aut re alia ſpiritali occurrat*[q], *aut niſi cõſentiant litigatores*[r]. *Non ignoro Theodoſiũ imperatorem Romanũ legem promulgaſſe, qua cautũ erat, vt lites omnes & controuerſiæ forenſes ad iudicium Eccleſiæ remitterentur, ſi alteruter litigatorum id poſtularet. Quæ lex à Carolo Magno poſteà renouata, confirmatáque fuit*[ſ]. *Sed mutatis epiſcoporum moribus, in deſuetudinẽ abiit, vt credibile eſt, vtraque conſtitutio. Nec verò dubiũ eſt, quin ſacerdotibus reges omnes ac principes in huiuſmodi rebus cedere, ſéque eis ſubiectos agnoſcere debeãt*[t]. *Quamobrẽ Valẽtinianus imperator, cùm de epiſcopi cuiuſdã electione ageretur, ita locutus eſt ſacerdotibus:* ,, *Talem in pontificali conſtituite ſede, cui &* ,, *nos, qui gubernamus imperiũ, ſyncerè capita noſtra ſum-* ,, *mittamus, & cuius monita, dum tanquã homines deli-* ,, *querimus, neceſſariò veluti curantis medicamenta ſuſci-* ,, *piamus. & Conſtantinus ad epiſcopos conuentus Ni-* ,, *ceni: Deus, inquit, vos cõſtituit ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi*[u]. *Proinde Innocent. pont. Rom. Arcadium imperatorem à ſacra communione ſummouit, quia conſenſerat, vt Ioannes Chryſoſto. à ſua ſede pelleretur*[y]. *Et Ambroſius Valẽtiniano*

[p] No. 123.
[q] d. ca. conuenior. d. l. omni inouatiõe.
[r] l ſi qui ex cõſenſu. C. de ep. aud.
[ſ] c. quæcũque. 11. q. 1. c. nouit. de iud.
[t] c. quoniã. 18. diſtin. c. quis dubitet. c. duo ſunt. 96. diſt.
[u] hiſto. eccle. lib. 10.
[y] d. c. duo ſunt.

Imperatori fortiter obſtitit iubenti, vt templũ ſedémque
ſuã Arrianis cederet. Sed nihil eſt ea hiſtoria memorabi-
lius, quã Theodoritus lib.5. deſcribit de Theodoſio Imp.
quem idem Ambroſius cum Mediolanenſis epiſcopus eſ-
ſet, non ſolum excluſit à communione & ingreſſu templi:
ſed etiam ad publicam pœnitentiam depoſita purpura,
omníque regio ornatu, adegit: quòd apud Theſſalonicam
aliquot millia hominum indicta cauſa, ipſius iuſſu tru-
cidata eſſent: vt neſcias, maiorémne epiſcopi libertas, an
Imperatoris obediẽtia animíque demiſſio admirationem
mereatur[a]. *Ac vt eius rei perpetuum ſupereſſet monu-*
mentum, pleniórque eſſet ſatisfactio, ſuis monitis & ex-
hortationibus perfecit quoque Ambroſius, vt legem pro-
mulgaret Imperator, quæ etiamnum in Codice Iuſtinia-
ni inter cõſtitutiones Imperatoris extat[b]. *Eadem humi-*
litate ac deiectione vſus eſt Federicus primus, qui Æno-
barbus eſt appellatus, in Alexandrum III. *pontif. Ro.*
ſed vi & armis, ne dicam tyrannide pontificis coactus,
qui Imperatorem pro templi foribus humi proſtratũ pe-
dibus calcaſſe fertur, ac illud ex ſacris literis pronuncia-
„ *ri iuſſiſſe: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, con-*
„ *culcabis leonem & draconem. Nec verò aliorum princi-*
pum neceſſaria eſt cõmemoratio, qui à pontificibus Rom.
excommunicati ſunt & anathemate notati: cùm in ma-
nibus omnium ſint hiſtoriæ, & quæ adduximus exempla,
ad id quod inſtituimus demonſtrandum ſufficiant. Quod
ad diſciplinam clericorum attinet, notandũ eſt, ob quaſ-
cunque cauſas laici caſtigantur ab Eccleſia, multò magis

a c. cum apud. 11. q. 3.

b tit. de pœnit. l. ſi vindicari.

28.

De principibus a pon: tificibus ro. excommu: nicatis. 29. 40.

eos puniendos eſſe. Sed magiſtratus nihilo ſecius in eos animaduertunt, poſtquã à ſuis antiſtitibus depoſiti, ac de gradu ſuo deiecti fuerint: niſi crimina ſint eccleſiaſtica[c]. *Eccleſiaſtica voco nõ ea tantum, de quibus locuti ſumus, concubinatũ, periurium, &c. ſed etiam venationem, bellum, aut negotiorum ſæcularium tractationem, aliáve id genus, quæ clericis interdicta ſunt, cæteris non item. Nam de iis non cognoſcunt magiſtratus*[d]. *De cauſis verò ciuilibus clericorum non ſacerdotes olim, ſed præſides & magiſtratus cognoſcebant*[e]. *Sed ne auocarentur à miniſterio ſuo, & vt promptius lites finirentur, Iuſtinianus ciuilium quarundam cauſarum cognitionem eis permiſit: ſed ita vt liberum eſſet victo, ſententiæ contradicere, & ad ciuilem magiſtratum prouocare*[f]. *Verùm conſtitutiones Romanorũ pontificum huic iuri non parum derogauerunt: quibus cautum eſt, non ſolum vt clerici ad magiſtratus tribunal inuiti non trahantur, ſed vt ne volentes quidem iuriſdictioni magiſtratus ſe ſubiicere poſſint, ſiue ciuilis ſit, ſiue criminalis cauſa*[g]. *Qua de re videnda ſunt, quæ Gratianus ex variis authoribus collegit quæſtione prima cauſæ ſiue hypotheſeos vndecimæ.*

c Nouel. 83. & 123.
d d. nou. 83. & 123.
e l. cum clericis. l. omnes. l. iubemus C. de ep. & cle.
f d. No. 83. & 123. c. ſi quis. 11. q. 1.
g c. ſignificaſti c. ſi diligẽti. de form. cõp.

De pœnis & coercitionibus eccleſiaſticis. Cap. 3.

QVOD *autem diximus de coercitione, quam habent ſacerdotes tum in clerum, tum in populum, id paulo longiorem explicationem deſiderat: quia nondũ ſatis demonſtratum eſt, quo genere coercitionis poſſint vti &*

varia commemorantur pœnarum genera in antiquis, recentioribúſque canonibus, quarũ vt grauiſsima, ita etiam vſitatiſsima fuit olim exterminatio illa, quam canones ἀφορισμὸν, & ἀνάθεμα, nos excommunicationem vulgò appellamus. Eáque vti aduerſus quenquã non licebat, niſi ex graui aliqua cauſa, propter quam canones id fieri iuberent, vt ait Iuſtinianus[h]*. Nam is qui excommunicatus & anathema factus eſt, non ſolùm à ſacris ſummouetur, verùm etiam ab hominum conſortio, quaſi aqua & igni quodammodo interdictum ei ſit. Eſtque hoc pœnæ genus illi non diſsimile quo Druydes ſacerdotes Gallorum olim vſos fuiſſe teſtatur Cæſar*[i] *his verbis: Si quis aut priuatus, aut publicus eorũ decreto nõ ſtetit, ſacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud eos eſt grauiſsima. Quibus eſt interdictum, ij numero impiorum ac ſceleratorum habentur, iis omnes decedunt, aditum ſermonémque defugiunt, ne quid ex contagione incõmodi accipiant: neque iis petentibus ius redditur, neque locus vllus communicatur. Solebãt quoque Græci εἴργεσθαι τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ἱερῶν, id eſt, foro & ſacris arcere. Cuius pœnæ pleraque in Græcis authoribus exempla reperiuntur. Sed & Plinius*[l] *teſtatur, regem Arabum morte multari, nullo interimente, auerſantibus cunctis, & cõmercia etiam ſermonis negantibus. Magnus autem eſt huius excommunicationis vſus propter diſciplinam eccleſiæ & excõmunicati emendationem. Eſt enim neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ, vt verè Innocentius quartus ait*[m]*. Nec vt pereat quis, ideo excommunicatur, ſed vt pudore ſuffuſus reſipiſcat tandem,*

h Nou.123.

i lib.6.de bel. Gal.

l lib.6.c.22.

m c. Cũ inter. de conſue.

& ad frugem bonam redeat. Quod cum acciderit, abſoluitur & ad ſacram communionem admittitur[n]. & hæ ſunt claues regni cælorum, poteſtáſque ligandi & ſoluendi, quam Chriſtus apoſtolis ſuis eorúmque ſucceſſoribus conceßit[o]. Quod eſt accipiendum, ſi quis ſimpliciter excommunicatus fuerit. Si enim inter ſacros homines, & vt Græci dicũt ἀναθήματα *habitus ſit authoritate Eccleſiæ propter atrociſsimum fortè ſcelus aliquod, omnis ei ſpes veniæ vt plurimum adimitur[p]. Sed quo grauior eſt pœna, eo apud Deũ futurus eſt acceptior, ſi Eccleſiæ iudicium æquo animo ferat, hócque commodo ſeueritas cõdemnationis compenſatur & mitigatur. Verùm animaduertendum eſt non temerè quenquã olim abſolui conſueuiſſe abſque caſtigatione aliqua propter exemplũ, vt dixi, & vt exploratum eſſet, eum ſeriò ad eccleſiam redire. Itaque vt ſatisfaceret Eccleſiæ quã læſerat, & ſimul pœnitentiæ ſuæ, ac mutatæ voluntatis clarum documentum præberet, plorans & ſordidatus publicè abſolutionem petere cogebatur[q]. Sed hæc ſatisfactio ex cauſa aliqua honeſta aliquando remittebatur, ſicut & pleræque aliæ pœnæ eccleſiaſtica authoritate alicui inflictæ. Eáque remiſſio quæ indulgentia vulgò appellatur, res eſt apud nos hodie frequentiſsima[r]. Præter hanc excommunicationem, quæ tam clericis quam laïcis varias ob cauſas irrogatur, aliæ ſunt pœnæ eccleſiaſticæ, quibus clerici præcipuè affici ſolent. Nam miniſterio, officióque ſuo vel ad tempus[ſ], vel in perpetuum iis interdicitur[t]. Fitque interdum hæc interdictio ſimpliciter & ſine adiunctione, interdum*

[n] c. 4. inter hæc. 33. q. 2.
[o] c. audiuimus. c. quodcũque. 24. q. 1.
[p] c. Engeltrudam. 3. q. 6. c. nemo. 11. q. 3. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4.
[q] c. cũ aliquis. 11. q. 3.
[r] not. ĩ c. quod autem. de pœ. & remiſ.
[ſ] c. presbyter. 2. q. 5.
[t] c. ſi quis viduã. 50. diſt. c. ſi quis amodo. 81. diſtin.

adiicitur, vt nudum honoris gradúſque ſui nomen retineat abſque adminiſtratione. Qua pœna Melitiũ epiſcopum aliquãdo multatũ fuiſſe ſcribit Theodoritus[v]*. Aliquando etiam augendæ pœnæ cauſa exprimitur, vt in monaſterium cõiiciatur & includatur*[x]*. Eſt & pœna carceris iure pontificio recepta*[y]*. Quãuis à iuris ciuilis authoribus non probetur*[a]*. Sed & curiis olim tradi ſolebant, eiſdem ſeruituri, ac ex clericis fiebant curiales, quorum in iure ciuili crebra eſt mentio*[b]*. Verùm curiã interpretati ſunt quidam pontifices poteſtatem ciuilem, & magiſtratũ, cui traduntur ſolenni exauthoratione præcedente, quam degradationem vocãt, vt magiſtratus in eos animaduertat*[c]*. Quod non eò dico, vt huiuſmodi exauthorationem improbem, aut magiſtratus animaduerſionem in criminibus, quæ eccleſiaſtica nõ ſunt. Cuius etiam meminit Iuſtinianus in locis ſuprà adductis. Sed morem in Eccleſia receptum nocentes clericos tradendi ſupplicus afficiendos, veteribus cognitum fuiſſe vix mihi perſuadeo. Huius autem pœnæ exemplum eſt apud Iuſtinianum*[d]*, cum iubet presbyteros aut diaconos, qui poſt ordinationem vxorem ducunt, curiæ cum bonis ſuis tradi. Meminit & Theodoritus*[e]*. Sed notandum eſt eos, qui ita cõdemnati eſſent, honore & priuilegiis curialium ſiue decurionum frui ſolitos non fuiſſe, quanuis onera omnia curialia ſubirent, vt ex nouella Iuſtiniani* XLV. *de Iudæis, Samaritanis & hæreticis facilè colligitur. Ac de iis curialibus, quos Maiorianus in quadam conſtitutione ſeruos* Reip. *vocat, multa apud Gratianum legun-*

v lib. 1. c. 9. tri par. lib. 2. c. 12. c. presbyter. 28. diſtin. c presbyteros. 50. diſt.
x c. ſi epiſcopus. 50. diſt.
y c. quanuis. de pœ in 6.
a l. Aut dãnũ. de pœnis.
b c. clericum. 3. q. 4. c. ſi quis ſacerdotium. c. ſtatuimus. 11. q. 1.
c c. ad falſariorũ. de cri. fal. c. nouimus. de ver. ſig. c. degradatio. de pœ. in 6.
d No. 123.
e lib. 4. c. 22. trip. hiſt. lib. 7. c. VII.

Curiales

De degradatione.

c. i.

f 33. 51. 53. diſtinct.

turſ, quæ à propoſito noſtro alieniora ſunt & aliàs fortè à nobis explicabuntur. Reperitur & inediæ ſiue ieiunij pœna in iure pontificio[g]. Item infamiæ atque adeò ſupplicij corporis[g]. De exilio, & deportatione loquitur Gregorius in quadam epiſtola decretali[h]. Ex quo appa ret iudicia eccleſiaſtica à magiſtratuum animaduerſione non multum differre, ſi recentiorum canonum ſine delectu ratio habeatur[i]. Sed magiſtratus noſtri vſquequaque non permittunt, vt à veterum canonum præſcripto hic recedatur. Ac memoria repeto damnatū fuiſſe nō ita pridē iudicio curiæ centumuiralis archiepiſcopū Biturigum, quòd ſacerdotes aliquot liburnicarum ſiue triremiū præfecto vinciendos & remigio mancipādos tradidiſſet. De multa ſeu pœna pecuniaria, quæ hodie quorundam antiſtitum ærarium non mediocriter augere ſolet, quæſtio agitata eſt, & ſanè propter auaritiæ ſuſpicionem ab eo ſacerdotes abſtinere decet[l]. Idque exēplo Theodoſij Imperatoris, qui ſe hoc cauere ait, ne in iis quæ ad morum correctionem ſpectant, fiſci rationem habere videatur[m]. Quatenus autem eam pœnam irrogare liceat, copioſe docet Felinus[n]. Sed inſtituti noſtri eſt in hoc exordio capita rerum attingere, non ea ſigillatim pertractare, quæ propriam diſputationem requirunt.

g c. presbyter. 82. diſtin.

g c. ante omnia 35. diſt. c. cōſpirationum. 11. q. 1. c. 1. 23. q. 5.

h c. 1. de calum.

i not in c. qualiter. de accuſ.

l c. licet. de pœnis.

m l. 1. C. de ſecun. nup.

n in ca. Irrefragabili. de offic. ordin.

An ius gladij habeat Eccleſia. Cap. 4.

EX his conſtat ſacerdotes iuriſdictionem aliquā tam in populum, quàm in clerum ſemper habuiſſe: ſed olim moderatius aliquanto exercebatur, nulla vi corporali

adhibita. Cuius rei vel illud argumentum eſt, quod Eugenius ſecundus inſtituiſſe carceres & vincula ad clericos coercendos primus omnium fertur. Sed incorruptius ac ſyncerius & magis ex vſu, vt arbitror, Eccleſiæ. Nunc ea pœnarũ genera excogitata & vſitata ſunt, vt iuriſdictio eccleſiaſtica à gladij poteſtate non multum diſcrepet: cùm tamen nullo vnquã tempore tanta fuerit morũ corruptio in Eccleſia. Sed nec ea iuriſ[illegible] ab epiſcopis ipſis nunc exercetur, quod olim non ſolum magna cum grauitate, & decore, ſed etiam lenitate ac ſimplicitate fiebat, ſed à vicariis quibuſdã iuridicis, qui officiales vulgò dicuntur. Quorum auditoria calumnijs, impoſturis ac ſtrophis forenſibus quæcunque regia ac prophana tribunalia longè ſuperant. Gladij igitur ius & imperium non habent ſacerdotes, ſed magiſtratus ciuilis, vt clarè teſtatur
» *Chriſtus, cùm ait: Regnum meum non eſt de hoc mundo,*
» *&: Reges gentium dominantur eis. Vos autem non ſic. Nam & Petrus præcipit eis, vt paſcant gregem nõ dominãtes. Inde Hieronymus ad Nepot. Epiſcopi, inquit, ſciant ſe ſacerdotes eſſe, non dominos*[o]*. Itaque dicuntur non habere territorium, nec prehendendi, ſummouendique facultatem*[p]*, magiſtratibus quibuſdam Romanis non diſsimiles, qui vt Gellius ait*[q]*, vocationem habebãt, non prehenſionem. Nam & Iuſtinianus noſter epiſcopos non dominos, vt hodie vulgò appellari ſolent, ſed ſpiritales patres vocat*[r]*. Nec nos mouere debet, quòd pleroſque ſacerdotes, atque eccleſias imperium illud, quod à iureconſultis dicitur merum, omnémque iuriſdictionem*

[o] c. eſto. 95 diſtinct.
[p] l. pupillus. §. territoriũ. de verb. ſig.
[q] lib. 12.
[r] Nou. 81.

exercere videamus. Ea ſiquidem poteſtate non vt ſacerdotes, ſed vt Duces, Comites, ac domini vtuntur. Quod non videtur vſquequaque improbandum eſſe, modò ea gubernatio à ſpiritali procuratione eos nõ auertat. Nam ſicut prædia ſibi donata à principibus aut aliis propria habere ac retinere poſſunt: ita & iuriſdictionẽ, quæ cum prædiorum donatione transfertur. Præterea quid vetat dominum ac principem ciuitatis alicuius, aut prouinciæ, ſi idoneus reperiatur, epiſcopum creari? Quod ſi vſu venerit, nemo dixerit, opinor, eum facultates ac patrimonium ſuum deſerere oportere: quaſi id retinendo, epiſcopali munere fungi nõ poßit. lib.2.c.30. *Certè apud Theodoritum cuiuſdã Iacobi mentio eſt, qui eiuſdem ciuitatis & princeps & epiſcopus fuit. Sed ea iuriſdictio nihil commune cum ſacerdotis officio habet. Ideóque cùm eam exercet ſacerdos, aut eius nomine alius, duplicem gerere perſonam intelligitur. Itaque ab eorũ iudiciis non ſynodi, nõ epiſcopi, non archiepiſcopi, non denique Romani pontifices: ſed rex tantum, ac iudices regij appellantur. Hinc etiã vulgò traditum eſt, ſecundum leges ciuiles & regias eam iuriſdictionem exerceri debere.* [illegible] præfat. [illegible] iure. 8. diſtin. *Nolim tamen epiſcopos neglecta propria functione prophana tractare negotia, niſi fortè neceßitas aliqua vrgeat. Idque Euſebij illius* lib.4.c.13. *exemplo, quem Theodoritus ſcribit militari ornatu & thyara capiti impoſita Syriam circumeuntem presbyteros & diaconos creaſſe. Sed pleriq́ue ſunt noſtro tempore à religione & ſacris, quàm quiuis Satrapæ & principes prophani longè alieniores. Nec aliud eis cura eſt,*

*quàm vt ditionem & poſſeßiones ſuas quo iure quáque
iniuria tueantur & augeant.* Similes enim planè ſunt
*Demadi illi Athenienſi, qui nolentibus Athenienſibus
diuinos honores Alexandro decernere, Videte, inquit, ne
dum cœlum cuſtoditis, terram amittatis. Ac mihi nunc
venit in mentem fabellæ, quã Fulgoſius ille, qui Ligurum
imperio deiectus fuit, lib. ſexto ſuorum collectaneorũ re-*
» *fert in hanc ſententiam:* Cùm *archiepiſcopus, idémque*
» dux Coloniæ *Agrippinæ in* Germania *per quendam pa-*
» *gum iter faceret, & ingens armatorum numerus more*
» *gentis eum proſequeretur, forte fortuna bubulcus neſcio*
» *quis eum aſpiciens, vehementius ridere cœpit. Ac inter-*
» *rogatus quænam tanti riſus cauſa eſſet, reſpondit valdè*
» *ſibi ridiculum videri, quod Petrus apoſtolus ſacerdotalis*
» *ordinis princeps, in tanta inopia vitam egiſſet, vt eius*
» *ſucceſſores adeò locupletarentur, & regibus ſatrapiſque*
» *pares fierent. Obiiciente verò archiepiſcopo perſonam ſe*
» *duplicem ſuſtinere, ducis ſcilicet, & epiſcopi: & tum du-*
» *cis munere fungi, cùm armatus, ſatellitióque ſtipatus in-*
» *cedit, in ſacra autem æde epiſcopum ac ſacerdotem age-*
» *re, multo maiorem cachinnũ ſuſtulit ruſticus. Denuo igi-*
» *tur cauſam rogatus, Velim, inquit, hoc vnum abs te doce-*
» *ri, cum hunc ducem cuius perſonam geris, iam fato fun-*
» *ctum cacodæmones ad inferos rapient, quònam iturum*
» *eſſe epiſcopum exiſtimas? Excipitur tamen põtifex Ro-
manus cõſtitutione Bonifaciana, quaſi ius gladij habeat
in omnes Chriſtianos, ſed vſum & executionem ſponte
regibus concedat, negotiis ſpiritalibus nimis ſcilicet diſtri-*

ctus & occupatus[x]. Itaque conferendi regna totius orbis Chriſtiani, & eadem auferendi poteſtatem ſibi vindicat[y]. Et certum eſt Chilpericū regem Francorum hominem minimè malum ac ſimplicem à Zacharia pontifice deiectum regno, & Pipinum in locum eius ſuffectum fuiſſe[z]. Alius quoque pōtifex nomine Leo Carolū Magnum creauit Imperatorem, & imperiū ex Gracia Romam tranſtulit. & Innocentius quartus habito conuentu Lugduni Federicum ſecundum, Imperatorem Romanum abdicauit imperio[b]. Quibus exēplis admonemur pontificem Romanum tanquam monarcha ſit, in omnes imperatores ac reges imperium exercere, & quicquid habent imperij ac maieſtatis reges ac imperatores, id ab Eccleſia Romana omnino pendere. Quod & Clemens quintus in concilio Viennenſi conſtituit[c]. Sed ea conſtitutio ſic diſplicuit nobili iuriſconſulto Cyno Piſtorienſi, vt eam quaſi ex pontificiorum errore profectam notare ac eleuare non dubitauerit. Atque ita ſenſerunt plerique alij non cōtemnendæ authoritatis iureconſulti. Bartolus verò eam perfunctoriè & dicis cauſa, vt ita loquar, tueri videtur magis, quàm verè & ex animo. Idque apparet primùm ex eo quòd fluctuat ille contra morem ſuum, nec certam profert ſententiam. Deinde quia non obſcurè ſignificat ideo ſe eam conſtitutionem defendere, quod in loco Eccleſiæ Romanæ ſubiecto maneat[d]. Extat ſanè conſtitutio Clementis V. qua Bonifacianam ſic interpretatur, vt Francorū regem non aliter pontifici Romano ſubiectum eſſe dicat, quàm ante eam conſtitutionem fuerat.

[x] extrau. Vnā ſanctam. de ma. & obed.

[y] c. venerabilem. de elect.

[z] c. ad apoſtolicæ. de re iud. & c. alias. Romani. de iureiu.

[a] c. alius. 16. q. 6.

[b] d. c. ad apoſtolica.

[c] clem. paſtoralis. de re iudic.

[d] Bar. in R...

Idq́ue in Philippi Pulchri Francorum regis gratiam ſe facere teſtatur, qui grauem ea de re contentionem cum Bonifacio habuerat[e]. *Quale verò hoc beneficium pontificis in regem fuerit, alij viderint. Ego certè neminem paulo ſaniorem, eruditiorémque hoc tẽpore eſſe arbitror, cui incœptum illud Bonifacij probari poßit. Ac maximè verendũ eſt, ſi tales eſſe pergant reliqui, ne D. Bernardi vaticinium tandem verum eſſe cõperiamus, qui ad Eugenium põtificem Rom. ſcribens de vtroque gladio: Vtrunque, inquit, habere ſi voles, vtrũque perdes*[f]. *Traditum eſt in Meroë, Iouis ſacerdotes adeò ſuperſtitione impleſſe animos, vt nonnunquã miſſo nuntio necem regi AEthiopiæ demandarent nullo detrectante, aut mandatũ iußionémve abnegante: donec ad Erganem regem peruentum eſt, qui omnes occidit & ſacerdotiũ ſuſtulit. Alex. lib. 2.*

e [illegible] uit. tit. de priuil.

f lib. 2. de conſid. ad Eug.

De ciuili gubernatione. Cap. 5.

POLITICA *gubernatio magiſtratus, à Deo perinde conſtituta eſt ac ſacerdotium ipſum, vt antè diximus*[g]. *Quod adeò verum eſt, vt ita ſenſerint ethnici. Inter quos Homerus diſertè ait regis imperium à Ioue proficiſci. Verſus eius hi ſunt, lib. 1. Iliad.* ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς σκηπτοῦχος βασιλεὺς ᾧτε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν. *Et lib. 2.* θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέος βασιλῆος. τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι, φιλεῖ δέ ἑ μητίετα Ζεύς. *Id enim natura eſt inſitum hominibus, authore Ariſtotele. Quare cùm id ius naturale ſit, id eſt, à Deo naturaliter mentibus noſtris inditum, neceſſe eſt, vt & diuinum quoque dicatur. Id docet Pau-*

g [illegible] 23. q. 4.

lus[b], cùm ait, Omnem hominem poteſtatibus excellentibus ſubditum eſſe debere, nec magiſtratũ ſine cauſa gladium geſtare, cùm ad vindicãda ſcelera Dei miniſter ſit. Quos enim doctrina & exhortatio ſacerdotis cõpeſcere ac meliores efficere nequit, hi metu ſuppliciorum abſtinere à flagitiis per magiſtratum coguntur[i]. Petrus quoque nos admonet, vt regem honore proſequamur, vtque non tantum ei, ſed etiam præſidibus ab eo miſsis ad nocentium vindictam & laudem rectè agentiũ pareamus. Magnum igitur Dei donum eſt, & non mediocris vſus inter homines hæc poteſtas, quæ rerum omnium ad incolumitatem ſtatus publici ſpectantium gubernationem cõplectitur. Sola enim ſacerdotibus relinquitur Eccleſiæ rerúmque eccleſiaſticarum ac ſpiritalium curatio[l]. Sed poteſtas hæc ciuilis vtcunque delibata primùm à ſacerdotibus, deinde ſenſim ac pedetentim adeò imminuta eſt, vt ad extremum penè in ordinem redacta ſit. quod iam à nobis demonſtratum eſt. Illud præcipuè hîc tractandum occurrit, an principes ſeu magiſtratus in Eccleſiam, réſque aut perſonas eccleſiaſticas imperiũ aliquod & poteſtatem habeant, & ſciendũ eſt verbis tam Petri, quàm Pauli ſuprà recitatis, quia generalia ſunt, etiam clericos & perſonas eccleſiaſticas contineri[m]. De Romanis pontificibus aliquid ſuprà attigimus, quorum aliqui Imperatorem dominũ ſuum nominare haudquaquã veriti ſunt[n]. Alij etiam ipſius iudicium libenter, aut æquo certè animo ſubierunt[o]. Sed hoc nimis ſanè odioſum hac tempeſtate argumentum omittamus. Notandum eſt præterea

b Roma. 13.

i c. non fruſtra. 23. q. 5. l. 1. de Iuſt. & iur.

l c. te quidem. 11. q. 1.

m c. magnum. 11. q. 1.

n c. ſacerdotibus. 11. q. 1. c. Salonitana. 63. diſt. c. quoties. 11. q. 7.

o c. vos ſi incõpetēter. 2. q. 7.

magiſtratum ſiue principem non modo corporis ſubſtantiæque noſtræ cuſtodem eſſe, quaſi ad vim atque iniuriam prohibendam tantum conſtitutus ſit: ſed etiam religionis & cultus diuini, quod ad externam diſciplinam attinet. Quanuis enim legibus ciuilibus, ea præcipuè contineantur, quæ ad arcendam iniuriam tuendámque pacem pertinent: tamen & de pleriſque aliis rebus ad honeſtatem aliquã, & maximè ad religionem ſpectãtibus leges fiunt. Quarum omnium cuſtodem eſſe magiſtratum Ariſtoteles ait. Tria ſiquidem iuris præcepta ſunt, quorum primum eſt honeſtè viuere. eiúſque præcepti multa exempla ſunt in iure ciuili, de quibus alibi diximus. Nec me latet de rebus ſacris ac ſpiritalibus iudiciũ eſſe ipſius Eccleſiæ. Nam ſynodi epiſcoporum ac presbyterorum de rebus ſacris rectius, quàm prophani homines iudicare poſſunt[p]. Quod ſatis animaduertit Alexander Rom. imperator, quanuis Chriſtianæ religioni addictus non eſſet. Sic enim de eo ſcribit Lampridius: Pontificibus tantum detulit & quindecim viris, atque auguribus, vt quaſdam cauſas ſacrorum à ſe finitas iterari & aliter diſtingui pateretur. Nec alienũ eſt à propoſito, quod de Leontio Tripolitano epiſcopo à ſcriptoribus eccleſiaſticis memoriæ proditum eſt. Cùm enim Conſtantius Imperator in conuentu epiſcoporum de eccleſiaſticis multa verba faceret, & promulgaret conſtitutiones, omnibus aliis approbantibus, hic ſolus obſtinatè tacuit. Ac ſciſcitante imperatore cur ipſe loquentibus cæteris ſolus taceret, reſpondit ſe cogitabundum mirari apud ſe, quòd

[p] d l. omni innouatione. C. de ſac. eccle. d.c. cõuenior.

à propriis negotiis tantum ei ſupereſſet otij, aliena vt curaret. Quanuis autem de rebus ſacris iudicium ſit Eccleſiæ, vt diximus: tamen vbi ſemel conſtituta ſunt ac iudicata, magiſtratus officium eſt Eccleſiæ iudicia & decreta tueri & conſeruare, ſi id neceſſariũ eſſe perſpexerit. Itaque blaſphemias, hæreſes, & omnem impietatem externam punit & vindicat[q]. *Sacerdotes item in officio continet magiſtratus, diſciplinam eccleſiaſticam conſtituit ac reformat*[r]. *Quorſum enim tot conſtitutiones principum editæ ſunt de officio ſacerdotum & diſciplina eccleſiaſtica, niſi eas executioni mandare poſſint? Quales permultæ ſunt Romanorũ imperatorum lib. 1. C. Iuſtinia. & lib.* τῶν νεαρῶν. *Sed multo plures extant principum Galliæ antiquorum, & Caroli Magni præſertim, breui, vt ſpero, in lucem exituræ, vt de recentioribus taceam, quæ nemini non hodie in Gallia cognitæ ſunt. Ex quibus facile perſpici poteſt, principem leges condere poſſe, quibus epiſcopi cæterique omnes Eccleſiæ miniſtri ad canonum eccleſiaſticorum, veteriſque diſciplinæ obſeruationem in regno ac ditione ſua compellantur. Eóque iure atque authoritate poſt hominum memoriam vſi fere ſunt reges noſtri, non tantum in Galliæ ſuæ epiſcopos, ſed in ipſos etiam pontifices Rom. ſi quid in finibus Galliæ aduerſus canones & diſciplinam eccleſiaſticam moliri viderentur. Huiuſque libertatis expreſſiſſima quotidie veſtigia conſpiciuntur in ſummis tribunalibus, cùm à reſcriptis Romani pontificis appellationes interponũtur. Nam etſi ab executione eiuſmodi reſcriptorum appellari*

q c. quãdo. 23. q. 4. c. de Liguribᵉ. c. quali. 23. q. 5.

r c. filiu. 16.

ſoleat magis, quàm à reſcriptis: tamen effectu hæc appellandi genera non differunt. & videtur hic mos ex errore interpretis ortum habere, qui reſcriptum D. Pij apud Vlpianum è Græco in Latinum male conuertit, & quoties præſens rerum ſtatus mutationem aliquam in ſpiritalibus poſcere credebatur, habito conuentu epiſcoporum Eccleſiæ Gallicæ, quod tempori viſum erat cõuenire conſtituebatur. Ac tantum abeſt, vt Romani põtificis vllum interueniret decretum, vt is etiam interdum in ordinem cogi ſoleret. Exemplorum pleni ſunt annales noſtri & acta monumentáque curiæ Pariſienſis de Clodoueo, Carolo Magno, Ludouico Pio, Philippo Auguſto, ſancto Ludouico, Philippo Pulchro, Carolo quinto, Carolo ſexto, Carolo ſeptimo, & aliis regibus perpetuæ memoriæ cauſa diligẽtiſſimè perſcripta. & vulgo circunfertur libellus curiæ Pariſienſis ad Ludouicũ vndecimum Francorũ regem miſſus, in quo miſerabilis illa Eccleſiæ confuſio, ac perturbatio demonſtrata eſt, quæ ex Rom. curiæ nundinatione tum naſcebatur, & ſimul Regum noſtrorum ac magiſtratuum in aſſerenda libertate Eccleſiæ Gallicæ aduerſus pontificem Roma. virtus, & conſtantia. Suffragatur nobis Iſidorus apud Gratianum. Cuius hæc verba ſunt: Principes ſæculi nonnunquã intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem poteſtatem diſciplinam eccleſiaſticam muniant. & paulò poſt: Cognoſcunt, inquit, ſe deo reddituros eſſe rationem propter Eccleſiã, quam à Chriſto tuendam ſuſcipiũt. Nam ſiue augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles princi-

ſ c. 1. de app.

t c. de capitulis. 10. diſt.

pes, ſiue ſoluatur, ille ab eis rationem exigit, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam tradidit[v]. *Principes enim ſunt religionis & Eccleſiæ defenſores, ac, vt Eſaias loquitur, nutritij*[x]. *Id quod Iuſtinianus noſter expendiſſe videtur, cum ait ſe nihilo minorem Eccleſiæ, quàm vitæ ſuæ curam habere*[y]. *Eòdem pertinet Ioadis regis exemplum memoria dignum, quod imitari coguntur aliquando reges magiſtratúſque noſtri. Nam cùm ſuſpectos haberet ſacerdotes, ne pecuniam interuerterent, quæ offerebatur à populo ad tutelam templi, eam primum in arcam clauſam inferri, deinde ſcriba ſuo præſente fabris ac cementariis erogari iuſſit*[a]. *Porrò ex iam dictis ſatis colligi poteſt, non omnino alienum à vero eſſe, quod plerique aſſerunt, concilium, ſiue conuentũ Eccleſiæ principis iuſſu & imperio cõuocari poſſe. Nam etſi de põtificis Ro. authoritate cõtendere hîc nolim: tamẽ ſi officio in hac re ſuo nõ fungatur, nec cæteri fortè eius cõſiliarij & collegæ, Cardinales vulgò appellati: ſed canones omnes, quod abominor, & diſciplinã eccleſiaſticam cõtemnant, ac pro nihilo ducant: boni certè principis eſt eius negotij curã ſuſcipere, niſi malit Eccleſiæ deſertor ac proditor verius, q̃ tutor haberi. Quod non modo Conſtantinum, ſed pleroſque etiam alios imperatores Rom. feciſſe veteres teſtantur hiſtoriæ*[b].

v c. principes. 23.q.5.
x c.49.
y Nou.3.
a 4. Reg.c.12.
b c.ſexta.16 diſtin.c.Adrianus.63.diſt.

Quam poteſtatem habeat princeps circa miniſteria eccleſiæ. Cap. 6.

DE *clericorum ac miniſtrorum Eccleſiæ ordinatione loco magis idoneo diſputaturi ſumus. Sed interim animad*

uertendum eſt, quanuis ſacra res & maximè ſpiritalis habeatur, nihilominus regem noſtrum in eam plurimum iuris atque authoritatis meritò ſibi vindicare. Nam epiſcoporum & archimandritarum creatio ferè ex eius nutu pendet ſublata canonicorũ atque monachorum electione. Quod ægrè admodum fert hodie vniuerſa eccleſiaſticorum hominum natio, queruntúrque vulgò ex aulicorum fece prophanos abiectiſsimóſque homines ſibi antiſtites dari ſolere. Verùm eos cogitare & expendere imprimis decet, cùm eorum cupiditas & corruptio tanta eſſet, vt nulla veterum canonum habita ratione indigniſſimos quoſque promouerent, vt in re prorſus alioqui deſperata, hoc veluti cauterium quoddam neceſſarium viſum fuiſſe. Deinde non ita de his rebus princeps decernit, vt incommodis, ſi quæ ſunt, vitiiſque medendi facultas Eccleſiæ aut eis qui ſe κορυφαίους eius eſſe & capita dictitant, omnino erepta ſit. In conſecrationibus enim & ſolennibus ordinationibus liberum eſt eis, ſine graui morum, ætatis, doctrinæ examinatione neminem in clerum recipere, & tales conſecrare ſacerdotes, qui idonei ſint ad quācunque functionem Eccleſiæ, quam princeps ipſis cōmittere voluerit. Nam princeps impoſitionem manuum, conſecrationem, inquiſitionem eccleſiaſticis viris nunquã ademit, ſine qua nemo eccleſiis præficitur. Huc accedit, quòd cùm princeps patronus ſit eccleſiarum, ac monaſteriorum, non permittunt canones eum hoc iure fraudari: quod nihil planè aliud eſt, quàm præſentatio quædam, ſeu nominatio: adeò vt pontificibus oblatum nomina-

túmque, ſi idoneus non videatur, reiicere & aliter eccleſijs conſulere liceat. Ac certo certius eſt, nullo vnquam tempore ſiue canonicos ſiue monachos tantum potuiſſe, vt ſine permiſſu regis electionem aliquam celebrare ipſis liceret. Eodémque iure imperatores ac reges alios pleroſque vſos fuiſſe conſtat etiam in electione Rom. pontificis. Qua de re multa Gratianus collegit, ad quę lectores remitto c. Optarem ſanè à principibus maiorem haberi delectum perſonarum. Attamen res eiuſmodi eſt, vt eccleſiaſtici viri de ſe magis, quàm de principe, qui patroni tantum, non etiam ordinatoris officio fungitur, conqueri debeant. Quod ſi culpam conferant in pontificem Rom. vt pleroſque eorum crebrò facere audio, quòd probationẽ ac examinationẽ ſibi retinere, & legibus omnibus ac canonibus, quoſcunque paſſim ſoluere cõſueuerit, ipſe me nihil interpono. Penes alios eſto hac de re iudiciũ. Illud vnum verè ingenuéque dico, nihil Reipub. eccleſiæque Gallicæ mihi videri vtilius, quàm authoritate regis paſtores præfici eccleſijs, ſi à pontifice Rom. obtinere poſſint epiſcopi, vt ordinatio, inquiſitio, ac confirmatio ſecundum veteres canones libera ipſis relinquatur, modò ipſi officij ſui meminiſſe velint. Quis enim eſt adeò imperitus rerum, vt Rom. curiæ artes non norit, & quantum ea hirudo gallici exorbeat ſanguinis quotidie, non ſatis intelligat? Dicam, quod à viris peritiſſimis, ac diu in Rep. verſatis non ſemel accepi, quanquã incredibile videtur, quotannis variorum diplomatum à pontifice obtentorũ nomine ad ſeptingenta aut eo amplius aureorum millia Romam hinc

c c. Adrianus. c. in ſynodo. c. cum longè. c. Reatina. 63 diſtin. c. hinc etia. 16. q. 1.

exportari ſolere, quæ ita illic velut capta vinctáque detineantur & cuſtodiantur, vt nullo vnquam poſtliminio ad nos redeant. Quid multa? In prouerbium abiit iandudum Romana permutatio, plumbi videlicet cum auro, non minus, quam illa Diomedis & Glauci apud Homerum: cuius & Vlpianus noſter meminit[d]. *Nec cauſari poſſunt epiſcopi huius regni liberam non fore ordinationem, ſi regis authoritas neceſſariò accedat. Eſt enim ad frænandam nõ paucorũ cupiditatem ſummè vtilis ac neceſſaria, qualis fuit olim populi conſenſus, ſine quo non poterãt miniſtri Eccleſiæ ab epiſcopis ordinari. Idque poteſt iis obiici, quibus abſurdum videtur ius, quod regaliorum à noſtratibus vulgò appellatur, regem noſtrũ in quaſdam ſui regni eccleſias habere. Quid enim aliud hîc agit Rex, ſi pauca quædã excipias, q̃ quòd à ciuibus cuiuſque ciuitatis & plebe quondã fieri ſolebat? cuius cõſenſu, vt dixi, paſtores eccleſiarũ ordinabantur. Nam ipſam ordinationem, & inquiſitionem, quæ cum beneficij collatione cõiuncta antiquitus erat, nunquã ſibi attribuit. Populo autem propter tumultus & diſsidia veriſimile eſt hoc ius ademptum, ac in principem tranſlatũ eſſe. Nam ſcinditur incertum ſtudia in contraria vulgus. Quo tamen iure nec ſemper, nec in omnibus eccleſijs princeps vtitur. Sed de his omnibus infra copioſius diſſeremus*[e].

De Hierarchia, & variis adminiſtrationibus Eccleſiæ. Cap. 7.

QVÆ ſit poteſtas eccleſiaſtica, & quemadmodum à politica differat, ſatis pro inſtituto diſſeruimus. Nunc

d l. 1. de con. emp.

e lib. 3. c. vlt.

de iis videndum eſt, per quos eccleſiaſticæ res procurantur & adminiſtrantur. Quorũ varij ſunt gradus. Nam, vt Petrus apoſtolus in epiſtola Clementis ait, Eccleſia magnæ cuipiam naui ſimilis eſſe videtur, in qua præter vectores ſeu epibatas, gubernatore, proreta, nauta, & miniſtris quibuſdam alijs opus eſt. Populus enim in Eccleſia vectoribus, epiſcopus proretæ, presbyteri nautis, diaconi & alij qui clerici dicuntur reliquo nauis miniſterio comparantur. Horum igitur alij parent, nulloque munere eccleſiaſtico funguntur: & hi verbo Græco laïci, quaſi populares vulgò dici ſolent. Alij imperant, & principatum quendã in cæteros habent, qui hierarchia à Græcis appellatur. Quanquam eo verbo rariſſimè vſos fuiſſe veteres exiſtimo. Hi enim miniſtri aliorum, quàm domini aut principes vocari maluerunt. Quod eorum ſingulari modeſtiæ & ſanctitati aſſcribendũ eſſe putamus. Sed de nomine, modò vt rem teneamus, minus eſt laborandum. Vt igitur tota res commodius explicetur, miniſterium doctrinæ diuinæ, quod Lucas vocat διακονίαν τοῦ λόγου à cæteris miniſteriis diſtinguemus. Circa miniſterium doctrinæ animaduertendum eſt, Chriſti legatos, ſiue apoſtolos initio exorientis Eccleſiæ per ſingulas ciuitates, in quibus Chriſtus colebatur, adminiſtratores quoſdam inſtituiſſe, qui gubernarent eccleſias, ipſiſque præeſſent. Hos vocarunt ſacerdotes, quòd ſacrorum curationem haberent, & presbyteros, id eſt, ſeniores, quòd prudentia & grauitate venerabiliores eſſent cæteris. Nam hoc Græcum verbum non ad ætatem, ſed ad dignitatem

quandam potius refertur[f]. *Idq́ue multis exẽplis demonſtrat Budæus noſter. Quam loquendi formam noſtrates imitantur, ſeignores vulgò appellantes eos, quos honore aliquo dignos iudicant*[g]. *Dicuntur præterea miniſtri vt ait Chryſoſtomus*[h], *& paſtores quòd miniſtrent magis, quàm dominentur cæteris, & gregem ſibi commiſſum paſcant. Quod verbum iis conuenire, qui alios gubernandos ſuſceperunt, indicat Homerus, cùm Agamemnonem ſubinde vocat* ποιμένα λαῶν. *Sed & epiſcopi quoque, quaſi ſpeculatores atque inſpectores ſunt appellati. Quo ferè ſenſu epiſcopi ab Arcadio iureconſulto vocantur, qui pani cæteriſque rebus vænalibus præſunt*[i]. *Nam Paulus in epiſtolis vtraque appellatione, presbyteri nempe & epiſcopi, promiſcuè vtitur. Idq́ue Chryſoſt. Auguſt. Hierony. & plerique alij annotauerunt*[l]. *Verùm communis illa adminiſtratio presbyterorum viſa eſt incommoda propter diſsidia & cõtentiones, quas pariebat. Quare ne vnuſquiſque ad ſe trahens Chriſti eccleſiam rumperet, vt inquit Hierony. operæpretium duxerunt in ſingulis ciuitatibus vnum ex presbyterorum ordine cæteris præficere, ita vt cum eorum conſilio omnia gereret, atque adminiſtraret. Huic vni nomen epiſcopi quod antè omnibus erat cõmune, attributum: vt inſigni aliqua propriáque appellatione à cæteris facilius diſcerni poſſet*[m]. *Proinde ex eo tẽpore reliqui presbyteri, nunquã epiſcopi ſunt appellati*[n]. *Quanuis epiſcopi presbyterorũ nomen non reſpuerint*[o]. *& notandum eſt in ſingulis ciuitatibus horum presbyterorũ collegium quoddã fuiſſe, cui præerat*

d. i.

f c. cleros. 21. diſtinct.

g c. 1. de cenſ.

h hom. 2. in epiſt. ad Philip.

i vlt. de mune. & hono.

l d. c. cleros. c. olim. 95. diſt.

m c. legimus. 93. diſtin.

n Euſeb. lib. 6. c. 33. hiſt. eccle. & trip. hiſt. lib. 4. c. 24.

o Euſeb. lib. 5. c. 24.

epiſcopus. Cuiuſmodi eſt hodie canonicorum collegium, qui in eorum locum ſucceſsiſſe videntur. & hunc cœtum presbyterorum vocat ſenatum Eccleſiæ Hieronymus[p]. *Nondum enim presbyteri ſeparatas habebãt eccleſias in quibus docerent, & ſacramenta adminiſtrarent. Quod vel Sozomenus demonſtrat, cùm ait, conſuetudinẽ fuiſſe in Alexandria tempore ſuo, vt vno exiſtente ſuper omnes epiſcopo, presbyteri ſeorſum eccleſias obtinerent, & populus in eis collectas ſolenniter celebrarent*[q]. *Sed creſcente numero Chriſtianorũ cum paſsim cõſtructæ eſſent baſilicæ ſeu Eccleſiæ nõ in ciuitatibus modo, ſed etiã in vicis atque pagis, tandẽ inter presbyteros cõfuſionis diſcordiæque vitandæ cauſa vbique terrarũ diuiſæ ſunt regionibus, ita vt vnuſquiſque ſua eccleſia regionéque cõtentus ab aliena omnino abſtineret. Cuius rei author fuiſſe dicitur Dionyſius vrbis Romæ epiſcopus, vt ex ipſius epiſtola ad Seuerinum epiſcopũ Cordubẽſem ſcripta colligitur, quæ integra apud Gratianum non extat*[r]. *De eccleſiis, inquit, parochianis, vnde apoſtolicam ſedem cõſulere voluiſti, qualiter ſint cuſtodiendæ per Cordubenſem prouinciã, ac diuidendæ ſacerdotibus, nihil tuæ charitati melius nobis videtur intimare, q̃ vt ſequaris, quod nos in Rom. Eccleſia nuper egiſſe cognoſcitur. Eccleſias verò ſingulas ſingulis presbyteris dedimus, parochias & cœmeteria eis diuiſimus. Sed vnicuiq; ius propriũ habere ſtatuimus, ita videlicet vt nullus alterius parochiæ terminos, aut ius inuadat: ſed vnuſquiſq; ſuis terminis ſit cõtentus, & taliter Eccleſiã & plebem ſibi cõmiſſam cuſtodiat, vt ante tribunal æterni iudi-*

p c.eccleſia.16. q.1.

q trip.hiſt.lib. 1.c.19.

r c.1,15.q.1.

cis ex omnibus ſibi cõmiſsis rationem reddat, & non iudicium, ſed gloriã pro ſuis actibus accipiat. Hãc quoq; normam, chariſsime, te & omnes epiſcopos ſequi cõuenit, & quod tibi ſcribitur, omnibus quibuſcũque potueris, notũ facias, vt nõ ſpecialis, ſed generalis fiat iſta præceptio. Anacletum autem idem decreuiſſe apud Gratianum legimus, quod Dionyſius Romæ factum fuiſſe refert. Presbyteri, inquit, per caſtella & modicas ciuitates atque villas debent ab epiſcopis ordinari & poni: ſinguli tamen per ſingulos, titulos ſuos [s], *&c. Hiſtoriographi* [t]. *diuiſionem quandam titulorum & diœceſium in vrbe Euariſto atque Marcello aſſcribunt. Sed cuius inuentum hoc fuerit, non multùm arbitror ad rem pertinere. Paræcias autem appellarunt veteres fana illa & eccleſias, quæ ſingulis aſsignantur presbyteris in cuiuſque epiſcopi diœceſi. Sed paulatim corrupto vocabulo parochiæ appellari cœperunt* [v]. *Quanquã pro tota illa diœceſi ipſius epiſcopi, quæ in varias regiones diſtributa eſt, frequenter hoc verbum accipitur, vt poſtea dicemus. Sciendum eſt præterea poſt hanc eccleſiarũ partitionem & diſtributionẽ epiſcopi in magna illa diœceſi ſua & presbyterorũ in ſuis eccleſijs parem non fuiſſe poteſtatem atque authoritatem: cùm ordinatio presbyterorũ, cæterorùmque miniſtrorum Eccleſiæ, baſilicarum conſecratio, & quædam alia epiſcopo tantũ permiſſa ſint, non etiam presbyteris inferioribus* [x].

[s] c. epiſcopi. 80. diſtin.
[t] vt Platina.
[v] tit. de paro.
[x] c. perlectis. 25. diſt.

De varijs presbyterorũ generibus. Cap. 8.

PRESBYTERI, *quos epiſcopo ſubeſſe diximus, non omnes eiuſdem gradus, dignitatis, atque authorita-*

tis ſunt. Nam archipresbyteri inter eos reperiuntur: ſicut & inter epiſcopos archiepiſcopi[a]*. Sunt autem archipresbyterorum duo genera: quorum vrbani quidam dicuntur, alij vicani. Vrbani dicuntur, qui in vrbe & in maiore Eccleſia officio ſuo funguntur. Cùm enim epiſcopus propter abſentiã fortè vel occupationes ſuas, non poſſit omnia epiſcopi munia vel ſolus, vel vnà cum presbyteris obire, ſed curas ſuas cum eis partiri neceſſe habeat: vtilius viſum eſt ex presbyteris vnum cæteris præponere, qui ea quæ ad presbyterorũ officium pertinent, partim ipſe exequatur, partim aliis facienda præſcribat: q̃ omnibus ſimul presbyteris id committere, ne contentio aliqua inter ipſos ex communione adminiſtrationis oriretur*[b]*. Itaque archipresbyter vrbanus eam poteſtatem habet in maiore Eccleſia, quam quiuis presbyter in parœcia ſibi aſsignata habere dicitur. Sed & cæteris quoque eiuſdem Eccleſiæ presbyteris, qui cardinales, id eſt, primarij & præcipui dicuntur ad differentiam eorum qui in inferioribus eccleſijs ſunt conſtituti, haud dubie præeſt*[c]*. Archipresbyteri vicani nullam in vrbe poteſtatem, nullum miniſterium, ſed in maioribus celebrioribúſque pagis conſtituuntur. Ac ſingulis præter Eccleſiæ propriæ curationem, certarum eccleſiarum, certorúmque presbyterorum, qui videlicet per minores titulos habitant, inſpectio, obſeruatióque cõmittitur*[d]*. Hactenus de presbyteris epiſcopo inferioribus. Nunc de epiſcopis eſt videndum, quorum varij quoque gradus reperiuntur.*

a Grat. in dec. 60. diſt. c. 1. de at. & qual.

b c officium de offi. archipreſ. d. c. perlectis. 25. diſtinc.

c c. 2. de off. archip.

d c. vlt. de off. archip.

De epiſcopis, qui gradus ſint epiſcoporum, & quæ poteſtas olim fuerit eorum, qui chorepiſcopi dicebantur. Cap. 9.

EPISCOPORVM *varij ſunt gradus. Quidam enim præſunt vni alicui ciuitati, & vicis, qui illi ciuitati ſubſunt. Et hi ſimpliciter epiſcopi appellantur. Alij non tantum ciuitati, ſed etiam prouinciæ quæ multas ciuitates cõplectitur, præſident, & dicuntur archiepiſcopi. quòd epiſcopis ſuperiores ſint. Metropolitani autem ideò vocantur, quia in metropoli aliqua, id eſt, matrice ciuitate iam olim conſtituti ſunt. Alij non vni prouinciæ, ſed multis præfecti ſunt: & in omnes non ſolùm epiſcopos, ſed etiam archiepiſcopos poteſtatem habent. Ideóque primates, ſeu patriarchæ dicti ſunt*[e]. *Hi ſunt numero quatuor (præter Romanum epiſcopum, qui vertex omnium, & princeps eſſe dicitur, de quo mox videbimus) Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus*[f]. *Quibus & alij quidam veluti minorum gentium patriarchæ adiecti ſunt, Aquileienſis, Cantuarienſis, Biturigenſis & Grandenſis. Ideò autem inſtituta eſt potiſſimum hæc hierarchia, vt auguſtæ illius ac diuinæ ciuitatis, quam nos Eccleſiam vocamus, vnitas ac tranquillitas melius conſeruetur. Nam Eccleſia vna eſt, inquit Cyprianus, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur. Quomodo ſolis multi radij, ſed lumen vnum: & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci radice fundatum*[g]. *Deinde huius ordinis hierarchici ingens in eo cõſpicitur vtilitas, quòd ſicut epiſcopus*

d. iij.

[e] c. cleros. 21. diſtin. c. vrbes, 80. diſtinct. c. prouinciæ. 99. diſt.

[f] c. antiqua. de priui. c. ſacroſancta. c. Cõſtãtinop. c. renouãtes. c. diffinimus. 22. diſtin.

[g] c. loquitur. 24. q. 1.

conuocat preſbyteros ſuæ ciuitatis & vicorum ciuitati ſubiectorum, vt eorum conſilio res eccleſiaſticas adminiſtret, & controuerſias dirimat: ſic archiepiſcopus, aut patriarcha ſuæ prouinciæ aut nationis antiſtites cogit & congregat, quò grauiora negotia in ampliori maioríque conſentu tractari ac definiri poßint, & quæ perperàm ac iniuſtè decreta, vel iudicata ſunt, ad maius iudicium gradatim referatur[h]. *Nam huius rei gratia ſynodi tam ciuitatum, quàm prouinciarum, atque nationum ſingulis annis indici ſolebant*[i]. *Quod & conſtitutione quadam præcipit Iuſtinianus*[l]. *Illud prætermittendum non eſt, antiquitus cum epiſcopi otio, vt veriſimile eſt, ſuo conſulere vellent, vicarios quoſdam epiſcopos ordinare ſolitos fuiſſe, qui vulgò chorepiſcopi dicebãtur, authore Damaſo in verboſa quadam epiſtola, quaſi* χωρικοὶ, *id eſt, ruſtici epiſcopi: quia non in ciuitate, ſed per vicos & pagos munus epiſcopi quadãtenus gerebant. Nam lectores, exorciſtas, ceteróſq; inferioris ordinis clericos ordinare ipſis licebat, quãuis preſbyteros, aut diaconos ordinare nõ poſſent*[m]. *Verùm hoc prætextu, quòd epiſcopalem honorem ſibi inſolenter arrogarent tandẽ, nec vlla ſatis bona ratio eorũ inſtitutionis appareret, id munus omnino ſublatum atque antiquatũ eſt*[n]. *Et facilè mihi perſuadeo, archipreſbyteros, de quibus ante locuti ſumus, in eorũ locum ſucceſſiſſe, quibus neq; epiſcopi nomen attributũ eſt, neque aliud quicquam eorum, quæ epiſcoporũ propria ſunt: ne fortaſſe ipſis audaciæ atque inſolentiæ illius, propter quam deiecti fuerant minuti iſti epiſcopi, occaſio præberetur.*

h 6.q.3.c.4.

i 18.diſt.c.ſicut olim. de accuſ.

l No. de ſanct. epiſ.

m conc. Ancyr. c.13. cõ Neocaſ. c.13. con. Antioch. c.8. & 10. c. eccleſiis. 68. diſt.

n c. quanuis 2 chorepiſcopi. 68. diſt.

De epiſcopo Romano, ac de eius amplitudine & authoritate, tum de nominibus variis, quibus appellari ſolet. Cap. 10.

EPISCOPVS *Romanæ vrbis, quin primus patriarcharum olim habitus ſit, dubium non eſt. Id enim variis conciliis & principum ſanctionibus eſt conſtitutum*[n]*. Vnde in hiſtoria eccleſiaſtica nõ ſemel legimus ius conuocandi vniuerſalis cõcilij ad ipſum pertinere. Quam poteſtatem à Chriſto acceperit, nécne, meum diffinire non eſt, ſed theologiæ profeſſorum. Ego etenim, qui me iuriſconſultum profiteor, de his rebus tanquam politici cuiuſdam ordinis cauſa hominum conſenſu inſtitutis, ita diſſero; veritus ſcilicet, ne theologi noſtri temporis aut interdicto mecum contendant, aut me ex iure manu conſertum vocent, quod temerè in proprias ipſorum poſſeſſiones irruerim. Siue igitur hoc datum eſt vrbi, quæ caput imperij erat, ſiue apoſtoli Petri memoriæ, qui primus in ea ſediſſe dicitur, aut denique ipſius Chriſti inſtitutioni, vt vulgò receptum eſt, conſtat vetuſtis temporibus, primam, præcipuámque ſedem epiſcoporũ in Eccleſia Rom. fuiſſe. Quo honore atque dignitate initio moderatè admodum vſi ſunt, adeò vt cæteros epiſcopos fratrum, collegarúmque loco ſemper habuerint, nec imperium exercere in eos regum ac principum more vnquã in animum induxerint. Id quod ex epiſtolis Hieronymi ad Nepotianum & Euagrium facilè perſpici poteſt. Nam & cõcilio Carthaginenſi* III. *capite* XXVI. *vetitum fuerat, ne quis princeps ſacerdotũ, aut ſummus ſacerdos: ſed tantum*

[n] Nou. Inſt. 131

e c. prima ſedis. 99. diſt.

primæ ſedis epiſcopus appellaretur[e]. *Itaque quod de ſummo Romanæ vrbis pontificatu legitur in nouel. Iuſtiniani, qua de præſcriptione centum annorum loquitur, quibuſdam valde ſuſpectum eſt, nec in Græco Iuſtiniani codice* τῶν νεαρῶν *reperitur ea conſtitutio. Hinc Gregorius pontifex Rom. Ioanni epiſcopo Conſtantinopolitanæ vrbis, quæ noua tunc Roma propter tranſlationem imperij dicebatur, vehementer obſtitit, cùm imperatoris Mauritij authoritate fretus epiſcopum ſe vniuerſalem Eccleſiæ eſſe contenderet. & extat eiuſdem Gregorij in Gratiani collectaneis epiſtola ad Eulogium patriarcham Alexandrinum ſcripta, qua epiſcopi vniuerſalis titulum, quaſi ſuperbam inſolentémque appellationem reſpuit*[f]. *Verùm non ita multò pòſt Bonifacius tertius magna contentione à Phoca imperatore obtinuit, vt epiſcopus œcumenicus & vniuerſalis fieret: eámque authoritatem cæteri eius ſucceſſores non ſolùm mordicus retinuerunt, ſed mirabiliter auxerunt etiam: præſertim à Pipini & Caroli Magni Franciæ regum temporibus, qui ſtudio incredibili Eccleſiam Romanam ſunt proſecuti, adeò vt regium excedat faſtigium pontificatus, & magnitudine ſua nunc laborare videatur. Admirati ſunt veteres ſacerdotem Commanorum in Ponto, cui vt à Strabone literis proditum eſt, regum Ponticorum tempore maximus ſecundum regem honos habebatur, & regium diadema geſtare licebat. Commana etiam imperio eius ſuberat, cum ſacris ſeruis, qui hierοduli dicebantur, non pauciores ſex millibus, in quos omnem poteſtatem habebat, dempta ſolùm*

f c. ecce 99. diſtinct.

vendendi facultate. Nec eo inferior perhibetur Commanorũ ſacerdos in Cappadocia, de quo multa idem author ſcribit. Fuerunt & alij, quorum ſplendor & magnitudo multum celebratur. Verùm ea eſt Pontificis Romani amplitudo & maieſtas, vt omnes, quotquot vſquam fuerunt pontifices ac ſacerdotes longo poſt ſe interuallo reliquerit. & hæc, vt ita dixerim, monarchia magno conſenſu Chriſtianorum ideo recepta eſt, opinor, quia tot tantáque inter epiſcopos erant diſsidia, tam diſcrepantes ſententiæ & voluntates, vt in illa iam propemodum ferrea ætate nullum aliud præſentius remediũ ad conſeruandam Eccleſiæ vnitatem ſupereſſe videretur. Scitũ etenim eſt illud Homeri: οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. *Quid quod naturales dicuntur eſſe conuerſiones Rerump. vt mirum non ſit Ariſtocratiam aliquando in Monarchiam commutari, & rurſus Monarchiam in aliud gubernandi genus, cùm vel hæc in Tyrannidem, vel illa in Oligarchiam degenerat. Etenim Hierarchia hæc de qua loquimur, eccleſiaſtica eò euaſit, vt non abs re quis ciuili cuipiam gubernationi eam cõparauerit: tametſi longè dignior auguſtiórque habeatur. Nec ſanè me fugit quid Chriſtus ipſe de muneris eccleſiaſtici, & principatus atque imperij diſcrimine Apoſtolos ſuos docuerit, quídque Petrus ea de re ſcripſerit in graui illa epiſtola, qua epiſcopi officium ab eo deſcribitur. Sed hæc theologis libenter diſcutienda relinquimus. Quæſitum eſt à pleriſque, cur epiſcopus Rom. Eccleſiæ Papa appelletur, quaſi hoc vocabulum cæteris epiſcopis commune non*

ſit. Verùm illi magnopere falluntur, cùm ex antiquis ſcriptoribus conſtet, omnes epiſcopos ac presbyteros, qui ſanctitate vitæ & doctrina commendarentur, honoris cauſa ſic nuncupari olim conſueuiſſe[q]. *Pauca ex infinitis exempla hic proferam. Hieronymus in epiſtolis, Auguſtinum epiſcopum Hipponenſem ſubinde Papam vocat. Apud eundem Athanaſius, Epiphanius, Euagrius, Alypius, Chromatius, Theophilus Papæ dicũtur, Martinus epiſcopus Bracarenſis paſsim apud Gratianũ Papa vocatur, & ſæpe concilium Martini Papæ commemoratur ab eodem*[r]. *Sic enim ferè librum vocant, quem is ex variis Græcorum ſynodis excerpſit atque collegit. Cyprianus quoque Papa crebrò appellatur in iure pontificio*[ſ]. *Nam πάππας Græcum nomen à veteribus vſurpatũ patrem ſignificat, vel Suida authore. Hinc Arrianus in Bithyniacis ſcribit, Iouẽ à Bithyniis πάππαν appellari ſolitum fuiſſe. Sed vulgò receptum eſt, vt vni Romano pontifici hoc vocabulũ attribuatur. Illud quoque proprium eſſe Romani pontificis nonnulli tradunt, vt ſeruus ſeruorum Dei nuncupetur*[t]. *Quò pertinent vulgares nec omnino inſulſi verſus, quos Decretorum Gratiani interpres refert*[v].

Roma tibi quondam ſuberant domini dominorum:
Seruorum ſerui nunc tibi ſunt domini.

Verùm hæc vt otioſa omnino, aut certè non admodum vſui futura iam omittimus.

[q] not. i c. ſi Papa. 40. diſt.
[r] c. epiſcopo. 8. q. 1. cũ ſimil.
[ſ] c. abſit. 50. diſt. c. omnis. de conſ. diſt. 1. c. 1. de conſe. diſt. 2.
[t] not. in pro. Decret.
[v] gl. in c. quoties. 1. q. 7.

De conuentibus eccleſiaſticis quas Synodos vocant. Cap. II.

DE *Synodis iam aliquid attigimus ſuperiori capite. Sed ea res pleniorem diſcuſsionem requirit. Sunt autem Synodorum tria genera: Vnum eſt earũ quæ à cuiuſque ciuitatis epiſcopo celebrantur. Nam epiſcopus ſacerdotes ac presbyteros parœciæ ſuæ quotannis conuocare ſolet*[a]. *Sed quoties, aut quo tempore anni iure pontificio non ſatis expreſſum eſt. Itaque hic ſpectanda erit conſuetudo. Niceenſis enim concilij canon quo certum tempus definitum eſt, de prouincialibus conciliis loquitur, de quibus mox dicturi ſumus*[b]. *Quod à pleriſque animaduerſum non eſt*[c]. *Ac tametſi ſolenne ordinariúmque ſit, ſacerdotes qui eccleſias regunt ad Synodum conuocare, non etiam cæteros clericos & archimandritas ſeu monaſteriorum præſules: tamen ſi iuſta aliqua cauſa epiſcopũ moueat, his etiam mandare poteſt vt ad ſynodũ accedant*[d]. *De ſodalibus mendicantibus aliquando dubitatum fuit. Verùm Gregorius pontifex conſtituit eos ab epiſcopis cogendos nõ eſſe vt ſolẽnibus ſynodis adſint*[e]. *Illud animaduerſione dignum eſt, eos qui ad ſynodum ire non compelluntur, canonibus in ſynodo editis obtemperare nihilominus debere. Olim hi cõuentus indicebantur vt epiſcopus ſimul cum presbyteris de diſciplina cleri, de cauſsis eccleſiaſticis, de doctrina diuina deliberaret. Nihil enim quod paulò grauius eſſet epiſcopi abſque eo cœtu, ac veluti ſenatu quodam facile decernebant*[f]. *Sed huius honeſtiſsimi inſtituti vix vmbrã hodie retinemus. Synodus*

a c. annis. 15. diſtin. c. Sicut olim. de accu.

b ca. habeatur. 18. diſt.

c gloſ prag.

d c. quod ſuper his. de maio. & obe. c. eps. c. vltimo. 18. diſtin. c. vlt. 28. q. 2. not. in c. dilectus. de off. ordi. c. ex ore. de priuil.

e cap. nimis. de exceſ. prela.

f 15. q. 7. in decre.

prouincialis eſt conuentus epiſcoporum cuiuſque prouinciæ, qui à metropolitano aut patriarcha conuocatur[g]. *Addit Gratianus authoritate etiam Romani pontificis præſente ipſius legato concilia prouincialia celebrari*[h]. *Quanuis autem hic conuentus præcipuè epiſcoporum ſit: tamen ab Innocentio tertio conſtitutum eſt, collegia eccleſiaſtica, quæ vulgò Capitula vocamus, etiam conuocari debere*[i]. *Quod tamen pleriſque iuris pontificij doctoribus parum probatur*[lx]. *Archimandritas inuitos adeſſe non cogi, vulgò receptum eſt, quod ſinguli epiſcopi poſteà ipſis exponant, quæ in concilio geſta, conſtitutáque ſunt*[l]. *Sed verius eſt, non hos tantum, ſed interdū etiam laïcos homines adeſſe debere: quòd vel eorum interſit fortaſsis, vel neceſſarium ſit eorum conſilium*[m]. *Nec aliter hoc definiri poſſe videtur, cùm ex varietate cauſarū pendeat. Et animaduertendum eſt huiuſmodi ſynodos ſecundum veteres canones bis in anno aut ſaltem ſemel celebrari*[n]. *Ac in eo conuentu tractantur & iudicantur cauſæ eccleſiaſticæ, totiúſque cleri mores reformantur, & corriguntur, vt ſcribit Iuſtinianus*[o], *& ſynodus Antiochena conſtituit*[p]. *Cuius rei gratia teſtes, qui dicuntur ſynodales, conſtitui moris eſt. ſicut & in cuiuſque epiſcopi ſynodo*[q]. *Namſiquid grauius occurrat in cōuentu epiſcopi, & presbyterorum quod maioris & amplioris conuentus iudicium poſtulet, aut ſi quis ab eo iniuria ſe affectū conqueratur, ad concilium prouinciale id deferendum eſt*[r]. *Illud quæſitum eſt an epiſcopus in eo conuentu deponi ac de gradu ſuo deiici poſſit. Et certum eſt priſcis tempo-*

g c. regula. 3. diſt. & tota. 18. diſt.
h d. c. regula.
i c. vlt. de his quæ fiunt à prel.
lx nota. ī c. graue. de preb.
l c. decernimus. 18. diſt.
m not. in dic. c. graue. c. ad ſedē. 35. diſt.
n c. habeatur. & ſeq. c. quoniam. 18. diſt.
o nouel. 123. de ſanct. epiſ.
p c. propter. 18. diſtinct.
q c. epiſcopus in ſynodo. 5. [illegible] præterea, de teſtib. cog.
r c. ſi quis à proprio. 21. q 5.

ribus id vſitatum fuiſſe[f]. *Sed pontificiis quibuſdam decretis talis condemnatio prohibita eſt, inconſulto Romano pontifice*[t]. *Sed & Gratianus ait huiuſmodi concilia ad corrigendum, non etiam ad conſtituendum, vel diffiniendum efficacia eſſe*[v]. *Verùm hanc Gratiani ſententiam improbant multi exiſtimantes ſynodum prouinciałem canones conſtituere poſſe, qui intra prouinciæ fines vim habeant*[x]. *Cuius rei pleraque exempla ex veterum monumentis proferre licet. Sanè in iudicandis cauſis eccleſiaſticis antiquitus multum Romanæ ſedi tributum eſt, adeò vt plerunque eius ſedis arbitrio iudicia epiſcoporum atque adeò cōciliorum prouincialium vel infirmarentur, vel rata manerent. Quod vel ex canonibus Sardicenſis concilij perſpici poteſt*[y]. *Ac tametſi magna ſæpe fuerit hac de re contentio, & canonibus concilij Mileuitani ab epiſcopis prohibitæ fuerint huiuſmodi prouocationes*[a], *quas etiam magnopere deteſtatur Bernardus libro* 3. *de conſid. Romani pontifices ad extremum obtinuerunt, vt eorum iudicio cæteri omnes epiſcopi ſubeſſent, vtque ipſi nullius cenſuræ eſſent obnoxij*[b]. *Quod ad cauſas tamen attinet in quibus ad Romanam ſedem hodie interponitur appellatio, decreta Baſilienſis concilij in Gallia ferè obſeruantur, nec diſcutitur aut iudicatur Romæ negotiū, ſed in qua diœceſi lis cœpta eſt, in ea iudices dantur*[c]. *Supereſt vt de ſynodo vniuerſali & œcumenica aliquid dicamus. Ac imprimis quæritur, qui intereſſe huic ſynodo debeant: quod Panormit. fatetur nullo iure expreſſum eſſe*[d]. *Et ſanè magna canonū decretorúmque pon-*

[f] concilio Antiocheno, c. 12. c. ſi quis à proprio. 21. q. 5.

[t] c. accuſat⁹ & ſequen. 3. q. 6. not. in cap. ex tuæ. de cler. non reſid.

[v] 18. diſtin. in princip.

[x] gloſ. ibid.

[y] c. ſi quis epiſcopus. 2. q. 6.

[a] c. placuit. 2. q. 6.

[b] c. cuncta per mundū 9. q. 3. c. nemini. 7. q. 4.

[c] tit. de cauſis. in prag. & in concord.

[d] in c. graue. de preb.

Concilia epiſcopalia et prouincialia ad corrigendum non etiam ad conſtituendū, et diffiniendum efficacia ſunt.

tificiorũ varietas hic reperitur. De epiſcopis orbis Chriſtiani minus dubitatur, & extat in decretalibus formula & conceptio iuriſiurandi, qua obſtringuntur omnes epiſcopi, vt ad ſynodum veniant[e]. De monaſteriorum antiſtitibus, presbyteris, & quibuſdã aliis clericis aliquot exempla leguntur in iure pontificio[f]. Reges praterea ac Imperatores, non adfuiſſe tantum ſynodo, ſed & præfuiſſe legimus[g]. Sed & alios quoque laïcos homines interdum concilio adhibitos fuiſſe conſtat[h]. Verùm illud ſcrupulum pleriſque iniicit, quod immenſa illa quorumlibet clericorum turba non videtur abſque magno incommodo, & confuſione ad hunc conuentum admitti poſſe. Deinde alienũ videtur ab eccleſiaſtica diſciplina, vt laïci de eccleſiaſticis negotiis iudicium faciant[i]. Confuſio autem vitari poteſt, ſi ex ſingulis prouinciis moderatus aliquis numerus eruditiorum ac probatiorum eligatur, & ad ſynodum mittatur. Nam & alioqui paſtoribus deſtitutæ manerent Eccleſiæ. De laïcis verò nihil aliud reſpondendum nunc occurrit, quàm quod Nicolaus Pont. ſcribit ad Micha. imperatorem[k]. Vbinam legiſtis, in-
,, quit, imperatores anteceſſores veſtros ſynodalibus cõuen-
,, tibus interfuiſſe, niſi fortè in quibuſdam vbi de fide tra-
,, ctatum eſt quæ vniuerſalis eſt, quæ omnium communis,
,, quæ non ſolum ad clericos, verùm etiam ad laïcos, & o-
,, mnes omnino pertinet Chriſtianos? Quãuis enim iudicia eccleſiaſtica ſoli excerceant ſacerdotes & clerici[l], tamen vbi de eo negotio agitur quod ad Eccleſiam vniuerſalem pertinet, quæ non ſolum ex clericis, ſed etiam ex laïcis

[e] c. ego. de iureiur.

[f] c. ĩ nomine domini. 23. diſt. c. Adrianus. 63. diſt.

[g] c. futuram. 12. q. 1. c. nos ad finem. 96. diſt. c. ſi quis ingenuus. 29 q. 2. c. Adrianus. 2. 63. diſtinct.

[h] c. ad ſedem. 35. diſtin.

[i] c. bene quidẽ. 96. diſt. c. non placuit. 16. q. 7.

[k] 96. diſtin.

[l] d. c. bene quidem.

conſtat[m]*: æquum non eſt laïcos ab huiuſmodi deliberationibus ſummoueri, ſed cõmuni potius decreto omnia diffiniri, quod & ab ipſis Chriſti apoſtolis obſeruatũ fuiſſe ſatis Lucæ teſtatur hiſtoria*[n]*. Atque ita celeberrimi iuris pontificij doctores ſenſerunt*[o]*: tametſi Panormitanus in libro quæſtionum laïcis deliberationem & conſiliũ permittens, iudiciũ ac diffiniendi facultatem adimat. Nolim tamen in hunc conuentum quoſlibet laïcos paſſim recipi, ſed cum regibus & principibus eos qui in quaque prouincia inſignis alicuius doctrinæ, & ſanctitatis nomine celebrantur*[p]*. Idque ſi vnquam alias, maximè hoc ſeculo neceſſarium eſt, quo epiſcopatus & ſacerdotia indoctiſſimis hominibus & à religione alienis deferri ſolent. Priſcis temporibus rarum ac prodigio ſimile habebatur aliquem Eccleſiæ præfici, qui diuinarum literarum doctor non eſſet, nec ideò laïcorum contemnebatur iudicium. Cùm igitur hodie epiſcopi noſtri paucis exceptis, ſacrarum literarũ ſcientia cæteris ex populo longè inferiores ſint, quonam ore ſoli de rebus diuinis iudicium ſibi arrogabunt?*

m c. Eccleſia. de cõſe. diſt. 3.

n Acto. 15.

o gl. c. Adrianus. 1. 63. diſtin. gl. c. vlt. de his quæ fiunt à præl.

p dic. c. ad ſedem.

De Diaconis, Hypodiaconis, & aliis inferioris ordinis & gradus clericis. Cap. 12.

HVCVSQVE *de iis eccleſiarum adminiſtratoribus tractauimus, qui miniſtri doctrinæ diuinæ dicuntur: iam de cæteris eſt videndũ, id eſt, Diaconis, Hypodiaconis, &c. Dicuntur autẽ Diaconi verbo Græco epiſcoporum miniſtri, nec epiſcoporũ modò, ſed etiam presbyte-*

Miniſtri doctrinæ diuinæ.

Diaconi.

rorum, vt cõcilio Carthaginienſi quarto[q] ſancitum eſt. Et quanuis Diaconi ſeu miniſtri vocabulũ epiſcopis quoque ac presbyteris cõueniat magis quàm principis aut domini, atque ita olim vſurpatum ſit, tamen iis de quibus loquimur propriè id tributum eſt, vt facilior eſſet eorum à cæteris diſtinctio. Appellantur & leuitæ aliquando, propter ſimilitudinem miniſterij: lege ſiquidem Moſaica inſtituti ſunt læuitæ, vt Aaroni ſacerdoti inſeruirent, ac miniſtrarent[r]. Quamobrem in cœtu ſacerdotũ, aut coram ſacerdote aliquo diaconis ſedere vetitum eſt[ſ]. Inſtitutio autem eorum orta eſt ab apoſtolis, quanuis presbyteri ſeu epiſcopi à Chriſto ipſo inſtituti ſint, vt ait Cyprianus[t]. Cùm enim apoſtoli in diuina doctrina occupati miniſtrare non poſſent menſis, quæ pauperibus tum parari ſolebant, ſeptem Diaconos, ſiue miniſtros eius operis gratia conſtituerunt[v]. Eorum igitur officium olim in cura pauperum præcipuè, & rerum earum quæ Eccleſiæ offerebantur, pauperum clericorúmque alendorum gratia verſabatur[x]. Hinc fit vt hodie in Eccleſia oblationes ad altare factas recipiant, cum hypodiaconis ſuis[y]. Proinde quidam iuris pontificij conſultus non leuis apud noſtrates authoritatis, Diaconus, inquit, hoſpitalitatis nomen eſt, presbyter ætatis[a]. Sed poſteà id munus auctum eſt, vt Clementis & Euariſti reſcripta indicant. Ait enim Clemens, Diaconi Eccleſiæ ſint tanquã oculi epiſcopi oberrantes, & circunluſtrantes cum verecundia actus totius Eccleſiæ, perſcrutantes diligentius ſi quem videant vicinum fieri præcipitio, & proximum eſſe peccato, vt

q c.37. c. diacon. 93. diſt.

Diaconi leuitæ nuncupantur.

r 21. diſt. c. 1.

ſ c. peruenit. c. nõ oportet. 93 diſtin.

Diaconorum inſtitutio ab apoſtolis orta eſt.

t c. dominus. 93. diſtin.

v Act. 6. c.

Diaconorum officium.

x c. præcipim⁹. 12. q. 1. c. in ſanctis. 92. diſtinct.

y c. cleros. 21. diſt. c. perlectis. 25. diſt.

a gl. prag. tit. de ata. & qual. card. verb. cardinales.

Diaconorum munus à Clemente auctum. f. 65. 67. 99.

referat hoc ad epiſcopum & ita epiſcopo ſuggerere, quæ ad cultum Eccleſiæ & diſciplinam eius pertinent, diaco-
» nis cura ſit[b]. *Et Euariſtus, Diaconi, inquit, qui quaſi* b c. diaconi. 93 diſt.
» oculi videntur eſſe epiſcopi, in vnaquaque ciuitate ſeptem
» debent eſſe, qui cuſtodiant epiſcopũ prædicantem, ne ipſe
» epiſcopus ab inſidiatoribus quoquo modo infeſtetur, aut
» lædatur à ſuis, aut verba diuina detrahendo, aut inſidian
» do polluantur, vel deſpiciantur, ſed veritas ſpirituali re-
» doleat feruore, & pax prædicata labiis cum voluntate
» animi concordet[c]. *Hieronymus quoque ad Ruſticum de* c c. diaconi 2. 93. diſt.
Diaconis ita loquitur, vt magnum fuiſſe eorum munus
» in Eccleſia facilè appareat. Diaconi, inquit, ſunt quos
» in Apocalypſi legimus, ſeptem angeli eccleſiarum, hi ſunt
» ſeptem candelabra aurea: hi ſunt voces tonitruorum, vir-
» tutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti, hu
» miles, euangelizantes pacem, annuntiantes bona, diſſen-
» ſiones & rixas & ſcandala reſecantes: docentes, ſoli deo
» colloquentes in templo, nihil penitus de mundo cogitan-
» tes: dicentes patri & matri, Non noui vos: & filios ſuos
» non agnoſcentes. Sine his ſacerdos nomen non habet, or-
» tum non habet, officium non habet. hic miniſter Dei di-
» citur: quia ſcriptum eſt: Maior eſt qui miniſtrat, quàm
» cui miniſtratur. & ſicut eſt in ſacerdote miniſtratio, ita
» in miniſtro ſacramenti diſpenſatio. Sacerdotibus etiam
» propter præſumptionem non licet de menſa domini cali-
» cem tollere, niſi eis traditus fuerit à diaconis. ita enim do-
» minus noſter omnipotens vniuerſa diſpoſuit, vt qui ma-
» iorem ſe eſſe crediderit, minor eſſet: & qui minor videre-

,, *tur, maior exiſteret. Denique quàm hoc verum ſit, ipſe*
,, *perpende. Læuitæ componunt menſam domini: læuitæ ſa*
,, *cerdotibus cùm ſacramenta benedicunt aſsiſtunt: læuitæ*
,, *ante ſacerdotes orant: vt ſi diſtinctio locorum creditur*
,, *in mundo, etiam in altari Dei videant ſibi epiſcopi qui*
,, *ſuperbi ſunt, diaconos anteponi. ſi humilitatem diligunt,*
,, *& diaconi maiores ſe eſſe in eo quod ſunt humiles, reco-*
,, *gnoſcant. tunc demum vt aures habeamus ad Deum,*
,, *diaconus acclamat, ipſe prædicat, ipſe hortatur, ipſe etiam*
,, *commouet aſtantibus ſacerdotibus, ne leuiter hanc vocem*
,, *qua loquitur hæc, & pacem annuntiat, audiant, aut ne-*
,, *gligenter aſpiciant. Sufficit huic ordini, tantum fuiſſe per*
,, *Deum conceſſum, vt non ſolus ſacerdos in templo Dei*
,, *ſolum agere & implere videatur*[d]. *Ex quibus locis pla-*
num vt arbitror factum eſt, tum doctrinam diuinam &
ſacrorum procurationem, tum diſciplinam eccleſiaſticam
ad diaconorum munus & functionem aliquatenus per-
tinere, quanuis non ſolum epiſcopis, ſed etiam presbyteris
inferiores ſint. Extiterunt ſane nonnulli quondam adeò
vecordes, vt eos presbyteris anteponendos, nedũ exæquan
dos eſſe contenderent, aduerſus quos acriter inuehuntur
Hieronymus[e], *& Auguſtinus*[f]. *Et hanc ſcribit Hie-*
ronymus cauſam fuiſſe tantæ inſolentiæ & ſupercilij, quia
diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba con-
temptibiles faciebat. De Diaconis Romanæ *Eccleſiæ*
Cardinalibus vulgò appellatis, qui moribus noſtris epiſco-
pos omnes non modo presbyteros antecedunt, paulò pòſt
diſſeremus. Hypodiaconi longo poſt Diaconos tempore

d c. diaconi. 5. 93. diſt.

e in epiſt. ad Euag. c. legimus. 93. diſtinct.

f in quæſtio. vet. & noui teſta. 9. 101.

inſtituti ſunt, quòd diaconi omnia quæcunque ad miniſterium ſuum pertinent obire & exequi præ multitudine negotiorum non poſſent, nondum videlicet inſtitutis ordinibus, qui inferiores dicuntur. Subeſt ergo Hypodiaconus diacono, vt presbytero diaconus iuxta vetus prouerbium δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου, idque vox ipſa ſatis indicat[g]. Archidiaconi ex corpore diaconorum creari primùm ſoliti ſunt eadem ratione qua & Archipresbyteri ex presbyterorum ordine, de quibus ſuprà locuti ſumus[h]: nempe vt quæ ad diaconorum officium ſpectant, tam ipſi exæquerentur, quàm à diaconis exequenda perficiendáque curarent ac iuberent[i]. Horúmque inſtitutionem nouam nõ eſſe, ex eo conſtat, quòd Hieronymus eorum meminerit ad Nepo. & veterum alij plerique[k]. Tradunt & hiſtoricorum nonnulli Laurentium martyrem ſub Sixto Pont. Romano hoc munere functum, & pecuniæ eccleſiaſticæ cuſtodiam habuiſſe. Porrò huic diaconorum cœtui qui ſub epiſcopo oblationum omnium obuentionúmque eccleſiaſticarum curam habebant, cùm valde excreuiſſent eccleſiaſticæ poſſeſſiones ac reditus, adiuncti ſunt œconomi, vel potius in œconomos hoc onus reiectum eſt[l]: vt liberius poſſent diaconi presbyteris ſacramenta diſpenſantibus in Eccleſia aſſiſtere & miniſtrare: & ne prædiorum poſſeſſionúmque procuratio variæque lites, quæ earum rerum nomine moueri ſolent, à ſacro ſpiritalique munere eos auocarent[m]. Horum crebra mentio eſt in conſtitutionibus Iuſtiniani. Tametſi autem presbyterorũ gradus quàm diaconorum

g c. cleros. 21. diſtin.

h dic. c. legim*.

i c. perlectis. 25. diſt. c. volumus. 89. diſt. & 94. diſt. cap. ſi quis. c. vlti.

k hiſto. trip. lib. 5. c. 48. Theod. lib. 2. c. 31.

l c. quoniam. c. in noua. 16. q. 7.

m conc. Chalced. c. 26. & hiſt. 2. c. 9.

longè ſublimior nunquam non habitus ſit, & cõtradicentium ambitioſa temeritas grauiſſimorum virorum authoritate repreſſa ſemper ac damnata: illud tamen obtineri ad extremum non potuit, vt archidiaconi in presbyteros, atque adeò in archipresbyteros ipſos poteſtatem non haberent. Idque excuſatur hoc prætextu, quòd Archidiaconi non modo inſpectionem & obſeruationem, vt olim, ſed coercitionem etiam iuriſdictionémque habeant, & veluti quodã magiſtratu fungantur[n]. *Maximæ autem dignationis hoc munus fuiſſe ſuperioribus ſeculis in Gallia, vel illud argumento eſt, quòd noſtrorũ annalium ſcriptores memoriæ prodiderint, Ludouici Craſſi Francorum regis filium in Eccleſia Pariſienſi hoc munere functum fuiſſe. Quanquã id alia etiam ratione factum dici fortaſſe poteſt.*

[n] c. 1. de offic. archip. c. perlectis. 25. diſt.

De Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, cur ita vocentur & vnde ortum habuerint. Cap. 13.

ORDO *poſtulare videbatur vt poſt Põtificem Romanum de ampliſſimo purpuratorum collegio qui Cardinalium nomine cenſentur, diſſereremus: ſed quia inter eos epiſcopi quidam ſunt, alij presbyteri, alij diaconi, melius eſſe duximus & ad docendum accõmodatius de diaconis aliquid prius attingere. Et videntur Cardinales appellati quaſi præcipui atque primarij, cæteriſque epiſcopis, presbyteris, & diaconis digniores ac præſtantiores, non aliter ac magiſtri quidam militum dicuntur Cardi-*

nales in vetere indice ciuiliũ, militariúmque officiorum, qui abſque vllius authoris nomine editus eſt. Nã epiſcopo Romano ad tantæ maieſtatis faſtigium euecto, par erat non ſolùm epiſcopos vrbi vicinos, à quibus cõſecrabatur, ſed presbyteros & diaconos quoque eiuſdem vrbis ſimul cum capite ſuo paulatim creſcere, cùm præſertim horum conſilio vt quiuis epiſcopus ſiue archiepiſcopus in Eccleſia regenda ab initio vteretur, vt ex iam dictis perſpicuum eſt. Non enim videntur presbyteri vrbis Romæ aut diaconi multo maioris olim dignationis, quam aliarum eccleſiarum fuiſſe. Idque Hieronymus Eccleſiæ Romanæ presbyter & ipſe crebrò affirmat. Cuius temporibus Cardinalis appellationem in vſu nondũ fuiſſe veriſimile eſt, cùm nuſquam ea vox in ſcriptis eius reperiatur. Deducitur autem à Cardine, niſi fallor, quo ſuſtinentur & voluuntur oſtia ſiue ianuæ. Eorum ſiquidem conſilio, nutu & authoritate totus orbis Chriſtianus, moueri, volui, ſuſtentarique creditur. Inde apud Latinos authores hæ loquendi formulæ manarunt, In eo rei cardo vertitur, id eſt, ex eo tota res pendet: & Cardinem cauſæ in aliquo ponere, id eſt, ſummam litis conſtituere.
» Quintil. Hic cauſæ cardinem ponit, in quo ſi victus fue-
» rit etiam in ſequentibus ruit. Quanuis igitur vſitatum non fuerit apud veteres Cardinalis vocabulũ, tamen ratio probabilis oſtenſa eſt, quamobrem ſumma illa Eccleſiæ columina nunc ita appellentur. Sed omittendũ non eſt aliquanto latius olim acceptũ fuiſſe vocabulum ab iis qui illud fabrefecerunt atque vſurparunt. Nam Gregorius

magnus ſæpenumero in epiſtolarum volumine de epiſcopis loquens ſacerdotes cardinales eos appellat, quòd presbyteris, vt ſuprà diximus, maiores & excellentiores ſint [o]. *Et Leo* [p] *presbyteros cardinales meo iudicio vocat, non quoſuis presbyteros, ſed qui in maiore Eccleſia, quam cathedralem dicimus, rem diuinam ſimul cum epiſcopo ſuo faciunt: Canonici hodie vulgò appellati. Mitto quod in quibuſdam ciuitatibus, cuiuſmodi Rauenna eſt & Compoſtella, etiamnum ſacerdotes quidam præcipui hoc nomen retinent. Sed ſplendor amplitudóque Senatus illius Romani, qui ex cardinalibus conſtat, facit vt hodie in cæteris eccleſiis, excepta Romana ludibriis obnoxia ſit nõ minus quàm Iuetotij regis apud nos iſta appellatio* [q]. *Hi enim à regio non longè abſunt faſtigio, eorúmque inſigne eſt ruber pileus. Cuius vſum Innocentius* IIII. *ornandi eius ordinis cauſa ipſis conceſſit. Ex his facile eſt colligere quod interpres Decret. quodã in loco ſcribit, Epiſcopi cuiuſque ciuitatis maiorem quàm diaconi aut presbyteri Romanæ Eccleſiæ cardinalis dignitatem eſſe. Quod vel authoritate Auguſtini confirmatur in quadam ad Hieronymum Romanæ Eccleſiæ presbyterum epiſtola. Quanquam, inquit, ſecundum vocabula quæ vſus obtinuit, epiſcopatus ſit presbyterio maior: Auguſtinus tamen Hieronymo minor eſt* [r]. *Nec aliã eſſe cauſam presbyterorum aut diaconorũ vrbis Romæ, quàm cuiuſcunque alterius ciuitatis demonſtrat Hierony. in epiſtola ad Euag.* [s] *Quod quidem ſacroſanctæ poteſtatis eleuandæ gratia nunc à me dictum nolim quiſquam exiſtimet ſed*

[o] c. relatio. c. illud. 21. q. 5. c. paſtoralis. 7. q. 5.

[p] c. 2. de off. archipreſ. lib. 5. decret.

[q] gl. c. pudor. 32. q. 2.

[r] c. quanquam. 2. q. 7. vbi gl.

[s] c. legimus. 93. diſt. vbi gloſ.

vt fons & origo eiuſdem magis innoteſcat. Verùm hæc inualuit conſuetudo, quæ ſpecioſis quibuſdã rationibus vulgò defendi ſolet, vt tam presbyteri quàm diaconi Romanæ Eccleſiæ cardinales longo interuallo omnes alios epiſcopos ac presbyteros antecedãt[t]. *Ac tametſi ad dignitatem epiſcopalem promoueri eos quotidie videamus, certũ tamen atque exploratum eſt, contra veteres canones & inſtituta maiorũ id fieri, cùm aſſidui in Eccleſia paræciáque ſibi commiſſa more aliorum cuiuſque diœceſeos presbyterorum, aut diaconorũ eſſe debeant*[v]. *Itaque veniam eis & gratiam canonum impetrare neceſſe eſt.*

[t] glo. in prag. ſanct. in verbo. legitime. tit. de nu. & qual. card.

[v] c. 2. de cleri. non reſiden.

Qui fuerint olim Oſtiarij, Lectores, Exorciſtæ, Acoluthi, & cæteri omnes qui clerici appellantur: vnde mos tondendi capitis ortus ſit, atque item conſuetudo canendi in ſacris ædibus. Cap. 14.

IN VETERI *Eccleſia non erat hæc munerũ diſtinctio, quæ poſteà in vſum venit, vt alij Oſtiarij dicerentur, alij Lectores, Exorciſtæ, aut Acoluthi, ſed Diaconorũ Hypodiaconorũmq; muneri cõiuncta erant hæc omnia*[x]. *Huius rei locuples teſtis eſt Hieronymus*[y], *qui ordines quinque ac veluti claſſes totius Eccleſiæ deſcribens poſt epiſcopos, presbyteros, & diaconos, nec oſtiariorum, nec lectorum, aut acoluthorum mentionem vllam facit: ſed fideles omnes in quarto ordine locat, & catechumenos in poſtremo. Verùm procedente tempore vnum idémque munus in plura diſpertitum eſt, idque à Caio Pontifice*

[x] c. 1. 21. diſtin. c. nullus. 60. diſtin.

[y] in 19. c. Eſaiæ.

Romano primùm, vt quidam ſcribunt: eiúſque partitionis faciendæ magna oblata eſt occaſio. Nam vt ſeminarium quoddam eſſet eorum, qui epiſcopis presbyteris & diaconis ſuccederent, alebatur ſumptu publico magnus iuuenum numerus Eccleſiæ miniſterio conſecratorum, qui interim non ſolum inſtituebantur in ſtudio literarum, ſed portio aliqua etiam munerum eccleſiaſticorum ipſis committebatur. Eorum nempe quæ leuiora minoriſque momenti eſſent, quæque antea à diaconis obiri ſolebant, vt his veluti rudimentis quibuſdam ad maiora grauioráque obeunda præpararentur. Ac ne qua confuſio perturbatióque eam functionem impediret, diſtincta ſunt diuiſáque inter ipſos officia, ita vt vnuſquiſque ſuo muneri bona fide incumbens, de alieno ſolicitus non eſſet. In qua diſtributione gradus quidam ideò conſtituti ſunt, quòd eorum munerum alia aliis digniora videbantur. Nec poterat quiſquam ad maius promoueri, qui in minore anteà verſatus non fuiſſet. Sed de his gradibus conſtituendis, ac diſcernendis, quia non conuenit inter iuris Pontificij Theologiæque doctores, & ſubdifficilis eſt explicatio propter varietatem locorum ac temporum, quæ authorum locis, qui de ea re ſcripſerunt, nonnihil tenebrarum obduxit: ſequar diſtinctionem ordinémque traditum à Gelaſio Syluestróque pontificibus Romanis apud Gratianum[a], qui quatuor claſſes ponunt, oſtiariorum, lectorum, exorciſtarum, acoluthorum, nec diſsimilis eſt enumeratio Leonis Pontificis[b], niſi quòd iis omnibus præponit clericos, ſicut & ſynodus Carthagin. pſaltas[c], quaſi

a c. illud. 77. diſt. c. à ſubdiacono. 91. diſtin

b c. ſeruatum. 32. diſt.

c. pſalmiſta. 23. diſtin.

pſaltarum aut clericorũ diſtinctus ſit à cæteris ordo, iſque infimus omnium. Nam Iſidori deſcriptiones non moror, in quibus mihi non videtur vſquequaque ordinis rationem habuiſſe[d]*. Primus igitur gradus, vt ab infimis incipiamus, eorum eſt, qui Græce* πύλωροι*, Latinè oſtiarij dicuntur, quibus aperiendi & claudendi tẽpli cura mandatur, eóſque repellendi & excludendi, quibus ſacra communione interdictum eſt*[e]*. Hi numero centum fuerunt in Eccleſia Conſtantinopolitana authore Iuſtiniano*[f]*.*

Secundus gradus eſt eorum, qui ſacras ſcripturas ex ſuggeſto in Eccleſia recitant, & hi ἀναγνῶσται*, id eſt, lectores dicuntur*[g]*. Quo munere aliquando functũ fuiſſe in Eccleſia Iulianũ imperatorem teſtis eſt Theodoritus*[g]*. Author eſt etiam Socrates in Alexandrina Eccleſia nõ ſolum fideles, ſed etiam catechumenos huic miniſterio adhiberi ſolitos fuiſſe, cùm in cæteris eccleſiis id minimè obſeruaretur*[h]*.*

Tertius gradus eſt Exorciſtarum, quorum officium erat cathecumenis & energumenis, qui à cacodæmone vexabãtur, manus imponere, & ſolennibus quibuſdam imprecationibus, & obſecrationibus dæmones fugare[i]*. Vlpianus noſter exorcizare verbum impoſtorum eſſe ſcribit*[k]*. Nec mirum eſt ab Vlpiano Chriſtianæ religionis hoſte acerrimo impoſtores fuiſſe miniſtros Eccleſiæ appellatos, cùm & Chriſto ipſi idem aliquãdo obiectũ fuerit*[l]*. Nam Vlpianus (vt obiter id referã quod de eo Lactantius ſcribit) reſcripta principũ contra Chriſtianos lib. 5. de Offic. proconſ. collegit, vt doceret quibus pœnis affici oporteret eos qui ſe cultores Dei cõfiterentur.*

d c. cleros. 25. diſt. c. perlectis. 25. diſt.
e dict. c. perlectis.
f Nouel. 3.
g d. c. perlectis.
g lib. 3.
h Tripar. lib. 9. c. 38.
i dict. c. perlectis.
k l. 1. ff. de extra. cognit.
l Matth. 27.

Horum exorciſtarum non meminit Iuſtinianus in lib. τῶν νεαρῶν, quod in Eccleſia Conſtantinopolitana, vt exiſtimo, vſitatum non eſſet hoc miniſterij genus, ſed meminit Valentinianus[m]. *Quartus gradus eſt eorum qui Acoluthi Græcè dicebantur, id eſt, comites ſeu miniſtri, ideò fortaßis quia epiſcopū comitabātur quocunque proficiſci vellet. Nā epiſcopus magno famulitio ſtipatus iam olim incedebat, vt author eſt Iuſtinianus*[n]. *Et extat reſcriptum cuiuſdā Pontificis apud Gratianum, quo præcipitur epiſcopis vt comites ſemper aliquos ſecum ducant famæ ſuſpicioniſque vitandæ cauſa*[o]. *Vel ideò Acoluthi appellati ſunt, quòd funus vnà cum canonicarū & aſcetriarum cœtu comitarentur. Nam eos id munus obire ſolitos fuiſſe ſatis perſpicuum eſt ex conſtitutione Iuſtiniani*[p]. *Sed neſcio quo modo tandem factum eſt vt hoc munus in luminariorum curam poſteà cōuerſum ſit, & doctores noſtri paßim acoluthos ceroferarios interpretentur*[q]. *An autem cantores propriam claſſem ordinémque diſtinctum à cæteris habuerint, nécne, quæri ſolet, & hoc ſenſiſſe videtur Iſidorus*[r], *cuius ſententia authoritate Iuſtiniani vtcunque iuuatur*[ſ]. *Et fortaſſe aliquo tempore, & aliquibus in eccleſiis ita obſeruatū eſt. Ego autem puto omnium ordinum ac præſertim inferiorum, de quibus antè diximus, commune fuiſſe pſallendi officium*[t]. *Mouet me quod Pontifices, quorum ſuprà meminimus, in ordinum catalogo hunc non recenſeant*[v]. *Ideò autem Leo Ponti. in primo ordine poſuit clericos, eóſque oſtiariis præpoſuit: & ſynodus Carthaginienſis pſaltas, ſiue*

m l. presbyteros. C. de epiſco. & cler.
n Nouel. 6.
o c. illud. de conſec. diſt. 1.
p nouel. 59.
q dict. c. perlectis.
r dict. cap. perlectis.
ſ nouel. 3.
t c. in ſanctis. 92. diſt.
v c. illud. 77. diſt. c. à ſubdiacono. 93. diſt.

cantores: quia recens cooptatis in clerum non ſtatim proprium concedebatur officium, quanuis permitteretur eis vnà cum cæteris in choro pſallere, idque ſine vlla epiſcopi ordinatione[x]. *Verùm quia nihil habebant quod cæterorum cõmune non eſſet, quanuis & pſaltæ, & clerici verè dicerentur, in certam claſſem eos non retulit Gelaſius. Vtcunque ſe res habeat, certum eſt eos non minus inter clericos, quàm cæteros de quibus ſuprà diximus numerandos eſſe cùm diuino cultui addicti mancipatique ſint*[y]. *Nam quanuis appellatione* τῶν κλήρων *in ſacris libris fidelium grex contineatur, qui cuique epiſcopo ſiue presbytero fortè obtigit gubernandus*[z]: *tamen peculiariter his hoc nomen tribuitur conſuetudine loquendi vulgò recepta, qui ſacro miniſterio Eccleſiæ dediti deuotique ſunt, ideò fortaſſis, quia olim ſorte eligi ſolebant, vel quod eos Deus velut ſorte quadã in ſuos elegiſſe videatur*[a]. *Specialiter autem hoc nomine deſignari ſolent ij qui raſo tonſoque capite in clerum recepti nullo adhuc proprio miniſterio funguntur, nec aliud nomen proprium habent. Vnde autem hic mos tondendi radendique ortum habuerit, vix certò cognoſci poteſt. Quidam exemplo Nazaræorum Moſaicæ legis inductum id putant, de quorum inſtituto mentio eſt in libro Numerorum*[b]. *Nazaræi verò dicebantur, vt quidam eruditi interpretantur, qui vt liberius vacarent legi diſcendæ & expendendæ benignitati Dei, aliorum commercio ſe abdicabant ad tempus, & Domino ſe totos dedebant, Vel qui cùm profuſius vino, & reliquis corporis deliciis vſi fuiſſent, poſteà ſe-*

x dist. ... pſalmiſta.

y c. duo ſunt. 12. q. 1.

z 1 Petri. c. 5.

a c. duo ſunt. 12. q. 1.

b cap. 6.

ueriori vitæ generi ſe mancipabant, vt corpus affligerent. Alij à ſacerdotibus AEgyptiis id ortum aſſerunt, quorum meminit Herodotus[c]. *Alij hunc fuiſſe morem antiquum teſtantur, vt ij demùm comam nutrirent, qui elegantiæ, ornatus & lauticiæ ſtudioſiores eſſent. Ideóque vt clerici inanis cuiuſcunque apparatus, & ſplendoris ſe contemptores profiterentur, ſtatutum fuiſſe ne quis in clerum niſi vertice raſo admitteretur*[h]. *Et huic ſententiæ maximè ſuffragatur quod AEmilius, & alij quidam nō leues authores ſcribunt, olim in Longobardia capillum barbámque ponere, ſanctioris cuiuſdam deditionis argumentū fuiſſe*[d]. *Nam & apud Francos, vt idem ait*[e], *promiſſa barba intonſuſque capillus Regiæ nobilitatis inſigne habebatur. Adde quod apud Lacedæmonios quondam ingenui tantùm comam alebant. Inde illud Ariſtophanis*[f], *cuius meminerunt Parœmiographi.* δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, *Seruus cum ſis, comam habes. Curioſitatem verò & delicias veterum Romanorum in coma & capillis inſectatur Seneca*[g].

" *Quid illos ocioſos vo-*
" *cas, quibus apud tonſorem multæ horæ tranſmittuntur,*
" *dum decerpitur ſiquid proxima nocte ſuccreuit, dum de*
" *ſingulis capillis in conſilium itur, dum aut diſiecta coma*
" *reſtituitur, aut deficiens hinc atque illinc in frontem com*
" *pellitur? Quomodo iraſcuntur ſi tonſor paulò negligen-*
" *tior fuit, tanquam virum tonderet? Quomodo excan-*
" *deſcunt, ſi quid ex iuba ſua deciſum eſt? ſi quid extra or-*
" *dinem iacuit, niſi omnia ſua in annulos ſuos reciderunt?*
" *Quis eſt iſtorum qui non malit Rempub. ſuam turbari,*

c in Euterpe.

h Aug. de op. monac. ad finem. & in re tract.

d AEmil. in Caro. Magno.

e AEmil. in Clodo. & Clota.2.

f in Auib.

g lib. de breuit. vitæ c.12.

» *quàm comam? qui non ſolicitior ſit de capitis ſui deco-*
» *re, quàm de ſalute? qui non comptior eſſe malit, quàm*
» *honeſtior? Hos tu ocioſos vocas, inter pectinem ſpecu-*
» *lúmque occupatos, &c.* Ego in pleriſque conſtitutionibus obſeruaui tonſurã pœnæ genus, idque graue & ignominioſum fuiſſe, quarum nonnullæ quæ Principum Romanorum ſunt, apud Harmenopulum extant, aliæ inter conſtitutiones Caroli Magni, & quorundam aliorum Franciæ regum referuntur. Tantus erat hominum eius temporis in comam ſuam affectus. Sed & Paulus in epiſtola ad Corinth. indecorum ait viros comatos eſſe, idque naturam ipſam ſatis nos docere ſcribit[i]. Quæ Pauli admonitio huius clericorũ inſtituti fortè cauſa fuit[k]. Verùm vt ad cantiones reuertamur, ſciendum eſt hunc canendi morem longè antiquiſsimum, & iam inde ab apoſtolorum temporibus in Eccleſia vſitatum fuiſſe. Quod vel ex Epiſtolis Pauli facilè animaduerti poteſt. Teſtatur id ipſum & Plinius Cæcilius in quadam ad Traia-
» num epiſtola, in qua de Chriſtianis ita loquitur: *Affir-*
» *mabant hanc fuiſſe ſummã vel culpæ ſuæ, vel erroris, quòd*
» *eſſent ſoliti ſtato die ante lucem conuenire, carménque*
» *Chriſto quaſi Deo, ſecum dicere inuicem, &c.* Sobria enim illa muſica & pronuntiationi vicinior quàm cantui, quã in Alexandrina Eccleſia fertur inſtituiſſe Athanaſius[l]: facit vt verborum ſenſus efficacius influant in animos auditorum, non illa operoſa & theatrica quæ hoc tempore in Eccleſia frequentatur. In pleriſque ſanè eccleſiis ſerò admodum ritus canendi receptus eſt, cùm Au-

i 1. Corin. 11. c.

k c. prohibete. 24. diſt.

l Auguſt. lib. 10. confeſ.

guſtinus[m] *ſcribat tempore Ambroſij primùm in Eccleſia Mediolanenſi inſtitutum, ac inde in alias occidentales eccleſias perductum fuiſſe. Et Theodoritus author eſt*[n] *Flauianum, & Diodorum in Eccleſia Antiochena morem Dauidicos pſalmos decantandi in duas partes, diuiſis canentium cœtibus, induxiſſe. Hodie ſic iſta modulatio vbique probatur, vt inter omnia Eccleſiæ miniſteria tanquam præcipuum maximeque neceſſarium habeatur, celebretúrque. Nulliúſque rei tutela maior eſt ac ſumptuoſior in ſacris ædibus. Nec tantum iis cantionibus vacant inferiorum ordinum clerici, quibus hæc cura olim mandabatur, ſed ſacerdotes etiam & diaconi, quibus officio cantandi aliquando interdixit Gregorius, ne vel hi à pauperum cura, vel illi à doctrina diuina propter hoc pſallendi onus auerterentur*[o]. *Adde quod ſicut ex ordine presbyterorum & diaconorum antiquitus creati ſunt archipresbyteri & archidiaconi, ſic cantorum choro hodie præſidet vnus, præcentor vulgò appellatus. penes quē eſt auſpicatus melodiæ, quod Græci ἐνδόσιμον vocāt*[p]*. Quo in munere plurimū ineſſe dignitatis creditur, adeò vt vel archipresbyteris ipſis, niſi fallor, præponi ſoleant.*

m in lib. 9. cõfeſ. c. 7.

n lib. 2. ca. 24.

o c. in ſancta 92. diſtin.

p c. cleros. 21. diſtinct.

De ſcholæ eccleſiaſticæ magiſtris & doctoribus. Cap. 15.

QVANVIS *epiſcopi officium ſit populum in Eccleſia docere, tamen apud Paulum doctores à ceteris Eccleſiæ miniſtris & paſtoribus diſtinguuntur*[q]. *Fuerunt enim antiquitus eccleſiaſticæ ſcholæ, ad clericorū & alio-*

q Ephe. 4.

rum egentium eruditionem inſtitutæ: quibus ſcholis præficiebantur magiſtri, qui nō literas modo ſacras, ſed grammaticam etiam & liberales diſciplinas docerent. Erat igitur hoc munus à paſtoris officio diſtinctum & ſeparatum. Qua ratione Gregorius epiſcopum quendam obiurgat, quòd grammaticam profiteatur[r]. *Et veteris huius conſuetudinis in Alexandrina Eccleſia meminit Euſebius*[s]: *in qua Eccleſia functos eo munere fuiſſe Pantenum, Origenem, & Achillam viros doctiſſimos refert*[t]. *Idémque de Didymo Alexandrino ſcribit Ruffinus*[v]. *Recentioribus verò canonibus ſtatutum eſt, vt non ſolum in maioribus ſeu cathedralibus eccleſiis, ſed in cæteris etiã inferioribus magiſtri doctoréſque liberalium artium iuuentutis erudiendæ gratia ab epiſcopo & collegio eccleſiaſtico conſtituantur*[x]. *Sed inualuit conſuetudo, vt ab epiſcopo, ſcholarchus quidam omnibus his ſcholis eccleſiaſticis præficiatur, qui magiſtros deligat, & cætera quæ ad ſcholarũ tutelã neceſſaria ſunt, procuret & exequatur.*

[r] c. turbat. 37. diſt. c. cũ multa. 86. diſt.
[s] lib. 5. eccle. hiſto. c. 10.
[t] lib. 6. c. 3. lib. 7. c. 29.
[v] lib. 11. eccle. hiſt. c. 7.
[x] c. de quibuſdam. 37. diſt. c. 1. c. quia nō nullis. de magiſt.

De ſacris ordinationibus, & cur olim abſolutè quenquam ordinari vetitum ſit. Cap. 16.

PRESBYTER, *Diaconus, Hypodiaconus, Lector, &c. nomina quondam fuerunt certorum miniſteriorum, ac onerum in quaque eccleſia, nec vllus horum erat qui munus illud ſuum non exequeretur. Nam quia abſolutè & ſine titulo ordinationes fieri vetabantur, certum erat miniſteriũ cuiuſque ſiue presbyteri, ſiue diaconi,*

ſiue lectoris, &c. & cuique certus locus aßignabatur, cui velut mancipatus adſtrictúſque erat[a]. *Verba concilij Calchedonenſis hanc prohibentis ordinationem hæc ſunt,*
„ Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διά-
„ κονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδι-
„ κῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονού-
„ μενος ἐπικηρύττοιτο, *&c. Quæ verba refert Gratianus* LXX. *diſt. vbi poſſeßionis legitur, pro, pagi, ſed fortaßis interpres* νόμης *legit, non* κώμης. *Huic conſentaneũ eſt, & quod*
„ *ibidem ex concilio Placentino recitatur: Sanctorum ca-*
„ *nonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, vt ſine ti-*
„ *tulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua Eccleſia*
„ *quis intitulatus eſt, in ea perpetuò perſeueret*[b]. *Poſteriores verò conſtitutiones Pontificum huic iuri derogauerunt, quibus conſtitutum eſt, vt irrita non ſit ordinatio, ſed is qui ordinauit, ordinatum, ſi egens ſit, interim alere cogatur, dum certus ei titulus aßignatus fuerit*[c]. *Quæ conſtitutiones confuſionem incredibilem & dedecus attulerunt Eccleſiæ. Idque ſatis proſpexerat futurum Iuſtinianus, vt ex nouel.* III. *facile colligitur. Sed ad rem. Quia igitur reditus ferè aliquis, ſiue, vt loquimur, beneficium cum miniſterio coniunctum erat, ſimul cum miniſterio & beneficium ipſum conferebatur. Non aliter ac hodie cùm Princeps magiſtratum creat, annonas & ſtipendia illi magiſtratui attributas concedere eadem opera intelligitur. Hinc factum eſt, vt omnes clerici tutelæ, cæterorumque munerum perſonalium vacationem habeant, ne videlicet ob munera publica à functione mi-*

[a] gl. c. vlt. 66. diſtin.

[b] c. ſanctorum 70. diſt.

[c] c. 2. c. epiſcopus. c. cum ſecũdũ. de præbend.

niſterióque ſuo auocentur[d]. *Argumento illud eſt, quòd iis demum hæc vacatio tribuitur qui in miniſterio ſuo occupati ſunt*[e]. *Hodie nec diaconis, nec aliis inferioribus clericis vllus locus eſt in Eccleſia, vllumve miniſterium, aut munus quod exequantur. Sed quia priſcis canonibus ſtatutum eſt, vt nemo presbyter ordinetur niſi per omnes gradus inferiores aſcenderit, ideò dicis cauſſa, vt ita dicam, gradatim ordinari ſolent, idque certo quodam ſolennique ritu, vt ad honorẽ presbyterij, aut quẽuis alium ſublimiorem capeſſendum idonei reddantur. Potéſtque dici imaginaria hæc ordinatio, quomodo olim imaginaria militia dicebatur ſine vllo labore & exercitione.*

Presbyteri autem ordinãtur certo etiam ritu ac ceremonia, non vt eccleſiam certam regant, certúmve populum, vt olim fiebat, ſed vt ſi fortè contingat eos ad curationem alicuius Eccleſiæ promoueri, ij quaſi iam conſecrati atque initiati eam ſuſcipere, beneficióque illi coniuncto frui poſsint. Ac interim miſſas paſsim celebrare eis permittitur, vel gratis, quod perrarò fit, vel accepta ab aliquo leui tenuique mercede. Itaque Vtopienſes presbyteri non inſulſe fortaſsis nec ineptè dici poterunt, vt à germanis illis presbyteris qui certas eccleſias regunt, diſcernantur.

Septem verò huiuſmodi ordinationum gradus vulgò eſſe dicuntur, totidémque ſacramenta, quanquam de numero controuerſia eſt inter iuris pontificij theologiæque doctores. Primus eſt Presbyterorum, ſecundus Diaconorum, Tertius Hypodiaconorum, & ſic deinceps. Proinde tam onus procurationis Eccleſiæ, rerúmque eccleſiaſticarum,

[d] *l presbyteros. C. de episc. & cleric.*

[e] *l generaliter. C. de episc. & cler. c. generaliter. 16. q. 1*

72. A.

Imaginaria ordinat

Presbyteri quom ordinantur. 72.

De ordinationum gradibus. 72 B.

quàm emolumentũ beneficiúmque illi cohærens ab ordinatione moribus noſtris ita ſeparatur, vt ordinatio abſque iniuncto onere beneficióque collato fiat[f]. *Et hæc quidem verbi ſignificatio hodie vulgò probatur, nec eam improbare volo. Ego autẽ latius hoc vocabulũ in tota hac diſputatione fere accipio, nempe pro quacũque ad miniſterium eccleſiaſticum promotione. Et hoc ſenſu Archiepiſcopi, epiſcopi, archipresbyteri, archidiaconi, præpoſiti, decani, œconomi, archimandritæ rectè dicũtur ordinari, cùm eliguntur, creãtur, inſtituuntur. Eſtq; hæc ſignificatio apud iuris põtificij quoque authores vſitata*[g]. *Nam & apud veteres Latinos ordinari dicebatur is, qui ad honorẽ magiſtratúmve aliquẽ prouehebatur. Tranquillus in Veſpaſ. Quendam è charis miniſtris diſpenſationẽ cuidam quaſi fratri petentem cùm diſtuliſſet, ipſum candidatum ad ſe vocauit, exactáque pecunia quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat, ſine mora ordinauit. Idem in Domiti. Auditus eſt certè dum ex eo quærit ecquid ſciret, & quid ſibi viſum eſſet ordinatione proxima AEgypto præficere Metium Rufum. Hinc conſequitur presbyteri duplicem ordinationem eſſe. Vna eſt cum ſolenni ritu conſecratur, & idoneus redditur ad Eccleſiæ gubernationem, quamuis nulla ei Eccleſia tum aſsignetur quã regere poſſit. Altera eſt cùm ei certa Eccleſia committitur regenda, certúmque beneficium confertur ſine vllo ritu, ac ceremonia: etenim verbo ordinationis vtitur Gratianus in vtraque ſignificatione.*[h]

[f] c. cum ſecundum, de præbend.

[g] 60. diſtinct. c. 1 2 3. c. abbatem. c. nullum. 18. q. 2.

[h] c. adiicimus. 16. q. 1. vide c. paſtoralis. 7. q. 1.

De pſeudoclericis. Cap. 17.

DIXIMVS *in ſuperiori capite veteres canones hodie frigere & negligi, quibus cautum erat vt nemo abſolutè clericus ordinaretur. Qua ex re plurimum incommodi natum eſt in Eccleſia Chriſtiana. Nam quia nulli certo muneri deſtinãtur, qui vulgò ordinari ſolent, & raſum habere verticem ſatis eſt, vix vllus reperitur, qui ad ſacrum illum ordinem nõ adſpiret, vt eius ordinis priuilegiis atque immunitatibus fruatur. Cùm autem nemini ferè hæc initiatio negetur ab antiſtitibus, qui fortaſsis è re ſua credunt eſſe quãplurimos ſibi obſtrictos, ſubiectóſque homines habere, nunc perditiſsimus quiſque ac profligatiſsimæ vitæ in eum ordinem cooptatur, & ad illud veluti impunitatis aſylum confugit. Quondam iſ demùm clerici habebantur, qui munere ſuo fungebantur in Eccleſia, nec alius quiſquã priuilegia iſtius ordinis ſibi vindicare audebat*[i]. *Sed hodie inualuit ea conſuetudo aut corruptio maxima potius, vt ad ſeueritatem iudiciorũ publicorum eludendã, detonſum caput cum antiſtitis neſcio cuius elogio, id eſt grauiſsimorũ ſcelerum impunitatis ſymbolo quodam, iudicibus oſtendere ſufficiat. Atque hinc fit vt principum atque magiſtratuum in tanta támque manifeſta indignitate conniuentiam ſatis admirari non poſsim. Sed de hoc genere clericorum, aut pſeudoclericorum potius, aliis in locis infra diſſeremus.*

[i] not. in c. vlt. de vita. & honeſt. cler. l generaliter. C. de epiſc. & cleric.

De canonicorum collegio. Cap. 18.

DE *canonicis ſatis antè dictum videtur ea parte qua de presbyteris & aliis quibuſdã Eccleſiæ miniſtris diſſe-*

f. iſ.

ruimus. Nam canonicorum collegium quod veluti ſenatus quidam eſt Eccleſiæ, vt verbis vtar Hieronymi [k]*, ex his conflatum eſt. Dicti autem videntur canonici à canone ſiue regula, quia communem quandam vitæ regulam, inſtitutúmque obſeruant, ideóque canonicè viuere dicuntur à Gregorio* [l]*. Quo ſenſu canonicas quaſdam mulieres à Iuſtiniano dictas arbitror* [m]*. Nam eccleſiarum miniſtri antiquitus certis ſe votis obſtringebant, ferè non aliter ac monachi de quibus mox dicturi ſumus. Nec eorum vitæ ratio à monachorum inſtituto multum diſcrepabat. Sed poſteaquam horum ſodalitiorum nonnulla iis vinculis ſoluta, liberatáque ſunt: factum eſt vt cæteri ab imperitis qui vim Græci verbi parum aſſequebantur, non ſimpliciter canonici, ſed canonici regulares vulgò dicerentur, quaſi diuerſa eſſet vtriuſque vocis ſignificatio. Quod ſi quis à canone dictos potius eſſe contendat, id eſt, penſione, ſiue annona quæ ipſis diſtribuebatur velut pro ſtipendio & mercede, equidem non repugno. Canonicam enim ordinariámque ac certam penſionem ij tantum accipiebant fortè qui in id collegium cooptabantur: cæteris Eccleſiæ miniſtris ſiue clericis pro cuiuſque merito aliquid erogari ſolebat, ex oblationibus incertis, quæ fiebant in Eccleſia. Nam ea eſt ferè eius verbi ſignificatio apud veteres* [n]*. Vnde videtur & canonica illa portio nomen accepiſſe, cuius mentio crebra eſt in iure pontificio* [o]*. Quanuis Innocentius* III. *ſatis probabiliter canonicam legitimam interpretetur* [p]*. Habent hæc canonicorum collegia ſuos quoſdam præfectos,*

k c. Eccleſia. 16. q. 1.

l c. quoniam. 12. q. 1.

m Nouel. 59.

n l. placet. C. de ſacroſ. eccle. l. 1. C. de indict. tit. c. de cano. frum. vrb. Romæ. & lib. τῶν νεαρῶν ςοῦ. 128.

o c. vlt. de teſta.

p c. officij. de teſta.

qui vel præpoſiti vel decani ſecundum cuiuſque Eccleſiæ conſuetudinem dicuntur.

De miniſtris Eccleſiæ qui clerici non ſunt. Cap. 19.

QVIDAM *ſunt miniſtri in eccleſiis, qui laïci atque adeò plebeij nonnunquam magis quàm clerici cenſentur. Huiuſmodi ſunt œconomi qui diſpenſationem facultatum eccleſiaſticarum ſub epiſcopo habent, quorũ meminit ſæpe Iuſtinianus*[q]. *Item ſyndici ſiue defenſores & apocriſiarij ſiue reſponſales, qui cauſis forenſibus nomine Eccleſiæ & legationibus dant operam*[r]. *Hi quoque qui nolarum ænearum pulſatione & campano ſonitu conuocant populum, Eccleſiæ miniſtrant atque inſeruiunt. Sed nemo horum ideo clericus eſſe intelligitur. Eadem eſt cauſa eorum qui ad ægrotantium curam adhiberi olim conſueuerant, & Parabolani ideò fortaſsis dicebãtur, quia παράβολον ἔργον, id eſt, rem periculi ac diſcriminis plenã tractabant*[s]. *His annumerãdi ſunt & decani de quibus loquitur Theodoſius*[t]. *Nam hos in numerũ clericorũ non referri ſatis apertè oſtendũt Iuſtiniani cõſtitutiones quibus eorum officiũ deſcribitur*[v]. *Quanuis nonnulli decanos pro clericis & canonicis accipiant*[x]. *Sed cur inter clericos non numerantur, dixerit aliquis: ſicut oſtiarij & acoluthi, quorum munus non magis ſpiritale quàm iſtorum eſſe videtur*[y]? *Reſpondeo oſtiarios, acoluthos, & alios huiuſmodi de quibus ſuprà dictum eſt, ideò clericos cenſeri, quia in clerum recipiantur vt aliquãdo ſpiritalia*

q ſub. tit de ſacro. Eccleſ. & tit. de epiſ. & cler.

r tit. de Synd.

s l. placet. C. de epiſc. & cle. & l. parabolani.

t l. non plures. l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſ. eccl.

v Nouel. 43. & 59.

x Alc. in dict. l.

y gloſ. in c. I. I. q. 3.

tractent, & presbyterorũ atque epiſcoporum officio fungantur: Sed onus claudendi templi vel aliud ſimile, vt interim ſe exerceant, & ad ſacram functionem ſe præparent, ipſis iniungitur. Alij verò qui ſpiritali adminiſtrationi dicati conſecratique non ſunt, quanuis Eccleſiæ inſeruiant ac miniſtrent, inter clericos non ſunt habendi. Conſtitutionibus tamen plerisque cautum eſt, vt non niſi ex clericorum cœtu ad tractanda Eccleſiæ negotia quiſquam aſſumatur[a]. *Quod ius aliquam vtilitatem habet, ſi opera quædam ſordida ſeruiliaque demas, & earum rerum procurationem quæ ab inſtituto clericorum abhorrent, cuiuſmodi ſunt forenſes cõtrouerſiæ*[b]. *Nam laïcorum opera & labore in talibus negotiis vti magis decet.*

[a] *c. indicatũ. 89. diſt. c. innoud. 16. q. 7. c. decernimus de iudic.*

[b] *l. repetita. C. de epiſ. c. & glo.*

De monaſteriis & monachis, eorúmque ſtatu, cõuerſatione, & inſtituto. Cap. 20.

ABSOLVTO *tractatu de clericis ac miniſtris Eccleſiæ, optimum iudicauimus & de monachis eorúmque officio & inſtituto aliquid attingere, quandoquidem eius rei cognitio valde vtilis & neceſſaria eſt in re beneficiaria. Dicebantur autem olim monachi verbo Græco homines à cæterorum conſortio ſegregati, & quietam tacitámque vitam duriſsimè & laborioſiſsime in montibus, ſaltibus, ac ſpeluncis degentes, idque certis legibus ac inſtitutis, de quibus mox videbimus. Iidem & Eremitæ & Anachoretæ, & heſycaſtæ vocari ſolebant authore Iuſtiniano*[b]. *Hinc Hieronymus ad Paulinũ: Si cupis,* » *inquit, eſſe quod diceris, monachus, id eſt, ſolus, quid facis*

[b] *Nouel. 5.*

,, *in vrbibus, quæ vtique non ſunt ſolorum habitacula, ſed*
,, *multorum*[e]. *Et Pelagius Pontifex Romanus de eorum officio differens, hæc tria ipſis attribuit, quietem, orationem, & laborem manuum*[d]. *Labore enim ſuo monachi olim victum ſibi aliiſque egenis parabant, vt Chryſoſto. Auguſti. alijque veteres tradunt, adeò vt celebretur in eccleſiaſtica hiſtoria cuiuſdam monachi apophthegma,*
,, *Monachus qui non operatur, latroni par iudicādus eſt*[e].
,, *Quapropter Iuſtinianus*[f], *Duabus, inquit, potiſſimum*
,, *in rebus operam & diligentiam reponere oportet Mo-*
,, *nachos, vt aut ſacris vacent ſcripturis, aut quas manua-*
,, *rias vocare ſolent, artes monachos decentes meditentur*
,, *exerceántque: ſiquidē mens inerti otio dedita haudqua-*
,, *quam ſanè quicquam bonorum pepererit. Ac illud quidem ex Hieronymi aliorúmq; ſcriptis liquet, literis præſertim ſacris operam eos dare ſolitos fuiſſe, vt non morum probitate vitæque ſanctimonia tantum excellerent cæteris, ſed etiam doctrina*[g]. *Itaque mirum videri non debet quòd vitam monaſticam Iuſtinianus vt rem ſacram ac diuinam tantopere commendet*[h]: *cùm ij non tantum ſibi, ſed etiam vniuerſo generi humano, precibus ſuis apud Deum, exemplo, doctrina, labore & induſtria multum prodeſſent. Non enim natura abhorrebant ab hominum congreſſu, quod Ariſtoteles non immeritò damnat, tales improbos eſſe dicens, aut homine præſtantiores. Nec ita ocio dediti erant, more pſeudomonachorum noſtri temporis, vt nihil in commune conferrent, & ſe homines eſſe, id eſt, ad ſocietatem hominum iuuandam natos non re-*

[e] c. ſi cupis. 16. q. 1.
[d] c. de preſentium. 16. q. 1.
[e] Tripar. hiſto. lib. 8. cap. 1.
[f] Nouel. 133.
[g] c. ſic viue. c. ſi clericatus. 16. q. 1.
[h] Nouel. 133.

Monachorum officio tria attribuuntur.

Iuſtinianus vitā monaſticā magnopere commendauit.

Pſeudomonachi. 83.

cordarentur.) Non ignoro quoſdam in eo grege repertos fuiſſe, quorũ ſuperſtitio nemini ſano probari queat. Nam Theodoritus[m] *ſcribit monachũ quendam ſexaginta annos neque locutum cum vllo, neque à quoquam conſpectum fuiſſe. Sed rara admodum fuiſſe hæc prodigia compertum eſt. Proinde ex monaſteriis velut ex quodam ſeminario legi, & aſſumi conſueuerant ad munera eccleſiaſtica, qui probatiſſimæ inter ipſos vitæ & eruditionis habebantur. Vt Auguſtinus cum alibi ſæpe, tum maximè ad Aurelianum ſcribens teſtatur*[n]. *In qua quidem promotione & graduum ratio habebatur, de quibus antè diſſeruimus*[o]: *& eorum antiſtitis ſeu archimandritæ conſenſus erat neceſſarius*[p]. *Et quoties ad miniſteria Eccleſiæ eos vocari contingebat, monaſticum inſtitutum officiúmque deſerere cogebãtur, vt maiore præſtantiorique fungerentur munere, quia ſimul vtrũque obire & exequi non poterant. Sicut & clerici cùm vitam monaſticam amplectebantur, militiam ſuam, vt ait Gregorius, nuſque clerici amittebant*[q]. *Officium enim clerici eſt docere & paſcere populũ, monachus verò, vt ait Hieronymus, non doctoris, ſed plangentis habet officium*[r]. *Quam ob cauſam nulli in monaſteriis reperiebantur ſacerdotes, aut clerici*[ſ]: *ſed tanquã cæteri ex populo qui laici Græcè dicuntur, ad communem omnium ædem ſacram, percipiendorum ſacramentorũ cauſa ſe conferebant*[t]. *Quod & Iuſtinianus ſatis apertè oſtendit*[v]. *Sed & ſacerdotem accerſebant interdum qui ipſis liturgiæ, quam miſſam vocamus, ſolennia celebraret, vt à monachis Scythiæ*

m lib.4.c.28.
n c.nos autem. c.legi.16.q.1.
o c. monachos. 16.q.1.
p c. monachi. c.cũ pro vtilitate.16.q.1.
q c.nemo.c.preſbyteros. c. ne pro cuiuſlibet. 16.q.1.
r c. monachus. ca.alia.c.hîc eſt.16.q.1.
ſ not.c.non eſt. de regula.
t Panor.in c.dilectus. de capel.mona.
v Nouel.133.

factum aliquando fuiſſe refert Hieronymus[x]*. Ac idcirco ſuberant tam monachi, quàm eorum antiſtites, Eccleſiæ presbyteris & clericis*[y]*, ipſisq́; longè inferiores habebantur*[a]*. Verum vt hac moleſtia liberarentur monachi, poſteà cœperunt ex his aliqui in ſuis monaſteriis presbyteri ordinari, ſed ita vt in cœtu tantum ſuo ſacramenta adminiſtrarent, & veluti quandã eccleſiam inter ſe conſtituerẽt, nec ad alias eccleſias amplius accedere, aut alienos presbyteros aduocare cogerentur*[b]*. Atque ita ratio excogitata eſt qua idem & presbyteri, id eſt, paſtoris atque doctoris, & monachi officio fungeretur ſine vllo vt videbatur incommodo. Cuius inſtituti mentio eſt in hiſtoria tripertita*[c]*. Quare cùm quidam epiſcopus prohiberet in certo monaſterio liturgiam celebrari, acriter eo nomine increpauit eum Gregorius*[d]*. Idémque Bonifacius feciſſe legitur*[e]*. Hac via patefacta omnes monachi paſſim ſine vllius Eccleſiæ gubernatione ſacerdotes creari cœperunt, quanuis ea turba monaſterio fortaſſis nõ adeò neceſſaria eſſet, credo vt ea re maiorem ſibi dignitatem conciliarent. Nam vt ſuprà diximus, monachorum ordo gradu clericorum erat inferior. Præterea variis conſtitutionibus poſteà ſancitum eſt, non ideò monachum ab inſtituto, vitáque monaſtica recedere poſſe, quòd in aliena Eccleſia clericus ordinatus ſit, non quòd ſimul cum eccleſiaſtica procuratione monaſtica obire munia vſquequaque compellatur, quod vtique fieri nequit, ſed vt habitum monaſticũ retineat, cæteráq; huiuſmodi obſeruet, quorum executionem Eccleſiæ miniſteriũ non impedit*[f]*. Quanuis*

x c. hinc etiam. 16.q.1.

y not. in dict. c. cũ dilectus. c. à ſubdiaco-no. 91. diſtin. c. generaliter. 16.q.1.

b c. 1. c. perue-nit. c. interdi-cimus. 16.q.1.

c lib. 8.

d c. Agapitus. 16.q.1.

e c. ſunt non-nulli. 16.q.1.

f c. de mona-chis. c. hinc etiam. 16.q.1.

autem ſuprà dictum ſit, monachos in cœtu ſuo tantū ſacramenta adminiſtrare, nec populum eos regere poſſe: tamen ſi intra monaſterium Eccleſia aliqua ſit, in eóque populus regi ſoleat, conſtitutum eſt abſque eorum conſilio presbyterum illi Eccleſiæ ab epiſcopo præficiendum non eſſe[g]. *Nam veriſimile eſt ibi Eccleſiam initio inſtitutam eſſe, vt populus fidelis à viris ſanctis & eruditis, quales ferè tum monachi erant, priuatim doceri & admoneri commodius poſſet, tametſi palàm docendi & concionandi ad populum facultatem non haberent, vt antè docuimus. Poteſt & alia huius conſtitutionis ratio adduci, ſed ea ex his quæ mox dicentur ſatis eluceſcet. Fuerunt poſtea & aliquæ extra monaſteria Eccleſiæ, hodiéque ſunt ita ſubiectæ & obnoxiæ monaſteriis, vt ab ipſis aut certe ipſorum arbitrio & voluntate presbyteri in eis ordinentur atque inſtituantur. Idque accidit, vel quia in monaſterij prædiis conſtructæ ſunt fortaſſis ædes ſacræ, in quas populus ſacramentorum cauſa conuenit: vel quia à dominis prædiorum monaſterio id ius poſteà conceſſum eſt, & aliis quibuſdam modis, de quibus ſuo loco diſſeremus*[h]. *Et harum quidem eccleſiarum duo ſunt genera. Quædam enim à monachis tantum reguntur, aliæ à quibuſcunque aliis ſacerdotibus, quia ſic ab initio inſtitutum eſt, vel conſuetudine longa introductum*[i]. *Ex his perſpicuum eſt quantum iuris & authoritatis monachorum natio in populum & Eccleſias paulatim ſibi vindicarit & acquiſierit.*

[g] *cap. 1. de capel. mona.*

[h] *c. illud. c. cum paſtoralis. c. cum ſeculum. de iure patronat. & c. de monachis. de præbend. c. paſtoralis. de donatio.*

[i] *c. poſſeſſiones. de reb. eccl. nō alie. c. cum de benefic. de præben. in 6. cle. quia regulares. de ſup. neg. prælat.*

De monachorum ſectis. Cap. 21.

MONACHORVM *variæ ſectæ & profeßiones ſunt, ſed eos tantum perſequi in animo eſt qui ad inſtitutum noſtrum conferunt,* & *ad rem beneficiariam maximè pertinent, cuiuſmodi ſunt Benedictini omnium, vt fertur, antiquißimi,* & *qui Canonici regulares vulgò appellantur. Cùm primùm igitur exoriri cœperũt monachi, idque in AEgypto, congruentẽ nomini ſuo vitam, id eſt, ſolitariam agebant, Et quanquã ſtatis horis ferè in vnum locum eos conuenire moris eſſet, tamen ſimul non commorabantur, ſed domunculas ſparſim per montes & ſaltus extructas habebant, vnde non ſolum monachi, ſed etiam Eremitæ & Anachoretæ meritò dicebantur. Sed poſteà viſum eſt cõducibilius ac decentius in eiſdem ædibus eos habitare & viuere, omnia habentes inter ſe communia, & paupertatis, caſtitatis, obedientiæque votis obſtrictos, quàm Timoniano quodã more in ſpeluncis deliteſcere*[lx]. *Quod & Iuſtinianus cõſtituit*[l]*: & concilio Agathen.*[m] & *Aurelian.*[n] *confirmatũ eſt*[o]. *Cœnobia tunc ea loca à communione vitæ, verius quàm monaſteria à ſolitudine appellata ſunt*[p]. *Sed monachi appellationem nihilo ſecius hi retinuerunt, quòd ea conuerſatio non multũ adhuc abeſſet à ſolitudine*. *Et Benedictini ſunt appellati quòd vir ſanctimonia clarus Benedictus honeſtorum inter eos quorundam inſtitutorum author fuiſſet. Deinde cùm in vrbibus & celebribus locis manentes viri eccleſiaſtici horum monachorum vitam* & *inſtitutum ſequi in animum inducerent excepta ſolitudine, quia conuerſari*

lx c. ſi clericatus. 16. q. 1.
l Nouel. 133.
m cap. 38.
n cap. 18.
o ca. monachi. 20. q. 4.
p dict. nou. 133

cum populo & multitudine propter eccleſiaſticum miniſterium cogebãtur, canonicorũ regularium nomen aptius eiſdem & accõmodatius viſum eſt, quàm monachorum. Quod inſtitutum æmulati ſunt & alij miniſterio nulli eccleſiaſtico addicti[q]. *Nam & noſtra patrúmque memoria in pleriſque cathedralibus eccleſiis ſacerdotes & clerici qui nunc canonici ſimpliciter & ſine adiunctione dicuntur, ſimul cum epiſcopo ſuo huic monaſticæ vitæ generi erant addicti. Et aliquas huiuſmodi eccleſias adhuc ſupereſſe exiſtimo*[r]. *Itaque dicebãtur non ſimpliciter vt nunc canonici, ſed regulares ab illo peculiari inſtituto, ac regula quam amplectebantur, & hoc modo diſcrimen inter eos deſignabatur, & aliarum eccleſiarum canonicos, qui huiuſmodi ſe votis non alligauerant, idque ſupra à nobis oſtenſum eſt. Hæc ſecta cuius author Auguſtinus perhibetur cùm Hipponẽſis epiſcopus eſſet, latè Chriſtianum orbem peruagata eſt, adeò vt eorum cœnobia hodie in quibus locis monachorum nomen deletum non eſt nuſquam non reperiantur. Sed effectu à cæteris monachis differre non videntur*[s]: *quamuis plerique aſſerant in odioſis monachos eos habendos non eſſe*[t].

q not. in c. cauſam quæ, de iudiciis.

r c. ſi quis. 58. diſtin. c. quorundam. 78. diſtin. not in dict. c. cauſã quæ. & c. q̃d Dei timorẽ. de ſta. monacho.

s c. 2. de poſtul.

t nota. in dict. cap. quod Dei timorem. de ſta. mona.

De monachorum gradibus & officiis. Cap. 22.

INTER *monachos atque eos qui regulares dicuntur non minus quàm inter clericos, gradus officiorum & adminiſtrationum hodie reperiuntur, quorum inſigniores & præcipuos cæteris omiſſis breuiter hic perſtringemus.*

Nam ſicut clericis cuiuſque Eccleſiæ præeſt epiſcopus,ita ſingulis monaſteriis præſidet vnus qui à Iuſtiniano & pleriſque veterum archimandrita,& cœnobiarcha,à cæteris vulgò Abbas appellatur. Hic intra monaſterij ſui ſepta præfectum quendã,ſiue vt loquuntur, Priorem clauſtralem conſtituit: cuius vicaria vtatur opera vigilantiáque in his,quæ ad ſodalitatis gubernationem ſpectant. Et quia plerunque extra monaſterium minores aliqui conuentus,& ſodalitia monachorum ſunt eidem archimandritæ ſubdita : alij quidam præfecti eò cum libera poteſtate & authoritate dimittuntur, quos Priores conuentuales appellant. In quibus autem locis conuentus ille deſyderatur, quem veriſimile eſt olim nuſquam defuiſſe, hi præfecti alia atque alia nomina ſortiuntur, de quibus hîc non eſt magnopere laborandũ. Omnibus autem non ſolum præfectis, ſed etiam archimandritis præſidet vnus, qui à Iuſtiniano Exarchus vocatur. Ac haud ſcio an is ſit quem* ἀρχιστράτηγον *vocat Hieronymus ad Pammach. Sed certæ tantum ſectæ monachorum hos ſummos antiſtites nouerunt*. Et notandum eſt quanuis in pleriſque cœnobiis & monaſteriis hodie votis illis ſolennibus & religioſis alligari non ſoleant, de quibus paulò antè diximus,ſed more clericorum viuant qui ſeculares dicuntur, priſtinam tamen appellationem adhuc retinent. Quod ideò adieci, ne quem fortè admiratio teneat,cùm in abbatiarum aut prioratuum ſecularium mentionem inciderit.*

* Nouel.133.

* not. in c.ne religioſi. de regul.

De mendicantium ſodalitate. Cap. 23.

SODALES *mendicantes ideò à monachis ſeparauimus, quoniam ab eis differre videntur. Monachorum enim propria eſt ſolitudo, & ſeceſſus quidam à cæterorum hominum conſortio: à quo hi multũ abhorrent, cùm palàm docere euangeliũ, & ad populum concionari ſoleant. Itaque fratres ſodaleſque dictitantur magis quàm monachi*[y]. *Eiſdem tamen votis & aliquanto grauioribus obſtringuntur quàm monachi, cùm nec ſinguli, nec vniuerſi quicquam proprium habere queant: & votiuam mendicitatem, nedum paupertatem, quæ illius germana eſt, vt apud Ariſtopha Chremylus ait, ſi minus re, at certè verbis profiteantur*[a]. *Diſcrimen autẽ* πενίας καὶ πτωχείας, *id eſt, paupertatis & mendicitatis docet Ariſtopha. cuius hi ſunt verſus in Pluto.*

» Πτωχοῦ μὲν γὰρ βίος, ὃν σὺ λέγεις, ζῆν ἐστὶ μηδὲν ἔχοντα,
» τοῦ δὲ πένητος ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα.
» Περιγίνεσθαι δ' αὐτῷ μηδὲν, μὴ μέντοι μηδ' ἐπιλείπειν.

Porrò hi mendicorum cœtus ſuos habent præfectos, cuſtodes ſiue obſeruatores, & adminiſtros, tam vniuerſales quàm prouinciales, per quos velut quædam Reſpublica inter eos regitur, & adminiſtratur exemplo monachorum de quibus iam diximus.

[y] Panor. in c. cauſam que. de iudici.

[a] c. exiit. de verb. ſignif. in 6.

De Monialibus. Cap. 24.

NON *ſolum viri, ſed mulieres etiam apoſtolorum, Chriſti tempore miniſterio Eccleſiæ addicebantur, vt cõſtat ex epiſtola Pauli ad Tim̃otheum. Et harum mulie-*

rum quæ diaconiſſæ dicebantur, crebra in iure tum pontificio, tum ciuili eſt mentio. Eumque morem quaſdã Eccleſias retinere etiam nunc accepimus. Verum procedente tempore inſtituta ſunt collegia, ſiue monaſteria virginum Deo conſecratarum, & ſolennibus votis obſtrictarum, vt de monachis antè dictum eſt. Quod genus monialium vetus vt exiſtimo non nouit Eccleſia, ac ne canonicarum quidem, quarum meminit Iuſtinianus[b]. *Hæ in ſingulis parthenonibus ſuis, ſuas habent antiſtitas exemplo monachorum, quibus nihilominus parent quàm monachi archimandritis ſuis. De his autem aliquot extant conſtitutiones Iuſtiniani, quibus vetat ne duplicia monaſteria, id eſt, virorum ſimul & mulierũ vſquam ſint, & vt eunuchi in ſingulis monaſteriis conſtituantur, qui ipſarum negotia gerant*[c]. *Sed quicquid ad harum monialium inſtitutum & vitæ regulam pertinet Bonifaciana conſtitutione, & Clementina plenius continetur*[d].

b *Nouel. 59.*

c *Nouel. 123. & 133.*

d *c. periculoſo. de ſta. reg. in 6. cle. attendentes. de ſta. mona.*

De ſacerdotiis veterum Romanorum ante Chriſtianiſmum. Cap. 25.

IN *iuris pontificij libris mentio reperitur Põtificum, Flaminum, Augurũ, aliorúmque huiuſmodi ſacerdotum, qui apud priſcos Romanos ante Chriſtianiſmum in vſu fuere*[d]. *Nec veteris illius ſacerdotij cum noſtro inutilis videtur eſſe collatio, cùm præſertim Latinè ſcribenda pleraque vocabula inde mutuemur. Itaque de eo pauca quædam ex multis hic dicturus ſum, quæ ad noſtrũ inſtitutum magis ſpectare exiſtimaui. Fuerunt autem hæc ferè ſa-*

d *c. cleros. 20. diſt. c. in illu. 80. diſtin. & 26. q. 3. q. 5.*

cerdotum genera: Pontifices, Augures, Flamines, Curiones, Feciales, Veſtales, Salij, Duces celerum, &c. Pontifices omnibus ſacris ac ceremoniis præerant, & ſacerdotum omnium erant maximi ac ſupremi, id quod oſtendit Cicero in Orat. pro domo ſua, & lib. II. *de Legib. Hinc Pontificum collegio qui præerat, Pontifex Maximus dicebatur, cuius officium & authoritatem deſcribit Liuius*[f] *de Numa Pompilio loquens his verbis: Omnia publica priuatáque ſacra Pontificis ſcitis ſubiecit, vt eſſet quò conſultum plebs veniret, ne quid diuini iuris (negligendo patrios ritus, peregrinóſque aſciſcendo,) turbaretur. Nec cæleſtes modo ceremonias, ſed iuſta quoque funebria placandóſque manes, vt idem Pontifex edoceret, &c. De eorum etiã munere, authoritate, dignitatéque plura ſcribit Halicarnaſſeus*[g]*: & nos ex Pãdectis iuris ciuilis quædam loca obſeruauimus, vt cùm dicitur, Pontificem, dum ſacra facit, in ius vocari non poſſe*[h]*. Pontificali authoritate compelli hæredes ad monumentum ædificandum*[i]*. Pontificem de religioſis locis conſulendum eſſe*[k]*. Pontificem à quibuſdam muneribus non excuſari*[l]*. Sed longe eorum maxima authoritas in legum actionibus conſpicitur, quas ſcribit Pomponius apud collegium pontificum fuiſſe*[m]*. Nam vt Valerius ait, Ius ciuile per multa ſecula inter ſacra ceremoniáſque deorum immortaliũ abditum, ſoliſque pontificibus notum fuit. Quanta autem huius pontificatus dignitio fuerit, vel hinc æſtimare licet, quòd Imperatores Romani, vt auguſtiores eſſent, ferè eo ſacerdotio fungebantur. Sed cur hi ſummi ſacerdotes*

g lib. 2.
h l. 2. de in ius vocan.
i l. hereditas. de peti. heredit.
k l. vlt. de mortuo infer.
l l. vlt. de mune & hono.
m l. 2. de orig. iur.

ita appellati ſint inter veteres tum Græcos, tum Latinos authores non cõuenit. Scæuola, vt refert Varro[n]*, dicebat pontifices dici à poſſe & facere. Nam verbum facere apud Plautum, Ciceronem, Virgilium, & alios ſcriptores probatos, pro ſacrificare accipitur, ſicut* ῥέζειν ἀντὶ τοῦ θύειν *apud antiquos, vt docet Athenæus*[o]*. Sed idẽ Varro à ponte eos dici mauult, quòd ab eis ſublicius pons factus primum, ac ſæpè reſtitutus ſit. Plutarchus in Numa aliã etymologiam adfert. Verùm hanc inueſtigationem, quæ non eſt magni vſus, libenter miſſam facimus. Augures qui à Græcis* οἰωνοπόλοι *dicuntur, auſpiciis præerant, vt ſacris pontifices*[p]*. Erant enim artis diuinandi periti, & ſigna à diis miſſa interpretabantur; vt Halicarnaſſeus ait, quanuis ab vna ſpecie, id eſt, ab auium garritu nomen acceperint. Tantum autem venerationis, & authoritatis eorum collegio acceßit, vt nihil publicè ſine auſpiciis, nec domi, nec militiæ gereretur*[q]*. Vt non immeritò ſcribat Cicero*[r]* authoritatem rerum bene gerendarũ augurio contineri. Itaque nobilißimis quibuſque & lectiſſimis ciuitatis Romanæ viris hoc ſacerdotium deferebatur: erátque perpetuum, adeò vt nemo quamlibet flagitioſus eo ſeſe abdicare cogeretur*[ſ]*. Quanta verò horum Augurum authoritas fuerit in Republica, docet Cicero*[t]*:*

„ *Cuius hæc verba ſunt, Maximum & præſtantißimum*
„ *in Republica ius eſt Augurum, & cum authoritate con-*
„ *iunctum. Neque verò hoc, quia ſum ipſe augur, ita ſen-*
„ *tio: ſed quia ſic exiſtimare nos eſt neceſſe. Quid enim*
„ *maius eſt, ſi de iure quærimus, quàm poſſe à ſummis im-*

n lib. 10. de lig. Latina.
o lib. 14.
p Cic. lib. 1. de natura deorũ.
q Cic. lib. 1. de Diuina.
r in Orat. de Aruſp.
ſ Plutarchus in problem.
t lib. 2. de Leg.

„*perii,& ſummis poteſtatibus, comitatus & conſilia, vel „inſtituta dimittere, vel habita reſcindere? Quid grauius, „quàm rem ſuſceptã dirimi, ſi vnus Augur alium dixerit? „Quid magnificentius, q̃ poſſe decernere vt magiſtratu ſe „abdicent cõſules? Quid religioſius, q̃ cum populo, cum ple „be agendi ius aut dare, aut non dare? quid leges non iure „rogatas tollere? nihil domi, nihil militiæ per magiſtratus „geſtum ſine eorum authoritate poſſe cuiquã probari? Ac huius authoritatis memorabile exemplum refert Plutar-„chus*[v], *in hanc ſententiam: Cùm Augures comitiis con „ſularibus vitio creatos conſules renunciaſſent, confeſtim „ſenatus literis ab exercitu eos reuocauit, quatenus depo-„ſito conſulatu hoſtibus vt conſules bellum non inferrent. „Flaminius acceptas literas non antè aperuit, quàm col-„lata pugna verſiſque in fugã Barbaris, in agrum eorum „excurſionem feciſſet. Redeunti igitur & multa referenti „ſpolia, non proceſſit obuiam populus, quia reuocatus non „continuò mãdatis paruerat: ſed tam is, quàm ipſius collega „conſulatu ſe abdicare coacti ſunt. Flamines, quos Dionyſius Græcè ϛεφανοφόρους vocat, diis ſingulis erant attributi*[x], *à quibus cognomina habebant, authore Varrone*[y]*: vt flamen Dialis, Martialis, Quirinalis, Carmentalis, Pomonalis, &c. & quia inter Deos qui colebantur, aliquod diſcrimen erat, non omnium flaminum par erat dignitas, vt Feſtus ait. Proinde is qui ſacra Ioui faciebat, id eſt, Dialis, maximæ dignationis habebatur, de quo mul ta annotauit Gell. Maiorum minorúmque flaminum meminit Feſtus, & archiflaminum Gratianus in rhapſodia*

[v] in Marcel.

[x] Cic. lib. 2. de Legib.

[y] lib. 4. de ling. latina.

r.

ſua. Sed & flaminicarum, id eſt, mulierum, quæ hoc ſacerdotio ſicut viri fungebantur, mentionem apud veteres quoque comperimus. Verùm omnia ſigillatim hîc perſequi ab inſtituto noſtro eſt alienũ, qui hæc veluti πάρεργα quædam breuiter perſtringere volumus. Curiones ſingulis erant aſcripti curiis, quæ numero XXX. *erant Romæ, vt Dionyſius ſcribit, & pro curialibus ſacra faciebant. Horum verò nec genus ſacrificandi, nec inſignia deſcribuntur ab eodem, quibus rebus maximè à Flaminibus differebant. Illud ex Feſto didicimus, quod minimè prætereundũ hîc eſt, Curionem maximum à veteribus eum dici, cuius authoritate curiæ, & curiones omnes regebantur. Huiúſque meminit præter Liuium & alios*
,, veteres Arnobius[a]*: Sedent, inquit, in ſpectaculis publi-*
,, cis ſacerdotũ omnium, magiſtratuúmq; collegia, Pontifi-
,, ces maximi, & maximi Curiones, ſedent quindecim viri
,, laureati, & Diales cum apicibus Flamines, ſedent au-
,, gures interpretes diuinæ mentis & voluntatis, necnon &
,, caſtæ virgines perpetui nutrices & conſeruatrices ignis.
Quem locum ideò hîc referre volui, quia ſacerdotiorum Romanorum breuem deſcriptionem cõtinet. Fœcialium, quos εἰρηνοδίκας appellat Dionyſius, collegium belli cauſa inſtitutum fuit. Cùm enim religioſus vir, ac quietis publicæ ſtudioſus Numa animaduerteret bellũ, quod abſq; iuſta cauſa infertur, nihil aliud, quàm latrocinium eſſe, totam eam rem ex arbitrio ſacerdotum ac religioſorum hominum pendere voluit. Non enim licebat Romæ bellum mouere, niſi cognita cauſa fœciales id iuſtum eſſe pro-

[a] lib. 4. aduer. gent.

nuntiaſſent. Itaque fœlicitatem & ſucceſſum Romanorum in bello, huic inſtituto & religioni quidam aſſcribere non dubitauerunt. Quænam autem fuerit horum fœcialium authoritas, & qui ritus præter eundem Dionyſium Plutarchus docet in Numa. Veſtales erant virgines, quæ Veſtæ deæ ſacra faciebant, & ſacrum ac ſempiternum cuſtodiebant ignem. De quarum inſtitutione, ritu, cooptatione, caſtitate videnda ſunt quæ Dionyſius, Plutarchus, Gellius, & quidam alij memoriæ prodiderunt. Hæc enim, quæ vulgaria ſunt & protrita accuratius hic deſcribere inſtituti noſtri ratio non ſinit. Præter hos ſacerdotes commemorantur & Salij, qui Marti ſacra facientes choræis & ſaltationibus dabant operam, ὑμνηταὶ τῶν ἐνοπλίων θεῶν, vt Dionyſius ait. Erant & duces Celerum, qui tametſi milites eſſent & regum cuſtodes: tamen ſtata quædam ſolenniáque ſacrificia celebrabant. nec vllos alios commemorat Dionyſius, diligentiſſime omnia perſecutus ſacerdotia, quæ à Numa inſtituta fuerunt. Ait enim leges ſacrorum Numam ita libro vno cõplexum fuiſſe, vt tota ea deſcriptione in octo partes diſtributa, de ſingulis ſacerdotiis, quorum erant totitem genera, ſeparatim diſſereret. Reperitur tamen aliorum apud authores ſacerdotum mentio, cuiuſmodi ſunt Fratres aruales, Rex ſacrificulus, duumuiri & decemuiri ſacrorum Galli, Epulones, & qui Titij ſodales dicuntur. Quorum ſacerdotiorum explicatio, & cognitio ex Tito Liuio & aliis veteribus petenda eſt. Extat & Pomp. Læti non inutilis ea de re libellus. Quod verò titulo Fe-

neſtellæ circunfertur eiuſdem argumenti opuſculum, recentiſsimi ſcriptoris eſſe nemo dubitat, qui alicuius ſit in re literaria iudicij. Vnum ſupradictis adiiciendum eſt, quod à cæteris prætermiſſum eſſe miror, priſcos Romanos non modo ſacerdotes habuiſſe, qui Diis ſacra facerent: ſed etiam miniſtros quoſdam ſacrorum ac ſacerdotum iis non abſimiles, quos in ſacris noſtris Diaconos appellamus. Eóſque Camillos tum dictos fuiſſe teſtes ſunt Dionyſius[b], Plutarchus[c], Feſtus & Seruius, cum pleriſque aliis. Et hactenus de ſacerdotiis vrbis Romæ, quibus ſimilia quædam in prouinciis atque municipiis fuiſſe dubium non eſt, quorum in iure ciuili crebra eſt mentio[d]. Nam Phœniciarchia, & Syriarchia in conſtitutione quadam Imp. Conſtantini, nomina ſunt prouincialium ſacerdotiorũ[e]. & Martianus[f] vetat Flamini municipali & ſacerdoti prouinciæ ne vxorem ducat ancillam, ſcenicam, tabernariam, &c.

Camilli.

b lib. 2.
c in Numa.
d l. 1 ad l. Iul. de am. l. in honorib. de vac. mun.
e l. 1. C. de nat. lib.
f tit. de mat. Senat.

LIBER SECVNDVS DE ORIGINE, DIFFINITIONE, AC DIVISIONE BENEFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Superiore libro de miniſteriis officiiſque eccleſiaſticis, propter quæ beneficia conferuntur, ſatis copioſe diſputatum fuit. Iam de beneficiis ipſis tractandum eſt, & ab origine eorundem, diffinitionibúſque ac diuiſionibus incipiendum.

Bald. 161.

De facultatibus Eccleſiæ, earúmque origine & proceſſu. Cap. 1.

112.

VT BONORVM, *quæ Eccleſia poßidet, origo, finis & vſus rectius intelligatur, à Chriſti vſque ad legatorum eius ſiue apoſtolorum temporibus repetenda eſt noſtra oratio. Ac imprimis conſtat ex ſacra hiſtoria*

De facultatibus christi

Chriſtũ facultates aliquas, quãuis pertenues habuiſſe: nec ita vixiſſe eum, vt nihil proprium obtinens mendicare cogeretur, quod nonnulli aſſerere non dubitarunt aliquando, ſed meritò eorum opinio damnata eſt[a]*. Mendicitas enim in valentibus & otioſis res eſt minimè toleranda, & furti ſpeciem habet*[b]*. Oblatam enim ſibi pecuniam, aut quocunque modo quæſitã Chriſtus diligenter cuſtodire ſolitus fuit, ex qua victum veſtitúmq; tam ſibi quàm*

[a] c.4.5. de verbo. ſig in extra. Ioan. 22.

[b] C. de mend. val. & in auth. de queſto.

ſectatoribus & comitibus ſuis compararet[e]. Hinc Au- e Ioan.13
,, guſtinus, Habebat dominus loculos à fidelib. oblata con
,, ſeruans & ſuorum neceßitatibus, & alijs indigentibus
,, tribuebat. Tunc primùm eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt
inſtituta, & vt intelligeremus quod præcipit non eſſe co-
gitandum de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptum, vt ni-
hil pecuniæ ſeruetur à ſanctis, ſed ne Deo propter iſta
ſeruiatur, & propter inopiæ timorem iuſtitia deſeratur[d]. d c.habebat. 12.q.1.
Mortuo atque ſublato in cælum Chriſto, apoſtoli diſci-
pulique & cultores eiuſdem non mediocrem pecuniæ vim
poſſediſſe leguntur, adeò vt quāuis ingens eſſet eorum nu-
merus, tamen nemo inter eos egens reperiretur. Nā vt ſcri
,, bit Lucas de fidelibus Chriſtianis, qui tunc Hieroſoly-
,, mis erant: Multitudinis credentiū erat cor vnum & ani-
,, ma vna; nec quiſquā eorum quæ poßidebat, aliquid ſuum
,, eſſe dicebat, ſed erant illis omnia cōmunia. Et quotquot
,, erant poſſeſſores agrorum aut domorum, vendentes affe-
,, rebant pretia, & ponebāt ante pedes apoſtolorum, diui-
,, debāturque ſingulis, prout cuique opus erat. Eadem re-
feruntur à Clemente, qui illis temporibus fuiſſe creditur
in epiſtola, qua fratres & cōdiſcipulos ſuos ad bonorum
communicationem hortatur & incitat[e]. Quòd autē ex e c.dilectiß. 12.q.1.
prædiorū venditione pecuniā conficere maluerint, quàm
ea retinere, & ex eorum fructibus ſe ipſos alere, Mel-
chiades id factum ideó ſcribit, quia cùm futuram Eccle-
ſiam in gentibus viderent, prædia poſſeßionéſque adipiſci
in Iudæa vtile non putauerunt[f]. Sed notandum eſt eos f c.futuram. 12.q.1.
ad communicationem bonorum neminem inuitum com-

puliſſe, quòd ſatis intelligerent eam à Chriſto non fuiſſe præceptam, & proprietatem diſtinctionémque dominiorum, quæ conſenſu hominum naturalem rationem ſequentium recepta eſt, iuri diuino, Chriſtianæque religioni repugnantem non eſſe: ea ſiquidem eſt hominum corruptio & improbitas, vt ſocietas humana commodè retineri & conſeruari nequeat, ſi quis Platonicam cõmunionem inter homines indiſcriminatim conſtituere velit. Si qui tamen mutuo illo affectu & charitate, quam nobis vnicè commendauit præcepitque Chriſtus, cõſtantiſsimè ita ducantur, vt vltrò non modo facultates, ſed opera quoque ſuam, laborem, induſtriam bona fide & citra fraudem vllam in commune conferant, non dubito quin vita eorum in hac æquabilitate & cõmunicatione rerum omnium, & iucundiſsima, & fœliciſsima futura ſit. Scitè enim à veteribus illud dictũ eſt, ſi quis id ciuiliter interpretari magis quam calũniari velit: Quietiſsime victuros homines ſi hæc duo verba Meum & Tuum de medio tollerentur. Quod & ſenſit haud dubiè Clemens in epiſtola, cuius paulò antè meminimus[g]. *Ideò autem proprietas & diſtinctio dominiorum probatur iure gentium, cui religio noſtra minimè refragatur, quia obtineri ab hominibus non poſſe creditur in tantis eorum vitiis, vt ſine fraude & diſcordia in ea cõmunione perſeuerent. Proinde cùm Ananias agri venditi pretium retinuiſſet, parte tantũ ad Apoſtolos delata, Petrus eo nomine illum non dãnauit, ſed*
» *quod dolo, ſimulatione ac mendacio vſus eſſet. Anania,*
» *inquit, cur impleuit Sathanas cortuũ, vt mentireris ſpiritui*

[g] gl. in d. c. dilectiſsimis.

„ *ſancto, & fraudares de pretio agri? Nõne prorſus tibi ma*
„ *nebat, & venũdatus erat in tua poteſtate*[h]? *Hæc omnia*[h] Act. c. 5.
ſatis demõſtrant, qualis fuerit ſtatus atque vſus bonorum Eccleſiæ tempore apoſtolorum. Poſt eorum verò tempora cum viderent ſacerdotes & læuitæ, & reliqui fideles per vniuerſum orbem diſperſi, vtilius fore ſi hæreditates & agros, quos vendebant, eccleſiis quibus præſidebant epiſcopi, traderent, eò quòd ex ſumptibus eorũ tam præſentibus quàm futuris temporibus plura & elegantiora miniſtrare poſſent fidelibus communem vitam ducentibus, quàm ex pretio ipſorum, cœperunt prædia & agros quos vendere ſolebant, matricibus eccleſiis tradere, & ex ſumptibus eorum viuere. Hæc totidem ferè verbis ex Vrbano tranſcripſimus[i]. *à quo id quoque decretũ fuiſſe* i c. videntes. 12. q. 1.
ſcribunt Platina & quidam alij eum ſecuti, vt ſacerdotibus liceret prædia ac fundos à cultoribus religionis oblatos recipere. Sed falluntur illi meo quidem iudicio, cùm inter Vrbani decreta, quæ extant, excepto eo quod recitauimus, nihil reperiatur quod ad hanc rem pertineat. Ex eo igitur tempore certatim vnuſquiſque pius & fidelis prædia poſſeſſionéſque dabat Eccleſiæ: ex quorum fructibus non miniſtri tantum, ſed quicunque etiam alij egentes alerentur. Et hinc perſpicuum eſt, quod & ſuprà admonuimus, veteres Chriſtianæ religionis cultores non ita paupertatem affectaſſe, vt opes nullas ſibi parare atque aſſeruare vellent, quãuis imperator Iulianus inde anſam arripuerit eccleſias fortunis ſuis ſpoliandi. Eccleſiarũ enim bona auferens dicebat maximo ſe beneficio

Juliani impiũ dictum

Chriſtianos afficere, nimirum vt pauperes facti citius regnum cælorum intrarent. Qua arte in philoſophos quoque noſtri iuris authores vſos fuiſſe aliquando animaduerti[l]. *Ac præ cæteris Conſtantini celebratur liberalitas in eccleſiam*[m]. *Et extat eiuſdem conſtitutio in codice Iuſtiniani, qua permittit vnicuique bona ſua Eccleſiæ relinquere. Licinia quoque diues & potens matrona, bona ſua Eccleſiæ Romanæ teſtamento reliquit, Marcello ſedente, vt ſcriptores eccleſiaſtici literis prodiderũt. Sed nulli plus contulerunt Eccleſiæ Romanæ, nec magis potentiam eius auxerũt, quàm Pipinus, Carolus, & Ludouicus Francorum reges. Quid ingentia hic cõmemorem beneficia in cæteras totius orbis eccleſias vndiq; à piis hominibus collata, cùm iuſtum volumen deſcriptio eius rei deſyderet? Quale illud eſt quod de Hilario Arelatẽſi epiſcopo Proſper memoriæ mandauit, nempe eum acceptis fideliũ numeroſis hæreditatibus eccleſiam mirũ in modum locupletaſſe*[n], *ex quo de cæteris coniectura fieri poteſt. Ac præter eos reditus, prætérque decimã partem, non modo fructuum, ſed etiam negociationis, quæſtus & lucri, de qua mox diſſeremus, & alias quaſdam largitiones, quotidie in ſacro ipſo conuentu fiebant oblationes ad altare*[o]. *Vt mirum non ſit, quod nunc omnibus teſtatum & manifeſtum eſt, opes Eccleſiæ in immenſum excreuiſſe. De oblationibus Eccleſiæ Romanæ loquitur Marcellinus*[p]*, cuius verba quia huius tractatus noſtri loca etiã alia quædam illuſtrant, hic ſubiicere volui:* ›› *Damaſus, inquit, &* ›› *Vrſicinus ſupra modum humanum ad rapiendam epiſco-*

[l] l. in honorib. de vac. mun.
[m] c. Conſtantinus, 96 diſt. c. futurã. 12. q. 1. Tripart. lib. 1. c. 9.
[n] c. expedit. 12. q. 1.
[o] Theodor. lib. 3. c. 18. c. oĩs. de conſec. diſtin. 1.
[p] lib. 27.

» *palem ſedem ardentes, ſciſsis ſtudiis aſperrimè conflicta-*
» *bantur, aduſque mortis vulnerúmque diſcrimina adiu-*
» *mentis vtriuſque progreſsis, quæ nec corrigere ſufficiens*
» *Viuentius, nec mollire, vi magna coactus receſsit in ſub-*
» *urbanum, & in concertatione ſuperauerat Damaſus,*
» *parte, quæ ei fauebat, inſtante. Cōſtátque in baſilica Si-*
» *cenini vbi ritus Chriſtiani eſt conuenticulū vno die cen-*
» *tum triginta ſeptem cadauera reperta, peremptorū, effe-*
» *ratámque diu plebem, ægrè poſteà delinitam. Neque ego*
» *abnuo, oſtentationem rerum cōſyderans vrbanarū, huius*
» *rei cupidos ob impetrandum quod appetunt, omni con-*
» *tentione laterum iurgari debere, cùm id adepti futuri ſint*
» *ita ſecuri, vt ditentur oblationibus matronarum, proce-*
» *dántque vehiculis inſidentes, circunſpecte veſtiti, epulas*
» *curantes profuſas, adeò vt eorum conuiuia regales ſupe-*
» *rent menſas, qui eſſe poterant beati reuera, ſi magnitudi-*
» *ne vrbis deſpecta, quam vitiis opponunt, ad imitationem*
» *antiſtitum quorundā prouincialiū viuerent, quos tenui-*
» *tas edendi potādique parciſsimè, vilitas etiā indumento-*
» *rum, & ſupercilia humū ſpectantia perpetuò, numini ve-*
» *ríſque eius cultoribus vt puros cōmendant & verecun-*
» *dos*. Omnes autem huiuſmodi obuentiones, reditus ac oblationes in ſua poteſtate habebat epiſcopus, vt præcipiunt canones apoſtolorum[q]. Sed ita tamen vt eas res non diſpenſaret ipſe ac adminiſtraret, ſed diaconis, hypodiaconis, œconomis ac defenſoribus earum diſpenſationem diſtributionémque committeret, qui rationem poſteà totius adminiſtrationis ſuæ ipſi redderent[r]. Fiebátque hæc

q c.præcipim⁹. 12.q.1. c.peruenit.16.q.7.

r c.epiſcopus. 12.q.1. c.nobis.12.q.2.

diſtributio clericis & miniſtris eccleſiarum[s], quorum erat plurimum cõmunis vita & conuerſatio[t]. quanuis ad eam communionem inuiti nequaquã cogerentur[v]. Sed præcipuum locum in hac largitione merito tenebant pauperes, quorum ingentem numerum alere ſolebat Eccleſia. Nec enim vlla res vnquam maiori curæ priſcis Chriſtianis fuit, quàm pauperum ſuſtentatio, vt pleriſque in locis teſtatur Euſebius. Ac tot tantæque opes eo potiſsimum conſilio in eccleſiam conferebantur, vt inde nutrirentur pauperes, eáque cura mandabatur epiſcopis, quòd eorum erga pauperes ſtudiũ omnibus perſpectum eſſet[x]. Quare bona Eccleſiæ paſsim in veteribus canonibus dicũtur patrimonia pauperum[y]. Qua ratione Auguſtinus eos qui decimas Eccleſiæ non perſoluunt, tot homicidiorum reos futuros ait, quot pauperes fame mortui fuerint, quia rem à Deo pauperibus delegatã ſuis vſibus reſeruent[a]. Proferre hîc poſſem & alia præclara veterum dicta in hanc ſententiam, ſed aliquot præcipua tantum referam. nam omnia perſequi infinitum eſſet. Ambroſius, Aurum Eccleſia habet, non vt ſeruet, ſed vt eroget, & ſubueniat in neceſsitatibus. Quid eſt opus cuſtodire quod nihil adiuuat? An ignoramus quantum auri atque argenti de templo domini Aſſyrij ſuſtulerunt? Nónne melius conflat ſacerdos pro alimonia pauperum, ſi aliqua ſubſidia deſunt, quàm ſi ſacrilegus contaminat & aſportat hoſtis? Nónne dicturus eſt dominus, cur paſſus es tot inopes fame mori? certè habebas aurum vnde miniſtraſſes alimoniam, &c[b]. Hieronymus ad Nepot. Gloria epiſcopi eſt

[s] d. c. peruenit.

[t] c. quia tua.

[v] c. ſcimus. c. nolo. c. non dicatis. 12. q. 1. c. certe. 12. q. 1.

[x] l. 1. C. de epiſ. aud.

[y] c. quia iuxta. 16. q. 1.

[a] c. decimæ. 16. q. 1.

[b] c. aurum. 12. q. 1.

pauperum opibus prouidere. Ignominia ſacerdotis eſt propriis ſtudere diuitiis. Idem, Amico rapere quidpiam furtum eſt, eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt: accepiſſe pauperibus erogandum, & eſurientibus plurimis illud reſeruare, vel cautum, vel timidum eſt, aut quod apertiſſimi ſceleris eſt, exinde aliquid ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat[c]. Idem, Clericos autem illos conuenit Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus parentum & amicorum nulla ſuffragantur ſtipendia. Qui autem bonis parentum & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt accipiunt, ſacrilegium profectò incurrunt & committunt[d]. Ex his apparet diſpenſationem facultatum eccleſiaſticarum epiſcoporum arbitrio commiſſam fuiſſe. Verùm ob cupiditatem quorundã parum rectè ac ſincere adminiſtrantium, canones veteres modum rationémque diſpenſandi ipſis præſcripſerunt, nempe vt quatuor partes tam oblationũ quam aliarum quarumcunque obuentionum fiant: quarum vna pauperibus diſtribuatur: altera clericis: tertia in ædificationem templi impendatur: quartam epiſcopus retineat hoſpitalitatis exercendæ cauſa[e]. Sed vt eſt rerum humanarum conditio in eodem ſtatu nunquã permanentium, hæc communium rerum diſtributio ad extremũ antiquata prorſus & ſublata eſt, ac ſingulis miniſteriis certi reditus adiuncti & aſſignati, quibus miniſtri tanquam re propria fruantur: eóſque ipſi arbitrio ſuo diſpenſent atque adminiſtrent ſine vllius aut diaconi opera, aut epiſcopi authoritate: & hos reditus miniſteriis attributos hodie vulgò Beneficia

c c. gloria. 12. q. 2.

d 16. q. 1. c. vlt.

e c. vobis. c. vulterana. c. conceſſo. c. quatuor, & ſequētibus. 12. q. 2. c. præſulum. 16. q. 3.

appellamus. cuius verbi ſignificatio & origo plenius infrà diſcutietur. Quam partem abſtulerunt pauperes in hoc, vt ita dicam, familiæ hercíſcũdæ iudicio, mihi nondum planè compertum eſt, tametſi quid ipſis hîc acciderit, & quàm humaniter accepti ſint, ſatis ſuſpicor. Sed hæc de re aliâs erit opportunior dicendi locus.

De vulgari diuiſione bonorũ eccleſiaſticorum in temporalia & ſpiritalia. Cap. 2.

BONORVM *eccleſiaſticorum quædam temporalia dicuntur: alia verò ſpiritalia. Temporalia vocant prædia illa & poſſeßiones, quæ ex principum aliorũmque liberalitate obuenerunt. Spiritalia, decimas & alia id genus, quæ à fidelibus Eccleſiæ offeruntur. Nam decimas primitiáſque, aut quæ loco primitiarum offerri ſolent, arbitrantur iuris pontificij doctores diuino iure ſacerdotum & Eccleſiæ miniſtrorũ eſſe, quòd lex Moſaica eas exolui præcipiat. Itaq; res diuinæ dicũtur, quòd eas vnius Dei benignitati, non cuiuſquã hominis munificentiæ acceptas referamus. Sacræ verò & ſpiritales, quòd huiuſmodi oblationes Deo præcipuè conſecrentur, & animæ ſpirituíque noſtro maximè exiſtimentur conferre. Reliquæ autem poſſeßiones, quas non à Deo, ſed ab hominibus accepit Eccleſia, prophanæ omníque religione puræ habentur, ideóque temporales vulgò appellatæ ſunt. Nam quæ diuina ſunt ac ſpiritalia, eadem perpetua eſſe & nunquam interitura creduntur: cætera omnia caduca, fluxa & temporaria. Hinc ea videtur fluxiſſe appellatio.*

Sed vt ingenuè dicam quod ſentio, diuina & ſacra aliquanto rectius & ſignificantius appellari poſſe mihi videntur, quæ ſpiritalia vocant: vt non incommodè ſic efferatur diuiſio. Bonorum eccleſiaſticorum quædam diuina ſacráque ſunt: alia humana ac prophana. Huius ergo diuiſionis, quam iuris pontificij conſulti probant, fundamentum eſt lex Moſaïca: de quo quid ſentiendũ ſit, viderint alij. Certè ſi Thomæ aliorũmque theologorum opinionem ſequamur, vereor vt conſiſtere poſſit[f]. Exiſtimant enim illi decimas nõ idcirco deberi ſacerdotibus, quòd lege Moſaïca id præcipiatur, cùm ea lege non aſtringamur, niſi quatenus præceptum aliquod morale iuriſque naturalis continet[g]. Naturalis enim lex, quam, vt Paulus ait, gentes habent ſcriptam in cordibus ſuis, nunquam abrogatur. Itaque quãuis honeſtum piũmque ſit, ac iuri naturæ conſentaneum, quo benemerentes de nobis remunerari iubemur, miniſtros Eccleſiæ & paſtores alere ac fouere. Determinatio tamen certæ quãtitatis eo nomine præſtandæ, puta octauæ vel decimæ partis bonorum, &c. non tam iuris naturalis eſt, quàm Moſaïci, id eſt quod Deus per Moſem Iudæis tantum, non etiam alijs gentibus & populis ad tẽpus conſtituit. Quæ ſententia ſi vera eſt, equidem non video cur potius decimæ q̃ alij reditus Eccleſiæ, ſiue diuini, ſiue ſpiritales dici debeant. Verùm vtcunque theologi ſuam tueantur ſententiã, inficiari nemo poterit, vetuſtiſsimam eſſe conſuetudinem de ſoluendis decimis in Eccleſia, quam ſanctiſsimi & doctiſsimi quique veterum maximè comprobarunt atque commendarunt[h].

f not. in c. in aliquibus de decim.

g c. tranſlato, de conſtit.

h c. reuertimini. c. decima. 16. q. 1.

Vnde dicatur beneficium. Cap. 3.

*DE origine facultatum eccleſiaſticarũ admirabilique earum incremento, & vt poſſeſsiones omnes ac reditus, qui antè communes erant, diuiſi ſint, & certis miniſteriis aßignati, ſatis demõſtraſſe videmur ſuperiori capite. Cur autem Beneficium appelletur certa illa redituum portio, quæ cuique miniſterio obtigit, videndum eſt. Nam plerique hanc vocem vt barbaram omnino & ineptam refugiunt, & ſacerdotia malunt quàm beneficia hos reditus appellare. Verùm, niſi fallor, ſacerdotium pro munere ac dignitate magis quàm pro reditu aut obuentione accipi videtur apud Latinos authores. Et conſtat hæc ſacra ſtipendia nõ tantum ſacerdotibus, ſed aliis etiam miniſtris concedi. Animaduertendũ igitur eſt, moris fuiſſe veteribus prædia quædam ac poſſeſsiones militibus tribuere, vt hoc beneficio deuincti animoſiores ad Remp. tutandam redderentur. Id factum ab Alexandro Seuero teſtis eſt Lampridius, quem & alij imperatores ante Iuſtinianũ ſecuti ſunt, vt ex eorum cõſtitutionibus appa*ret[i]. *Meminit & prædiorũ huiuſcemodi militarium Cõſtantinus quidã imperator apud Harmenopulum*[l], *eáque* στρατιωτικὰ κτήματα & στρατιωτικοὺς τόπους *vocat. Quibus perquam affinia ſunt ea, quæ ob fidem & obſequium fruenda conceduntur, moribus non Longobardorum modo, à quibus hoc prædiorum fruendorũ genus manaſſe ad nos videtur, ſed etiam noſtris, & omnium propè totius Europæ populorum ac gentium. Et hæc quidem prædia non ineptè beneficia à quibuſdã appellata ſunt: & beneficiarij*

i C. de fund. limitro.
l lib. 1.

qui ea poſsident. Nam & beneficiariorũ militum mentio eſt apud Cæſarem in Comment. ſenſu haud omnino diſsimili, & apud pleroſque alios authores, quorum pura Latináque eſt oratio.) Hunc verò morem qui in rebus prophanis receptus erat, imitati ſunt eccleſiaſtici viri, & prædia poſſeſsionéſque ob miniſterium Eccleſiæ ſingulis miniſtris adſcriptas Beneficia vocauerunt, (quæ vtinam veneficia pleriſque hodie non ſint) quia poſt eam, de qua iam diximus, diuiſionem hi reditus eccleſiaſtici magnam cum illis militaribus prophaniſque beneficiis affinitatem habere credebantur, id quod alio in loco oſtenſurus ſum. Itaque non tantum de miniſteriis, ſed etiam de beneficiis eccleſiaſticis hoc noſtrum σύνταγμα inſcribere voluimus, vt veterem ſimul & nouam loquendi conſuetudinem in Eccleſia titulus indicaret. Nam ita hoc argumentũ apud veteres tractatum offendimus, vt miniſterij ferè mentio fiat, non prouentus aut ſtipendij alicuius. At poſtquã honos non onus affectari cœpit, & quæſtus eſt habita ratio magis quàm muneris atque officij, vnà cum moribus hominum mutata eſt loquendi ratio. Vt exempli gratia ſolebant ita diſputare antiquiores, vt quærerent, quis Eccleſiæ miniſtrum ordinare, & quis ordinari deberet. Recentiorum verò quæſtiones hæ ſunt vulgò vſitatæ, quis beneficium conferre, cui conferri poſsit, &c. Quod igitur primarium ac præcipuum meritò habebatur quondam, id nunc acceſsionis cuiuſdam locum vix obtinet. qua in re tanta eſt indignitas, vt eam diſsimulare nemo bonus poſsit. Nam ſi Plinius ſuo tempore cõqueſtus eſt ex gemmis

115. Beneficia plerique veneficia sunt.

querela Plinii.

confici vaſa in quibus aurum acceſsio eſſet, cùm gemmæ vaſis aureis accedere ſoleant, quanto iuſtior hac de re futura eſt bonorum virorum querela? Hoc autem ideò hîc adiicere volui, vt oſtenderem veteres canones de miniſteriis loquentes, quanuis ætatem, vt ita dixerim, nō ferant, & magna ex parte antiquati ſint, tamen ad hanc diſputationem de beneficiis plerunque trahi poſſe. Hinc natæ ſunt illæ theſes: Qui poteſt ordinare, poteſt beneficiū conferre. Qui poteſt ordinari, poteſt beneficium capere, & contra: Qui non poteſt ordinare, non poteſt beneficium conferre. Qui non poteſt ordinari, non poteſt beneficium capere[m]. *Ordinationē verò hîc latè accipimus, pro quacunque ad ſacrum miniſterium aliquod, aut munus eccleſiaſticum promotione, vt ante explicatum fuit.*

[m] gloſ. c. ſi eo tēpore. de reſcript. in 6. glo. c. de his. 28. diſtin.

Quid ſit beneficium, beneficij eccleſiaſtici dominium, vſusfructuſve cuius ſit, & an penſiones annuæ atque hoſpitalia beneficij appellatione contineantur. Cap. 4.

EXPLICATIO *verborum qua iam vſi ſumus, ſufficere poſſe videtur iis qui ſimplicitatem amant in iuris interpretatione, attamen vt iis quoque faciamus ſatis qui hac ſimplicitate non contenti ſubtiliorem & accuratiorem interpretationem requirunt, tradēmus definitionem beneficij, non perfectam quidem illam fortaſsis, & omnibus Dialecticæ legibus inſeruientem, ſed quæ quantum rei natura patitur, ab earum legum præſcripto non.*

longè recedat. Sit igitur hæc definitio: Beneficium eſt res eccleſiaſtica quæ ſacerdoti vel clerico ob ſacrum miniſterium vtenda imperpetuum concedatur. Cuius definitionis ſingula verba ἀμαθέστερον, *vt dicitur* καὶ σαφέστερον *hîc explicanda ſunt. Ac imprimis dicitur res, quoniam non miniſterium ipſum ſiue officium, ſed commodum potius inde proueniens beneficium appellatur. Proinde is qui dignitate eccleſiaſtica ornatus eſt ſine reditu ac prouentu, cuiuſmodi ſunt Archidiaconi quidam, quos imaginarios & honorarios vocare ſoleo, is beneficiarius dicendus non eſt. Dicitur eccleſiaſtica, quòd ea bona Deo & Eccleſiæ dicata conſecratáque ſint, ex quibus huiuſmodi reditus conſtant*[n]. *Dicitur Sacerdoti, &c. quoniã ſi quid fruendum concedi ſoleat laïcis hominibus ex bonis Eccleſiæ, quales ſunt ij de quibus diximus* XIX. *capite primi libri, id beneficiũ propriè non dicetur. Dicitur ob ſacrum miniſteriũ, quia ſicut beneficia militaria ac prophana militibus ac prophanis hominibus ob fidem & obſequiũ dantur, ita hæc ſacra beneficia Deo cõſecratis ob ſacram ſpiritalémque functionem conceduntur. Itaque hæc beneficia ſacra ſpiritaliáque quodammodo eſſe dicuntur, quia tametſi prouentus ſacri non ſint, ſed prophani, tamen ſacro ita cohærent muneri, vt ſeparationem nõ recipiant*[o]. *Nec vlli conceduntur, qui ad munus illud obeundũ idoneus non ſit, puta ſacerdoti aut clerico, vt iam dixi. Nam licet oſtiarij, aut acoluthi munus prophanum fortè quibuſdam videri poſſit: quia ſacræ ædis oſtia claudere, & alia id genus exequi etiam laïcus poteſt, ídque nos quo-*

C

n c. res Eccleſia. 1. q. 3.

o c. 1. c. ſi quis obiecerit. 1. q. 3. c. ad noſtrã, de ſimo. c. vlt. de reſcrip. ĩ 6.

tidie fieri videmus, & experimur, tamen conſiderandum eſt, quod ſupra admonuimus, clericos eos dici, qui ſacris initiati ſunt, & ad ſacram functionem delecti ac deſtinati, ſed in leuioribus muneribus inſtitutionis cuiuſdam cauſa adhuc occupantur & exercentur, nec eis aſsignantur potiſsimum reditus eccleſiaſtici, vt oſtia claudant, ſed vt interim alantur ac inſtituantur, & ſacerdotũ epiſcoporumque perpetuum extet ſeminarium. Proinde annonæ ſiue præbendæ eccleſiaſticæ laicis hominibus & in canonicorum collegium minimè cooptatis ſolitæ concedi ob nolarum æneaarum pulſationem, aut aliud huic ſimile miniſterium, beneficia eccleſiaſtica propriè non dicuntur, ſed abuſiuè, & latiſsima ſignificatione[p]. Spiritalia autem officia quæ ſint, facilè ex his que diximus in ſuperiore libro, perſpici poteſt, veluti doctrina euangelij, adminiſtratio ſacramentorum, ordinatio miniſtrorum Eccleſiæ, excommunicatio, abſolutio, dedicatio eccleſiarum, & alia id genus quæ epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum propria ſunt[q]. Et quoties dubitatur an reditus, de quibus hîc loquimur, ad ſpiritale ſacrumq; miniſterium cõſtituti deſtinatiq; ſint, necne quia facti quæſtio eſt magis quàm iuris, vulgò traditũ eſt ad ſigna, notas & cõiecturas recurrendum eſſe. Itaque ſi baſilica ſiue ædes ſacra, altare, tintinabula, cœmeterium, & alia id genus, in eo de quo quæritur loco, reperiantur, ſacrum ac ſpiritale beneficium eſſe iudicabimus, niſi contrariũ appareat. Dicitur Vtenda: quia dominium & proprietas clericorum non eſt, ſed quàm diu viuunt, & munere ſuo

p not. in c. cum M. de Conſt. & in c. dilecto. de præbẽ.

q Sel. 1. par. q. 7.

funguntur, fructibus perceptis ad alendũ ſe familiámque ſuam, vtuntur. Quòd ſi præter victum veſtitúmque neceſſarium aliquid ſuperſit, id alienare tanquã domini non poſſunt, ſed egentibus erogare debent, extátque hac de re conſtitutio cuiuſdam ſynodi, quam vir quidam eruditus diram vocat [r]. Cui alia ſimilis reperitur concilij Antiocheni [ſ]. Contendit enim eos vſumfructũ beneficiorum ſuorum habere, & fructus tanquam ſtipendium aliquod mercedémque ſui laboris capere. Quod nec ratione, nec æquitate caret. Sed puto maiores noſtros ſatis animaduertiſſe, nihil Eccleſiæ exitialius peſtilentiúſq; eſſe, quàm miniſtrorum eius nimiam opulentiam, id quod euentus, qui non modo ſtultorum magiſter eſt, vt ait Liuius, ſed etiam prudentiſſimi nonnunquam & perſpicaciſſimi cuiuſque, ſatis docuit. vt meritò illud è Satyra nũc dici poſſe videatur: Nullum crimen abeſt, facinúſque libidinis, ex quo Paupertas Romana perit. Res enim ipſa loquitur, Immenſam principum quorundam munificentiã, vtcunque pius eſſet eorum affectus, tantum virus in Eccleſiam ſparſiſſe, vt ex pixide illa Pandoræ à poëtis decantata,
C non plus malorum inter homines, & calamitatũ exiliiſſe videatur. Initio ægrè admodum hoc datum eſt Eccleſiæ, vt prædia poſſeſſionéſque ſibi relictas aut donatas retineret. Et ſatis conſtat ex epiſtola Hieronymi ad Nepot. legibus Chriſtianorum principum aliquando prohibitum fuiſſe clericis, ne hæreditates caperent. Nam vt in omni genere mediocritas illa, quam optimus poëta auream vocat, meritò cõmendatur, ita modus facultatũ ſummopere

r c. epiſcopus. 10. q. 2.
ſ c. epiſcopus. c. vlt. 12. q. 1.

hîc neceſſarius eſt. Bonifacius martyr aliquando interrogatus, an liceret ligneis calicibus in ſacris vti, ita reſpondiſſe fertur: Olim aurei ſacerdotes ligneis vaſis, nunc lignei aureis vtuntur. Haud dubiè ſentiens immodicis opibus facilè ſacerdotes & gubernatores eccleſiarũ corrumpi[s]*. Quæ ratio impulit veteres illos, vt clericis præter victum neceſſariũ nihil permitterent ex facultatibus eccleſiaſticis ſumere, nec puto quicquã ſalubrius potuiſſe conſtitui ad cohibendã eorum cupiditatem, & πλεονεξίαν non quòd hæc ad viuum, vt dicitur, reſecanda, & ſummo iure cum eis agendum exiſtimem, quod nec canones exigunt opinor: ſed quia veriſsimum eſt illud Satyrici poetæ: Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum Permittes, adeò indulgent ſibi latius ipſi. Legimus in hiſtoria tripartita, epiſcopum quendam Cõſtantinop. nomine Chryſanthũ, nihil ex reditibus eccleſiaſticis capere ſolitũ fuiſſe, niſi dominico die panes duos: nec deſunt alia huiuſmodi exempla in ſcriptoribus eccleſiaſticis: ex quibus apparet quęnam fuerit veterũ de bonis eccleſiaſticis earũmq; vſu & adminiſtratione, ſententia. Nec verò diſsimile fuit quorundam politicorum hominum in Rep. iudiciũ, idque ſatis oſtendit Anaxander, qui interrogatus cur Spartani pecunias in ærarium publicum nõ colligerent, Ne, inquit, earum cuſtodes corrumpãtur. Itaque beneficiarios vſuariis magis quam vſufructuariis comparandos eſſe non vno in loco Panormit. docet*[y]*. Nec vllum arbitror canonem eſſe, cui repugnet hæc ſententia, quanuis ea moribus noſtris recepta non ſit*[z]*. Dicitur imperpetuũm, quia cum*

[s] c. vaſa, de cõſecra. diſt. 1.

[y] in c. vlt. de pecul. cler. & [illegible] tẽp. ſecum eſſes de teſta. c. illud. 16. q. 6

[z] gloſſ pragm. tit. de anna. in verbo. acquiſitos.

ad tempus miniſter Eccleſiæ ordinari non poſsit, neceſſe eſt beneficium ipſum, quod miniſterio coniunctum eſt, perpetuum eſſe[a]*. Nam & de beneficiis militaribus ac prophanis idem conſtitutũ eſt, quibus hæc perquam vicina ſimiliáque eſſe iam admonuimus*[b]*. Excipitur tamen Romanus pontifex, qui velut legibus canonibúſque ſolutus beneficia ad tempus cõferre poſſe dicitur*[c]*. Inde conſequitur præfecturas illas monaſteriorũ, quas vulgò Prioratus clauſtrales vocant, beneficiis non annumerari: quia perpetuæ non ſunt, ſed precariæ tantum ac temporariæ adminiſtrationes*[d]*. Hactenus de diffinitione Beneficij: cuius vt magis eluceſcat vſus, tractanctæ hîc ſunt duæ vulgares quæſtiones: quarum vna eſt de Annuis ſiue penſionibus: altera de hoſpitalibus ædibus: an ſcilicet appellatione Beneficij cõtineantur. Nam contingit aliquando, vt ex reditibus beneficij certa portio quotãnis alicui pendatur authoritate Romani pontificis, vel alterius epiſcopi ob certas cauſas, de quibus alibi diſſeremus*[e]*. Sed huiuſmodi penſio, quæ Annuum genere neutro propriè ac Latinè dici poſſe nobis videtur, beneficiũ non eſt*[f]*. Cùm enim ob nullum in Eccleſia ſacrum miniſterium conſtituatur, & non tantum clerico, ſed etiam laico competere poſsit, ſatis perſpicuum eſt definitioni quam tradidimus, non conuenire*[g]*. Sed de his infrà plenius. Quòd ad ſecundam quæſtionem attinet, ſciendum eſt, ſtudium ingens Chriſtianorum in omnes egenos, debiles, ſenes, peregrinos ac pupillos ſemper extitiſſe, adeò vt omnes paſsim Eccleſiæ noſocomiã ſua, xenodochia, brephotrophia, orphano-*

a c. 1. de cap. mo. in 6.

b tit. in quib. cauſ. feud. amitta §. vlt. in vſib feudo.

c not. in c. veniens, de fil. presbyt. c. ſi gratioſe. de reſcript. in 6.

d Hoſt. in c. de multa. de prabend. Sel. q. 21 par. 3.

e c. niſi eſſent. de prabend.

f c. quamuis, de reſcript. in 6. not. in c. ad audientiã, 2. de reſcrip.

g c. poſſeſsiones 16. q. 1. not. in c. preterea. 1. & 2. de trãſ. act. glo prag. tit. de collatio §. item quod vniuerſitates, in verb beneficiorum.

trophia, gerontocomia, ptochotrophia haberent. quorum mentio eſt apud Iuſtin[h]. *Et omnia quos hodie hoſpitalia vocare ſolemus, quæ vox apud veteres Latinos in vſu fuit, pro ea parte domus, quã opulentiores hoſpitibus aduenientibus inſtruebant, eáque vtitur noſter Vlpianus*[i]. *Sed quæritur an huiuſmodi Hoſpitalia in numerũ beneficiorum referenda ſint. Et conſtat ex diffinitione Beneficij, ſi ab homine priuato propria authoritate inſtituta ſint, Beneficia non eſſe: quia res eccleſiaſticæ nõ ſunt. Quod ſi in ea inſtitutione epiſcopi authoritas interuenerit, ne hoc quidẽ caſu beneficium dici meretur*[l]. *quia eorum redituum procuratio & adminiſtratio non clericis, ſed quibuſcũque viris probis & idoneis mandari ſolet, qui adminiſtrationis ſuæ rationem exemplo tutorum & curatorum reddere coguntur. Et hæc ita accipienda ſunt, niſi ex ipſa inſtitutione, aut vt loquimur, fundatione, contrariũ appareat. Quod in ſynodo Vienneſi Clemens V. conſtituit*[m]. *Nam contingere poteſt vt beneficiũ ſacerdoti attributũ ſit, ita vt præter ſacerdotalem functionem, onus quoq; pauperes alẽdi ſubeat. Certè apud Nicephorũ in eccleſiaſtica hiſtoria, Euphemij cuiuſdam mentio reperitur, qui ſimul & ptochotrophus & presbyter fuit.*

h tit de epiſ. & cler. Theodor. lib. 5. eccl. hiſtor. c. 18. Sozome lib. 6. tripar. c. 29.

i l. ſi verò, de bus qui deiec. vel effud. Vipian. lib. 6.

l cle. 2. de præbend.

m cle. quia contingit, de religio. do. l. orphanotrophos C. de epiſc. & cler. Fel. in c. de quarta, de præſcriptio. & c. in noſtra, de reſcr.

Beneficiorum diuiſio & qualitas. Cap. 5.

EXPLICATA *diffinitione, aliquot diuiſiones beneficiorum docendæ ſunt, ad noſtri temporis mores accommodatæ: quarum in forenſibus controuerſiis hodie magnus eſt vſus. Ac ſumma quidẽ diuiſio hæc eſt. Quædam*

Beneficia titulum habent dignitatis: vt epiſcopatus, archidiaconatus, &c. Quædam habent curam animarũ ſine dignitate, vt parœcia. Alia neque dignitatis titulum habent, neque curam animarum, ſed ſimplicia nudáque beneficia ſunt. Inter hæc tamen aliqua differentia reperitur. Nam quædam aliquid eminentiæ, ornamenti, & decoris habent, vt canonicorum præbendæ. Quædã infima ſunt atq; humilia, de quibus omnibus ſigillatim hîc differemus.

Quæ ſint dignitates eccleſiaſticæ, & quot modis accipiantur. Cap. 6.

IN Rebuſpublicis honores diſtinguuntur à muneribus[n]. *Et diffinitur honor, adminiſtratio Reipub. cum dignitatis gradu. Munus verò, adminiſtratio Reip. ſine titulo dignitatis*[o]. *An autem adminiſtratio dignitatem habeat nécne, ex conſuetudine & hominum exiſtimatione iudicari ſolet*[p]. *Similiter in rebus eccleſiaſticis quædam adminiſtrationes titulum dignitatis habent, & Dignitates à pontificibus appellantur*[q]. *idque ferè accidit quoties adminiſtratio cum iuriſdictione aliqua & poteſtate coniuncta eſt*[r]. *Sed hæc exẽplis illuſtriora fient. Epiſcopus ſummam in Eccleſia dignitatem habet, & quanuis alius alij præponatur, veluti archiepiſcopus epiſcopo, archiepiſcopo patriarcha, & his omnibus Pontifex, ſiue epiſcopus vrbis Romæ: idem nihilominus ordo horum omnium eſſe dicitur. Vnde omnes epiſcopi fratres à Pontifice Rom. vocari ſolent*[ſ]. *Archimandritæ ſiue cœnobiarchæ, qui & Abbates dicuntur, proximum epiſcopis*

n tit. de muner. & honor.

o l. honor, de mun. & honor.

p l. vlt. de mune. & ho.

q tit. de præb. & dig.

r gloſ. in c. 1. de conſuet. in 6. Panor. & alij in c. de multa, de præbẽd.

ſ c. quam graui de crimin. fal.

locum hodie obtinent, quanuis olim, vt ſuprà diximus, omnibus clericis poſtponerentur[t]. *Archidiaconi quoque, Archipresbyteri, primicerij dignitatẽ habent in Eccleſia, eorúmque munus anteà nobis deſcriptum explanatúmq; eſt, de quibus ſpeciales extãt tituli lib.* 1. *Decret. Decani non quorum meminit Iuſtinianus, ſed qui vulgò ſic appellantur, hoc tempore, item Præcentores, præpoſiti & cæteri ſimiles, de quorum officio perſcriptũ nihil eſt in pontificio iure, dignitate præditi ſunt, ſi conſuetudo eccleſiarũ, quæ maximè hìc ſpectatur, in numerum dignitatum officia huiuſmodi referat. Id quod nominatim de Decano ſcriptum reliquit Bernardus*[v]. *Sed notandum eſt hæc miniſteria, de quibus poſtremò locuti ſumus, propriè & vſitatè dignitates appellari in pontificio iure. Itaque ſpecialius hìc accipitur dignitas, quàm ſuprà diximus, vt videlicet epiſcopatum non comprehendat*[x]. *Quæri ſolet an præfectus monaſtici conuentus, qui Prior conuentualis dicitur, aut ſodalium mendicantiũ ſiue præfectus, ſiue cuſtos & obſeruator dignitatem habeat. Et receptum eſt eos habere, quoniam appellatione prælatorum continentur, & iuriſdictionem aliquam habent*[a]. *Idem traditum eſt de vicario generali epiſcopi, non de eo qui extra ciuitatem in aliqua diœceſis regione conſtituitur, quem foraneum vocant*[b]. *His exceptis nullus clericus in Eccleſia dignitatem habere dicitur, niſi generaliter hoc verbum accipias. Nam adeò latè patet aliquando huius verbi ſignificatio, vt omnes clerici dignitatem habere dicantur*[c]. *Atque hinc colligi poteſt, triplicem*

[t] c ſi quis deinceps. 16. q. 7. c. 1. de æta. & qual. c. 2. de iud. vbi not.

[v] in c. ex parte, de cler. nõ reſid.

[x] c. dilectus, de conc. præb.

[a] not. in c. edoceri, de reſcr. cle. 1. eo. titu. gloſ ĩ cle. dudũ, de ſepult. Fel. in c inſuper, de teſtib.

[b] not. in cle. e ſi principalis, de reſcrip.

[c] c deniq; 4. diſtin. c. reperiuntur, 1. q. 1. c ſi quis poſt. 51. diſt.

huius vocis ſignificationem eſſe. I. *Nam imprimis generaliter omnẽ gradum eccleſiaſticũ ſignificat.* II. *Omnem adminiſtrationem, cum qua coniuncta eſt iuriſdictio.* III. *Archidiaconatum, & alia huiuſmodi officia, de quibus iam diximus. Hinc exiſtit quæſtio, cùm ſit tam varia huius vocabuli ſignificatio, quo ſenſu accipi debeat. Sed ex locis communibus de interpretatione definiri poteſt, ac imprimis ſubiecta materia, & mens diſponentis ſpectari debet. Itaque in materia odioſa, quæ interpretatione adiuuari non debet, ſed potius reſtringi appellatione dignitatis, non continetur epiſcopatus, veluti ſi de gratia legis, ſiue canonis facienda agatur*[d].

[d] Panor. in c. cum Vinton. de elect. Sel. in 1. par. q. 3.

De curatione animorum. Cap. 7.

ORDO *poſtulat vt de beneficiis, quæ propter curam animorum dantur abſque vllo dignitatis titulo, aliquid dicamus. Hæc autem beneficia habere dicuntur presbyteri, quibus Eccleſia aliqua parochialis curanda regendáque committitur. Nam ea diœceſeos pars, cuius curationem habent ſinguli presbyteri ſub epiſcopo parochia, aut fortaſſe rectius parœcia appellatur*[e]. *Budæus noſter iamdudum admonuit hæc aliter Latinè exprimi poſſe, vt curia dicatur, quam nos parochiam vocamus. Curiales verò parochiani ipſi, & Curio presbyter, qui parochianorum curationem ac gubernationem habet. Non me latet parochiã vſurpari pro tota diœceſi epiſcopi, quæ multas complectitur eccleſias*[f]. *Sed hic aliter accipitur. Cura autẽ presbyteri, ſiue Curionis in ligatione animarum,*

[e] c. omnes baſilicæ, c. nullus 16. q. 7.

[f] c. bona rei, 12. q. 2. c. apoſtolicæ, de donatio.

vt ſcriptura loquitur, & earum abſolutione præcipuè verſatur. Sicut enim noxios à ſacra communione arcet, ita veniam poſcentes abſoluit, vt ſuprà docuimus. Itaque iuriſdictionem quandam ſpiritalem exercet, quæ pœnitentialis fori poteſtas vulgò dicitur. Sunt & alij qui diſciplinam & contentioſam exercent iuriſdictionem, & cauſas forenſes iudicant, quæ iudicia ad Eccleſiam aliquando pertinere ſupra admonuimus. Et quia ſpiritalis eſt ea iuriſdictio, eam exercens dicitur etiam curam animarum habere, quamuis fortè nulli curiæ ſeu paræciæ præfectus ſit[a].

[a] *Innocēt. in c. cum ſatis, de off. archid. c. dudū, 2. de elect. extr. execrabilis. ad finem de praebend.*

Simplicia beneficia quæ ſint, & præbendarum vocabulo quid ſignificetur. Cap. 8.

INTER *beneficia ſimplicia, quæ nec titulum dignitatis habent, nec curam animorum, primum gradum tenent canonicorum præbendæ. Nam ea maioris cuiuſdam dignationis ſplendoriſque exiſtimatur, quàm cætera, propter ius ſuffragij, quod habent in collegio honoratiſſimo, adeò vt ſeparatim de his tractare commodius videatur*[b]. *Præbenda autem vulgò dicitur annona quædam ſodalibus ſiue canonicis alicuius Eccleſiæ in cōpenſationem miniſterij ſui præſtari ſolita*[i]. *Vtiturque hoc verbo Caſſiodorus*[l]. *Præbenda aliquātò rectius & Latinius* πληθυντικῶς *quis vocauerit, exemplo veterum linguæ Latinæ ſcriptorum, à quibus eam vocem vſurpatam eſſe animaduertimus*[m]. *Sed & canon ea quoque præſtatio dici poterit, vt antè diximus. Huiuſmodi autem annonæ ſiue*

[b] *Panor. in c. vlt. de prebē.*

[i] *c. ſi monach⁹. 16. q. 1.*

[l] *lib. 5. variarū, in epiſtola ad Ampeliū quendam ſcripta.*

[m] *l. inuiti, de teſt. Cod. lib. 5 c. 4.*

præbenda ideò ſacra ſpiritaliáque exiſtimātur[n], quòd ſodalibus tantum ſiue canonicis Eccleſiæ dicata ſint, quos ſacris initiatos eſſe neceſſe eſt: quorúmque ſacra ſpiritaliſque functio habetur, quãuis animarum curationē, quam olim habebant, nunc deſeruerint[o]. Nihil tamen prohibet ex reditibus Eccleſiæ communibus partem aliquam, quæ canonicis adſcripta non ſit, laicis hominibus vt laboris induſtriæque ſuæ mercedem largiri, vt puta æditu is, aut iis quibus campani tinnitus cura mandatur. Quod genus erogationis per me licet vt præbenda ſiue præbendam quiſquis voluerit appellet, ſed quia nihil ſacri ſpiritaliſque habet, multum differt ab ea, de qua hic diſſeritur, quā muneri ſacro ſpiritalique dicatam eſſe dicimus[p]. Et quia Canonicorū corpus & ſodalitium ex variis Eccleſiæ miniſtris conflatum eſt, quorum aliqui ſacerdotes ſunt, alij inferiorum ordinum clerici: item alij doctores Theologiæ, alij magiſtri & profeſſores literarum, magna hinc præbendarū diuerſitas nata eſt. Nam quædam ſacerdotales dicuntur, quarum nemo capax eſt, niſi ſacerdos: aliæ inferiorum ordinum clericis conferri poſſunt, & hæc varietas in quibuſdā eccleſiis obſeruatur[q]. Præterea quædam Theologales ſunt appellatæ, quæ Theologiæ doctoribus tantùm in cathedralibus eccleſiis aſsignantur. Sunt & magiſtrales dictæ, quæ literarum magiſtris & præceptoribus attribuuntur[r]. Sed hæc omnia accuratius infrà diſputabuntur. Ex iam dictis facilè apparet, quænam ſint reliqua beneficia, quæ ſimplicia appellantur. Nam ideo ſimplicia dicuntur, quia beneficia tantū ſunt,

n c. dilecto, de prabend.

o c. 2. de inſtitutio.

p not. in c. cum M. de conſtitutio.

q c. cui de non ſacerdotali. c. ei cui de prabend. in 6.

r c. quia nõnulli, de mag. & in pragm. ſanct.

nec eis vlla qualitas ineſt, ex iis quas ſupra commemorauimus. Quoties igitur beneficium tale eſt, vt beneficiarius curam alterius non habeat, ſed aliter diuinæ rei incumbendo munere ſuo defungatur, ſimplex beneficiũ vocari ſolet. Exempla paßim obuia ſunt.

Beneficiorum diuiſio in regularia & ſæcularia. Cap. 9.

SECVNDA *diuiſio beneficiorũ hæc eſt, cuius explicatio ex iis quæ ſuperiore libro diſſeruimus de monachis, omnino pendet. Beneficiorum quædam Regularia dicuntur: alia verò ſæcularia. Regularia ſunt, quæ monachis & regularibus tantum acquiri poſſunt. Secularia, quæ clericis etiam ſecularibus, id eſt, monaſtico voto reguláque nõ obſtrictis. Cuiuſmodi cenſenda ſunt omnia beneficia, niſi contrarium oſtendatur. Nam ſi conſtet ita inſtitutam fuiſſe eccleſiam, vt à monachis ſiue regularibus gubernetur, Regulare beneficium dicendũ erit*[f]*. Verùm ſpatio temporis, nempe* XL. *annorum, ſtatus beneficij poteſt mutari, vt ex regulari ſeculare, aut contra ex ſeculari regulare fiat*[t]*.*

f gloſſ. ... tit. de collatio. §. item quod ad dictus.

t c. cùm de beneficio, de præben. in 6. cle. 1 de ſup. neg. prælato.

LIBER TERTIVS DE HIS QVI POSSVNT BENEFICIA CONFERRE.

ARGVMENTVM.

Poſt diffinitiones diuiſionéſque beneficiorũ eccleſiaſticorum proximus locus eſt de iis qui beneficia conferre ac diſtribuere poſſunt. Et quia frequentes de ea re incidunt controuerſiæ, propterea quod varij non ſolum ſacerdotes, pontifices, epiſcopi, antiſtites, ſed alij etiam prophani homines hoc ius vt fructuoſum valde, ne quæſtuoſum dicam, certatim ſibi vendicent, hic locus ſeparatim hic tractandus fuit.

Quorum beneficiorum diſtributionem habeat Romanus Pontifex, & quemadmodum is ordinari eligíque debeat. Cap. 1.

DE HIS qui beneficia conferre poſſunt tractaturi à Pontifice Romano incipiemus, qui primus epiſcoporum, primámque ſedem occupare dicitur. Et huius quidẽ diſputationis noſtræ duæ ſunt præcipuæ quæſtiones. Vna de poteſtate Romani epiſcopi in beneficia & miniſteria Eccleſiæ. Altera de promotione ipſius atque ordinatione. Quod ad primum attinet, ſciendum eſt eum priſcis temporibus nullum ius nullámque poteſtatem ordinandorum ſacerdotum aut clericorũ extra propriam diœceſin

ſibi vindicaſſe. Nam veteribus canonibus epiſcopus à metropolitano & aliis qui ſunt in prouincia epiſcopis iubetur ordinari electione cleri, ac plebis conſenſu hanc ordinationem antecedente[a]. Cæteri verò clerici ab epiſcopo ſuo ordinantur, non à Romano epiſcopo, ſed cum aſſenſu plebis & ciuium, vt de epiſcopo iam dictum eſt[b]. Cùm ergo pontifex Romanus ſecundum antiquos canones in alienis eccleſiis neminem ordinare, id eſt, ad miniſterium Eccleſiæ promouere poſsit, ſatis perſpicuum eſt ex his, quæ ſecundi libri cap. III. diximus, Eccleſiaſtica beneficia totius orbis ab eo conferri non poſſe. Nec verò dubium eſt, quin vetuſtiores ſanctioréſque vrbis Romæ epiſcopi ſede Eccleſiáque propria contenti, reliquis epiſcopis eccleſiarum ipſis cõmiſſarum liberam adminiſtrationem reliquerint, quaſi vrbis vnius magis quàm orbis epiſcopi, vt antè annotauimus. Quæ ratio fortè epiſcopũ neſcio quem mouit, cuius meminit Æmylius[c], vt paulo liberius Gregorio vndecimo pontifici Romano reſpõderet. Cùm enim Gregorius tum Auenione ſedens, ab eo ſciſcitaretur, cur ſedem ſuam non inuiſeret: Si quis, inquit, te roget cur vrbem tuam Romam tandiu ab epiſcopis ſuis deſertam non adeas, multò minus habeas quod reſpõſurus ſis quàm ego. Poſteriores verò pontifices ſeſe intra hos fines non continuerunt, ſed velut domini regéſque omnia pro poteſtate agere, ac vniuerſalis Eccleſiæ gubernationem ſibi arrogare non dubitarunt. Itaque dicitur Pontifex Romanus plenam, liberam, nulliſque legum vinculis adſtrictã diſpoſitionem omnium beneficiorum habere, & cum omnibus

[a] 61. 63. 64. 66. diſt.

[b] 67. diſt.

[c] lib. 9. de reb. geſt. Fran.

134.133.

epiſcopis quoties ei libuerit cōcurrere, eóſque omnes præuenire vacuum beneficium conferendo, & anteuertere poſſe, idque cōſtitutionibus aliquot expreſſum eſt[d]. *Quæ quidem ipſæ ſatis tolerabiles eſſent, ſi nihil grauius inde conſecutum fuiſſet. Non enim facilis erat Romanis pontificibus in tot prouinciis, quot habet Chriſtianus orbis longiſsimè ab vrbe Roma diſtantes, ea præuentio & occupatio. Ideóque non multum incommodi ſeu publicè, ſeu priuatim, poterat afferre. Verùm hac via patefacta, mox ratio excogitata eſt aliquanto certior & expeditior, qua cæteris epiſcopis conferendorum beneficiorum facultatem adimerent. Inualuit enim mos, antiquis omnino incognitus, diplomatum expediendorū, quibus beneficia nondum vacantia mandantur certis perſonis conferri, cùm ea vacare contigerit. Gratiæ expectatiuæ vulgò dicuntur, & mandata de prouidendo, de quibus infra. Hæc de priore quæſtione. Nunc de Romani epiſcopi ordinatione tractandum eſt, quæ quidem olim à cæterorum epiſcoporum electione non multum differebat. Vicini etenim epiſcopi, qui Cardinales dicebantur, clericis cardinalibus Romanæ Eccleſiæ conuocatis, de ordinatione cum eis tractabant ac deliberabant. Deinde requiſito non ſolum reliqui cleri, ſed etiam populi conſenſu, Pontifex ab ipſis ordinabatur & conſecrabatur, vt ſexta Synodus ſtatuit*[e]. *Quòd ſi diuerſa fortè eſſent ſuffragia, vincebat ſententia plurimorum*[f]. *Eligebatur verò presbyter, aut diaconus Eccleſiæ Romanæ, qui per omnes gradus inferiores aſcenderat*[g]. *Aliarum eccleſiarum epiſcopi etiam Cardinales*

[d] c. cuncta per mundū. 11. q. 3. c. propoſuit, de conc. preb. c. ad honorē, de autho. & vſu pal. c. 2. c. dudum, de preb in 6. cle. 1. vt lite pēd. gloſ. pragm. tit de electio. in verb. reſeruationes.

[e] c. in nomine domini, 23. diſtin.

[f] c. ſi tranſitus. 79. diſt.

[g] c. nullus. 79. diſtinct.

ideò non eligebantur, opinor, quia vetitum erat canonibus ne epiſcopus vnius Eccleſiæ ad aliam tranſiret. Quoniam autem multitudinis cõſenſus videbatur neceſſarius, parerat & principis voluntatem non negligi: & eò magis quod ad compeſcendam furentis plerunque populi temeritatem eius authoritas ac maieſtas plurimum valeret. Itaq; ſine Imperatoris Romani cõſenſu & authoritate nõ ſolebat antiquitus Romæ põtifex ordinari[h]. *Eadémque ferè poteſtate ſinguli reges in eccleſias regni ſui vtebantur*[i]. *Sed non ideò ius eligendi clero ademptũ erat. Verùm poſteà Carolo Magno & Othoni imperatoribus vltrò ius eligendi pontificis Romani omnino conceſſum ac permiſſum eſt*[l]. *Quod cum videretur cleri populiq; Romani libertatem infringere, tandem inſtantibus Romanis pontificibus, ſeſe non amplius eo iure vſuros confirmarũt, atque iurarunt*[m]. *Forma autem iuriſiurandi, quæ apud Gratianum hodie legitur, authoritatẽ & conſenſum imperatoris, qui antè adhibebatur, ipſi fortaſsis non aufert, ſed plenam illam poteſtatem arbitrio ſuo eligendi, quæ Carolo conceſſa fuerat. Qua tamen in re amplius deliberandũ eſt*[n]. *Hæc ferè ex Gratiano decerpſimus, quibus poſteriores aliquot conſtitutiones Romanorum pontificum addendæ ſunt. Vna eſt Alexandri tertij: in qua id præcipuum reperitur, quòd electionem à duabus partibus Cardinalium fieri neceſſe eſt, cum antea maioris partis ſententia ſufficeret*[o]. *Altera eſt Gregorij noni in concilio Lugdunenſi, quæ formam electionis præſcribit. & diſertè ea cautũ eſt, Cardinales abſentes decem dierum*

h c. Agatho. c. vota. c. quia ſancta, 63. diſtinct.

i c. cum longè, 63. diſtinct.

l c. Adrianus. c. in ſynodo, 63. diſt.

m c. ego Ludouicus, cũ c. ſeque. 63. diſt.

n c. cũ Adrianus, 63. diſt.

o c. licet, de electio.

ſpatio tantummodo expectandos eſſe[p]. *Tertia eſt Clementis quinti in cõcilio Viennenſi edita, quæ pauca Gregorianæ addidit conſtitutioni, non multum digna quæ hîc referantur*[q].

p c. vbi periculum, de elect. in 6.

q cle. ne Romani, de electio.

An concilium œcumenicum beneficia conferat, & an ei ſubſit Romanus pontifex. Cap. 2.

TRACTATVR *quæſtio, an ſynodus œcumenica, ſiue vt loquimur, concilium vniuerſale Eccleſiæ, beneficia poſſit conferre. Quæſtionem facit, quòd pontifex Romanus, cui hoc ius competit, ſubeſſe dicitur concilio, & eo inferior eſſe. Quod an verum ſit, ante omnia diſcutiendum eſt. Et videtur hoc imprimis iuri diuino conſentaneum eſſe, vt Eccleſia quam repreſentat ſynodus, poteſtatem omnimodã habeat, vtque pontifex ſe ei ſubiectum agnoſcat. Non enim vni Petro, cuius dicitur ſucceſſor pontifex Romanus, data eſt à Chriſto poteſtas ligandi & ſoluendi, ſed toti Eccleſiæ*[a]. *Quanquam inficias non eo cæteris apoſtolis eum præpoſitum fuiſſe. Hinc temporibus apoſtolorum, quoties ordinandus fuit aliquis, ſiue epiſcopus, ſiue diaconus: vel aliquid decernendum, quod ad Eccleſiam pertineret, nunquã id ſibi ſumpſit Petrus, ſed toti Eccleſiæ permiſit. Illud fuit in eo præcipuũ, quòd cæteros conuocare tanquam princeps apoſtolorum, & de his quæ agenda forent, apud eos orationem habere ſolitus fuit*[b]. *Sicut hodie apud nos curiæ parlamentaris præſes ſenatum cogit, primus in ſenatu, cum opus eſt, verba facit,*

a Matth. 18. c. quodcũque, 24. q. 1.

b Acto. cap. 1. 6. 15.

multáque alia exequitur, quæ præſtantiam quandã perſonæ quam gerit facilè oſtendant. Non ideò tamen maior aut ſuperior tota curia eſt, nec poteſtatem in vniuerſos Senatores, aut contra eorum iudicia quicquam decernendi habet. Quinimo ipſius curiæ, cuius caput eſſe præſes dicitur, de controuerſiis omnibus iudiciũ eſt, non præſidis. Adde quod curia in ipſum, ſi res exigat, vt in quẽuis alium ius dicit, & animaduertit. Et hæc quidem olim ita ſe habuerunt. Verùm neſcio quo modo tandem factum eſt, vt ſummum in omnes Chriſtianos imperium vni ſit tributum, vtque legibus omnibus, canonibúſque ſynodalibus imperatorum exemplo ſolutus ſit. Nam Paſchalis decretali epiſtola diſertè cautum expreſſúmque eſt, nulla concilia Romanæ Eccleſiæ legem præfigere poſſe[c], *& in decretis quibuſdam ſynodalibus Romani pontificis excepta reperitur authoritas*[d]. *Quæ varietas diu magnam in Eccleſia perturbationem diſſenſionémq; peperit*[e]. *Sed Conſtantienſis ſynodus hanc dirimere voluit controuerſiam, ſtatuitque in iis, quæ ad fidem religionémque pertinent, aut Eccleſiæ tam in capite quàm in membris conſtitutionem & reformationẽ, concilio pontificem ſubeſſe, eíque obtemperare oportere. Id quod veteribus quibuſdam canonibus ſatis cõuenit*[f], *& ſynodo Baſilienſi poſteà confirmatum eſt*[g]. *Vt igitur ad propoſitam quæſtionem redeamus, nec ius quo nũc vtimur, nec mores, qui vt Plautus ait, optimas leges perducunt aliquando in poteſtatem ſuam, videntur permittere, vt ſynodus vniuerſalis beneficiorum conferendorũ poteſtatem ſibi vindicet, cũ epiſco-*

c c. ſignificaſti, de electio.

d c. ideo 25. q. 1

e Panormit. in prima ſuarũ quæſtionũ, & in tractatu de concil. Baſil.

f c. Anaſtaſi'. 19. diſtin. c. ſi papa 40. diſtinct.

g tit. de po. ſa. con. in prag.

patus diſtincti ſint, & certis perſonis hæc poteſtas attributa. Nec veterum exemplo carere videtur vſquequaque hæc ſententia, cum Theodoritus ſcribat[h], *Nectarium in concilio generali epiſcopum Conſtantinop. ordinatum fuiſſe, ſed non ſine clericorum omnium ciuiúmq; approbatione. Ac tametſi non inuitus fatear authoritate Romani pontificis ſynodum conuocari*[i], *quod ex Euſebio, Socrate, Theodorito, cæteríſque ſcriptoribus eccleſiaſticis diſcere licet, id tamen parum ad rem pertinere exiſtimo, multúmque ab iis diſſentio, qui in eo firmamentũ ſuæ opinionis conſtituunt. Non enim hîc quærimus an pontificis totiúſq; ſynodi conſenſu facta collatio valeat nécne, quod indubitatum eſt, ſed an quod ſynodus de ea re decreuerit, vel maior pars ſynodi etiam diſſentiente pontifice ratum ſit.*

[h] lib. 5. c. 9.
[i] c. multis, 17. diſtin.

De legato Romani pontificis. Cap. 3.

QVANVIS *Romanus pontifex, vt iam diximus, concurrat cum omnibus ordinariis in beneficiorum collatione, legatus tamen ipſius in prouincia ſibi commiſſa eodem iure non vtitur, niſi ſit Cardinalis. Nam ſi pontifex ex collegio cardinalium aliquem ſibi legauerit, qui vulgò legatus à latere dicitur, hoc præuentionis ſiue occupationis ius ei competit*[k]. *Poteſt & beneficia nondum vacantia reſeruare certæ perſonæ, ita vt ſecuta, deinde vacatione ordinarius ea conferre non poſſit*[l]. *Ad beneficia tamen vacatura ius concedere ei non licet*[m]. *Nam mandata quibus hoc ius tribuitur, odioſiora ſunt reſer-*

[k] c. 1. de offi. leg. in 6.
[l] c. præſenti. de off. lega. in 6.
[m] c. dilectus, de præben.

uationibus, & maiorem captandæ mortis alienæ occaſionem præbent. Reſeruatio enim non impedit, quò minus vacans poſteà beneficium, ab eo qui reſeruauit, cuiuis pro ipſius arbitrio conferatur[n]. *Sed notandum eſt beneficia quædam eſſe, in quæ legatus quanuis Cardinalis ſit, nullum ius habet. Cuiuſmodi ſunt ampliora beneficia ac dignitates, de quibus in quadam conſtitutione loquitur Bonifacius*[o]. *Item beneficia ad patroni laïci præſentationem ſpectãtia.*[p] *Nam patroni clerici alia cauſa eſt*[q], *vt ſuo loco demonſtrabimus.*

De epiſcopis cæteriſque, qui ordinarij collatores dicuntur. Cap. 4.

BENEFICIORVM *collatio non niſi extra ordinem Romano põtifici competit, vt iam diximus. Nunc videndum de iis, qui ordinario quodã iure beneficia conferre poſſunt. Qua in re ſic diſtinguendũ videtur. Quoties vacat epiſcopalis ſedes, collegium eius Eccleſiæ futurum epiſcopum eligit*[a]. *quam electionem confirmat Metropolitanus*[b]. *Idem obſeruatur in Metropolitani ipſius electione, quem ab vniuerſis collegis electum confirmat Patriarcha, ſicut & patriarcham ipſum confirmat pontifex Romanus*[c]. *Non diſsimilis eſt cauſa abbatis. Is enim à monachis eligi*[d], *& ab epiſcopo confirmari ſolet*[e]. *Præbendas autẽ Eccleſiæ cathedralis, ac dignitates eiuſdem receptius eſt ab epiſcopo conferri, ſed totius collegij eccleſiaſtici conſenſu accedente, niſi conſuetudo contraria oſtendatur*[f]. *In eccleſiis verò inferioribus, quæ collegij*

n gloſ. in c. 1. de offi. leg. in 6.

o c. de liberatione, de off. lega. in 6.

p c. cũ dilect⁹, de iur. patro.

q c. dilectus, de off. leg. in antiq.

a c. 1. de elect.

b c. cùm dilectus, de elect.

c c. antiqua, de priuileg.

d c. vlt. 16. q. 7 c. abbatem, 18. q. 2.

e c. 2. 18. q. 2.

f c. ea noſcitur, de his quæ fiũt à præla. not. in c. cum eccleſia vulterana, de electio.

nomine & titulo inſignitæ ſunt, præſentatio quidem ad prælatum collegiúmq; ipſius Eccleſiæ pertinet, ſed epiſcopi tanquam ſuperioris eſt inſtitutio[g]. *Cætera beneficia quæ nomine collegij non cenſentur, confert epiſcopus, ſed in hac collatione cleri collegijque conſenſus ſiue conſilium requiritur*[h]. *Et notandum eſt ſimul atque quis electus eſt & confirmatus, ius beneficiorum conferendorum ei competere, licet nondum conſecratus ſit*[i]. *Quod adeò verum eſt, vt ne inductio quidem vlla in poſſeſſionem ſit neceſſaria, niſi beneficium ab alio prius occupatum ſit*[lx]. *Sed & ſine confirmatione vlla interdum hoc iure vti poteſt: veluti ſi epiſcopus aliquis cis Alpes electus ſit, cuius confirmatio à Romano pontifice pendeat. Nam interim ei deneganda non eſt adminiſtratio, ſi totius collegij ſuffragia meruerit*[l]. *Item Antiſtita monialium poſt electionem ſtatim adminiſtrare incipit*[m]. *De fiduciariis antiſtitibus, id eſt, quibus velut fiducia cõtracta, commendantur Eccleſiæ moribus noſtris, lib.* V. *dicemus.*

g c.nullus, 16. q.7. not. in d. c. cũ eccleſia.

h c. nouit. c. quanto, de his quæ fiunt à præla.

i c. noſti. c. trãſmiſſã. c. qualiter, de elect. c. auaritiæ. eod tit. in 6.

lx c. cum qui, de preb. in 6.

l c. nihil, de electio.

m c. indẽnitatibus. § ſi verò, de electio. in 6.

De curatore dato epiſcopo, quem vulgò coadiutorem appellamus. Cap. 5.

CVM *epiſcopus ob morbũ animi vel corporis, aliámve huiuſmodi cauſam fungi munere ſuo non poteſt, durum inhumanúmque viſum eſt, eum epiſcopatu ſuo deiicere, ſed ne Eccleſia paſtore deſtituta maneat, datur ei adiutor atque diſpenſator rerum eccleſiaſticarum, quem nos & curatorem poſſumus appellare. qua de re multa leguntur apud Gratianum*[n]. *Huius rei exemplum eſt apud Eu-*

n 7.q.1.

ſebium[o] de Alexandro, qui adiutor datus eſt Narciſſo Hieroſolymorum epiſcopo, quòd is iam ſenio fractus pontificis munia obire non poſſit. Et conuenit inter omnes, ſi quaſi non ſanæ mentis homini datus ſit huiuſmodi curator, eum poſſe beneficia conferre, quia plenam adminiſtrationem habet[p]. & incertum eſt, an & quãdo epiſcopus ad ſanitatem mentis reuerſurus ſit[q]. Si verò propter ſenium vel morbum corporis, qui vſque ad animum non penetret, datus fuerit curator, crebrior opinio eſt, collationem beneficiorum nihilominus ad epiſcopum ipſum pertinere[r]. idque exemplo minoris, qui ſine authoritate ſui curatoris contrahit matrimoniũ[ſ]. Sed mihi videtur alia cauſa eſſe matrimonij quàm beneficiorũ collationis. Nam curator minoris rerum ipſius tantùm adminiſtrationẽ habet, non etiam perſonæ. itaque mirum nõ eſt, ſi in nuptiis contrahendis minimè requiratur eius conſenſus. Cùm autem generaliter datur hic curator, rerum eccleſiaſticarum diſpenſationem ſiue adminiſtrationẽ habet[t]. Itaque non video cur beneficiorum conferendorum facultas hac generali conceſſione non cõtineatur. Fateor tamen hoc caſu æquum eſſe ita curatorem dari ab initio, vt epiſcopo libera conferendorum beneficiorum facultas relinquatur: aliáq; huiuſmodi ſalua ei maneant, quorũ executionẽ morbus ſenectúſve nõ impedit. Sed de his alibi copioſius[v].

o *lib. 6. eccleſ. hiſto. c. 9.*

p *l. inter bonorũ, de admi. tut.*

q *l. ambiguitatem. C. de vſufr.*

r *gloſ. pragm. tit. de collat.*

ſ *l. in copulandis. C. de nupt.*

t *c. quannis. 7. q. 1.*

v *tit. de cler. ægrot. in 6. c. grãdi, de ſup. neg. blat. ĩ 6. c. 15. cui, de elect. ĩ 6 c. venerabili, de offi. deleg. in antiq.*

De collegio eccleſiaſtico vacante ſede epiſcopali. Cap. 6.

PAVLO antè diximus collationem beneficiorũ iure quodam ordinario ad epiſcopum ſpectare, niſi mentis

compos non fuerit, &c. Nunc quæritur mortuo epiſcopo, & vacante ſede epiſcopali, quis poſsit beneficia conferre. Et iure cautum eſt collegium ipſius Eccleſiæ, quod vulgò Capitulum appellatur, interim conferre non poſſe, ſed collationem futuro epiſcopo integram relinquere debere[a]*. Quod eſt accipiendum, niſi collatio ad collegium ipſum cum epiſcopo communiter pertineat. Hæc enim communio efficit, vt deficiente vno poteſtas cõferendi ad alterum deuoluatur*[b]*. Poteſt ſanè collegiũ electiones cõfirmare, & præſentatos à patronis inſtituere*[c]*, quoniam ea res futuro ſucceſſori non adeò grauis eſt, vt beneficiorum collatio. Nam tametſi beneficia principaliter conferantur, vt eccleſiis cõſulatur, non perſonis, tamen epiſcopus cui vult gratificatur conferendo, & ita viros probos ſibi conciliat, ac deuinctos reddit, adeò vt collatio beneficiorum in fructibus ipſius epiſcopatus numerari ſoleat*[d]*. Receptum quoque eſt interim dum vacat epiſcopatus licere collegio Eccleſiam cõmendare, & viro idoneo adminiſtrationem concedere, donec eligendus epiſcopus miniſtrum paſtorémque ei præfecerit*[e]*. Illud animaduertendum eſt quanuis collegium eccleſiaſticum beneficia non conferat, ea tamen quæ iuriſdictionis ſunt expedire & exequi poſſe*[f]*.*

De Propontifice, qui Vicarius appellatur. Cap. 7.

CERTI *iuris eſt vicarium generalem epiſcopi beneficiorum conferendorum ius non habere*[g]*. Poteſt tamen*

a c.2. ne ſede vac.

b eo. tit. in 6.

c c. cum olim, de maio. & ob.

d not. in d. c. cũ olim.

e not. in d. c. cũ olim, & c. bona, de appel.

f tit. de maio. & ob. in 6. not. in d. c. cũ olim.

g c. vlt. de off. vica.

ſpecialiter ea facultas ei concedi ab epiſcopo, nec cuiquam alij qui vicarius generalis non ſit[b]*. Quo caſu beneficia vacantia quibuſcũque perſonis idoneis rectè confert, praeterquam ipſi epiſcopo, cuius vice fungitur*[i]*. Cùm enim vna & eadem perſona eſſe intelligantur, inter dantem ac recipientem beneficiũ nihil intereſſet, quod abſurdum videtur*[l]*. Verùm ſi vicarius qui poteſtatem ſubſtituendi ab epiſcopo accepit, aliquem ſibi ſubſtituerit, non prohibetur ſubſtitutus vicario beneficiũ conferre, cum ab epiſcopo magis quàm à vicario ſubſtitutus intelligatur*[m]*. Quanuis autem beneficia non conferat vicarius generalis, confirmare tamen electos & praeſentatos à patronis inſtituere poſſe creditur*[n]*. Tractari ſolet an epiſcopus vicario ſuo certi tantum beneficiĩ cõferendi facultatem concedere poſſit. Quod dubitationem non habet, ſi de beneficio iam vacante loquamur. Sed ſi nondum vacet beneficium, vulgò traditum eſt hanc facultatem ne vicario quidem concedi poſſe*[o]*, ne fraus fiat Lateranenſi concilio, quo beneficiorum nondum vacantiũ collatio tanquam inducens votum captandae mortis alienae prohibetur*[p]*.*

b not. in d. c. vlt. c. de liberatione. §. vlt. de offi. lega. in 6. c. ſtatutum, de praebend. eo lib.
i c. 2. de conſ. in 6.
l c. vlt. de inſt.
m l. itẽ eorũ. ff. quod cu. vni. vo.
n c. ex frequentib. de conc. praeb. c. dilecto, de praeb.
o c. conſtitutus, de conc. praeb.
p c. nulla, de conc. praeb.

De conductore. Cap. 8.

CONDVCTOR *redituũ obuentionũmq; epiſcopalium, an poßit beneficia conferre quaeſitum eſt. Solent enim antiſtites noſtri tẽporis nouo more ac veteribus incognito, muneris ſui vacatione impetrata eccleſiarum ſibi creditarũ reditus omnes fruendos locare, vt lib.* VIII. *dicemus. Et videtur non poſſe, cùm id ne vicario quidem*

ipſi liceat, vt ſuprà diximus. Ius tamen præſentandi habet, vt ex Alexandri reſcripto colligitur: quòd nonnulli interpretatione ita reſtringunt, vt de conductione ad non modicum tempus facta intelligatur[q].

De poſſeſſore. Cap. 9.

QVI *ius non habet conferendi beneficia, ſi bonæ fidei poſſeſſor ſit, nihilominus conferre poteſt. Quod adeò verum eſt, vt ea collatio proprietarij ipſius collatione prior habeatur*[a]. *Nam collatio beneficiorum, vt antè admonuimus, fructuum pars eſſe intelligitur: & conſtat bonæ fidei poſſeſſorem fructus conſumptos lucrari*[b]. *Proinde ſi malæ fidei poſſeſſor contulerit beneficium, irrita eſt ea collatio. Et quorundam ſententia eſt, hoc caſu collationem à proprietario, qui non poſſidet, factam valere. Sed opinio contraria verior eſt, cùm propria authoritate inuaſorem ſpoliare non debuerit*[c].

Sequeſtrum beneficia cõferre poſſe: & obiter explicata duo loca, quæ inuicem pugnare videbantur, Iuliani ſcilicet & Florentini iureconſultorum, aduerſus aliorum ſententiam. Cap. 10.

QVÆSTIO *eſt controuerſi iuris, an ſequeſter beneficia conferre poſſit. Sequeſtrem vocamus eum, apud quem res controuerſa deponitur, vt finita lite & controuerſia, reſtituatur victori*[d]. *Et probabilior mihi videtur eorum opinio, qui exiſtimant eum conferendi ius ha-*

q c. ex literis, de iure patro.

a c. cum olim, de can. poſſ. c. querelam, de elect. c. cõſultationibus, de iure patro.

b §. ſi quis à nõ domino, inſt. de re diuiſ. c. grauis, de reſtit. ſpol.

c c. in literis, de reſt. ſpo. Panor. in d. c. cõſultationib.

d l. ſequeſter, de verb. ſig. l. ei apud quem. l. propriè. l. licet, depoſ.

bere[e], *non quòd poſſideat: nam & poſſeſſor eſſe, & non eſſe poteſt. Qua de re magna eſt inter iuris Doctores contentio, nec ſatis conuenit quando poſſidere dicendus ſit. Ego autem ita ſentio, ſi ea mente ſequeſtratio fiat, vt ipſa poſſeſſio, de qua exiſtit controuerſia, dimittatur, ſequeſtrem poſsidere, aliàs cuſtodiam rei tantum ei commiſſam videri. Sed ſi incertum ſit, qua mente id factum fuerit, poſſeſsionem in eum tranſlatam minimè interpretabimur: id quod ex Iuliani verbis apertiſsimè colligitur*[f]. *Nec me mouet quod Florentinus ſcribit*[g]. *Rei depoſitæ proprietas apud deponentem manet, ſed & poſſeſſio, niſi apud ſequeſtrum depoſita. Nam tunc demum ſequeſter poſsidet, &c. Quibus verbis ſignificare videtur ſequeſtrum ſemper poſsidere, quanuis depoſitarius nõ poſſideat. Hæc enim verba non rectè meo iudicio ab interpretibus vulgò accipiũtur, ſed mihi videtur is ſenſus eſſe, rei depoſitæ poſſeſsionem apud deponentẽ manere, niſi ipſa poſſeſsio depoſita eſt, id eſt, niſi res animo dimittendæ poſſeſsionis tradita eſt, vt Iulianus ait*[h]. *Nã deponere verbum dimittere ſignificat, vnde imperium deponere, magiſtratum deponere, & ſimiles locutiones. Cui intepretationi mirum in modum congruunt & ſequentia eiuſdem Florentini verba: Nam tunc demum ſequeſter poſsidet, id eſt, eo tantum caſu poſsidet ſequeſter, cũ poſſeſsio apud ipſum dimiſſa depoſitáq; eſt. Et ſubiicitur ratio: Id enim agitur ea depoſitione, vt neutrius interim poſſeſsionis tempus procedat. Dixerit aliquis: Nihil ergo opus erat ſequeſtri mentionem facere, ſed generaliter excipere ſuffi-*

e Innocẽt. in c. examinata, de iud. Fel. in c. cũ Bertoldus, de re iud.

f l. intereſſe, de acquir. poſſ.

g l. licet, depoſ.

h d. l. intereſſe.

ciebat,niſi depoſita eſt poſſeßio,id eſt,dimiſſa. Reſpondeo ſequeſtri mentionem ideò factam eſſe à Florent. quòd penes depoſitarium non ſoleat poſſeßio dimitti,niſi ſequeſter ſit. Vt igitur ad propoſitā quæſtionem reuertamur,quanuis ſequeſter fortaßis non poßideat,eum nihilominus beneficia conferre poſſe arbitror. Nemo ſiquidem inficiari poteſt,quin adminiſtrationem habeat non temporalium modo,ſed etiam ſpiritalium[i]. Itaque fructuum collectio ad eum pertinet, in quibus & beneficiorum collatio numeratur. Adde quod vtilitas exigit, vt primo quoque tempore eccleſiis vacantibus prouideatur[k]. Non obſtat huic ſententiæ quòd fructus rei ſequeſtratæ debent reſtitui victori,quos ſequeſter conſumere hic videtur[l]. Nam id accipiendum eſt de fructibus, qui conſeruari poſſunt: at collationem beneficiorum differre,donec finem acceperit controuerſia,fauor Eccleſiæ non permittit.nec vlla eſt alia horum fructuum reſtituendorum ratio. Taceo quòd tametſi viros bonos cōferendis beneficiis demereri fructus non exiguus merito habeatur,quo non temerè quenquam priuari oportet[m], nimis tamen præfractè hoc ius defendere haud ſcio an ſacerdotem deceat: ſuſpicionem certe πλεονεξίας cuiuſdam , atque adeò turpis quæſtus effugere vix poteſt,qui tanti hoc ius facit,vt pro eo ſibi aſſerendo tanquam pro reditu quouis cōmodóque pecuniario dimicandum putet. Nihilomagis obſtat quod ſequeſter nomine tantum alieno adminiſtrat, & creditori ſimilis videtur, quem conſtat ob ius patronatus,quod cum vniuerſitate ei obligatum eſt,præſentare ad beneficium obtinen-

i cle. de ſeq. poſ.

k c. ne pro defectu, de elect.

l cle. de ſeq. poſ.

m gloſ. c. cum, de ma. & obed.

dum neminem poſſe[n]. *Ceſſat enim hîc ratio, cuius antè meminimus, cum patronus, idemq; debitor interim præſentare queat. nullus autem litigatorum, quandiu res ſequeſtrata eſt, eius rei nomine quicquam exequi poteſt.*

Ius conferendorum beneficiorum in Gallia regem habere, & vnde id ius quod Regalia dicimus, ortum habuerit. Cap. 11.

QVÆDAM *ſunt in Gallia cathedrales ſeu epiſcopales Eccleſiæ, quibus rectore paſtoréque deſtitutis, ſi quæ beneficia interim vacauerint, dû aliquis in demortui pontificis locum ſuffectus fuerit, rex noſter iure ſuo, ſed certo quodam modo ea confert ac diſtribuit. Nam quæ beneficia pontifex ipſe viuus ac ſuperſtes conferret (exceptis, quæ parochiales dicuntur, eccleſiis) eorum collatio interim principis eſt. Idque ius Regalia vulgò appellatum, ſingularia quædam præcepta habet: de quibus variis in locis huius tractatus noſtri diſſeremus*[a]. *Nec dubitandum eſt, quin hoc ius regi competat, ſaltem ob temporis vetuſtatem, quæ hominum memoriã excedit*[b]. *Sed quia collatio beneficiorum res ſacra ſpiritaliſque eſſe dicitur, ideóque à laicis prophaniſque hominibus aliena*[c]. *Sunt qui hanc conſuetudinem ex errore magis, quàm ratione profectam eſſe contendant*[d]. *Cuius opinionis refellendæ gratia non dicam quod Marſilius Patauinus ante annos ducentos ad* Ludouicum IIII. *Imperatorem Romanorum ſcripſit, nempe beneficiorum diſtributionem rem omnino prophanam temporalémque iudicandam eſſe, quæ prin-*

n *c. cũ Bertholdus, de re iud.*

a *c. generali, de elect. ĩ 6 gloſ. pragm. tit. de annat.*

b *c. 1. de praeſcr. in 6.*

c *c. decernimus, de iud.*

d *Archid. in c. imperium, 10. diſtin.*

cipibus ac magiſtratibus prophanis magis quàm epiſcopis conueniat. Quæ res fortè quondã ex regibus noſtris nonnullos impulit, vt proceres ac milites prophanos monaſteriis præficerent, eiſque monaſteriorum opes fruendas
„ *largirentur. De quibus ita ſcribit AEmylius*[e], *Summi*
» *proceres prophani locupletiſſimorum cœnobiorũ opes be-*
» *neficio regum acceperant, ac monachis tantum in ſum-*
» *ptum ſuppeditabant, quantum neceſſarius vſus poſtula-*
» *bat, ex eiſque ipſi deligebant, qui non Abba (nam id ſibi*
» *nomen velut ampliſſimũ arrogabant) ſed decurio vocita-*
» *retur. Per multas ætates is mos tenuerat, iam epiſcopo-*
» *rum iura inuadebant. Simplex coacto concilio diuitias*
» *pontificum ſanctas eſſe conſtituit. Cœnobiorum libertas*
» *ſanciri nondũ poterat, quòd eorum facultatibus Robertus*
» *magiſter equitum ac Vgo fratres militem alebant, ac iam*
» *cum factionis ſuæ hominibus ad occupandum regni ius*
» *enitebantur. Idem lib.* V, *Cœnobiorũ opes prophanis pro-*
» *ceribus attributas in Frãcia, oſtendimus. Robertus Fran*
» *cus rex eum morem ſoluit. Henricus rex paternæ ſan-*
» *ctitatis ea in re fuit æmulus. Quãuis igitur beneficia ecclesiaſtica Marſilius non minus prophana eſſe cenſuerit, quàm quæuis alia prædia, & reges Franciæ prophanis hominibus ea erogare non dubitauerint, tamen nec ratione, nec exemplis huiuſmodi ius Regaliorum tueri velim. Illud dicam quod lib.* I. *iam attigi, & cuiuis mediocriter docto homini, facile me probaturũ ſpero, in his Regalibus nihil eſſe, quod à Chriſti apoſtolorumque doctrina, & veterum Eccleſiæ patrum canonibus & inſtitutis*

e lib. 3. in Carolo Simplice.

magis diſcrepet, quàm in pontificia beneficiorum collatione. Nam ſi ad priſcorum inſtitutorum normam omnia exigere velimus, nullum eſt in Gallia beneficium, nullum Eccleſiæ miniſteriũ, quod abſque regis conſenſu cuiquam deferri poſſit. Conſtat enim ſecundum veteres canones in eligendis Eccleſiæ miniſtris non ſolum cleri, ſed etiam populi conſenſum maximè requiri. Idque ab apoſtolis etiã ipſis obſeruatum fuiſſe poſteà docebimus lib. v. Cùm igitur princeps non modo vnus è populo, ſed totius populi κορυφαῖος *ſit, in quem omne ius quod populus habet, aut poteſt habere, transfuſum eſt, ſatis liquet veteribus canonibus hoc ius ei ablatum non eſſe. Adempta ſiquidem populo ob tumultus fortè ac ſeditiones eligendi facultate, magna ratio ſuadet vt in principes populi ac magiſtratus, magis quàm in ſacerdotes tranſlata ea poteſtas intelligatur. Dixerit aliquis, principem ius omne quod clerus olim habebat hic ſibi vindicare, adeò vt nullum clero, antiſtitibúſque ſuffragiũ relinquat. Quod vtique perquam abſurdum eſſe videtur. Nam etſi nominationem illam, qua principes velut eccleſiarum ac monaſteriorum patroni, vtuntur, de qua ſuo loco dicemus, tolerabilem eſſe fateantur plerique, quòd clero ſuum ius hîc ſaluum maneat, nulla tamen ratione fieri aiunt, vt plenum ius miniſteria beneficiáque eccleſiaſtica deferendi principes habeant. Verùm admonuimus lib. I. ordinationem, conſecrationem ac probationem miniſtrorũ Eccleſiæ, quæ olim cum beneficij collatione coniuncta erat, regem ſibi nõ arrogare, ſed antiſtitibus liberam omnino atque integram*

dimitterem. Videant igitur antiſtites ne vllos ordinent clericos abſolutè & ſine certa functione in Eccleſia, vt concilio Chalcedonẽſi præcipitur, cuius lib. 1. meminimus, vel ne quenquam ordinent, qui miniſterio Eccleſiæ dignus non ſit, cui rex eum præficere voluerit. Hoc ſi facere in animum induxerint, nec paßim quoſlibet canonibus eccleſiaſticis ſoluere, vt fieri hoc tempore ſolet, confirmare auſim hoc ius Regaliorum à nominatione illa, quæ fundatoribus patroniſque eccleſiarum recepto iure competit, non multum differre. Itaque meritò antiſtitibus, qui grauiter eo nomine de regibus cõqueruntur, obiici poteſt vetus prouerbium, δαſύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Ex iam dictis perſpicuum eſt, ſi vetuſtißimorum canonum atque inſtitutorum ratio habeatur, principem in omnia Eccleſiæ miniſteria atque beneficia plurimũ iuris & authoritatis habere: tantum abeſt vt ius Regaliorum, quo nunc vtitur in quibuſdam tantum eccleſiis, nulla authoritate aut ratione in mores perductum dici debeat. Poſteriora verò decreta Romanorum pontificum, item ſynodi eccleſiaſticæ, quantum regibus ac imperatoribus hac in re tribuant, vel ex Gratiani rhapſodia ſatis notum eſt, ex qua nos quæ ſequuntur excerpſimus[f]. Adrianus pontifex Romanus cum vniuerſa ſynodo Romæ congregata Carolo Magno ius conceßit Romanum pontificem creandi. Præterea ſtatuit, vt archiepiſcopi & epiſcopi per ſingulas prouincias ab eo inueſtituram acciperent, vtque aliter cõſecrari non poſſent[g]. Nec verò iſta conceßio, vt priuilegium aliquod ex mera pontificis gratia & liberalitate profectum accipi

f 63. diſt.

g c. Adriani ead. diſtin.

debet, ſi vera ſunt quæ antè diximus, ſed tanquam hominis vltrò bonam fidem agnoſcentis confeßio. Leo pontifex Romanus cũ toto clero ac Romano populo Othoni Imperatori idem ius cõceßit[h]. Concilium Toletanũ XII. apertè decreuit epiſcoporum creationem regij iuris eſſe[i]. Leo pontifex Romanus quadam epiſtola Lotharium & Ludouicum imperatores rogat, vt Reatinæ Eccleſiæ gubernationem cuidam diacono concedat[k]. Apud Gregorium mentio eſt cuiuſdam monaſterij, quod in finibus erat Franciæ, præcipiturque ne Abbas in eo abſque Regali prouiſione conſtituatur[l]. Poſſem & alia quædam non leuiora his teſtimonia proferre. ſed quia volumen illud Gratiani ita vulgò probatum eſt, vt pars iuris pontificij hodie habeatur, libenter feci vt authoritatibus ex eo ſumptis vterer. Non ſum autem neſcius quanta fuerit poſteà inter pontifices & imperatores quoſdam de huiuſmodi inueſtituris contentio. Quod vel ex ÆEmylio rerum Gallicarum ſcriptore luculentiſsimo cognoſci poteſt. Sic enim ſcribit lib. V. Dum bellum ſacrum in Aſia » geritur, & in Europa ſummus pontificatus cum imperio » Cæſaribúſque decertabat, quod vetuſta iam conſuetudine » Auguſti ſcipionem ſacrum annulúmq; paſtoralem epiſcopis cæteríſque patribus dabant, eámque ſacrarum dignitatum veſtituram iuráque regia appellabant, contendebántque illa Carolo Magno à põtifice maximo Adriano » cum patritiatu, & à Leone cum imperio data penes ſe » eſſe. Idem eod. lib. de Henrico imperatore loquens: Paſchali neceſſe fuit caput hoſtis ſui corona exornare, ac ius

h c. in ſynodo, ead. diſt.

i c. cum longe ead. diſt.

k c. Reatina. ead. diſt.

l c. hinc etiam, 16. q. 1.

» ſacrarum veſtiturarum fando illi permittere. Diſceſſus
» Cæſaris pontifex habita ſynodo decretum vi factum in-
» duxit. Eod. lib. Veſtituræ eccleſiaſticæ baculique ſacri ac
» annuli dandi iuri ceſſit Auguſtus. Et legatus Romanus
» in gratiam conſortionémque piorum recepit: & ius litui
» dandi ea ratione reſtituit, vt id priuilegium foret, ac ho-
» mini datum ad poſteros non valeret, nec exemplo habe-
» retur. Eod. lib. Philippo primùm ac deinde Craſſo regi-
» bus mirum eſt, quantum incrementi res ſacræ ceperint.
» Imprimis abrogatum eſt iis Cæſaribus locupletiſsima ſa-
» cerdotia, quibus videretur, dandi, quæ res multum virium
» illorum maieſtati detraxit in animis popularium. Cauſa
» imperatorum victa, indignatio tamen manebat & que-
» rela. Fuit etiam de ea re cõtrouerſia non mediocris in-
ter Philippum Pulchrum Francorum regem & Boni-
facium VIII. cuius meminit idem AEmil. lib. VIII. Poſt
tantas igitur, tamque diutinas concertationes, hoc ius,
quod Regaliorum appellatur, in ſacra beneficia ſolum re-
tinuerunt reges noſtri, & credibile eſt eos ita decidiſſe ac
veluti tranſegiſſe cum Romanis pontificibus, cùm totum
obtinere quod petebant, ipſis non liceret. Certè illud ius
concilio Lugdunenſi primùm, cui Bonifacius VIII. præ-
fuit[a], deinde Baſilienſi probatum atque confirmatũ eſt[b].
De hoc autem iure melius erit fortaſsis pauca quædam
obiter ſubiicere ad forenſem vſum neceſſaria, quanuis ea
diſputatio ab huius libri argumento paulo alienior eſſe vi-
deatur. Ac imprimis ſciendum eſt, hoc ius non ſolum in
diſtributione beneficiorum, ſed etiam in perceptione fru-

[a] c. generali, de cler. in 6.
[b] §. item quod dicto, de annat. in prag.

ctuum conſiſtere. Nam princeps quandiu vacat epiſcopalis ſedes, prædiorũ omnium adminiſtrationem ſuſcipit, ipſiſque arbitrio ſuo vtitur ac fruitur: idque exiſtimant nonnulli ex clientelarum, ſeu vt nunc loquimur, feudorum lege ortum eſſe, quod à vero non abhorret. Nec ſanè multũ refert, quomodo vacet Eccleſia epiſcopalis, an morte, an promotione ad aliud munus eccleſiaſticum aliiſve modis, de quibus lib. VIII. *tractabimus. De eo qui in cardinalium Romanæ Eccleſiæ ordinem & collegiũ cooptatur, quæſtio agitari ſolita eſt. Verùm ex iis quæ ſcripſimus lib.* I. *ſatis apparet Cardinalis Romani officium huiuſmodi eſſe, vt alterius ciuitatis epiſcopo id exequi non liceat[p]. Proinde is qui ad eum dignitatis gradum prouehitur, nõ immeritò dicitur epiſcopalem honorem amittere. Atque ita ſæpe iudicatum eſt in curia centumuirali, cuius propria ac peculiaris eſt de Regalibus cognitio[q]. Vt autẽ vacare deſinat epiſcopalis ſedes, quædã requiruntur, quæ vulgari illa cõſtitutione, cuius initium eſt,* DVM *epiſcopus, diſertè expreſſa ſunt. Primùm enim nouum antiſtitem ritè ac legitimè creatum lectúmve eſſe oportet. Deinde eum vt regis clientem iureiurando in ipſius verba adactum eſſe, & literas regias iuriſiurandi huius ſolennis nomine apud præfecturam ratiociniorum receptas perſcriptáſque eſſe neceſſe eſt. Hoc amplius aliis literis opus eſt, quibus præfecti ratiociniorum regio fundorum epiſcopalium diſpenſatori mandent, vt nouum antiſtitem eiſdem frui ſinat. Nec antè deſinit rex iure ſuo vti, quàm adminiſtrator ille, ſeu diſpenſator huiuſmodi li-*

[p] *Panor. in c. bone, de poſt. prelato.*

[q] *1361. 20. Nouẽb. 1384. 2. Iul. 1363. 20. Ianua.*

teras acceperit. Et quia ſæpenumero quæri ſolet, in quas epiſcopales eccleſias hoc ius Regaliorũ rex ſibi vendicet, apponam hic catalogũ, qui apud præfecturã ratiociniorum perſcriptus reperitur, in hũc ferè modũ: In tota prouincia Senonẽſi, excepta diœceſi Antiſsiodorẽſi Regalia locũ habent: In prouincia Rhemẽſi, excepta diœceſi Cameracẽſi: In prouincia Bituricẽſi, excepta Lemouicenſi, Caturcenſi, Ruthenenſi, Albiẽſi, Mimatenſi: In prouincia Turonẽſi, excepta Maclouienſi, Venetenſi, & aliis Britãniæ eccleſiis. In archiepiſcopatu Burdegalenſi ſolũ, non etiã in aliis eiuſdẽ prouinciæ. De Pictauenſi, quia dubitabatur, præcepit rex vt inquireretur, &c. In tota Normania Regalia locũ habet. Supereſt vt ex præceptis Regaliorũ ſingularibus, quædã hic perſtringamus. Nã omnia perſequi nõ eſt huius loci neq; inſtituti. Ac præcipua quidẽ eorũ præceptorũ ad vacãtia beneficia pertinet, quæ Regaliorũ iure rex diſtribuit, tãtiſper dum ſedes epiſcopalis vacat. Quæritur enim quãdiu vacantia iudicari debeãt, vt rex ea cõferre poſsit. & an ea quæ vacare cœperũt ob mortẽ, delictũ, aut aliam huiuſmodi cauſam ante Regaliorũ incœptorũ tempus, collato alicui beneficio, vacare deſinãt. Et receptũ eſt, quanuis beneficiũ ante id tẽpus collatũ ſit à pontifice, ſi tamen poſſeſsio nondũ fuerit eo tẽpore apprehenſa, liberũ ſit regi beneficiũ vt vacans, arbitrio ſuo cõferre. Dupliciter enim hic dicitur vacare beneficium. I. Cùm nemini ante tẽpus Regaliorũ ita collatum eſt, vt ius aliquod adhuc ei quæſitum ſit. II. Cùm is cui fortè collatũ eſt, nõ poſsidet, tametſi iure cõmuni poſſeſsionis ratio haberi non ſoleat. Siue

igitur vtroque modo beneficiũ, ſiue altero tantum vacet, collatio regis eſt iure ſingulari, idq; Philippina conſtitutione nominatim cautũ eſt. Sed & quorũdam opinio eſt, durante lite, quæ poſſeßionis nomine mota eſt ſine fraude, adhuc vacare beneficiũ, donec vindiciæ alterutri adiudicatæ fuerint, quãuis fortè quis corpore incumbat poßeßioni. Secundũ quam opinionem iudicatũ eſt, anno 1387. *die* 18. *Ianua. Idémque dicendũ putant aliqui, & ſi quis per procuratorem tantum poſſeßionem beneficij adeptus fuerit. Quia conſtitutio Philippina veram requirit poſſeßionem, nec vllam iuris fictionem admittit. Sed hæc ſententia ſcrupulo non caret, vt aliàs demonſtraturi ſumus. Adde quod ſi quis in canonicorum collegium lectus & cooptatus ſit, receptio & in poſſeßionem inductio, quæ ab eodem collegio peti ſolet, adeò neceſſaria eſt, vt de ea re collegium appellaſſe, & omnem diligentiam adhibuiſſe non ſufficiat, vt iudicatum eſt anno* 1380. *die* 27. *Nouemb. Aliud ius ſingulare in Regalibus reperitur, quia pendente lite poſſeßio quam ſtatum vocant, interim regia liberalitate ſubnixo adiudicari, nec aduerſarius rem controuerſam ſequeſtrari poſtulãs audiri cõſueuit. Quinimo ſi triennij continui poſſeßionem alleget, ne hac quidem præſcriptione regis beneficiarius ſummouebitur, cui ſola* XXX. *annorũ exceptio obſtare poterit, vt Ludouici* XII. *conſtitutione ſancitum eſt. Sed vereor ne cancellos, quos mihi ipſe circundedi, iam nimium egredi videar. Itaque finem hic facio, reliqua paulo commodius ſuis quæque locis explicaturus.*

LIBER QVARTVS.

QVIBVS POSSINT BENEFICIA CONFERRI.

ARGVMENTVM.

Sequens locus eſt de perſonis quibus beneficia poſſunt diſtribui, quo nullus eſt in tota hac diſputatione tractatu dignior. Non enim Iſocrati aſſentimur qui ad Nicoclem ſcribens ait: Non ſicut ſacerdotiu, ita & regnum cuiuſuis hominis eſſe, cum in his beneficiis cõferendis, morum, eruditionis, ætatis, natalium, coniugij, aliarúmque huiuſmodi rerum maximè ſit habenda ratio, ne parum idonei ad honores eccleſiaſticos promoueantur. De quibus ſigillatim in hoc libro diſſerere, & à moribus promouendorum exordiri inſtituimus.

Quibus præditum moribus, & à quibus vitiis alienum eſſe eum oporteat, cui beneficium confertur. Cap. I.

IN EVM *qui ordinandus eſt, & ad ſacrum miniſterium promouendus ſic inquirendũ eſſe canones præcipiunt, vt morum & vitæ anteactæ potiſſimum habeatur ratio*[a]. *Nam ſicut conſtitutio imperatoria magiſtros & profeſſores artium primùm vult excellere moribus, deinde facundia*[b], *ita à ſacerdote morum grauitatem & honeſtatem præcipuè efflagitamus. Scitum etenim illud eſt: Quales in rebuſpublicis principes ſunt, tales & reliquos*

a c. cũ in cunctis, de elect. c. ſi quis viduã, 50. diſt. c. qui in aliquo, 51. diſt. c. priſcis, 55. diſt.

b l. magiſtros. C. de profeſ. & med.

ſolere eſſe ciues. Quod & ad Eccleſiæ præfectos ac miniſtros pertinere dubium non eſt. Quomodo enim poteſt, inquit D. Hieronymus, præſes Eccleſiæ auferre malum de medio eius, qui in delictum ſimile corruit? aut qua libertate peccantem corripere poteſt, cum tacitus ipſe ſibi

e c.vlt.25.diſt. *reſpōdeat, eadem ſe admiſiſſe quæ corripit*[e]*? Sed & aliam*

d nouel.123. *rationem affert Iuſtinianus noſter*[d]*: Si hi, inquit, quorum munus eſt orare pro populo, indigni miniſterio Dei inuenti fecerint, quomodo pro populi delictis placare Deum*

e 49.diſt.§pr. *poterunt*[e]*? Et cōſtat hunc morem iam inde ab initio fuiſſe in Eccleſia obſeruatū, vt nemo ad ſacerdotium ſeu miniſterium Eccleſiæ reciperetur, niſi publicè in eius mores inquiſitione facta. Quod vel Lamprid. teſtatur in Alexand. Seuero his verbis: Vbi aliquis voluiſſet vel rectores prouinciis dare, vel præpoſitos facere, vel procuratores, id eſt rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, vt ſi quis quid haberet criminis probaret manifeſtis rebus, ſi non probaſſet, ſubiret pœnā capitis. Dicebátque graue eſſe cum id Chriſtiani & Iudæi facerent in ordinandis ſacerdotibus, non fieri in prouinciarum rectoribus, quibus & fortunæ hominum committerentur & capita. Ob quæ autem vitia arceatur quis à ſacro illo miniſterio, Paulus ipſe non vno in loco docet*

f 1.ad Timoth. c.3. ad Titum c.1. *ac demonſtrat*[f]*. Ex quo ferè ſumpta ſunt ea quæ diffuſiſſimè tractantur à Gratiano, à XXV. diſt ad L. Suorum collectaneorum. Ait enim Paulus eum eligi epiſcopū ſeu presbyterū debere, qui ſit νηφάλιον, id eſt vigilās, σώφρονα, id eſt ſobrius, κόσμιον, id eſt modeſtus, φιλόξενον, id eſt ho-*

ſpitalis, μὴ πάροινος, id eſt nõ vino deditus, μὴ πλήκτης. i. non percuſſor, μὴ αἰσχροκερδής, id eſt non turpis lucri cupidus, ἄμαχος, id eſt, à pugna & contentione alienus, ἀφιλάργυρος, id eſt pecuniæ non auidus, μὴ αὐθάδης, id eſt, non ſuperbus nec præfractus, μὴ ὀργιλὸς, id eſt non iracundus. φιλάγαθος, id eſt bonarum rerum ſtudioſus δίκαιος, id eſt iuſtus, ὅσιος, id eſt pius ſiue ſanctus, ἐγκρατὴς, id eſt, temperans. Hoc autem ita accipi debet, non vt epiſcopus is demum eligatur, in quo nihil horum vitiorũ penitus inſit. res enim contra naturam penè eſt, (inquit Hieronymus) ſine peccato aliquem eſſe, ſed egregium & animi dotibus virtutibúſque præcellentem multitudini eſſe oportet, vt eius comparatione (quod idem ait) cæteri grex dicantur[g]. Maximè verò illud cauendum eſt, ne quid accuſatione iudiciali criminationéque dignum ab eo perpetratũ ſit. Quod ſatis oſtẽdit Paulus cum ait eum ἀνέγκλητον, aut quod idem eſt, ἀνεπίληπτον eſſe debere. Et quanquam Paulus in eo loco de epiſcopis loquitur, tamen de cæteris omnibus presbyteris dubium non eſt, quin ea verba accipi debeant, cùm eo tempore ijdem & presbyteri & epiſcopi appellarentur, vt Chryſoſtomus & Hieronymus aiunt. De diaconis verò ſeu miniſtris eccleſiarũ, qui presbyteri nondum creati ſunt, paulò pòſt ita loquitur Paulus, vt facilè appareat eum non minorem vitæ integritatem puritatémque ab illis, quàm à presbyteris exigere. Hinc à noſtris traditũ eſt ob crimen hæreſeos[h], ſchiſmatis[i], ambitus[l], maieſtatis[m], ſacrilegij[n], falſi[o], periurij[p], homicidij[q], & alia huiuſmodi crimina hominẽ benefici

g c. vnum, 25. diſt.

h c. odit, 1. q. 1.

i c. inter hæreſim, 24. q. 3.

l l. ſi quenq̃. C. de epiſc. c. nobis, de ſimo. c. cum clerici, de pact.

m c. fœlicis, de pœn. in 6.

n c. venerabilem, de elect.

o c. ad falſariorum, de cri. fal.

p c. querelã, de iureiur.

q c. accedens, de accuſat. c. ad aures, de æta. & qual. c. vlti. de tẽp. ord.

incapacem reddi. Et obſeruandi hic ſunt canones atque conſtitutiones, quæ cauſas continent, propter quas amittitur beneficium, de quibus poſteà aliquanto plenius diſſeremus. Nam ob eaſdem cauſas multo magis beneficium adipiſci quis prohibebitur[r]. *Adde ſupradictis eum, cui nota aliqua infamiæ iniuſta eſt, & cuius apud bonos & graues viros grauata eſt exiſtimatio, beneficium conſequi nõ poſſe*[ſ]. *Quod & in eo locum habet, qui reus alicuius delicti poſtulatus eſt, quanuis fortè damnatus nondum ſit*[t]. *Idem de eo eſt dicendum, cui vel ſacra cõmunione, vel officio miniſterioq; ſuo interdictum eſt*[v]. *Hæc autem omnia ſic accipienda ſunt, niſi veniam reſtitutionémque impetrauerit beneficiarius vel à ſummo pontifice, cuius pleniſſima eſt in hac re poteſtas ac libertas: vel ab alio inferiore epiſcopo, cui interdum & gratiam canonis facere permittitur*[x].

[r] c. vlt. 15. q. 1. c. ſuper his, de accuſ.
[ſ] c. [illegible] diſtin. c. vl. de [illegible]
[t] c. vlt. de teſti. c. omnipotens, de accuſa.
[v] c. poſtulatis, de cler. excõ. c. cũ bone, de ata. & qual. c. cũ dilectus, de conſuet.
[x] c. 2. de cler. non ord. miniſt. c. 2. de cler. pug. in duel. vbi not.

Quarum literarum atque linguarum cognitione inſtructus debeat eſſe beneficiarius. Cap. 2.

IMPERITIS *literarum beneficia cõferenda non eſſe certi iuris eſt*[a], *adeò vt irrita cenſeatur huiuſmodi collatio authore Innocentio, quem & Felinus ſequitur*[b]. *Proinde ſi quis fortè literarum ignarus ad ſacrum miniſterium obrepſiſſe deprehendatur, is confeſtim ab eo remouendus eſt*[c]. *Nam ſi lxcis prophaniſque hominibus doctrina neceſſaria eſt, in iis profectò qui cæteris præſunt & ſe doctores aliorum profitentur, intolerabilis eſt, nec*

[a] c. illiteratos, 37. diſt. c. pænitẽtes, 55 diſtin. c. cum in cunctis, de elect. c. vlt. de tip. ord. in 6.
[b] Innocent. in c. cum noſtris, de con. preb. Feli. in c per tuas, de ſimo.
[c] c vlt. de ata. & qual.

vllam veniam meretur inſcitia[d]. *Hinc legitur Oſee* 4. c.
» *Quia tu ſcientiam repuliſti, ego te repellam ne ſacerdo-*
» *tio fungaris mihi*[e]. *Et Mal.* 2. *Labia ſacerdotis cuſto-*
» *diunt ſcientiam, & legem exquirunt de ore eius*[f]. *Qui-*
bus locis admonentur ſacerdotes, vt ignorantiam veluti peſtem quandam, vt ait Iſidorus, & vt legitur in concilio Toletano, matrem cunctorũ errorum à ſe abiiciant[g]. *Sacerdotis enim partes ſunt, non ſolum docere verbũ Dei, ſed etiam contradicentes refellere, ac vt Paulus ad Titum ſcribit*[h], ἐπιστομίζειν. *Et rationem omni poſcenti de fide ſua eos reddere iubet Petrus*[i]. *Quæ omnia abſque doctrina & eruditione præſtari non poſſunt*[lx], *periculum ſiquidem eſt, ne ſi cæcus cæco dux fuerit ambo in foueam cadant*[l]. *Verùm ad hanc eruditionem ſibi parandam, ſtudio, labore, vigiliis, meditatione opus eſt. Cuius rei quod nam locupletius teſtimoniũ eſſe poteſt, quàm quod Paulus ad pedes Gamalielis legem & prophetas ſe didiciſſe teſtatur*[m]? *quódque Timotheum ac Titum ad ſtudiũ & lectionem tantopere hortatur & ſtimulat*[n]? *Qua ratione cõſtitutum eſt, vt beneficiarius ſtudiorum cauſa abſens integros ſui beneficij fructus percipiat*[o]. *Nec nos mouere debet quòd noſtræ religionis Coryphæi literas non didicerint, cum omnia ſpiritus ſanctus ipſis ſuggereret, vt ait Hieronymus, eſſéntq; vt loquitur Eſaias*[p] *Theodidacti. Nec verò ſacras tantũ literas, id eſt, vetus & nouum Teſtamentũ intelligere ſacerdotem oportet, ſed canones quoque qui dogmata & diſciplinam eccleſiaſticam cõtinent, noſſe debet*[q]. *ac præſertim epiſcopus, cui ad dirimendas*

d c. ſi in laicis 38. diſt.
e c. oẽs, 38. diſt. c. niſi cum pridem, de renũc.
f c. ſit rector. 43. diſt.
g c. ideo, 37. diſtin. c. 1. 38 diſt.
h c. 1.
i 1. Pet. c. 3.
lx c. qui eccleſ. [illegible] diſt.
l c. ideo, 37. diſtin. c. quæ ipſis, 38. diſt. c. [illegible] de ætа. & qual.
m Acto. 22.
n 1. ad Timot. 4. ad Titum c. 1. 38. diſt. c. 1
o c. 2. de priuileg. in 6.
p c. 54.
q c. nulli, 38. diſt.

de matrimoniis aliiſque huiuſmodi negotiis controuerſias canonici iuris ſcientia perquã neceſſaria eſt[r]*. Alia cauſa videtur eſſe iuris ciuilis, cuius ſtudiũ beneficiariis quibuſdam Honorius tertius pontifex interdixit*[s]*. His etenim opprobriũ eſt, inquit Iuſtinia. ſi peritos ſe velint oſtendere forenſium diſceptationum*[t]*. Si tamen ius ciuile ſacerdos velit legere, nõ vt in foro verſetur, & cauſas agat, ſed vt ex illo æquitatis iuſtitiæque vberrimo fonte aliquid hauriat ac deguſtet, quod ad profeßionẽ ſuam cõferat, minimè id improbandũ reor. Nam vt de illo doctrinarum orbe taceam, qui à Græcis* ἐγκυκλοπαιδεία *dicitur, ius canonicum ſiue pontificiũ ſaltem id, quo nũc vtimur, magna ex parte cum iure ciuili coniunctũ eſt, vt abſque eo cõmodè tractari nequeat. Quæ ratio fortaßis mouit Alexãdrum cum tota ſynodo Lugdunenſi, vt nõ modo iuris ciuilis ſtudium permitteret beneficiariis, ſed vacationes quoque & immunitates ſtudioſis largiretur*[v]*. De Honorio ſanè nobis affirmare religio eſt, quod iuris pontificij interpres Goffredus Beneuentanus in literas retulit, ignorantiam iuris in pontifice notans, nempe Honorium non aliter ac vulpem feciſſe, quæ cum vuas proceræ cuiuſdam vitis decerpere fruſtrà diu conata eſſet, tandem eas contempſit ac damnauit, quòd ſibi acerbiores viderentur. Alluſit opinor ad illud Gabriæ poëtæ Græci tetraſtichum:*

» Κερδὼ βότρυων βλέπουσα μακρᾶς ἀμπέλου
» Πρὸς ὕψος ἠρτ̃θ, καὶ καμοῦσα πολλάκις
» ἑλεῖν, ἀπεῖπε· πρὸς δ' ἑαυτὴν ταῦτ' ἔφη:
» Μὴ κάμνε, ῥαγὲς ὀμφακίζουσιν μάλα.

r c. 1. de conſang. vbi not.

s c. ſuper ſpecula ne cler. vel mo.

t l. repetita. C. de epiſco.

v c. 2. de priuileg. in 6.

Verùm de his iam plus ſatis. Studium medicinæ, ſeu vt loquuntur, phyſicæ eadem Honorij conſtitutione non aliter ac ius ciuile prohibitum eſt. Nam medicos rudi illo ſeculo phyſicos fuiſſe appellatos multis teſtimoniis argumentiſque compertum habemus[x]*. Videndum tamen eſt meo iudicio quorſum hoc medicinæ ſtudium amplectantur, vt de iure ciuili diximus. Quod enim præfatur Honorius de amplificando theologiæ ſtudio, ſatis oſtendit cõſtitutionem de his accipiendam non eſſe, qui eo cõſilio ſtudent medicinæ, vt theologiam commodius ac fœlicius tum diſcere, tum docere queant. Conſtat enim plurimum commodi atque ornamenti ex medicina, ſicut & ex reliqua philoſophia, theologiæ ſtudio accedere poſſe. Vt mittam quod Galenus doctrinã anatomicam theologiæ initium eſſe ſcribit, & aditum ad agnitionem Dei. Id quod ſatis probaſſe videtur ſynodus Baſilienſis, quæ profeſſores medicinæ à ſacris beneficiis minime arcendos eſſe voluit*[a]*. Ac vt ſummatim omnia complectar, nulla eſt liberalium diſciplinarum, quãuis fortè ethnicorũ libris contineatur, quæ ſacerdoti admodum vtilis ac neceſſaria non ſit, ſi modum in ea re adhibeat, & ad eum, de quo iam dixi, ſcopum ſtudia ſua conferat*[b]*. Qua de re Baſilius magnus in homilia, cui titulus eſt, De vtilitate capienda ex Gentilium authorum libris, copoſiſſimè diſſerit. Nec aliter veteres illos patres ſenſiſſe veriſimile eſt in ſynodo Carthag. cum epiſcopo præcipiunt ne gentilium libros legat*[c]*: niſi quis eorum nimiæ ſimplicitati ne dicam ſuperſtitioni id adſcribere malit. Paulus epiſcopum διδακτικὸν*

x c. ad aures, de æta. & qual.

a tit. de colla. §. inſup, in prag.

b c. turbat, 37. diſt.

c c. 1. 37. diſt.

ſſe vult, id eſt aptum idoneúmque ad docendũ. id enim eſt epiſcopi munus præcipuum[d]. *At docere & explicare commodè non poteſt, qui in veterum authorum lectione diu verſatus magnam ac variam doctrinam ſibi non comparauerit. Quamobrem Iulianus imperator, qui dictus eſt Apoſtata, quòd à religione Chriſtiana defeciſſet ad Helleniſmũ, ſcholas Grãmaticorum, Rhetorum, ac Philoſophorum Chriſtianis, quos Galilæos vocabat, interdixit, futurum ſperans vt abſque liberali eruditione religionem tueri ſuam non poſſent. Author eſt Amianus Marcellinus*[e]. *Et Theodoritus*[f] *his eũ verbis vſum fuiſſe refert: Propriis pennis configimur. ex noſtris enim libris arma capiunt, quibus in bello aduerſus nos vtantur*[g]. *De peregrinis linguis, quibus theologiæ fontes cõtinentur, extat Clementis V. conſtitutio in concilio Vien. edita, quæ nemini non iuris põtificij ſtudioſo hodie nota eſt*[h]. *Et Auguſtinus in quadam epiſtola: Vt veterum, inquit, librorum fides examinanda eſt, ita nouorũ veritas Græci ſermonis normam deſyderat*[i]. *De libris ethnicorum pulchrè loquitur Beda, cuius verba hic ſubiecimus: Turbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis ſecularibus libris omnibus modis exiſtimat prohibendos, in quibus ſi qua inuenta ſunt vtilia, quaſi ſua ſumere licet, alioqui Moſes & Daniel ſapientia & literis AEgyptiorúmque Chaldæorúmque nõ paterentur erudiri, quorum tamen ſuperſtitiones ſimul & delicias horrebãt. Nec etiam ipſe magiſter gentium aliquot verſus poëtarum ſuis vel ſcripturis vel dictis indidiſſet*[k]. *Sed, vt iam admonui,*

d c. inter cætera, de off. ord.

e lib. 22. & 25.

f eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 3

g vide eundem lib. 4. c. 29. & Tripar. hiſto. lib. 6. c. 17.

h cle. 2. de mag.

i c. vt veterũ, 9. diſt.

k [illegible] c. 37 diſt.

„ etiam atque etiam videndum eſt, ne huiuſmodi Sirenes „ ab inſtituto itinere nos auertant, & τὸ πάρεργον, vt eſt in „ prouerbio, ἔργον fiat. Si quis (inquit Hieronymus, enar- „ rans epiſtolam ad Titum) artem nouerit Grammaticam „ vel Dialecticam, vt rectè loquendi rationem habeat, & „ inter falſa & vera diiudicet, non improbamus[l]. Idem „ alibi, Nonne vobis videtur in vanitate ſenſus & obſcuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? &c[m]. Et Gratianus refert à Gregorio quondam epiſcopum reprehenſum fuiſſe, non quia ſeculares, vt vocant, literas didicerat, ſed quia contra epiſcopale officium pro lectione euangelica grammaticā populo exponebat[n]. Quæ hactenus à nobis dicta ſunt de beneficiariorum eruditione, ea de epiſcopis accipi volumus, & cæteris animarum curatoribus, quorum munus in docendo conſiſtit. Nam cæteri clerici ordinum inferiorum, puta, lectores aut cantores, quanuis literarum expertes eſſe non debeāt, vt ſcribit Iuſtinia[o]. eorum tamen inſcitia nō adeò Eccleſiæ pernicioſa eſt, toleratúrque in eis qualiſcunque literatura, modò vt pſallendi ac legendi periti ſint, aut aliàs ad munus ſuum obeundum inſtructi[p]. At enim nimium ſeueri cenſores ac rigidi pleriſque fortaßis videbimur, qui rerum omniū tam humanarum, quàm diuinarum ſcientiam à ſacerdote exigamus, cùm vel in vna aliqua arte ac diſciplina excellere difficillimum ſit. Sed quid mirum nos in Theologo ac ſacerdote idem requirere, quod in Oratore Cicero, in architecto Vitruuius. Eſt enim artium omniū vt præſtantiſſima, ita longè

l c. ſi quis artē, 37. diſt.

m c. nonne, 37. diſt.

n c. turbat, 37. diſt.

o Nouel. 6. & 123.

p not. in d. c. cū in cunctis. & in d. c. illitte-ratos.

operoſiſsima ac periculoſiſsima, quæ ad curam animarum pertinet[q]. *Nec verò perfectam illam omnibúſque numeris abſolutam rerum cognitionem, quæ nuſquam fortaſsis reperitur, ita deſydero, vt non hîc mediocritatem amplectendam eſſe cenſeam, & nos homines eſſe, id eſt in magna caligine & rerum ignoratione verſari, obliuiſcar. In his enim tenebris beneficio ſacróque miniſterio dignus is iudicari poteſt, qui mediocrem earum rerum, de quibus diximus, ſcientiam eſt aſſecutus, quique talis eſt quales vulgo homines eruditos appellare ſolemus*[r]. *Nec diſcrepat ab hac ſententia, quod de ſuo architecto ſcribit Vitruuius in hunc modum: Non debet, nec poteſt architectus grammaticus vt Ariſtarchus, ſed non agrãmatos: nec muſicus vt Ariſtoxenus, ſed nec amuſos: nec pictor vt Apelles, ſed graphidos nõ imperitus: nec plaſtes quemadmodum Myron ſeu Polycletus, ſed rationis plaſticæ non ignarus: nec medicus vt Hippocrates, ſed non aniatrologetos, nec in cæteris doctrinis ſingulariter excellens, ſed in his non imperitus, &c. Verùm ad hanc perfectæ eruditionis ideam reſpicere debet is qui alium ordinat, & beneficium ei confert: ac eo digniorem exiſtimare, quo propius ad eam perfectionem acceſſerit. Nec enim vlla certa regula aut conſtitutione id definiri poteſt, ſed eius arbitrio tanquam viri boni ac prudentis id committitur, vt magnitudine muneris ſeu miniſterij perpenſa, cæteriſque circunſtantiis omnibus diligenter conſideratis, de doctrina & eruditione iudiciũ faciat. Et ſi qui ſint à ſtudio literarum penitus alieni, & patinis magis quàm paginis*

q c. ante, 40. diſtin. c. cum ſit, de æta. & qual.

r c. cũ nobis olim, de elect. c. niſi cũ pridẽ § pro defectu, de renũc. l ſciẽdũ. ff. de ædil. edict.

incumbentes, cuiuſmodi noſtra fert ætas quamplurimos, quod vtinā verè ne dicerem, eos ceu peſtem quandā auerſetur, nec ad vllum beneficium miniſteriúmve admittat[f]. Hæc autem eo libentius hîc explanare volui populariter quidē, & craſſa, vt aiunt, Minerua, ſed niſi fallor vtiliter, quòd vulgaris illa ſcientiæ diuiſio in eminentem, mediocrem, & ſufficientem parum commodè ac eruditè ab interpretibus tradita tractatáque nobis videatur[t].

f glof. prag. tit. de elec. §. deinde.

t not. in d. c. cū in cunctis, de elect.

An ob vitium corporis à ſacro miniſterio beneficióque repelli quis debeat. Cap. 3.

CVM quæritur an ob vitium aliquod corporis debeat quis repelli à ſacerdotio, multum refert an quis hoc malo ſe affecerit, afficiendúmve curauerit, an violentia, aut natura id ipſi contigerit: & hi caſus diſtinguendi atque ſeparandi ſunt. Quod ad primum attinet, præcipiunt canones apoſtolorum[a], vt ἀκροτηριάζων, id eſt, vt vulgò interpretantur, qui ſibi ipſi virilia amputauit, clericus minimè efficiatur, quòd ſui ipſius homicida ſit, & inimicus creationi Dei[b]. Nam is neque virorum, neque mulierū numero habendus eſſe videtur, vt olim Romæ in cauſa Genutij cuiuſdam decretum fuit, cuius meminit Valerius[c]. Eadémque cauſa eius eſt, qui ſponte digitū aliúdve membrum huiuſmodi ſibi abſciderit, tanquam inimicus creaturæ Dei, vt diximus[d]. quod Ammonio monacho quondam accidiſſe ferunt[e], qui aurem dexteram ſibi amputauit, ne epiſcopus ordinaretur. Nam verbi ἀκροτηριάζων, quo canon vtitur, latior videtur eſſe ſignificatio, quàm vt de

a c. 21.

b c. ſi quis abſciderit. c. hi qui. c. ſi quis pro ægritudine, 55. diſt. c ſignificante, de corpo vit.

c lib. 7. c. 7.

d c. qui partē. 55. diſt.

e hiſto. tripar. lib. 8.

virilium amputatione tantum intelligatur. Excuſatur ſanè is qui valetudinis cauſa ſecari ſe à medicis paſſus eſt. Nam quanuis id conſultò factum fuerit, nec abſoluta fuerit hæc neceſſitas, tamen valetudinis ratio & inſtans periculum, quod vitare voluit, veniã meretur[f]. *Si quis autem ſuperſtitione, vel impatientia libidinis ductus, aut malæ alicuius ſuſpicionis vitandæ cauſa ſeipſum caſtrauerit, vt quondam Origenes feciſſe traditur ab Euſebio*[g] *& alius quidam nomine Leontius, cuius apud Theod. mentio eſt*[h]: *ſi quis inquam ſibi ob huiuſmodi cauſam genitalia exciderit, ſacro miniſterio indignus iudicatur*[i]. *Grati ſunt enim deo eunuchi, quos caſtrauit voluntas, non neceſſitas, vt inquit Hieronymus*[k]. *Sed de his iam ſatis. Ad eos qui non ſponte & conſultò mutilati ſunt veniamus. Si quis igitur per vim à barbaris ac latronibus, puta eunuchus factus eſt, aut ita natus, is ordinari non prohibetur, vt habet viceſimus canon apoſtolorũ, & canon primus Nicenæ ſynodi*[l]. *Proinde Dorotheum Antiochiæ epiſcopum fuiſſe ſcribit Euſeb*[m]. *quanuis natus eunuchus eſſet. Idem dicendum eſt, & ſi caſu aliquo fortuito id acciderit*[n]. *Si quis tamen aliquod membrum, aut partem corporis àmiſerit, quæ ad miniſterium functionémque eccleſiaſticam neceſſaria ſit, tametſi caſu & ſine culpa ſua, is ordinari prohibetur, non quia læſo corpore eſt, inquit canon apoſtol*[o]. *ſed ne miniſterium eccleſiaſticum impediatur. Quod ſi fortè claudicet tantum, vel oculo defectus ſit, ſed ita vt munus ſuum exequi nihilominus valeat, canones eum non arcent à miniſterio. Non enim*

f c. ſi quis à medicis. 55. diſt. c. ex parte, de corp. vit.

g lib. 6. eccle. hiſto.

h lib. 2.

i c. hi qui, 55. diſt.

k c. qui ſitit, 33. q. 5.

l c. eunuchus, 55. diſt. c. ex parte, de corp. vit.

m lib. 7. eccleſ. hiſto. c. 28.

n c. precepta, 55. diſt.

o 77.

» *vt inquit canon*[p] *apoſto. mutilatio corporis ipſum polluit,* [p] 76.
» *ſed inquinatio animæ. Poſterioribus tamen decretis pontificum miniſterio excluditur altero carens oculo, aut aliter læſus, ſi ea res magnam ei deformitatem afferat*[q]. *Quod ex cacozelia quadam legis Moſaicæ profectum videri poteſt*[r], *vtcunque eam legem Theologi allegoricè interpretentur*[s].

[q] c. ſi euangelica, 55. diſt. c. presbyterũ, de cler. ægrot.
[r] Leuit. 21. c. vſque adeò. 33. diſt.
[s] canone hinc etenĩ. 49. diſt.

De morbis corporis, qui hominem miniſterij beneficiíque eccleſiaſtici incapacem reddunt. item qui dicantur energumeni & engaſtrimythi in iure pontificio. Cap. 4.

QVISQVIS *graui morbo laborat, vt ad ſacrum munus obeundum non ſit idoneus, is beneficij capax non cenſetur, quanuis nec eruditio, nec morum probitas, nec aliæ dotes animi in eo deſyderentur*[a]. *Quid enim ſi morbo comitiali corripiatur, quem Græci* ἐπιληψίαν *vocant? Nam qui ſubitò concidit, cuius ex ore ſpumæ mouentur, vt inquit Celſus, cum membrorum ac neruorum diſtentione, is ad rem diuinam in Eccleſia faciendam vtilis iudicandus non eſt*[b]. *Idémque de aliis huiuſmodi morbis eſt ſtatuendum, tametſi eum qui iam ordinatus promotúſque eſt, non deiiciant*[c]. *Maniaci autem ac fanatici, qui à cacodæmone vexari exiſtimantur, quin ad hunc locum pertineant, minimè dubito, quanuis Vlpiano is morbus animi, magis quàm corporis eſſe videatur*[d]. *Nã & hi à ſacerdotio repellũtur veteribus canonibus*[e]. *Et animad-*

[a] c. cũ inter canonicos, de elect.
[b] c. cõmuniter, 33. diſt.
[c] tit. de cler. ægrot.
[d] l. 1. de ædil. edi.
[e] 78. c. apoſt. c. maritũ. c. cõmuniter c. clerici. c. vſque adeò, 33. diſt.

uertendum eſt variis nominibus eos appellari ſolere: dicuntur enim energumeni, quaſi lunatici, vt quidam interpretantur: de quibus ſic ſtatuit ſynodus Carthag. IIII.
» *Vt exorciſtæ energumenis manus imponant, vt energu-*
» *meni pauimenta domorum Dei verrant, vt energume-*
» *nis aſſidentibus in domo Dei victus quotidianus per ex-*
» *orciſtas opportuno tempore miniſtretur*[f]. *Vocantur &* ἐγγαστρίμυθοι, *cuius vocis mentio eſt apud Ariſtophanem, quaſi dicas ventriloqui. Sic enim eos Latinè vocat Auguſtinus*[g], *qui ſpiritũ pythonem habere dicuntur*[h]. *quòd malus quiſpiam genius (immotis nempe labiis) ipſorum in ventre incluſus loqui credatur.*

f c. exorciſta, 23. diſt c. omni die, de conſec. diſt. 5.
g c. illud, 26. q. 2.
h Acto. 16. c.

Eos qui ex iuſtis nuptiis procreati non ſunt, ad miniſterium ac beneficium eccleſiaſticum admitti non debere, & qua ratione id conſtitutum ſit. Cap. 5.

QVI *ex iuſtis legitimiſque nuptiis procreati nõ ſunt, cuiuſmodi ſunt ſpurij ſeu nothi, & quos naturales appellamus, ij ad miniſterium eccleſiaſticum admitti prohibentur*[a]. *Sunt qui authoritate legis Moſaicæ id confirmare nitantur, propterea quòd in Deuteronomio ſcri-*
» *ptum ſit*[b]: *Non ingredietur Manſer, id eſt ex ſcorto na-*
» *tus, in eccleſiam domini. Sed viri eruditi ingredi eccleſiam domini interpretantur habere cõmercium cum populo Dei, & habere ius ducendi Iſraëlitidem. Quare ad rem ille locus nõ multum pertinet. Ratio autem huius prohibitionis triplex affertur: Vna, eſt metus incõtinentiæ*

a 56. diſtin & c. 1. de fil preſbyte.
b c. 23.

paternæ. quoniam ſæpe accidit vt mores patris ſectetur filius, ſitque non corporis tantum paterni, ſed etiam animi quædam imago. Hinc illud tritum apud Græcos prouerbium, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν[e]. Fortes enim creantur fortibus, &c. Huc pertinet quod Honorius in quadam conſtitutione de filiis eorum, qui perduellionis rei ſunt, loquens, ſcriptum reliquit: Paterno deberent perire ſupplicio in quibus paterni, hoc eſt hæreditarij criminis exempla metuuntur[d]. Quòd ſi quis mihi aut Herculem ex adulterio natum obiiciat, cuius maximè virtus enituit, aut eos pontifices, quos Damaſus apud Gratianum recenſet[e], aut ſi qui ſint alij ſimiles, quibus arte benigna, & meliore luto finxit præcordia Titan; huic reſpondeo ex Theophraſti ſententia, quæ raró accidunt, ea cõtemni à legiſlatoribus[f]. Altera prohibitionis ratio eſt, vt hoc etiam pœnæ genere plectatur ac vindicetur crimen paternum, quamuis nihil admiſerint filij, & reuera alieno laborent vitio[g]. Nam verum eſt quod ſcribit Paulus Iureconſultus[h], tantum eſſe affectum patris in filium, vt pœna moleſtiaque filij magis quàm ſua terreatur & excrucietur. Qua ratione inductum eſt, vt libera non ſit cum filiis naturalibus teſtamenti factio, nec poſſit eis pater quantum voluerit, relinquere[i]. Vnde ob crimen perduellionis, filij quanquã inſontes & nulli affines culpæ, puniũtur[k]. Qua de re ſic loquitur Cicero in quadam
„ *ad Brutum epiſtola: Nec verò me fugit, quàm ſit acer-*
„ *bum parentum ſcelera filiorum pœnis lui, ſed hoc præcla-*
„ *rè legibus cõparatum eſt, vt charitas liberorum amiciores*

e c. ſi gens Anglorũ, 56. diſtinct.

d l. quiſquis. C. ad l. Iul. maie.

e c. Oſius, 56. diſtinct.

f l. iura. ff. de legib.

g l. ſpurij. ff. de decurio. l. legem. C. de natur. lib. c. naſcis. 56. diſt.

h l. iſti quidẽ, ff de eo quod met. cau.

i l. vlt. C. de natu. lib.

k d. l. quiſquis.

„ *parentes reipublicæ redderet. Et alibi: Illud videtur eſſe*
„ *crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna per-*
„ *uenit, ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatũ. Huic non diſsimile eſt, quod ſtatuit Conſtantinus, de muliere, quæ ſe proprio ſeruo iunxit, nempe vt filij, quos ex ea con iunctione habuerit, exuti omnibus dignitatis inſignibus, in nuda maneant libertate*[l]. *Tertia ratio eſt, eorum qui ita nati ſunt probrum quoddam & ignominia ob quam indigni tanto munere iudicantur. Nam etſi prætoris edicto notati non ſint, nec inter infames habiti, tamen ea eſt ferè hominum de ipſis opinio, is contemptus, vt non immeritò macula quapiam aſperſi quibuſdam videantur*[m]. *Cuius rei argumentũ illud eſt, quòd nemo eſt quin tali appellatione vt turpi ac contumelioſa offendatur, receptumque eſt eo nomine actionem iniuriarum competere*[n]. *Itaque quanuis ſpuriis iure ciuili Rempub. capeſcere liceat, præſertim ſi neceſſitas, & hominũ penuria id flagitet*[o]. *tamen alia cauſa eſt ſacri huius miniſterij, quod publicis omnibus, ciuilibuſq; muneribus longè præſtat. Nam & Ariſtoteles*[p]. *cenſet viliores humilioreſque perſonas ad ſacerdotium admitti non debere propter honorem qui Deo & religioni à ciuibus eſt impendendus. Id enim maieſtati Dei indulgetur (vt verbis Pauli Iureconſulti vtar) cuius ſacris vacare ſacerdotes oportet*[q]. *Non me mouet quod à quibuſdam dicitur ſpurij nomen apud veteres ignominioſum non fuiſſe, cùm Homerus*[r] *Teucrum alloquens, eúmque laudibus extollens, νόθον nihilominus appellet:*

l C. de mul. quæ ſe pro. ſer.

m Azo in ſum. Cod. titu. ex quib. cau. ir. inf. arg. d. c ſi gẽs Anglorũ.

n l. 3. vbi not. ff. de lib. & poſtu.

o l. generaliter, l. ſpurij. ff. de decurio.

p lib. 7. polit.

Hom. pro nobilibus.

q l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. ff. de recep. arb.

r lib. Iliad. 8.

Καί σε νόθον περ ἐόντα κομίζατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ

Sed nec Euripidis verſus ab hac ſententia nos dimouere poſſunt, quibus oſtendere nititur legitimis liberis nothos inferiores non eſſe. ita nanque ſcribit in Antigone:

Ὀνόματι μεμπτὸν τὸ νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση.

Et in Euriſtheo:

Μάτην δ' θνητοὶ τοὺς νόθους φεύγουσ' ἄρα
παῖδας φυτεύειν· ὃς γὰρ ἂν χρηστὸς φύῃ,
οὐ τοὔνομ' αὐτοῦ τὴν φύσιν διαφθερεῖ.

Et in Andromeda:

ἐγὼ δὲ παῖδας οὐκ ἐῶ νόθους λαβεῖν·
τῶν γνησίων γὰρ οὐδὲν ὄντες ἐνδεεῖς
νόμῳ νοσοῦσιν, &c.

Non enim veterum hîc Græcorum mores reſpicimus, apud quos non ita magno in pretio pudicitia fuit, ſed noſtros Romanorumque tantum, qui nihil antiquius caſtitate & pudicitia vnquam habuerunt. Cum igitur hæc ita ſe habeant, ponendum eſt, & pro certa firmaque regula conſtituendum, eum qui ex iuſto matrimonio editus non eſt, nullum beneficium conſequi poſſe[f]*. Idque potiſſimum in ſacerdotũ filiis locum habet, cùm ne filij quidem eorum iuſti ac legitimi beneficium paternum capere poſſint. Paternum vocamus, quod pater ἀμέσως, & nulla media intercedente perſona poſſedit*[t]*. Regula ſupraſcripta ſiic accipienda eſt, niſi quis natalibus reſtitutus, aut vt vulgo loquimur, legitimatus ſit*[v]*. Nam hæc reſtitutio naturales filios iuſtis & legitimis omnino exæquat, vt ait Iuſtin*[x]*. Præterea profeſſio monaſtica hanc macu-*

[f] c.cũ in cũctis. c.innotuit, de elect. c.1. de fil.presby.

[t] c.ad extirpandas. c. ex exātransmiſſa, de fil.presby.

[v] c.per venerabilem, qui fil. ſint leg.

[x] Nouel. 74. tit.quib.mod. nat.eff.ſu.

l. iiij.

lam ex natalibus contractam quadãtenus abſtergere dicitur[a]. *Nam ordinari poteſt monachus, quanuis nothus ſit, ſed nullam dignitatem, ſeu præfecturam eccleſiaſticam cõſequi poteſt*[b]. *Sed etſi gratiam canonis ſpurio facere viſum fuerit ſummo pontifici (quod interdum expedit & neceſſarium eſt, ne ſummũ ius, quod dicitur, ſumma fiat iniuria) is quodcunque beneficium adipiſci poterit*[c]. *Plenam ſiquidem & liberam quidlibet ſtatuendi, permittendi, decernendi facultatem habet* Ro. *Pontifex in re beneficiaria, quaſi legibus omnibus canonibúſque omnino ſolutus ſit, vt ſuprà admonuimus. Eadem cauſa videtur eius eſſe, cui pontifex ipſe ſciens & prudens beneficiũ contulit cùm eo caſu voluntas eius obſcura non ſit, eáque tanquam principis pro ratione habeatur*[d]. *Sed an hæc iuris ſcripti mitigatio ac moderatio cæteris quoque pontificibus & epiſcopis in ſua cuique diœceſi permiſſa ſit, quæritur. Et vulgò recepta eſt hæc diſtinctio: Si de eo quæratur, qui ad beneficium paternum aſpirat, gratia ſummi pontificis neceſſaria eſt, non modo ſi ſpurius, ſed etiam ſi verus legitimúſque filius ſit*[e]. *Sin autem de alio quopiam beneficio, non de paterno agatur, quod ſpurius nanciſci velit, ad conſtitutionem Bonifacianam recurrendum eſt, quam ex recentioribus ſcriptoribus quidam legiſſe non videtur. Ea autem conſtitutio omnem facienda gratiæ facultatem, niſi circa minores ordines beneficiáque ſimplicia, quibus animarum cura non cohæret, epiſcopis ademit, & ſummo pontifici attribuit*[f].

a Nouel. Iuſtinia. 5. tit. de mona. c. non liceat. 19. q. 3
b c. 2. 56. diſt. c. 1. de fil. preſby. gloſ. c. vlt. eo. tit.
c c. innotuit, de elect. c. vlt. de fil. presb.
e c. dilectus, de fil presb.
f c. 1. de fil. preſby. in 6.

Quibus ſacris initiatum eſſe eum oporteat, qui ad ſacrum beneficiũ promouetur. Cap. 6.

NEMINI *poteſt ſacrum beneficium conferri, niſi ſacris initiatus ſit*[g]*. Proinde ſi cui nondum manus impoſita eſt, quanuis fortè clericus fieri, & in numeros, vt ita dicam, ſacræ militiæ referri mox cupiat, rãta non eſt beneficij collatio*[h]*. Idem dicendum eſt & de eo qui clericorum more & ritu viuit, nec tonſura, nec veſte, nec cæteris rebus quibuſcũque ab eiſdem differens*[i]*. Hinc conſequens eſt, ſi quis obtento iam beneficio clericus effectus fuerit, irritam nihilominus beneficij collationẽ eſſe: quia quod initio non valuit, tractu temporis conualeſcere non poteſt*[k]*. Verùm imprimis videndum eſt, vt ea ordinatio manuúmque impoſitio rectè atque ordine fiat. Aliàs beneficij collatio tanquam laico prophanóque homini facta nullius momenti plerunque iudicabitur*[l]*. Exemplis, vt res dilucidior ſit, hoc demonſtrabimus. Beneficij quod cum animarum curatione coniunctum eſt, quiſquam capax non eſt, niſi ad presbyterij vſque gradum promotus fuerit, nec enim clericum eſſe hîc ſufficit*[m]*. Sed gradatim ad hũc presbyterij honorem aſcendiſſe oportet. Nam is, cuius virtus in minoribus leuioribúſque officiis probata nõn eſt, vt ad maiores amplioréſque honores non tam aſcendat, quàm proſiliat, nec ratio, nec vetus diſciplina eccleſiaſtica patitur*[n]*. Nam & Paulus vetat ne* νεόφυτος *epiſcopus ordinetur, id eſt qui recens Chriſtianæ militiæ nomen dedit*[o]*. Quid enim abſurdius quàm ei gubernacula tradere, qui remum tenere non nouit? vt verbis vtar*

Gradatim ad sacerdotium procedi oportere.

[g] *c. cum adeò, de reſcrip. c. ex literis, de tranſac. c. 2. de inſtit.*

[h] *arg. l. ex eo, de milit. teſt. not. in d. c. 2. de. inſtit.*

[i] *not. in d. c. 2. Sel. 3. part. q. 6.*

[k] *l. quod ĩ initio, de reg. iur not. in d. c. 2.*

[l] *glo. prag. tit. de elect. §. deinde verb. ordinibus.*

[m] *c. licet canõ, de elect. in 6.*

[n] *52. 59. diſtin. & 61. tit. de cler. per ſal. pro. l. vt gradati, de mun. & hono.*

[o] *1. ad Timoth. c. 3. & in decret. 48. diſt.*

Auguſtini ad Valerium[p]. *Itaque is qui beneficium huiuſmodi petit, non tantum ſe ſacerdotem ſeu presbyterum eſſe, ſed gradatim & progrediendo per omnes inferiores ordines eò prouectum docere debet. Et quanquã hic rigor interdum laxatus legitur, vt cùm Nicolaus etiamnum laicus ad epiſcopatum promotus eſt: Seuerus ex lanificio vocatus eſt ad archiepiſcopatũ: Ambroſius nondum ſacra tinctus aqua archiepiſcopus eſt electus*[q] *tamẽ nouorum, vt ait poeta, factorũ exempla contra veteres canones eccleſiaſticámq; diſciplinam non temerè ad conſequentiam trahi debent*[r]. *Hinc tractatur quæſtio, ſi quis non à ſuo, ſed alterius ciuitatis antiſtite ordinatus ſit, an ea ordinatio valeat. Et imprimis cõſtat, ſimulátq; inter alicuius Eccleſiæ clericos quis receptus eſt, non poſſe eum ab alterius Eccleſiæ epiſcopo ordinari. Id enim concilio Sardicenſi ideò vetitũ eſt, quòd diſcordia inter epiſcopos inde naſci ſoleret: cautúmq; eſt nominatim ac diſertè, vt irrita ſit ordinatio. Graue ſiquidem erat epiſcopo, qui iuuenem inſtituere & erudire in ſua Eccleſia cœperat, ſperans ſibi & toti Eccleſiæ impoſterũ vſui fore, ob alterius epiſcopi ſolicitationem fortaſsis eo commodo priuari*[ſ]. *Itaque quo caſu ea ordinatio ad conſequendum beneficium iure pontificio neceſſaria eſt, ita ordinatum beneficij incapacem eſſe arbitror. Verùm is qui nondum in Eccleſia aliqua facto, vt ita dicam, tyrocinio, ad alienam eccleſiam ſe contulit, & ibidem ordinatus eſt, videtur tanquam ſacris rectè initiatus beneficium capere poſſe, cùm ratio ſupraſcripta hic ceſſet. Nec me latet conſtitutionibus pontificum*

p c. ante, 40. diſt.

q c. ſtatuimus, 61. diſt. Theodor. lib. 4. eccle. hiſto. c. 6.

r l. 1. de conſt. prin. c. nõ exemplo, 26. q. 2. Vide cano. apoſt. 79.

ſ c. 1. 71. diſt.

poſterioribus, atque adeò conciliis generaliter prohibitum eſſe, ne quis ab alienæ ciuitatis epiſcopo ordinetur, quòd perditiſsimi quique, quorum in patrio ſolo mores cogniti eſſent, ad alienam ciuitatem confugere, & ad ſacrum munus obrepere ſolerent[t]. *Sed nuſquam ſtatutum reperio, vt irrita nulliúſq; momenti ſit talis ordinatio*[v]. *Etenim pleraque in iure tum ciuili, tum pontificio facta tenent, quãuis ea fieri prohibeantur*[x]. *Quæri poteſt, quomodo probet quis ſe ordinatum & ſacris initiatum eſſe, ſi fortaſsis ea de re controuerſia oriatur. Et videtur Theodoſij imperatoris conſtitutio nullam probationem, niſi quæ literis epiſcopi fiat, admittere*[a]. *At iure pontificio à clericis peregrinantibus literæ probationis huius gratia minimè exiguntur, ſed teſtes aut etiam argumenta ſufficiunt*[b].

t c. 1. c. eos, de tẽp. ord. in 6.
v Cuid. pa. q. 448.
x l. 1. §. biduũ quan. ap. l. relegatorũ. §. ad tempus, de interd. & releg.
a l. ſiqua per calumniã. C. de epiſc. & cler.
Literæ probationis.
b c. 2. 3. de cler. pereg.

An cœlibatus beneficiariis neceſſarius ſit. Cap. 8.

VT *intelligamus an coniugati beneficiorum capaces ſint, altius repetenda eſt diſputatio noſtra, videndúmque eſt non modo quid recentioribus conſtitutionibus pontificum, ſed etiam quid priſcis canonibus de ea re ſtatutum fuerit. Igitur vetus Eccleſia coniugatos à ſacerdotio non ſummouebat, modo vnius vxoris mariti eſſent. Sic enim habet canon Apoſto. V. Epiſcopus aut preſbyter aut diaconus vxorem ſuam prætextu religionis non abiicito: ſi abiicit ſegregator à communione: ſi perſeuerat, deponitor. Non enim idonea hæc cauſa viſa eſt ma-*

trimonij diſſoluendi, tametſi ea Iureconſultis veteribus probetur[c]*. Idem & ſynodo Gangrenſi, & ſexta ſynodo ſancitũ eſt*[d]*. Sed & Nicena ſynodo id quoque comprobatum eſt. Nam vt ſcribit Sozomenus, cum in Nicena ſynodo vellent aliqui epiſcopis, presbyteris & diaconis vxorum ſuarum vſum interdicere, exurgens quidam nomine Paphnutius cõtradixit, honeſtam rem coniugium eſſe contendens, & caſtitatem cum propria vxore concubitum. Cuius ſententiam ſynodus laudauit & amplexa eſt*[e]*. Sed & ipſi Apoſtoli Chriſti, Petrus, Philippus, Paulus, leguntur vxores habuiſſe*[f]*. Hinc Iuſtinianus*[g]*, Epiphanium patriarcham œcumenicum laudat, quòd ex ſacerdotibus genus & originem ducat. Et Harmenopulus*[h] *de lege clericis matrimonium interdicente differens verbo* ἀκριβείας *vtitur,* περὶ ἀκριβείας νόμου, *inquit,* περὶ κληρικῶν, *id eſt, de rigore legis, quæ de clericis lata eſt, quandoquidem legiſlator* θεομαχεῖν, *vt puto, & cum natura pugnare ipſi videbatur. Nec aliter ſenſiſſe Chryſippum opinor, qui ducendã vxorem ſapienti præcipit, ne Iouem Gamelium & Genethlium violet. quanquam id ridiculum notat Hiero. in Iouin. Ex his autem qui cælibes in clerum peruenerant, id eſt qui ante ordinationem matrimonium non cõtraxerant, Canon apoſtolorum* XXV. *iubet vt lectores tantum & cantores, ſi velint vxorem ducant, cæteris puta diaconis & presbyteris, id nõ permittit. Conſtitutũ tamen fuit ſynodo Ancyrana, vt diaconi tantum, nam de presbyteris nulla mentio eſt, ſi in ipſa ordinatione proteſtati fuiſſent, ſe velle*

c l. vitricus, de donat. inter vir.

d c. ſi quis docuerit. c ſi qs diſcernit. 28. diſt. c. quoniam, 31. diſt.

e c. Nicena, 31. diſt.

f lib. 3. eccleſ. hiſto. c. 30.

g Nouel. 3.

h lib. 4. procl.

matrimonium contrahere, nec poſſe ſe continere, poſtea vxorem ducere poſſent, & nihilominus in miniſterio manere[i]*. Adde quod presbyteri, quãuis aduerſus votum in ordinatione factum, & expreſſam profeſsionem vxorem duxiſſent, excõmunicabantur tantum, niſi gratiã eis epiſcopus facere voluiſſet, vt habetur c.* XVI. *con. Chalcedo. aut à miniſterio ſacerdotióque ſummouebantur, vt ſcribit Iuſtinianus*[lx]*, & habetur in cano.*1*. Neocæſar. conc. nec ideo dirimebatur matrimonium*[l]*. Hodie autem ita ius conſtitutum eſt, vt coniugati nullo modo ordinentur, nec ad beneficia aut dignitates eccleſiaſticas aſpirent, id quod de presbyteris ſanxit Iuſtinianus, nouel.*123*.*[8] *Veriti ſunt fortè iſtius iuris authores ne grauiſsima matrimonij onera functionem muneris eccleſiaſtici impediant, nec immeritó. Negotium habere qui volet, inquit Plautus, Nauem & mulierem, hæc duo ſibi comparato. Hinc Cicero rogatus ab Hircio, vt poſt repudium Terentiæ ſororem eius duceret, omnino facere ſuperſedit, dicens non poſſe ſe vxori & philoſophiæ pariter operam dare*[m]*. Coniugatos accipimus, qui verbis in præſens tempus conceptis nuptias contraxerunt, quanuis fortaſſe ſecutus non fuerit concubitus*[n]*. Orientalis tamen Eccleſia hanc conſtitutionem tanquam moribus populi parum cõgruentem non recepit, ſed veteres adhuc canones ſeruat*[p]*. Quod ad eos attinet qui cælibes in clerum admittuntur, hoc iure vtimur, vt lectores, cantores & qui in inferioribus ordinibus ſunt conſtituti, nec ad ſubdiaconatum vſque conſcenderunt, vxorem ducere poſsint, tenétque matrimonium*

i c.diaconi, 28. diſt.

lx Nouel. 22. de his qui nuptias iterant.

l c.nuptiarum, 27.q.1.c.quidam.27.diſt.

8 c.2 c.cum decorem, de cler. coniug.

m author Hiero in Iouin.

n extra. antiqua, de vo. not. in c.1. de cler.coniug.

p c.cũ olim, de cler. coniug.

quod ita contractum eſt, niſi alia cauſa obſiſtat, beneficia verò ſua minimè retinent, ſed ſtatim vacare dicuntur[q]. id quod nonnulli accipiunt etiamſi matrimonium ob aliquod impedimentum efficax non ſit: ſed hoc inferius diſputabitur. Cæteris omnibus, puta hypodiaconis, diaconis, presbyteris, epiſcopis vxorem ducere fas non eſt, nullúmque eſt matrimonium, quod ab ipſis cōtrahitur: prætereà beneficiorum ſuorum amiſſione mulctantur[r]: nec proteſtatio diaconorum recipitur, cuius paulò antè meminimus, quoniam epiſcopi nullos ordinare iubentur, niſi ſe perpetuò cœlibes victuros promiſerint[ſ]. Sed an ſtatim ac nuptiæ contractæ ſunt, beneficia vacent, an verò priuatio condemnatióque ſit neceſſaria, controuerſi iuris eſt quæſtio, de qua ſuo loco diſſeremus[t].

q c.1. vbi gloſ. c. diuerſis, de cler. coniug.

r c. vt lex, 27. q.1. c.1. ſ.4. de cler. coniug. c. pen. 27. diſtinct.

ſ c.1. 28. diſtin. nouel. Iuſtin. 123.

t not. in c.1. de cler. coniug.

Digamum à ſacerdotio & beneficio eccleſiaſtico ſummoueri, & qua ratione id canonibus ſancitum ſit. Cap. 8.

QVANVIS *coniugatus ad ſacerdotium veteribus canonibus admittatur, vti diximus, digamus tamen omnino repellitur. Digamum vocamus non qui eodem tempore duas habet, habuitve vxores, quod nunquam in eccleſia orthodoxa permiſſum, Romano autem iure ſemper vetitum fuit[a]. ſed qui diuerſis temporibus. Sic enim*
» habet canon, qui dicitur Apoſtolorum XVI. *Qui poſt ba-*
» ptiſmum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam
» habuit, is epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut de-
» nique in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt. Cui con-

a l. 2. C. de inceſt. nupt.

ſentaneæ ſunt cōſtitutiones Iuſtiniani[b]*. Idque ſumptum ex Paulo videtur, qui ad Timotheum & Titum ſcribens, epiſcopos & diaconos vnius vxoris viros eſſe vult*[c]*. Idem ad Timoth. Vidua, inquit, deligatur, quæ vnius viri vxor fuerit*[d]*. Quorum verborū interpretatio apud Gratianū extat*[e]*. Sic apud veteres Romanos ante Chriſtianiſmum, & alias item gentes, digami à ſacerdotio repellebantur. Hiero. ad Gerontiam: Hierophanta apud Athenas euiratur, & æterna debilitate fit caſtus. Flamen vnius vxoris ad ſacerdotiū admittitur. Flaminea quoque vnius mariti eligitur vxor. Ad tauri Ægyptij ſacra ſemel maritus aſſumitur. Nam etſi polygamia humano diuinóque iure permiſſa ſit, vitandæ incontinentiæ cauſa, tamen à veteribus patribus non ſatis honeſta iudicata eſt, quòd immodicæ cuiuſdam incontinentiæ argumentum eſſe videretur: adeò vt non dubitauerit Chryſoſtomus coniunctionem huiuſmodi ſcortationem appellare. Et ſanè Paulus, vt ab eo, cuius ſumma ſacroſanctáque eſt apud nos authoritas, incipiā, hortator eſt virginitatis ac cœlibatus*[f]*. Præterea ſatis conſtat, his omnibus qui plures nuptias cōtraherent, quanquā laïcis, pœnam olim impoſitā fuiſſe. Sic enim legitur in canone* III. *Neocæſar. conc. De his, qui frequenter vxores ducūt, & de his quæ ſæpius nubunt, tempus quidem pœnitentiæ iis conſtitutum, manifeſtum eſt, ſed conuerſatio & fides eorum tempus abbreuiat, &c*[g]*. Item Chryſoſtomus apud Gratianum, Hac ratione, inquit, & apoſtoli præceperunt ſecundas adire nuptias propter incontinentiā hominum.*

b *Nouel. 6. nouel. 22. nouel. 123.*

c *1. ad Timoth. c. 3. & ad Titum, c. 1.*

d *1. ad Timot. c. 5.*

e *25. diſt.*

f *1. ad Corinth. c. 7.*

g *c. de his, 31. q. 1.*

Nam ſecundam quidem accipere ſecundum præceptum apoſtoli licitum eſt, ſecundum autem veritatis rationem » verè ſcortatio eſt, &c[h]*. Et Auguſtin. Nec contra hu- » manæ verecundiæ ſenſum audeo dicere, vt quoties volue- » rint, nubant, nec ex corde meo quotaſlibet nuptias con- » demnare*[i]*. Hæc ratio mouit antiquos iuris pontificij conditores, vt Digamos ad ſacerdotium non admitterent. Quomodo enim poteſt hortator eſſe viduitatis apud populum, qui & ipſe coniugia frequentauerit? vt inquit Ambroſius*[l]*. Nec verò tantum à ſacerdotio, ſed ab aliis etiam inferioribus ordinibus eos ſummouendos eſſe putauerunt*[m]*. Quod ſi fortè ordinationem eorũ ſequuta fuerit digamia, vt ſi fortè in inferioribus ordinibus conſtitutus, alteram vxorem duxerit, ſtatim irrita fit ordinatio, digamíque omni priuilegio nudati eſſe intelliguntur, adeò vt à laïcis hominibus, & qui nunquã ordinati fuere, non differant, ídque nouo iure pontificio expreſſum eſt*[n]*. Veteri ſiquidem iure hac pœna tantum afficiebantur clerici, vt ad ſublimiores ordines non pateret eis aſcenſus. Diaconi verò presbyteríque à miniſterio ſummouebantur, vt ex Iuſtiniano colligere licet*[o]*. Quod autem nouo iure matrimoniũ huiuſmodi cum ſacerdotibus, diaconíſue contractum non teneat, nemini dubium eſſe poteſt*[p]*, cùm ne monogamia quidem ipſis vllo modo conceſſa ſit poſt ordinationẽ, vt ex iam dictis apparet. Quod autem diximus humano ciuilíque iure polygamiam iis qui initiati non ſunt, permiſſam eſſe de iure ciuili, quod in libros Iuſtiniani relatum eſt, accipi volo. Nam apud*

h c. hac ratione. 31. q. 1.

i c. vlt. 31. q. 1.

l in lib. de Off. c. vna, 26. diſtinct.

m c. ſi quis viduã. c. cognoſcamus 34. diſtin. c. maritum, 33. diſt.

n [illegible] tit. de biga. in 6.

o Nouel. 22. de his qui nupt. iterant. c. ſeriatim, 32. diſtinct.

p c. à nobis, de biga. nõ ord.

Harmenopulum Græcum authorem[q] conſtitutio cuiuſdam Imperatoris legitur, quæ quartas nuptias interdicit omnino, & irritas eſſe iubet. Quod de digamis hactenus dictum eſt, in iis quoque qui viduam duxerunt, locum habet[r]. Nam hos canon apoſtolorum XVII. *digamis omnino cõparat, hac vt arbitror ratione, quia digamiam vxoris, quam ducunt, probare videntur, eiúſque digamiæ, occaſionem eis præbere. Nam digamia mulierem non minus, imò magis q̃ virum dedecere videtur. Quare Portia cum laudaretur apud eam (inquit Hiero. in Iouin.) quædã bene morata, quæ ſecundum habebat maritum, reſpõdit, Fœlix & pudica nunquã præterquam ſemel nubit. Itaque lege Moſaïca præceptum fuit, vt Pontifex virginem tantum vxorem ducere poſſet[ſ]. Adde ſi lubet, quod ridicula vulgò res eſt, & cauillis hominũ obnoxia, vxorem viduam ducere: quod vel tritum apud iuris ciuilis doctores dicteriũ, Bulgari iureconſulti diſcipulorũ in præceptorem ſatis oſtendit[t]. Sed & Verrius Flaccus, vt refert Varro iuris pontificij peritiſſimus, eos qui viduas ducerent, veteres foſſas tergentibus cõparare perquam facetè ſolitus fuit. Hac enim fuiſſe eius ſententia fertur, quia feriis tergere veteres foſſas liceret, nouas facere ius non eſſet: ideò magis viduis, quàm virginibus idoneas eſſe ferias ad nubendum[v]. Quamobrem non immeritò præcipit Heſiodus, virginem ducendam eſſe, vt gratis moribus imbui poßit[x].*

Παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ὥς κ' ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

Eiuſdémque ſententiæ eſt Ariſtot[a]. Porrò idem ius eſſe

[q] lib. 4. tit. 7.
[r] c. 3. c. debitũ, de biga. c. ſi quis viduam, 34. diſt.
[ſ] Leuit. 21.
[t] gloſ. l. rem nõ nouam. C. de iud.
[v] Macrob. lib. 1. Satur. c. 15.
[x] lib. 2. ἔργων ἢ ἡμερ.
[a] lib. 1. œcono.

in meretrice, quod in vidua ſatis perſpicuum eſt, ex canone apoſtolorum cuius ſupra mentionem habuimus[b]. *Qui viduam, inquit, duxit aut diuortio ſeparatam à viro, aut meretricem, aut ancillam, &c*[c]. *Meretrix autem quam canon Græcè* ἑταίραν *vocat, accipienda eſt authore Hieronymo, quæ multorũ libidini patet*[d], *vel vt Auguſtinus ait, cuius publicè vænalis turpitudo eſt*[e]. *Quæ igitur cum vno aut altero ſe miſcuit, meretricis appellatione non cõtinetur*[f]. *Veruntamen ad hanc quoque canon productus eſt, vt quiſquis talem duxerit, à ſacro miniſterio arceatur*[g]. *Idque Toletano concilio diſertè cautum atque expreſſum eſt*[*]. *De eo autem qui vxorem adulteram retinuit, quid iudicandũ ſit, malo ſynodi ipſius verbis quàm meis referre. Verba ſynodi Neocæſar. c.* 8. »*hæc ſunt: Si cuius vxorem adulterium commiſiſſe, cùm* »*eſſet laicus, euidenter fuerit probatum, hic ad miniſte-* »*rium eccleſiaſticum admitti non poteſt. Quod ſi in cle-* »*ricatu eo iam conſtituto adulterauit, dato repudio dimit-* »*tere eam debet. Si verò retinere eius conſortium velit, non* »*poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui*[h].

b c.17.
c c. ſi quis viduã, 34. diſt.
d c. vidua. 34. diſt.
e c. meretrices. 32. q. 4.
f l. palam, de rit. nup.
g c. curandum. c. præcipim[9], 34. diſtin. c. qualu. 30. q. 5
* c. qui in aliquo. 51. diſt.
h c. ſi cuius, 34. diſt.

De beneficiariorũ ætate, & legibus annalibus: Item de iis, qui plura aduerſus canones beneficia impetrauerunt. Cap. 9.

ÆTATIS *quoque habenda eſt ratio in beneficiis conferendis. Idque nos docet Paulus cùm Timotheo præcipit, vt nemini citò manum imponat*[a]. *Sed & Chriſtus Ioanni, quem maximè charum habebat, ideò prætuliſſe*

a 1. ad Timot. c. 5. c. quid eſt. 78. diſt.

Petrum fertur, quod hic ſenex, ille iuuenis admodũ eſſet. Paulus tamen Timotheum adhuc adoleſcentem Eccleſiæ præfecit, cum nulla adhuc regnaret ambitio in Eccleſia, & eum prudentia ſenili, eximiaque pietate & doctrina eſſe intelligeret. Nam ſicut veteres Romani, authore Cicerone leges annales non habuerunt, quas attulit ambitio, vt gradus eſſent petitionis inter æquales: ſic videntur canones eccleſiaſtici miniſtrorum ætatem definientes ex hominum vitiis profecti eſſe. Leges egregiæ, inquit Tacitus, honeſta exempla apud bonos ex delictis aliorum gignuntur. Sic oratorum licentia Cinciam rogationem, candidatorum ambitus Iulias leges, magiſtratuum auaritia Calphurnia ſcita pepererunt. Horum igitur canonum conſtitutio & obſeruatio perutilis Eccleſiæ ac neceſſaria non immeritò viſa eſt, in iis præſertim muneribus, quæ grauiora maioriſque momenti ſunt. Ratio enim vtilitáſque ſuadet, vt ſenex aliquis iam maturus, ac vt Homerus ait, παλαιά τε πολλά τε εἰδὼς potius quàm iuuenis rerum imperitus, clauum Eccleſiæ teneat. Idque in omni parte Reipublicæ præceptum maximè tenendum, nec vnquam ſine graui neceſſitate violandum eſt. Quare Sylla de Mario iuniore dicebat, debere iuuenem prius remo, quàm gubernaculo admoueri. Ac tametſi tribunatum militum puero delatum aliquando atque adeò conſulatum apud iuris ciuilis authores legamus[b], tamen arbitror nullam id ætatis hominibus adminiſtrationem legibus conceſſam fuiſſe, & iuris authores de tribunatu cõſulatuue honorario ſiue imaginario tantum loqui, quo

[b] l. nemo. C. de religioſ. l. vlt. C. de milit. teſta.

m. ij.

titulo tenus & abſque vlla adminiſtratione fungebantur. Nam & militiæ huius imaginariæ apud Ciceronem & Tranquil. mentio eſt. Videamus igitur quæ ætas legibus & canonibus definita ſit. Et imprimis epiſcopus prohibetur eligi, niſi qui XXX. *annum exceſſerit. Idque concilio primum Agathenſi, deinde Lateranenſi conſtitutum eſt*[c], *quanuis Iuſtinia. in nouel.* XXXV. *annorum tempus ſtatuat*[d]. *Archimandrita ſiue abbas cuius ætatis eſſe debeat, nuſquam certo iure definitum expreſſúmque reperitur. Quare ad canonem de dignitatibus epiſcopali inferioribus generaliter editum, cuius mox à nobis mentio fiet, meritò hunc referemus*[e]. *Mulieri ſanè monialium curam gerenti, quæ abbatiſſa dicitur, præſtituti ſunt anni* XXX.[f] *Sed eam cõſtitutionem interpretatione ad viros porrigere & extendere diſſimilitudo rationis non patitur: cùm præſertim exemplo turpe eſſe dicant Iureconſulti fœmineo vocabulo maſculos contineri*[g]. *In dignitatibus conferendis cuiuſmodi ſunt, decanatus, archidiaconatus, &c. tempus* XXV. *annorum ſpectatur. Quod non ſolum in archimandrita locum habet, vti diximus, ſed in præfectis etiam illis monaſticorum conuentuum, qui priores conuentuales appellantur*[h]. *In presbytero ætas* XXXV. *annorum, aut ſaltem* XXX. *annorum requirebatur priſcis canonibus*[i]. *Quod etiam Iuſtinianus conſtituit*[k]. *Presbyterúmque intelligebant veteres, qui curationem animarum habebat, cuique certæ alicuius Eccleſiæ cõmittebatur gubernatio. Sed hodie breuius aliquanto temporis ſpatium, nempe* XXV. *annorum definitum*

c c. epiſcopus, 77. diſt. c. cũ in cunctis, de electio.
d Nouel. 123.
e d. c. cũ in cunctis. §. inferiora.
f c. indẽnitatibus, de elect. in 6.
g l. ſi ita ſcriptũ, de leg. 2.
h cle. ne ĩ agro. §. cæterum, de ſta. mo.
i c. presbyter. 78. diſt.
k Nouel. 123. c. nemo, 78. diſt.

eſt[l]. *Quo tempore diaconi, ſubdiaconi, acoluthi & cæteri inferiores clerici ordinari debeant in re beneficiaria, quam hîc tractamus, parum refert. Nam ceremonialis eſt & imaginaria tantum hæc ordinatio ſine vllo onere ac beneficio, quanuis olim promotio eſſet ad certum miniſterium, & cum beneficij collatione coniuncta. Quum igitur ordinationes fiebant ad certum miniſterium beneficiúmque, non vt nunc abſolutè cõtra Calchedonenſe concilium, alia ætas ordinationi ſeu miniſterio, alia beneficij, quod illi miniſterio coniunctum erat, collationi præſcripta non erat. De præbendis canonicorum nihil ſatis expreſſum offendimus in iure pontificio, ſed vulgò receptum eſt* XIIII. *annorum tempus, vt minimum requiri*[m]. *Aliqui ſeptem annos ſufficere putant*[n]: *quorum opinio in ſimplicibus leuioribúſque beneficiis ſine curatione animarum, & dignitate vlla, defendi poteſt, cùm ſit veriſimile non alio conſilio clericis inferioribus hæc aſſignata eſſe, quàm vt ex eis ali, & ad miniſterium Eccleſiæ inſtitui poſſint*[o]. *Tempus ergo quo poteſt clericus ordinari, id eſt ſeptem annorum, hîc inſpicitur*[p]. *Hæc de legibus Eccleſiæ annalibus breuiter dicenda putaui, quibus illud præterea adiiciendum eſt, ſolere pontifices Romanos pro poteſtate paßim harum legum gratiam facere, vt telæ quædam aranearum, vt Anacharſis dicebat, eſſe videantur. Cæteris verò epiſcopis ita demum permittitur hæc relaxatio, ſi animarum curationem beneficium non habeat*[q]. *De huiuſcemodi gratia, quod ſcribit alicubi Budæus noſter, continere me non potui, quin hîc*

m. iij.

[l] d.c. cũ in cunctis. §. inferiora.

[m] Panor. in c. ſuper inordinata, de præben.

[n] c. ſi eo tempore, de reſcr. in 6. c. ex eo, de elect. eo lib.

[o] not. in d. c. ſuper inordinata. d. c. ſi eo tempore.

[p] c. de his, 28. diſt. c. in ſingulis. 77. diſtin. c. vlt. de tẽp. ord in 6. not. ĩ c. ei cui, de præb. in 6. cle. vlt. de æta. & qual.

[q] c. 1. de æta. & qual. in 6.

» *adſcriberem: Tranſlatitium, inquit, eſſe iandiu cœpit,*
» *interpretatione iuris Mercurialis eos, qui nondum tu-*
» *telæ ſuorum bonorum facti ſunt, imò verò qui necdum*
» *in ſuam tutelam venerunt, ad annos veniſſe fingi tutelæ*
» *animarum annalium legum ſolutione. De iis qui ob*
300. *multitudinem beneficiorum canonibus prohibitam, be-*
neficiorum minimè capaces eſſe dicuntur, libro octauo
diſſeremus.

LIBER QVINTVS.

QVIBVS MODIS ACQVIRANTVR BENEFICIA, ET ECCLESIAE *miniſtri ordinentur.*

ARGVMENTVM.

Ne homines non idonei ad miniſteria honorésve eccleſiaſticos aut irrepere aut irrumpere poßint, editi ſunt varij canones, quibus ratio munerum huiuſmodi diſtribuendorum cõtinetur. quam hoc libro accuratè ac diffuſe exequemur & explicabimus. Nam mores hominum variis ætatibus ac ſeculis ſubinde mutati effecerunt, vt ex vno genere honores eccleſiaſticos deferendi tandem multa exorirentur, Electio videlicet, Poſtulatio, Tranſlatio, Coniunctio, Fiducia, Mandatũ apoſtolicum, Reſeruatio, Nominatio, & cætera quæ ſingulis capitibus hîc deſcribuntur.

Quæ ſit forma & ratio eligendi miniſtros Eccleſiæ, tam vetus quàm noua: quidque inter ea beneficia interſit, quæ vulgò collatiua & electiua dicuntur. Cap. 1.

DE RATIONE *& forma ordinandi miniſtros Eccleſiæ, nullum in ſacra ſcriptura præceptũ extare arbitror, ſed ritus ab apoſtolis obſeruatus, quorum exemplum vice cuiuſdam præcepti nobis eſſe debet, ex aliquot ſcriptorum ſacrorum locis cognoſci poteſt, quæ nos*

De electione Matthiæ.

hîc adſcripſimus. Ac primum omnium Lucas ſcribit[a], apoſtolos hortante Petro, in locum Iudæ proditoris Matthiam ſuffeciſſe, ſed conuocatis prius omnibus diſcipulis, quorum communi conſenſu id factum eſt. Cùm enim duo ipſis ſacro munere digni viderentur, Ioſephus & Matthias, quos in conſpectu omnium ſtatuerant, tandem precibus apud Deum fuſis, & facta ſortitione, in eorum cœtum Matthias cooptatus eſt. In hac igitur creatione quãuis interuenerit ſors, tamen electio aliqua iudiciúmque anteceſſit. Idem in creandis diaconis ſorte vſos fuiſſe apoſtolos nequaquam ait, ſed vnà cum diſcipulis, cõmuni conſenſu elegiſſe ſeptem, quibus coram tota multitudine poſt precationẽ manus impoſuerunt[b]. Idem in cooptatione Barnabæ & Sauli, quæ facta eſt Antiochiæ, poſt preces & ieiunium adhibitam fuiſſe manuum impoſitionem refert[c]. Idem presbyteros per ſingulas ciuitates à Paulo & Barnaba conſtitutos fuiſſe ait facta precatione cum ieiunio[d]. Ex quo loco ſunt qui colligant, ſuffragio populi creatos fuiſſe, quod verbum Græcum χειροτονεῖν, quo vſus eſt Lucas, non ſimpliciter creare ſignificat, ſed ſuffragio & conſenſu populi tantum, quæ manuum eleuatione ſignificetur. Sed hæc ſententia apud me dubia adhuc eſt, cùm id verbum ad alia transferri plerunque ſoleat. Ex authoribus aliis qui ſacri non habentur, Clemens apud Euſebium ſcribit[e], Iacobum fratrem domini à Petro, Ioanne & Iacobo apoſtolis creatum fuiſſe epiſcopum, ſed ïs nullius certi ritus meminit[f]. Teſtatur & Euſebius[g], vita functo Iacobo, omnes apoſtolos ac diſci-

a Acto. c. 1.

b Acto. c. 6.

c Acto. c. 13.

d Acto. c. 14.

e eccleſ. hiſto. lib. 2. c. 1.

f c. porro. 66. diſtin.

g lib. 3. eiuſdẽ hiſtoriæ, c. 11.

pulos domini, qui tunc ſuperſtites erant, ex variis locis in vnum conueniſſe, & communicato conſilio Symeonem epiſcopum elegiſſe. Nec aliud præterea adiicit. De epiſtola Clementis, qua ſe Petri ſucceſſorẽ in Eccleſia Romana delectum ab eodem fuiſſe aſſerit, poſtea videbimus. Poſt apoſtolorũ tempora editi ſunt varij canones de epiſcoporum & aliorum Eccleſiæ miniſtrorum ordinatione. Canones de ministrorum ecclesiasticorum ordinatione

Nam canones qui dicuntur apoſtolorum, à Clemente, vt fertur, conſcripti, ſtatuunt, vt epiſcopus à duobus aut tribus epiſcopis, presbyter, diaconus, & cæteri clerici ab vno epiſcopo ordinentur. Nam eo tempore cœperat in ſingulis ciuitatibus vnus epiſcopus, qui presbyteris omnibus præeſſet, conſtitui, eiúſque erat ordinatio & manuum impoſitio, non presbyterorum. Creatis archiepiſcopis & Metropolitanis conſtitutum eſt, vt epiſcopus ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis, ſi commodè congregari poſſint, ordinetur, in eóque negotio primas partes obtineat Metropolitanus, eiúſque præcipua ſit authoritas. Sic enim Synodi Nicenæ Græcum canonem interpretor, qui de cõfirmatione apud nos vſitata nõ loquitur[b]. *Nam præſentibus tam Metropolitana, quàm cæteris epiſcopis, fiebat epiſcopi electio, quanuis hodie poſt electionem adiri ſoleant: cuius rei teſtis eſt Cyprianus*[i]. *Cæteri verò miniſtri, præſente epiſcopo, qui eos ordinabat, eligebantur. Ac ſuffragia non tantum cleri, ſed etiam populi erant in huiuſmodi electionibus*[l]. *Quod veriſimile eſt & apoſtolorum temporibus obſeruatum fuiſſe, licet non ſatis exploratum id ſit. Vnde Leo pontifex, Nulla, inquit, ratio*

b c. epiſcopi. 64. diſt.

i lib. 5. epiſt. 4.

l c. epiſcop', 24 diſtin. & 63. 67. diſtin.

, ſinit vt inter epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt › electi, nec à plebibus ſunt expetiti, nec à cõprouincialibus » epiſcopis cum Metropolitani iudicio conſecrati[m]. *Idem,*

m c. nulla, 62. diſt.

» Vota ciuium, teſtimonia populorum, honoratorum arbi- » trium, electio clericorũ in ordinationibus ſacerdotũ con- » ſtituantur, &c[n]. *Ipſi etiam principes cum opus erat, authoritatem ſuam interponebant. Nec ſanè æquum erat eos deterioris conditionis, quàm cæteros ciues haberi. Ac ſimilis propemodũ fuit ratio creandorum ſacerdotũ apud veteres Romanos ante Chriſtianiſmũ, vt teſtatur Cicero*[o], *his verbis: Ne hoc quidẽ vidit maiores noſtros tam fuiſſe » populares, vt quod per populum creari fas non erat pro- » pter religionem ſacrorum, in eo tamen propter amplitu- » dinem ſacerdotij noluerũt populo ſupplicari. Atque hoc idem de cæteris ſacerdotiis Cn. Domitius tribunus plebis vir clariſſimus tulit, quòd populis per religionẽ ſacerdotia mandare nõ poterat, vt minor pars populi vocaretur. ab ea parte qui eſſet factus, is à collegio cooptaretur. Rectè tum conſtitutũ fuit in concilio Laodiceno*[p], *vt multitudini & plebi nõ permittatur electio*[q]: *quæ, vt ait Hieronymus, ſæpe clamoribus aut gratia, aut pretio excitata moueri ſolet*[r]. *Quanquã enim populo inuito non dabatur epiſcopus, tamen immoderatã eius cupiditatẽ clerus non cogebatur ſequi, quaſi ex populi arbitrio penderet electio, ſed eos docere ac admonere debebãt, & grauitate prudentiáq; ſua ab incœpto reuocare*[ſ]. *Electio igitur tam à clero, quàm populo celebrabatur, epiſcopo vno præſente vel pluribus epiſcopis, vt iam diximus, inquirebatúrq; in mo-*

n c. nota. 63. diſt.

o In 2. oratio. de lege agra. cõtra Rullũ.

p c. 13.

q c. non eſt. 63. diſt.

r c. ſi ergo. 8. q. 1

ſ c. docendus, 62. diſt.

res, doctrinam, ætatem, natales, & cætera, de quibus integro libro diſſeruimus ſupra. Ac ſi nulla nota aſperſus reperiebatur, propter quam reiici deberet, ſtatim ab epiſcopo vel epiſcopis manus ei imponebantur. Nec abſque ea inquiſitione conſecrari ordinarive poterat [t]. Et plerique authores ſunt, palam proponi ſolita fuiſſe nomina ordinandorũ, facta omnibus poteſtate quicquid vellent eis obiiciendi [v]. Hæc fuit vetus forma ordinandorum Eccleſiæ miniſtrorum. Nec fuit vllum diſcrimen inter epiſcopos & alios miniſtros inferiores, niſi quod hi ab vno, illi à pluribus epiſcopis ordinabantur. Verùm hæc forma eligendi non ſolum immutata, ſed etiam in quorundam miniſtrorum ordinatione omnino ſublata eſt, adeò vt plerique citra electionem in Eccleſia conſtituantur, iure quo nunc vtimur, pontificio. Hinc beneficia quædam electione dicimur acquirere: alia collatione quadam & conceßione, quæ nullam electionem requirat. Nam maiora quædam amplioráque miniſteria ac beneficia, cuiuſmodi epiſcopia ſunt, ſolenni electione deferuntur. Cætera ab epiſcopis, & interdum à collegiis prætermiſſo illo ſolenni electionis ritu, tribui & conferri ſolent. Fit autem epiſcoporum electio à collegio canonicorum cathedralis Eccleſiæ, eo ritu & ordine, quem Innocentius in quadam ſynodo præſcripſit [x]. Cæteri verò clerici præter canonicos ſuffragia non ferunt, ac multò minus laïci, qui priſcis temporibus intereſſe electioni, & vero eligere conſueuerant [y]. Is igitur in quem omnes canonici, aut certè πόλλοι κἀγαθοὶ, id eſt, maior meliórque pars conſenſerit,

[t] con. Nice. c 9

152.

[v] Lamprid. in Selle.

episcopi electio ex Innocentio.

[x] c. quia propter, de elect.

[y] c. Maſſana, de electio.

poſt communicationem deliberationémque mutuam, quæ ſolennem ſuffragiorum perſcrutationem cõtinuò in ipſis, vt ita dixerim, comitiis ſequitur, à collegio eligi debet. id à veteribus dirimere ſentẽtias vel ſuffragia, niſi fallor, dicebatur. Non enim ſuffragia & ſententiæ ſingulorum hîc numerantur ſolùm, ſed etiam ponderantur. & is potior habetur nonnunquã, quem pars grauior atque melior cõprobauerit[a]. Vincítque in dubio numerus, ſi nulla in meritis candidatorum, aut eligentium affectu, cæteriſque huiuſmodi, inæqualitas appareat. Ad quam demonſtrandam admittitur is, qui cõtra numerum pugnat, niſi aduerſarius duarum partium collegij puncta tulerit, vt concilio Lugdunenſi ſtatutum eſt[b]. Cùm autẽ nulla præterquam in calculis atque ſuffragiis inæqualitas reperitur, non ſatis eſt aliquem maiore numero, quàm aduerſarium niti vt eligatur, ſed maiorem partem eorum canonicorum, qui adſunt, ab eo ſtare oportet[c]. tametſi iuris ciuilis authores maiorem partem anni in interdicto vtrubi aliter interpretati ſint[d]. Et notandum eſt omnes canonicos, qui in prouincia degunt, ad hæc comitia vocandos eſſe[e]. Alioqui vulgò dici ſolet, magis obeſſe electioni contemptum vnius abſentis, quàm multorum præſentium interceſſionem, & contradictionem[f]. Infirmatur enim ob eam cauſam electio, quanquam aliàs ritè, & plurimorum conſenſu celebrata, niſi fortè is, qui ſpretus eſſe dicitur, quod ita geſtum eſt, poſteà ratum habuerit[g]. Poſt electionem hoc modo factam, confirmatio Metropolitani requiritur[h], nec ante electus quicquam

a c. in geneſi. c. Eccleſia veſtra, de elect.

b c ſi quãdo, de electio. in 6.

c c. Eccleſia. c. Cuniana. de elect.

d l. maiore, de verb. ſig.

e c. coram, de elect.

f c. bona, de elect.

g c. quod ſicut, de elect.

h c. nihil. c. cũ dilectus, de elect.

adminiſtrandi facultatem habet[i]*. eáque confirmatio maturè fieri debet, & inquiſitione examinatione que accurata præcedente, vt ſuprà diximus*[l]*. ita vt omnes audiantur, qui ordinationis impediendæ cauſa quidpiam obiicere voluerint, quanuis fortè competitores non ſint. Quamobrem Bonifacius veterem illam conſuetudinem nomina ordinandorum publicè proponendi, cuius antè meminimus, non immeritò repetiit ac renouauit*[m]*. Quod ſi facta diligenti inquiſitione electus non reperiatur idoneus, non modò non confirmatur, ſed etiam in futuris comitiis, in quibus iteratur electio, iure ſuffragij carent, qui ſcientes prudentéſque talem elegerunt*[n]*. Confirmationem ſequitur conſecratio, quæ olim à confirmatione non diſtinguebatur. Nam canonem illum Synodi Nicenæ, quem ſupra recitauimus, malè conuerſum è Græco in Latinum huic diſtinctioni occaſionem dediſſe ſuſpicor*[o]*. Fit autem hæc conſecratio ab epiſcopis prouincialibus cum authoritate Metropolitani, vt ex canonibus à Gratiano congeſtis perſpicuum eſt*[p]*. Ac tametſi poſt confirmationem rès eccleſiaſticas adminiſtrandi ius habeat electus, tamen conſecrare, & alia quædam id genus exequi ei demum licet qui conſecratus eſt*[q]*. Hæc cùm ita ſe habeant, dubium non eſt, quin epiſcopum inter miniſteria ſeu beneficia, quæ dicuntur electiua, rectè cõnumeretur. De cæteris autem quæri ſolet. Et quorundam veterum opinio eſt, conſtitutionem Innocentianã, quæ ritum ordinémq; electionis præſcribit, ad omnia eccleſiarum quarũcunque collegia pertinere. Quæ opinio ad veteris Eccleſiæ ritum*

i c. neſtis. c. qualiter.

l c. 3. c. nihil, de elect.

m c. vlt. de elec. in 6.

n c. cum in cunctis. c. cù vn toni.

o c. epiſcopi. 64. diſt.

p 64. diſt. & ſeq.

q c. transmiſſam. c. quod ſicut, de elec.

propius cæteris accedit. Sed moribus comparatum eſt, vt in epiſcoporum tantum & archimandritarum promotione hæc forma ſeruetur. Et ſanè plurimum in hac re conſuetudini videtur tribuendum eſſe. Non enim inſtitutum Innocentij fuit, quæ miniſteria beneficiáque electiua eſſent, aut contrà definire, quod eo tempore fortaßis erat indubitatum, ſed in omnibus electiuis formam atque rationem eligendi ideò cõſtituere voluit, quòd vnuſquiſque propriam quandã eligendi viam, aut inutilem plerunque, aut pernicioſam eccleſiis pro ſuo ingenio comminiſceretur[r] *& excogitaret. Itaque in canonicorum promotione, aut aliorum qui inferiores ſunt, eam formam ſeruari neceſſe non eſt. Sed cur ea beneficia, atque alia huiuſmodi electiua non dicuntur, cùm ſuffragiis omnium canonicorum promotio fiat. Reſpõdeo duplicem huius rei cauſam eſſe. Vna eſt, quia cùm ſuffragiis ſuis protinus beneficium conferant collegæ, nec vllam epiſcopi confirmationem expectent, ſimplex meráque electio nequaquam eſſe intelligitur, quocunque modo ſententiam in conuentu ſuo dixerint. Vt enim beneficium collatione acquiri dicatur, an ab vna aliqua ſingulari perſona, an ab vniuerſitate aut collegio conferatur, nihil intereſt. Sunt qui hæc beneficia mixta appellent: nec id quidem malè, præſertim ſi ſolennis ille conſtitutionis ritus in dicendis ſententiis obſeruetur. Eadem enim opera & eligere & conferre dicuntur, quia nulla ipſis cõfirmatione poſt eam electionem opus eſt. Altera cauſa eſt, quia quoties Innocentianæ conſtitutionis forma ſeruari nõ ſolet, ſed cõſenſum quoquo*

[r] d.c. quia propter.

modo in cœtu atque cõuentu declarari ſufficit,vt fit plerunque,non videtur propriè electio dicenda eſſe,quanuis fortè conſenſus, authoritas, aut confirmatio antiſtitis ſuperioris requiratur[ſ]. *Proinde collatiua dicuntur etiam ea beneficia, quæ epiſcopus cum conſenſu & conſilio collegij confert, quoniam abſque ſolenni ritu conſtitutionis Innocentianæ,is conſenſus voluntáſque declaratur. Cùm autem eximia habeantur ea miniſteria beneficiáque, in quibus præter ritum ſolennitatémque electionis, confirmationem quoque antiſtitis neceſſariam eſſe maiores noſtri voluerunt,conſtitutum eſt à Bonifacio octauo,vt generalibus diplomatum pontificiorũ verbis contineri minimè intelligantur*[t].

ſ gloſ. c. ſicut, de elect. in 6.

t c. cum in illis, de preb. in 6.

De eo genere ad ſacra miniſteria beneficiáque promouendi,quod vulgò poſtulationem vocamus. Cap. 2.

ANTIQVIS *recentioribúſque canonibus multifariam proſpectum eſt,vt hominum ambitioſorum temeritas retundatur,& vt ne quis indignus promoueatur ad miniſterium Eccleſiæ. Volunt enim canones in miniſtrorum electione,morum, doctrinæ, ætatis rationem haberi, & cæterarum rerum,de quibus lib. 4.abundè tractatum fuit. Illud etiam nominatim cautum eſt, ne quis epiſcopus ad aliam ciuitatem transferri poſsit, de quo plenius infrà differemus. Quod ſi qui contra hanc diſciplinam aliquem elegerint,non ſolum intercidit electio,ſed electores etiã,qui ius ſuffragij habent,eius amiſsione mulctan-*

tur, vt antè diximus. Verùm hæc ſeueritas abſque humaniori interpretatione & ἐπιεικείᾳ conſiſtere non potuit. Quid enim ſi vir ſpectatæ integritatis & eruditionis reperiatur, qui ſacris initiatus nondum ſit, aut iuſtæ ætatis non ſit, nec alius idoneus fortè exiſtat, qui Eccleſiæ præficiatur. Quid ſi Eccleſiæ magna aliqua vtilitas ac neceſſitas ſuadeat, epiſcopũ vnius ciuitatis in aliam transferri. Itaque viſum eſt iuris pontificij authoribus ita rem temperare, vt ſummum ius æquitati cedat, & nihilominus ſalua ſit priſcarum legum canonúmque reuerentia. Non enim temerè electoribus permittitur alienæ ciuitatis epiſcopum aut nothum hominem vel prophanum, vel non legitimæ ætatis quaſi ſacro munere dignum, contra leges inſtitutáque maiorum eligere, ſed ſuperiorem antiſtitem adire, ab eóque veniam gratiámque canonum poſtulare ipſis licet. Qua impetrata eligere ita demum poterunt, ſi vitium propter quod canones electionem prohibẽt, libello poſtulationéque ſua complexi fuerint & nominatim expreſſerint[a]*. Idque iure pontificio ſic eſt conſtitutum. Sed moribus receptum eſt vitandi circuitus inanis cauſa, vt ſi viſa fuerit æqua poſtulatio, ſtatim ordinetur miniſter Eccleſiæ, adeò vt poſtulationis admiſſio iuſtæ electionis confirmationiſque vim ac poteſtatem habere dicatur*[b]*. Huius autem poſtulationis nullum apud veteres exemplum reperio, niſi fortè in promotione Ioãnis Chryſoſtomi, cuius mentio eſt lib.* X. *Tripar. hiſto. c.* III. *Sed ne ea quidem promotio huic noſtræ omnino ſimilis eſt. Nam tametſi vtilitatis ac neceſſitatis cauſa à canonũ præſcripto*

a not. in c. innotuit, de elec. & in c. vlt. de poſt. præla.

b not. in c. vlt. de poſt. prælato.

nonnunquam recederent, vt docet canon Apoſtolorũ 79. tamen quia epiſcopi præeſſe electioni, nedum intereſſe cõſueuerant, eorumq; ductu & authoritate omnia gerebantur, hæc ſolennis poſtulatio, quæ hodie vſitata eſt, omnino fuiſſet ſuperuacanea. Itaque Theodoritus[e] *de Ambroſio loquens, qui ſacro ablutus lauacro nondum erat, eum à populo & epiſcopis, qui iuſſu Imperatoris Valentiniani cõuenerant, epiſcopum Mediolani electum fuiſſe ſcribit*[d]*. Quanuis Gratianus ad priſci ſeculi mores non reſpiciens, poſtulatum fuiſſe potius aſſerat*[e]*. Cùm autem dictum ſit poſtulationis comprobationem electionis confirmationi parem eſſe, quibuſdam fortaſſis videbitur inter electionem ac poſtulationem hodie nihil intereſſe. Verùm aliquod diſcrimen, nec id quidem leue adhuc animaduerti poteſt*[f]*. Non enim vt electo, ita etiam ei cuius promotio ordinatióque poſtulatur, vllum ius ex poſtulatione intelligitur acquiſitum eſſe. Atque ideò interim canonicis variare, & ſententiã mutare permiſſum eſt, donec antiſtes aditus, ipſique oblata poſtulatio fuerit*[g]*. Nam canonici cum communi cõſenſu & conſilio poſtulandũ eſſe aliquem decernunt, nequaquam ſe eum eligere teſtantur, ſed libenter electuros oſtendunt, ſi per leges & canones liceret. Quorum canonum rigorem laxari ac remitti, & eligendi poteſtatem ſibi fieri ſuppliciter petunt, aut certè voluntatem ſuam à ſuperiore antiſtite cõprobari, perinde ac ſi vera legitimáque eſſet electio, quod hodie receptum eſt, vt diximus. Ea ſiquidem petitio ſi iuſta vtiliſque Eccleſiæ videatur, pro ſolenni legitimáque electione haberi*

e *lib. 4. eccleſ. hiſto.*

d *c. ſtatuimus. 61. diſt.*

e *c. Valẽtinianus, 63. diſt.*

f *c. epiſcopus. 61. diſt.*

g *c. bone, de poſt. prælat.*

ſolet, vt nullam aliam electionem poſteà celebrari neceſſe ſit. Qua ratione vulgò traditum eſt in huiuſmodi poſtulationibus ritum ordinémque conſtitutionis Innocentianæ, cuius paulò antè meminimus, omnino ſeruandũ eſſe. Nam licet ex duabus viis altera extraordinaria ſit, nihilominus eôdem ferre ambas, & par in vtraque periculum eſſe videmus. Prætereà qui hominem ſacro munere indignum poſtulant, non continuò ius ſuffragij, vt electores amittunt, cùm poſcentes veniam, & vitium agnoſcentes confitentéſque eius quem ordinari deſiderant, canones violare non videantur[b]*. Quod tamen eſt ita accipiendum, niſi tale vitium ſit, vt gratiam canonum remiſſionémque ſperare non debeant, vt puta, ſi noxius aliquis ſceleratúſque vir poſtuletur, in quo nulla vitæ emendatio eluceat. Hunc enim quem nefarium eſt promouere, poſtulantes, exemplo eligentium plecti mulctaríque debere conſtitutum eſt*[i]*. Quanuis autẽ electio ac poſtulatio res diuerſæ ſint*[l]*, tamen quibus verbis vtantur poſtulare volentes, non multum referre arbitror, modo voluntas eorum obſcura non ſit. Nam ſiue poſtulandum ſe eligere, ſiue eligendum poſtulare dixerint, nihil contra canones facere videntur, ſi conſtet eos gratiam ab antiſtite ſuo expoſcere velle, quia fortè vitium aliquod exponunt propter quod iure ſuo eligere ſe non poſſe vltrò fatentur*[m]*. Nam & veteres promiſcuè his verbis vſos fuiſſe animaduertimus*[n]*. Nec me mouet quòd Bonifacius conſtitutione quadam ſua hoc pronunciandi genus vt captioſum ſubdolúmque improbauit*[o]*. Nam aduerſus eos edi-*

b c. innotuit, de elect.

c. 2. de poſt. prelato.

l c. epiſcopus, 61. diſt.

m c. poſt tranſlationem, de renunc.

n c. literas, 63. diſt.

o tit. de poſt. prelato. in 6.

ta eſt ea conſtitutio, qui ſacro munere indignum quempiam eligere cupiũt, ſed quia verentur ne, patefacta tandem eius indignitate, pœnæ ſint obnoxij, his verborum inuolucris improbitatem ſuam tegere conantur. Quæri ſolet à quo gratia remiſſióque, de qua hîc loquimur, poſtulanda ſit. Et quidem Romanus pontifex, cùm de promotione epiſcoporum agitur, quòd res magni ponderis ſit, & ad exemplum maximè pertineat, eo nomine adiri conſueuit[p]. Pro cæteris verò maioribus miniſteriis ita demum ſi vitium, propter quod inhibetur electio, tale ſit, vt aliis antiſtitibus gratiam canonum facere non liceat. Proinde ſi candidatus XX. *annos natus ſit, nec animarum curatio petatur, ſed aliud quiduis miniſterium Eccleſiæ, apud proprium epiſcopum hæc venia rectè poſtulabitur: cùm hoc genus gratiæ inter ea quæ recepit, ac ſibi reſeruauit Romanus pontifex non recenſeatur[q].*

[p] not. in c. vlt. de poſt. prælat.

[q] tit. de æta. & qualita. in 6.

Tranſlatio epiſcoporũ quamobrem ſit prohibita, aliter explicatum, quàm à iuris Pontificij enarratoribus factum adhuc ſit. Cap. 3.

DIXIMVS *in ſuperiori capite, epiſcopũ vnius ciuitatis ad aliam tranſire non poſſe, ſed quia obiter id tantum attigimus, & res eſt animaduerſione digna, nunc de ea breuiter hic diſſerendum eſt. Dubium autem non eſt, quin hæc ſedium mutatio, vt eccleſiis valde pernicioſa, iam olim canonibus prohibita ſit, ídque ex concilij*

Niceni[r] *perſpicuũ eſt*[s]. *Fit & huius prohibitionis mentio, in cõfeſſione fidei, quam miſit Papa Damaſus Paulino epiſcopo Theſſalonicæ apud Theodor*[ſ]. *Ac idẽ Theodoritus*[t], *Euſebium quendam inſectatur, qui Nicomedia deſerta, cuius erat epiſcopus, contra canones ad Conſtantinop. eccleſiam tranſierat. Cuius prohibitionis rationem hanc eſſe dicunt iuris pontificij conſulti, quia matrimonium quoddam inter epiſcopum & eccleſiam intelligitur contractum eſſe, quod hominum arbitrio diſſolui non poteſt, iuxta illud, Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Itaque aiunt eum qui epiſcopio ſe abdicauit, in alia ciuitate eligi & ordinari poſſe, quòd prior vinculo matrimonij obſtrictus eſſe deſierit*[x]. *Sed profectò longe alia ratio veteres ad id conſtituendum impulit, quæ concilio Sardicenſi apertiſsimè expreſſa eſt. cuius cõcilij hæc verba ſunt, è Græco in* Latinum *ſermonem conuerſa, cano. 1,*

» *Oſius epiſcopus dixit, non minus mala conſuetudo, quàm*
» *pernicioſa corruptela funditus eradicanda eſt, ne cui li-*
» *ceat epiſcopo de ciuitate ſua ad aliam ciuitatem tranſire.*
» *Manifeſta eſt enim cauſa qua hoc facere tentant, cùm*
» *nullus in hac re inuentus ſit epiſcopus, qui de maiore ci-*
» *uitate ad minorem tranſiret, vnde apparet auaritiæ eos*
» *ardore inflammari, & ambitioni ſeruire, & vt domina-*
» *tionem exerceant. Si ergo omnibus placet, vt huiuſmodi*
» *pernicies auſterius vindicetur, nec laicam communionem*
» *habeat, qui talis eſt? Vniuerſi dixerũt, placet etiam ſi ta-*
» *lis aliquis extiterit temerarius, vt forſitan excuſationem*
» *afferat, quòd populi literas acceperit, cum manifeſtum ſit*

r c. 15. Sard. c. 1 Antioch. 16. c. 21. Chalced. c. 5. Carthag. 3. c. 38.

s d. c. epiſcopũ. c. propter. 7. q. 1.

ſ lib. 5. eccle. hiſto. c. 11.

t lib. 1. c. 19.

x not. in c. vlt. de poſt. prælato.

„ *præmio & mercede paucos, qui ſynceram fidem non ha-*
„ *bent, potuiſſe corrũpi, vt clamarent in Eccleſia, & ipſum*
„ *petere viderentur epiſcopum, omnino has fraudes remo-*
„ *uendas eſſe damnamus, ita vt nec laicam cõmunionem in*
„ *finem accipiat talis, quod ſi vobis omnibus placet, ſtatui-*
„ *te. Vniuerſi dixerunt, placet.* Huius autem canonis pars tantum poſterior extat[a], ſed à iuris pontificij doctoribus, qui ex fonte non hauſerunt, parum rectè explicata. Eandem quoque rationem confirmat Leo põtifex in quadam
„ epiſtola his verbis, *Si quis epiſcopũ ſuæ ciuitatis medio-*
„ *critate deſpecta, adminiſtrationem celebrioris loci ambie-*
„ *rit, & ad maiorem plebem ſe quacunque ratione tranſ-*
„ *tulerit, à cathedra quidem pellatur aliena: carebit etiam*
„ *propria, vt nec illis præſideat, quos per auaritiam concu-*
„ *piuit, nec illis quos per ſuperbiam ſpreuit*[b]. Et Theodorit[c]. clarè teſtatur authores canonum huiuſmodi tranſlationes prohibuiſſe, vt ambitionem præciderent. Illud non poſſum non admirari, quod Socrates[d], priſcis canonibus hanc tranſlationem epiſcoporum vetitam fuiſſe negat, ideóque Proclum quendam qui Cyzicenus erat epiſcopus, Conſtantinop. epiſcopum ordinari potuiſſe cõtendit[e]. canones enim ante id tempus de ea re editi hodie reperiuntur, quos ſupra indicauimus. Verumenimuero mutatio hæc tantam poteſt vtilitatem aliquando afferre eccleſiis, vt nõ immeritò tolerari debeat. Canones ſiquidem mutationem ſedis interdicentes, de ea non intelliguntur, quam neceſſitas vtilitáſque eccleſiarum flagitat, ſed quæ ex cupiditate & ambitione epiſcoporũ proficiſcitur[f]. Cu-

a in c.2 tit. de elect. lib. 1. Decr. ca.

b c. ſi quis epiſcopus, 7. q. 1.

c lib. 5. eccleſ. c. 8.

d in eccleſ. hiſtoria.

e lib 2. Tripar c. 8.

f c mutationes, c. ſcias. c. epiſcopus, 7. q. 1.

ius rei exempla apud Socratem varia leguntur in hiſtoria eccleſiaſtica, cuius modo mentionem fecimus[g]. *Et quædam alia pontifex Antherius refert, vulgóque receptum ac probatum eſt, quod is de Petro ex Antiochia Romam tranſlato ſcribit, tametſi de ea re nonnulli dubitent*[h]. *Sed ne prætextu vtilitatis ac neceſſitatis leges eccleſiaſticæ eludantur & infringantur, hodie vnius Romani pontificis arbitrio hæc transferendi facultas omnino cōmiſſa eſt*[i]. *Qui alia via ad epiſcopalem ſedem aſpirauerit, pœna aduerſus eum iure pontificio ſtatuta eſt, vt munere vtroque careat*[l].

g *lib. 2. Tripar c. 8. Theodor. lib. 5. c. 8.*

h *d. c. mutationes.*

i *toto titu. de trāſla. epiſco.*

l *c. ſi quis epiſcopus. & c. ſeq. 7. q. 1. c. quāto, de trāſla. epiſc.*

Quale ſit nominationis ac præſentationis ius iis competens, qui patroni eccleſiarum dicuntur. Cap. 4.

PRÆTER *epiſcopos canonicóſque, quorum antè mentio facta eſt, ſunt aliæ quædam perſonæ, quarum voluntas & conſenſus interdū in ordinandis miniſtris eccleſiarum requiritur. Nam ſi quis ſacram ædem condiderit, atque cōſtituerit clericum, qui ſacri miniſterij curationem habeat, nominare ei licet, & epiſcopo offerre, vt ab eo ſi idoneus iudicatus fuerit, ordinetur, nec poteſt epiſcopus abſque ea nominatione quenquam in huiuſmodi Eccleſia ordinare. Id enim non ſolum canonibus pontificiis, ſed etiam iure ciuili conſtitutum eſt*[m]. *Sicut enim inſtitutum eius meritò cōmendatur, qui pio affectu religioſóque ductus de ſententia conſilióque antiſtitis ſui rem ſuam conſecrat Deo, eiuſdem proprietate amiſſa, ita æquum viſum*

m *c. decreuim', 16. q. 7. nouel. 67. 123.*

eſt eum aliquid iuris retinere, quod pietatis ipſius ſingulariſque in eccleſiam voluntatis perpetuum monumentum eſſe poßit. Idque adeò probatur, vt vulgò proditũ ſit, tale ius ei competere, quanuis nominatim non receperit in conſtituenda Eccleſia[n]. *Nec multum refert, vt hoc ius retineat, an baſilicam fundauerit, in ſuóque ſolo aut extruxerit ab initio, aut dirutam collapſamque reſtituerit, an verò ad ædificij miniſtrorúmque tutelam reditum ei vectigálque certum largitus fuerit*[o]. *Nam ſine reditibus, qui dotes eccleſiarum in quibuſdam canonibus non malè dicuntur*[p], *vt dotes prædiorũ apud Papinianum*[q], *nec quicquam ædificaretur Eccleſia. Quanuis ergo dominus ſit eius ſoli, in quo baſilicam ædificat, aut earum rerum quas Eccleſiæ conſtitutæ donat: tamen ratio iuris non patitur, vt poſt conſecrationem dedicationémque is locus, aut aliæ res Deo conſecratæ, in eius dominio manere dicantur, quanuis eo verbo quidam abuſi fuerint*[r]. *Itaque patroni appellatio magis quàm domini ei conuenire credita eſt, quaſi Eccleſiæ defenſor propugnatórque tantum ſit. Poteſt & idcirco patronus appellatus videri, quòd cum eo qui ſeruum ſuum manumiſit, aliquam ſimilitudinem habeat. Is enim etſi dominus ſerui manumiſſi eſſe deſinat, tamen ius quod dicitur patronatus in iure ciuili, in eum perpetuò obtinet. Horum verò patronorum duo ſunt genera, Vnum eſt laïcorum, ad quos nomine ſuo ex iis cauſis, de quibus loquuti ſumus, id ius pertinet. Alterum eſt eccleſiaſticorum, quibus non ſuo nomine hoc competit, ſed Eccleſiæ*

n c. ſignifica- vit, de teſti.

o c. filiis. 16. q. 7.

p c. decretum. 10. q. 1.

q l. 3. de inſtruc. leg.

r c. monaſterium. 16. q. 7.

potius, cuius gubernationem adminiſtrationémque habent. Operæpretium igitur eſt ea iura, quæ patrono poſt Eccleſiæ conſtitutionem ſuperſunt, breuiter & ſummatim perſtringere. Quorum illud primum præcipuúmque habetur, quod iam attigimus, nempe eorũ qui eccleſiis præficiendi ſunt, nominatio. Sic enim à veteribus linguæ Latinæ authoribus dicitur[s]. cui vocabulo & Græcum, quo Iuſtinianus vtitur, reſpondet, vulgus præſentationem vocat. Verùm hominem idoneum & ſacro munere dignum, idque intra certũ tempus nominare patronus debet. Nam patrono laïco tempus quatuor menſium, eccleſiaſtico ſex ad nominandũ iure pontificio præſcriptum eſt. Quo tempore præterito abſque patroni conſenſu liberum eſt epiſcopo Eccleſiæ miniſtrum ordinare[t]. Quanuis autẽ nominandi ius habet patronus, in eum tamen qui ab epiſcopo ordinatus eſt, nullam ſibi poteſtatem vindicat. Quare ne ob culpam quidem gradu ſuo deiicere eum poteſt, ſed hoc ad antiſtitis officium ſpectat. Nec verò rerum Eccleſiæ adminiſtrandarũ vllam habet facultatem, ſed quia patronus eſt atque defenſor Eccleſiæ, ſi malè verſari miniſtros deprehenderit, non ſolum admonere eos & increpare, verũetiam deferre, tam apud magiſtratum ac principem, quàm apud epiſcopum poterit[u]. Sed & ſi ad inopiam fuerit redactus patronus, ex prouentibus Eccleſiæ ali ſuſtentarique debet[v], licet eorum diſpenſationem aliàs non habeat. Nam & is qui ſeruum manumiſit, cui hunc quadamtenus ſimilem eſſe diximus, à liberto ſuo alimenta quoque exigit iure ciuili[x]. Ius igitur patronorum in

[s] Brut. ad Cic. epiſt. 7. Plin lib. 2. & 4. epiſt.

[t] tit. de iur patro. in 6.

[u] .. filiis, 16. q. 7.

[v] c. quicunque. 16. q. 7. c. nobis, de iur. patro.

[x] l. ſi quis à liberis, de lib. agnoſ.

eccleſias in iis ferè conſiſtit. Et notandum eſt mortuo patrono id ius ad hæredem ipſius tranſire[a]. Ac ſi plures exiſtant hæredes in ſolidum quidem patroni ſunt, nõ pro partibus hæreditariis[b]. Verùm quod ad nominationem, de qua hìc diſſerimus attinet, non ſinguli hæredes in ſolidum ius nominationis habent, vt melior ſit occupantis conditio, ſed omnes ſimul nominant ac eligunt, in qua electione ſtirpium magis, quàm capitum rationem habendam eſſe conſtitutum eſt, ita vt plures vnius patroni hæredes, vnius tantum perſonæ vicem ſuſtineant[c]. Huius quoque iuris donatio permutatióque permittitur[d]. Sed quia iuris diuini aliquid immixtum habet, honeſtum viſum non eſt iuris põtificij authoribus, vt pretio cuiquã acquiratur. Ideóque venditio eius prohibita eſt, niſi vniuerſitas quædam prædiorũ, cui hoc ius accedat, diſtrahatur[e].

[a] c. conſiderandum, 16.q.7.
[b] c.1. de iure patro.
[c] cle. 2. de iure patro.
[d] c. ex inſinuatione de iure patron. c. nemini 36.q.7.
[e] c. ex literis, c. de iure. c. cum ſeculũ, de iure patro.

De iure ordinandi miniſtros Eccleſiæ, beneficiáque conferendi, quod tanquam caducum ad ſuperiorem antiſtitem deuoluitur. Cap. 5.

QVIA *ſæpenumero cõtingit, vt qui ius habent promouendi miniſtros Eccleſiæ, ſiue beneficia miniſteriis aſſignata cõferendi, negligentiores ſint in eo negotio: æquum ſanè fuit, huic malo atque incommodo idoneum aliquod remedium quærere. Itaque canonibus pontificiis certum tempus definitum eſt, intra quod ſi Eccleſiæ vacanti proſpectum non fuerit, ſtatim id ius tanquam caducum, ad ſuperiores antiſtites deuoluitur, ídque gradatim, vt qui*

propioris gradus eſt, primùm adeatur, & eo ceſſante reliqui ſurſum verſus progrediendo, donec ad ſummũ pontificem peruentum fuerit[f]. *Caducum autem ſatis commodè ac Latinè dici poſſe videtur, non aliter ac Iureconſulti veteres, caducam hæreditatem, caducum legatum, caducam dotem, caduca bona vocant*[g]. *Qui verſantur in foro, & qui ius pontificiũ interpretantur, ius etiam deuolutum, nec id quidem ineptè meo iudicio appellare ſolent. Sic enim à veteribus iuris authoribus hæreditas, tutela, dominiũ, bona deuolui dicuntur*[h]. *Sed vt cognoſcamus, quod ſpatium temporis ſingulis antiſtitibus, vel ſodalitiis canones præſcripſerint, ſciendum eſt ſi de præſulatu aut cœnobiarchia agatur, trium duntaxat menſium illud tempus eſſe*[i]. *Sin de aliis præfecturis atq; miniſteriis inferioribus, ſex menſium*[l]. *Quod tempus nõ ex quo vacare cœpit Eccleſia cõputandum eſt, ſed ex quo antiſtes vel collegiũ vacare eam ſciuit, nec impedimento aliquid ei fuit, quo minus Eccleſiæ vacanti cõſuleret*[m]. *De tempore patronis eccleſiarum dato ad nominandum, ſiue, vt loquimur, præſentandum, quod quatuor aut ſex menſium eſt, poſteà dicemus. Vnum hìc notandum eſt, quod vulgò receptum video, ei qui nominatum à patrono inſtituendi ius habet, id temporis ſpatium, de quo hìc diſſerimus, tribuendum non eſſe, quod canones de temporis præfinitione editi, de eo qui nominatum inſtituit minimè intelligantur. Non enim videtur rationi conſentaneum, vt poſt ſemeſtre tempus, quod patrono indulgetur ad nominandum, tantundem antiſtiti ad eum qui nominatus eſt in-*

f c. licet, de ſup. neg. præla. c. nulla, de con. preben.

g l. itẽ veniũt, de pet. hæred. l. ſi quis officium. l. dote, de ritu nupt. l. 3. de iis quæ in teſt. delẽ. l. 9. de S. C. Syllan. l. 2. ſi qu. aliq. teſt. prohib. tit. C. de cad. toll.

h l. pupilli, de ſolutio. l. ad fiſcum, re. annot. l. in fraudem, de iur. fiſc. l. denique quod vi aut clam. l. ſi quis ſub conditione, de teſtam. tut.

i c. ne pro defectu, de elect. c. obeuntibus, 63. diſt. c. poſt quã, 50. diſt.

l c. nulla. c. dilectus, de con. preben.

m c. quia diuerſitatẽ, de con. preben.

ſtituendum concedatur, ne Eccleſiæ nimis diu paſtoribus miniſtriſque ſuis carentes ac deſtitutæ iaceant. Itaque vtilius eſſe putant iuris pontificij conſulti, ſi moderatum aliquod tempus à ſuperiore antiſtite ſtatuatur, intra quod inſtitutio promotióque huiuſmodi fieri debeat. Eadémque cauſa eius eſt, ad quem electionis confirmatio pertinet[n]. *Et hæc quidem omnia de ceſſatione & negligentia eorum accipienda ſunt, qui ius promouendi vel beneficia conferendi habent. Nam ſi promotus ſit indignus, vel aliter contra canones peccatum ſit, &c. caduci iure ordinatio promotióque protinus, &* ἀμέσως *ad ſummũ pontificem deuoluitur: præterquam in inferioribus eccleſiis, vt Bonifacius conſtituit*[o].

[n] not. in c. nulla, de conc. preben.

[o] c. quanquam, de elect. in 6.

Coniunctio beneficiorum, quam Vnionem vocant, quæ ſit, & quibus ex cauſis permittatur. Cap. 6.

De unionibus [illegible] pag. 241.

GENVS *quoddam acquirendi beneficia hodie vſitatum eſt, cùm beneficio, quod quis poßidet, aliud adiicitur & coniungitur. Nam etſi legibus canonibúſq; pontificiis ſolutus non fuerit, tamen vtrũque obtinere poteſt. Cuius cõiunctionis cauſa eſt vtilitas aliqua, vel neceßitas Eccleſiæ, vt exempli gratia, Si duæ vicinæ ciuitates, pagi vel comopoleis ſint, in quibus multitudo populi non mediocriter decreuerit, ſi vna diruta ſint, quæ reparari ac in priſtinum ſtatum reſtitui facilè nequeant: ſi duo paſtores ex oblationibus commodè non poßint ali, & vnus*

pro tempore ſufficere videatur[p]. *Ac tales magiſtratuum coniunctiones multæ apud Iuſtinianũ deſcriptæ reperiuntur, quales beneficiorum, munerúmque eccleſiaſticorum ſunt, de quibus hîc diſſerimus*[q]. *Ciuitatũ quoque ac populorum, qui in vnum coïerunt, quædam exempla reperiuntur in antiquis monumentis, veluti Albæ atque Romæ apud Liuium. Extat & elegans deſcriptio Ouidiana*[q], *in his verſibus:*

Hæc vbi narrauit, Tatium fortémque Quirinum,
Bináque cum populis regna coïſſe ſuis:
Et lare communi ſocios generóſque receptos,
His nomen cunctis Iunius, inquit, habet.

Hæc autem coniunctio tribus modis fieri poſſe dicitur[r]. *Primus eſt cùm duæ Eccleſiæ in vnum veluti corpus cõfunduntur & coaleſcunt, adeò vt vna Eccleſia, vnũ miniſterium, vnúmq; beneficium, non duo verè dici poſſint. Et hanc confuſionẽ Iuſtinianus verbo Græco* ἕνωσιν[ſ], *alij vulgò vnionem, quaſi verbum verbo reddentes, ſed non ſatis Latinè vocant. Itaque beneficium, quod huiuſmodi acceſſione auctũ & amplificatum eſt, nõ modo* συνημμένον, *vt noſter Põponius loquitur, ſed etiam* ἡνωμένον *rectè appellabitur*[t]. *Secundus modus eſt, cùm ita connectuntur Eccleſiæ, vt in vnum quaſi corpus minimè conflentur, ſed vt vna ſuperior ſit ac principalis, altera inferior & acceſſoria. Quo caſu in inferiore uicarius, qui ſacrum miniſterium obeat, conſtitui ſolet*[v]. *Tertius modus eſt, cùm neutra ſubiicitur alteri, ſed ambabus ſuum titulum grandúmq; retinentibus, idem miniſter præficitur*[x]. *Sic enim à*

[p] c. & temporu. c. poſtquã 16. q. 1. c. 2. de religio. do. c. eam te, de æta. & qual.
[q] Nouel. 8. 24. 25. 26. 27. 28. 29.
[q] lib. 6. Faſto.
[r] gloſ. in d. c. & tẽporu, & in c. 1. ne ſede vacante.
[ſ] Nouel. 28.
[t] l. rerũ mixtura, de vſucap.
[v] c. extirpanda § qui verò, de præben.
[x] c. 1. ne ſe. vac.

Gregorio Cumanam Muſitanámque eccleſiam copulatas legimus, vt quáuis vtraque maneret epiſcopalis, vnum tamen atque eundém epiſcopum haberet[a]. *Sed quæritur, cuinam hoc ius coniungendi beneficia competat. Et certi iuris eſt, Romanum tantummodo pontificem duos epiſcopatus coniungere poſſe, adeò vt ne legato quidem eius id liceat*[b]. *Aliarum verò eccleſiarum* ἑνώσις, *& colligatio epiſcopis cuiuſque ciuitatis ac diœceſeos permittitur*[c]; *modò vt collegij eccleſiaſtici conſenſum adhibeant*[d]. *Beneficium tamen epiſcopio ſuo adiungere, vel collegio conſentiente, eos non poſſe conſtitutum eſt*[e]. *Archimandritæ autem hanc coniungendi poteſtatem non habent, ſed ipſis conſentientibus, epiſcopi cùm opus eſt, id exequuntur*[f]. *Verùm animaduertendũ eſt, ita demum hanc beneficiorum coniunctionem valere, efficacémque eſſe, ſi ob manifeſtam Eccleſiæ vtilitatem neceſſitatémve fiat, ídque cauſa cognita, & iis omnibus vocatis, quorum intereſt*[g]. *Qua de re celebria Oldradi atque Decij reſponſa in manibus ſunt*[h]. *Eſt enim valde alienum à ratione, & canonibus pontificiis contrariũ, vt abſque graui cauſa & neceſſitate, duabus eccleſiis præficiatur vnus, aut duobus in Eccleſia muneribus fungatur*[i], *ac multo magis vt duas eccleſias ad vnam redigendo, cultus diuinus aliquod decrementum recipiat. Proinde quiſquis contendit* ἑνώσει *acquiſitum ſibi eſſe beneficium, ritè ac ſolenniter eam factam docere debet, ſiue à Romano epiſcopo, ſiue ab alio quocunque antiſtite facta proponatur*[l].

a *c. & temporis, 16. q. 1.*

b *c. quod trãſlationem, de off. leg.*

c *c ſicut vnire, de exceſſ. prælato.*

d *c. dudum, de reb. ec. non al. in 6.*

e *cle. ſi vna, de reb. eccl. non alie.*

f *cle. in agro. §. adhac, de ſtatu monacho.*

g *c. 1. ne ſe. vac. c. expoſuiſti, de preb. c. dudum, de reb. ec. in 6.*

h *Old. cõc. 261. Dec. con. 275.*

i *c. cũ nõ ignores, de prebẽ.*

l *l. actor. C. de prob. Old. & Dec. vbi ſup.*

De fiduciis eccleſiarum tam perpetuis quàm temporariis, quæ commendationes dicuntur. Cap. 8.

PRISCIS *temporibus cùm Eccleſiæ vacanti paſtor idoneus ſtatim præfici nō poterat, interim vt ea euitarentur mala atque incōmoda, quæ vt plurimum* ἀναρχία *parit, ſolebat Eccleſia vacans probo alicui viro commendari & committi, qui tanquam tutor quiſpiam aut procurator bona fide actus ſui rationem redderet. Hic enim paſtor Eccleſiæ non erat, & ad tempus ſolum cōſtituebatur*[m]*. Itaq; poterat & alterius Eccleſiæ miniſtro hæc curatio adminiſtratióq; mandari. Non enim cōtra canones pontificios duabus eccleſiis præfici videbatur, aut ab vna ad aliam transferri, cum vnius Eccleſiæ paſtor perpetuus, alterius verò cuſtos tēporarius eſſet*[n]*. Sed nec illa inquiſitio vſquequaq; adhibebatur, quam in promotione paſtorum miniſtrorúmue neceſſariam eſſe diximus. Proinde ei qui monachus non erat, ſiue regularis, vt vulgò loquuntur, monaſterium poterat cōmendari, donec aliquis ex ſodalibus hetæriarcha electus creatúſq; eſſet. Verùm res longè vtiliſſima & ad conſulendum eccleſiis vacantibus inuenta & excogitata, tandem in ipſarum perniciem peſtémque mirabiliter cōuerſa eſt. Nam quibus per canones non licet præfici eccleſiis aut monaſteriis, moribus comparatum eſt, vt eiſdē Eccleſiæ vel monaſteria imperpetuum, & quandiu viuunt cōmendentur. Atque ita concipitur formula huius commendationis in diplomatibus pontificis, vt libera non ſolum diſpenſatio rerum, ſed etiam con-*

m c. cōſtitutū, 7. q. 1.

n c. clericum. c. qui plures, 21. q. 1. c. obitum. c. Catinenſis, 61. diſt. c. dudum, 2. de electio.

ſumptio atque diſsipatio ipſis permiſſa intelligatur. Et ſanè mirum eſt homines ingenioſos, qui fucum hunc commenti ſunt, tantæ corruptelæ non alium colorem quæſiiſſe, ne tam apertè deſpici canones, & palam ludibrio haberi viderentur. Quaſi verò conſilium eorum non cuiuis notum perſpectúmque ſit, qui hac arte & impoſtura corruptelam omnium, quæ vnquam in eccleſiam irrepſerunt, maximam tueri & adumbrare conantur, qui verbis decoris obuoluunt vitium, & vt Ariſtophanes ait, ὀνόματι περιπέττουσι τὴν μοχθηρίαν. *Itaque etſi vetus nomen adhuc remanſerit, & Commendatio dicatur hoc beneficij acquirendi genus, quod Latinè & propriè fiduciam appellari poſſe crediderim, tamen res ſic immutata ac deleta eſt, vt priſcæ illius fiduciæ, de qua iam diximus, vix imago quædam vmbráue ſuperſit. Vnde vulgò dicitur, titulum hunc fiduciarium hodie à legitimo titulo nihil differre[o]: & fiduciarium adminiſtratorem perinde ac iuſtum verúmq; gubernatorem Eccleſiæ fructus ſibi acquirere. quanquam ſi ad veritatis amuſsim, & veterum inſtitutorum normã hæc exigere velimus, neuter rebus Eccleſiæ aliter q̃ vt commendatis vti debet. Idque Leo pontifex ait, & nos ſuprà annotauimus[p]. Nec aduerſatur huic ſententiæ, quòd Commendare apud iuris authores nihil aliud eſt quàm deponere. ac idcirco cuſtos & procurator tantum videtur dici debere, qui hac ratione promouetur[q]. quoniam, vt diximus, plenior illa cõceptio diplomatis põtificij, & mores vbique recepti faciunt, vt nõ ſimplex cuſtos, depoſitarius, procuratórue, ſed dominus*

o not. ĩ c. nemo, de elect. in 6.

p c. ſine exceptione, 12. q. 2

Commendare

q l. cõmendare, de verb. ſig. l. Lucius, de poſ. c. 1. de poſ.

quodammodo habebitur. Nam & procuratores in rem ſuam appellantur à iureconſultis, qui nihil minus quàm procuratores ſunt, & ſuum, non alienum negotiũ gerunt[r]. *Et certum eſt huiuſmodi procuratoribus fiduciarios iſtos diſpenſatores aut vt verius dicam, fucatos diſsipatores, de quibus loquimur, perquam ſimiles eſſe, cùm ipſis non Eccleſiæ gratia, ſed ſua potius (vt rectè quidam aiunt) adminiſtratio concedatur*[ſ]. *Atque hinc fit, vt fiduciæ huiuſmodi perpetuæ nunquam reuocentur, quanuis depoſitum mãdatúmue ſimplex reuocari poſsit*[t]. *Illud poſtremo annotandum eſt, quod Ro. pontifex epiſcopia monaſteriáque imperpetuum cõmendandi poteſtatem ſibi vnus vindicat, eodémque iure vtuntur cæteri epiſcopi in fana miniſteriáque paræciæ ſuæ, exceptis curationibus animarum, quas ad ſemeſtre ſolum tempus cõmendare poſſunt*[v].

r l. qui ſtipendia. C. de procur.

ſ Alc. in l. pactum curato. C. de pact.

t l. 1 § ſi ſic depoſuero, de poſ.

v c. nemo, de elect. ĩ 6. not. in c. ſi conſtiterit, de accuſatio.

De pontificiis diplomatis, quæ vulgus gratias expectatiuas, & mandata de prouidendo appellat, copioſa diſputatio. Cap. 8.

INTER *genera diſtribuendorũ Eccleſiæ beneficiorum, quæ hodie vſitata ſunt, vnum longè celeberrimũ eſt, de quo iam dicturi ſumus, per diplomata ſcilicet pontificia, quæ vulgò mandata de prouidendo & gratiæ expectatiuæ appellantur. Ex aula ſiquidem põtificis Romani proficiſcuntur diplomata, quibus mandat ac præcipit beneficia quibuſlibet conferri in diem mortis eorum ſacerdotum ac miniſtrorum, qui ipſis fruuntur. Conuenit tamen inter omnes quotquot ſunt iuris põtificij enarratores,*

hanc beneficiorum diſtribuendorum rationem apud veteres in vſu non fuiſſe. Cuius rei argumentum afferunt ſanè quàm probabile, quòd ne in volumine quidem decretorum, quod Gratianus edidit vllum exemplũ vllàue mentio horum diplomatum reperitur. Auaritia etenim aulæ põtificiæ, poſt aliquot ſecula, hoc nouum pecuniæ aucupium adinuenit, quod nunq̃ veteribus in mentem venerat. Ac tametſi ſpecioſæ rationes adduci ſoleant, quibus tanta αἰσχροκέρδεια tegatur & excuſetur, tamẽ res ipſa loquitur, & nos quotidie ſatis docet experientia, quantum hæc lues peſtiſq; noceat Eccleſiæ. Namamprimis occaſio datur captãdæ mortis alienæ, præſertim ſceleratiſsimis & profligatiſsimis hominibus, qui talia diplomata ferè impetrant. Iurecõſulti veteres, quibus hæc Euãgelij lux nõdum affulſerat, pacta cõuentionéſq; deteſtantur, quibus hæreditatem ſuam quis promittit alteri, ne eius hæreditatis ſpe ad optandã promiſſoris mortem inuitetur, cùm tamen veriſimile ſit, inter notos homines & amicos huiuſmodi pacta iniri, & eum qui ita paciſcitur ac promittit, probabili aliqua cauſa adduci vt alteri fidat. Hoc autẽ diplomatum genere beneficiũ non ei quem eligit charúmq; habet beneficij poſſeſſor, cuíque iuſta aliqua cauſa eſt cõfidendi, ſed homini plerũque non ſolum ipſi ignoto, ſed etiam improbo ac maleuolo, quẽ libuerit Ro. pontifici nominare, confertur aut conferri mandatur. Deinde lites & controuerſias innumerabiles pariunt hæc diplomata, quibus nec Reip. quicquam eſt exitialius, nec Chriſtiano homine indignius. Veriſsimum enim eſt quod Iſocrates homo à

noſtra religione alienus ſcribit, officium eſſe boni principis eas leges cōdere, quæ inter ciues quàm pauciſsimas lites gignant. Nec dubium eſt cordatis hominibus, nedum Chriſtianæ religionis cultoribus, hanc partē iuris pontificij probari non poſſe. Hæc enim diplomata tantū offundunt vbique tenebrarū, tantámq; fraudibus & ſtrophis forenſibus feneſtram aperiunt, vt aliæ ſuper alias contentiones & lites hinc quotidie exoriantur, ac velut Antabatarum more pugnent litigatores & cauſidici: nec iudices quamlibet perſpicaces facilè ius & æquum in tanta caligine perſpicere poſsint. Quæ res efficit vt aſtutiſsimus quiſque, callidiſsimus & improbiſsimus, quãuis nullo iure aut titulo nitatur, ſæpius in hoc certamine victor euadat, & ſimpliciores homines liberaliorísq; ingenij iuſtiſsimam cauſam amittant. Non enim libenter tam odioſis litibus ſeſe implicari ſinunt, & ancipitem iudiciorū aleam reformidant, cùm præſertim ad ſtrophas eludendas, quas fraudulenti captioſíque homines facilè hic comminiſcuntur, nati aſſuefactíque nōn ſint. Quid? quòd in his litium anfractibus ingenti ſumptu opus eſt, cui ſufficere nequeant inopes clerici, ideóque opulentioribus cedere coguntur? Prætereà hæc πολυπραγμοσύνη *pontificū* ἀλλοτριοεπισκόπων *& ipſos auertit à proprio munere functionéque ſua, & alios antiſtites non ſine aliqua fortaſsis iniuria interturbat, vt neutri in tanta confuſione munus ſuum obire poſſint. Ac vt ſummatim omnia complectar, nec neceſſe habeam ſpeciatim enumerare, quæ in canonibus cōcilij Baſilienſis perſcripta ſunt, illud dicam, quod aulæ Romanæ*

quidam alumnus[a] *ab alio neſcio quo acceptum in commentaria ſua referre non dubitauit. Nempe huiuſmodi pontificum diplomatis ius canonicum funditus euerſum deſtructúmque eſſe. Sunt tamen nonnulli, qui ſtudio, vt credibile eſt, pontificibus blandiendi, aſſerunt, quicquid habent iuris reliqui epiſcopi in re beneficiaria, id Rom. pontifici acceptum ferendũ eſſe, quaſi omnia ab ipſo tanquam fonte aliquo prodierint. Et cùm poſſit iure ſuo totius orbis beneficia arbitratu ſuo diſpenſare ac diſtribuere, præclarè cum cæteris agi cenſent, ſi partem aliquã benignè ſcilicet eis largiatur & indulgeat*[b]. *Sed quæ fuerit olim epiſcoporum in hac re poteſtas atque authoritas ſatis antè demoſtrauimus lib.* III. *Vt autem cõcedamus Ro. pontifici quiduis impunè hic licere, tamen omnes boni, vt ſpero, mihi aſſentientur, non modo quid liceat, ſed etiam quid honeſtum ſit ab eo ſpectandum eſſe. Quid autem indecentius ac fœdius in Eccleſia poteſt eſſe, quàm hæc miniſteriorum functionúmq; eccleſiaſticarum perturbatio*[c]? *Mitto quod peſsimè videntur põtifices Romani ſibi ſuæq; maieſtati cõſulere, cùm eo nomine, vt cætera miſſa faciam, quæ non ſunt huius inſtituti tantam apud Chriſtianũ populum ſibi conflent inuidiã, vt niſi Deus aliquis huic rei proſpiciat, magnum ab vniuerſa ruina excidióque periculum ſit. Quanto circunſpectius Lacedæmoniorum ille rex, qui vxori obiurganti, quod minus ac humilius re-*
» *gnum filiis eſſet traditurus, quàm accepiſſet, Ego, in-*
» *quit, eo maius relinquam, quo diuturnius. Verùm vt ex diuerticulo in viam redeamus, certum exploratúmque*

a Comeſius.

b gloſ. c. quanquã, de elect. in 6.

c c. peruenit, 11. q. 1.

Ro. Pontifex potest iure suo totius orbis beneficia arbitratu suo dispensare, ac distribuere. 245. 255. 250.

2 9

eſt ius quo vtimur, quacunque ratione id conſtitutum fuerit. Quod vt intelligamus, animaduertendum eſt, cum primum Romani põtifices cœperunt vbique terrarum beneficia diſpenſandi facultatem ſibi vindicare, parcè admodum ac moderatè ipſos ea poteſtate vſos fuiſſe. Non enim imperioſis iſtis diplomatis terrebant ſtatim epiſcopos, & ad ſibi parendũ cogebant, ſed vt leuiter primùm tentarent eorum patientiam, literis monere eos ac rogare ſolebant. Sed cùm preces & monita grauatè ab epiſcopis reciperentur, ac plerunque ea contemnerent, mox in præcepta conuerſa ſunt. Verùm ne ea quidem ſatis neruorum habuere, cùm beneficium interim collatum alij adimendum non videretur, ſed contumacia tantùm non obtemperantis plectenda. Itaque ratio tandem excogitata eſt, qua beneficiorum diſpenſatio ad pontificis Romani poteſtatem & arbitrium omnino reuocaretur, datis nempe per diplomata executoribus, qui aut epiſcopos ad parendum cogerent, aut eis imperium detrectantibus ipſi conferrent. Sic precibus primum vſi pontifices Romani, deinde iuſſu ac minis, poſtremò vi aperta, hanc ſibi poteſtatem cõparauerunt. Proſpiciebant enim epiſcopos æquiore animo iugum accepturos, cui paulatim aſſueuiſſent, quàm ſi id ab initio per vim ceruicibus eorum eſſet impoſitum: ſicut Milonem ferunt eò facilius taurum geſtaſſe, quòd eundem adhuc vitulum crebrius ferre ſolitus fuiſſet. Ac fuit tempus, cùm hic ritus obſeruabatur, vt trinas literas eiuſdem beneficij nomine ad epiſcopos mitteret pontifex, quarum vnæ monita tantũ, alteræ præcepta, poſtremæ legis actio-

nem atque executionem cõplecterentur. Verùm hoc ritu antiquato, in quo veteris moris quædam velut reliquiæ conſpiciebãtur, vltimas ſolùm, id eſt, executorias vſus Romanæ aulæ ad hunc vſque diem retinuit: quæ effectum habent in octo menſibus tantùm, vt canon pontificius docet. Nam quatuor menſes liberos habent reliqui epiſcopi, nec beneficia eo tempore vacantia coguntur iis cõferre, qui talia diplomata impetrant, quãuis nullo non tempore pontifex Romanus beneficium vacuum iure occupationis conferat. Sed etſi nullum à pontifice diploma impetratum fuerit, dubium non eſt, quin cæteri antiſtites in ſua quiſque parœcia, eccleſiis quocunque tempore anni vacantibus prouidere poßint. Sunt autem huiuſmodi executorum pontificis Romani duo genera. Quibuſdam enim ita mandatur executio reſcripti pontificij, vt antiſtites & collegia compellant ad beneficium conferendum, ſacra communione eis interdicta, non etiam vt ipſi beneficium cõferant, aut in poſſeßionem mittant [d]. Itaque hoc mandato ita demum poteſtas conferendi adimitur antiſtitibus, ſi irritum & inane decreuerit pontifex quicquid aduerſus ea factum fuerit [e]. Alij ſunt executores ad prouidendum vulgò appellati, quibus à Romano pontifice mandatur, vt negligentibus epiſcopis ipſi prouideant Eccleſiæ, qua de agitur, & beneficium conferant. Eſtque magna vis & poteſtas huius mandati, quia ſimulátque oblatum eſt epiſcopo vel collegio, omnem prouidendi Eccleſiæ facultatem continuò amittit, & quaſi vinculo quodam iniecto conſtrictas manus habens, beneficiũ amplius

[d] not. in c. abbatem, de reſcript.

[e] c. ſi ſoli, de conc. praben. in 6.

f c. ſi capitulo, de con. preb. in 6.

dare non poteſt[f]. Sed hoc ius Leonina conſtitutione, cuius ſæpe meminimus ſupra, magnopere in Frãcia immutatum eſt. Nam ea cõſtitutione modus diplomatum quaſi vectigalis cuiuſdã ab antiſtitibus exigendi definitus eſt, ita vt nulli pontifici Romano toto ſui põtificatus tempore plura concedere liceat. Eſt enim conſtitutũ vt in eos antiſtites, qui decem beneficiorũ diſtributionem habent, vno diplomate contentus ſit: in eos verò quibus quinquaginta, aut eo amplius beneficiorũ diſpẽſatio competit, duobus diplomatis poßit vti. Deinde ea conſtitutio nulla diplomata probat, quibus beneficiorũ nondum vacantium ſpes offeratur, niſi verbis, ita vt conſtitutũ eſt, conceptis perſcripta fuerint. Eſt enim præſcripta forma & cõceptio diplomatis pontificij, qua prætermiſſa vel mutata, mandatũ pontificis irritum nullúmque habetur. Quod tamen eſt ita accipiendum, ſi quid contra voluntatem ac ſententiam eorum, qui formulæ exemplum propoſuerunt, vel adiectum, vel detractum fuerit. Nam qui exiſtimant id exemplum omnibus negotiis cõuenire, vt ne tantillum quidem ex eo immutare fas ſit, perſimiles iis ſunt, qui ex vulgaribus exomologeſeos formulis peccata enunciant ſacerdoti, etiam ea quæ non admiſere cõfitentes. Extat autem formula reſcripti ſiue diplomatis in ea cõſtitutione Leonis plenè deſcripta, quam nos hìc integram non referemus, præcipuas tantũ eius clauſulas diſcuſſuri & explanaturi.

Prima igitur clauſula diplomatis eſt, qua põtifex Ro. excõmunicatũ abſoluit, hactenus vt diploma ei cõceſſum valeat. Nam aliàs reſcriptum ab eo, qui ſummotus eſt à

ſacra cõmunione impetratũ nullas vires habet[g]. *Effectus autem huius clauſulæ ad nullã aliam rem porrigitur, adeò vt pleriq; tradiderint, niſi excõmunicatus poſteà abſolutus fuerit, beneficiũ ei prætextu diplomatis cõferri non poſſe. quæ ſententia nõ ſolum Leonis formulæ, ſed æquitati etiã ac rationi congruit. Interdum quoque hæc clauſula ne ad diploma quidem, de quo hîc loquimur, confirmandũ prodeſt, ſed eas exceptiones, quæ ab aliis collectæ ſunt, omitto. Facilè autẽ hinc perſpici poteſt, quod antè diximus, ſingulas huius formulæ clauſulas non in omnibus diplomatis neceſſarias eſſe. Quid enim ſi is cui conceditur diploma, piorum ac fidelium cõmunione ſummotus non ſit?*

[g] *c. 1. de reſcri. in 6. c. poſtulaſti, de cler. excom.*

Secunda clauſula eſt, qua pontifex omnia beneficia eius, cui diploma cõceditur, cum vera eorundem æſtimatione ac precio, pro expreſſis habet, quanuis expreſſa fortè nõ ſint. Nam reſcriptum tanq̃ obreptitium careret viribus, niſi põtifex huius expreſſionis gratiã faceret[b]. *Cætera verò ſi quæ inſint perſonæ vitia obtentu huius clauſulæ, pro expreſſis habenda nõ ſunt: quia hanc extenſionẽ formula nõ admittit. Sed ne hæc quidem clauſula vbiq; neceſſaria eſt, cũ beneficia nõ habẽtibus cõſtet eam omnino ſuperuacaneã eſſe. Eadémque eſt ſequentiũ ferè clauſularũ ratio.*

[b] *c. ſi proponente, de reſcrip. c. ſi motu proprio, de præben. in 6.*

Tertia clauſula eſt, qua pontifex exprimit, ſe nemine poſtulante, diploma vltrò conceſſiſſe, quæ clauſula omnem obreptionis ſuſpicionem tollit, efficítque vt ea tacuiſſe nihil noceat, quibus alioquin non expreſſis pontifici obreptum videretur[i]. *Non enim ob conceptionẽ diplomatis arguendus eſt is, qui ipſum non impetrauit, ſed vltrò ſibi*

[i] *c. ſi motu proprio, de præben. in 6. & reg. cancel.*

delatum accepit, tametſi fortè contra leges, aut canones conceſſum fuerit[l]. Hæc clauſula tamen nõ impedit, quominus vitia perſonæ, quæ diplomate iuuari vult, ipſi obiiciantur, quaſi legibus canonibúſque ſolutus ſit à principe, idque vulgò receptum eſt[m]. Alij ſunt prætereà varij effectus huius clauſulæ, de quibus cæteri diligẽter ſcripſere[n].

Quarta clauſula eſt, qua põtifex oſtendit non purè ac ſimpliciter ſe mandare, ſed ita demum ſi pro alio non ſcripſerit. non enim velle intelligitur pontifex plurium beneficiorum diſpenſationem ab ordinario antiſtite exigere[o]. Et hæc quoque clauſula ſatis demõſtrat hanc formulã pro varietate negotiorum mutari poſſe. Quid enim ſi antiſtes quinquaginta beneficiorum conferendorum ius habeat? Nónne ex iam dictis cõſtat pontificem Romanũ duorum beneficiorũ donationem ſibi vindicare poſſe? Itaq; conditio ita concipi poterit, ſi pro duobus aliis non ſcripſerimus.

Quinta clauſula eſt, qua Romanus pontifex canonicum creat eum, cui diploma cõcedit, hac fini vt ad honores eccleſiaſticos aſpiret. Idque propter morem eccleſiarum fit, quo honorem eccleſiaſticum conſequi nemo poteſt, niſi in canonicorum collegium aſcitus fuerit. Et quia hi canonici honorarij ſuffragia ferre dicuntur, & quadam alia huiuſmodi iura habere, quanuis nulla ſit eis annona adhuc attributa[p]: ideò Romanus pontifex ne canonicorum munerum augendo eos oneret, non ſimpliciter hîc canonicum creat, ſed cum hac adiectione, vt dignitatem ſiue adminiſtrationem obtinere poſſit.

Sexta clauſula eſt, qua põtifex exprimit ſe beneficium

[l] l. 1. C. de pet. bo. ſub.

[m] gloſ. cle. ſi Romanus, de præben.

[n] Fel. in c. ad aures, de reſcrip. c. cauſam. 1. c. vlt. de teſt. Staphil. de lit. grat.

[o] c. mãdatum, de reſcript.

[p] c. pro illorũ, de præben.

duntaxat conferri velle, quod poſt menſem quàm oblatum fuerit antiſtiti diploma vacauerit. Nam alioqui periculum erat, ne tantiſper mãdati pontificij denũciatio ſuſtineretur ac differretur, dum alicui opimũ beneficium habenti mortem inſtare exploratũ eſſet. Sic enim futurum erat, vt muneribus expectationũ donati à pontifice opulentiſſima quæq; beneficia auferrent. Verùm hæc clauſula facit, vt appetente hora mortis facta denũciatio non valde proſit denunciãti, cùm ante finẽ menſis liberũ ſit antiſtiti beneficiũ alij dare. clauſula autẽ ſummota põtificis, candidatus non niſi certior factus de imminente beneficiarij morte, & certa iã ſpe deuorato beneficio mandatũ denũciaret antiſtiti.

Septima clauſula eſt, qua Rom. pontifex vt legibus omnibus canonibúſq; ſuperior, cuicũque legi, conſtitutioni, priuilegio, cõſuetudini derogat, per quam effectus diplomatis impediri poſſet. Hactenus de eo diplomate, quod antiſtitibus, & cæteris mittitur: quorum partes ſunt, vacantibus proſpicere eccleſiis, & eiſdem miniſtros præficere. Cui diplomati aliud ceu appendix quædam accedere ſolet, quod ab executione vulgò nomen accepit. Nam eo diplomate mandat cuipiã alij Ro. põtifex, vt nõ obtemperante antiſtite, mãdatũ ipſe exequatur. Nec difficilis eſt hæc poſterior formula, modo vt prior rectè intelligatur.

De exhibitione ac denunciatione diplomatis pontificij.

MANDATVM *Ro. pontificis denunciari ac exhiberi debet, vt de nominatione ſuprà diximus, fitque ea*

exhibitio antiſtiti aut vicario, ad quem diſpenſatio beneficiorum ſpectat, non ei cui executio mandati pontificij committitur[q]. *Hæc enim denunciatio eſt neceſſaria, ne alioqui poßit antiſtes mandati ignorationem cauſari*[r]. *Qua ratione mortuo interim antiſtite ſucceſſori eiuſdem denunciabitur*[ſ]. *Cùm autem hæc reſcripta pontificis perpetua ſint, nullum ad ea offerenda tempus præſcriptum eſſe videtur*[t]. *quamuis de reſcriptis, quæ litium cauſa impetrantur aliud conſtitutum ſit*[v]. *Tractatum eſt an ea quoque appendix edi debeat, quæ non ad antiſtitem, ſed executorem potius dirigitur: quod non videtur magnopere neceſſarium eſſe: nec formula id Leonina apertè requirit, tamen quia controuerſum eſt ius, tutius & conſultius erit vtraſque literas edere.*

q c. duobus, de reſcrip. in 6.
r c. ſi capitulo, de conc. praben. ele. cauſam, de elec.
ſ l. qui in alterius, de reg. iur.
t l. falſo. C. de diuer. reſcrip.
v c. ſi autem, c. plerunque, de reſcrip.

De effectu diplomatis pontificij.

OBLATIO *exhibitióque mandati ſiue diplomatis pontificis obnoxium quodãmodo obſtructúmque beneficium reddit, vt alij conferri nequeat*[a]. *Quod adeò verum eſt, vt is qui mandatum denunciauit ac exhibuit, cæteris omnibus anteponatur, quamuis ſcholarum candidati ſint*[b]. *Sed hoc eſt ita accipiendum, ſi beneficium quod petitur tale ſit, vt ad diplomaticã hanc pontificis diſpenſationem pertineat. Quædam enim beneficia his mandatis non includuntur, vt exempli cauſa, beneficia electiua, in quibus regiæ nominationi locus eſt*[c]. *Item beneficia in comitatu Romani pontificis vacantia, quæ pon*

a c. ſi capitulo, de cõ. praben.
b tit. de mand. apoſt.
c tit. de reg. ad prela. no.

tifices, quibus voluerint, dare ſolent, atque ita conſtitutum eſt[d]*. Beneficia quoque ſecularia iis qui mandatum habent ad regularia obtinenda non obſtringantur, aut contra*[e]*. Nec alia, videtur, earum eccleſiarum cauſa eſt, quarum præfectos nominant patroni, qui laïci dicuntur, aut earum quæ in ciuitatibus ſunt, vel oppidis muro cinctis, aliarúmue id genus, de quibus ſuprà in tractatu nominationum diximus. Cùm autem plures ſimul ambiunt, petúntque idem beneficium ab antiſtite ſibi dari, is præfertur cæteris, in cuius gratiam prius reſcripſit pontifex, quanuis fortè alius antè ſuas literas ediderit*[f]*. Quod ſi eodem tempore pro omnibus reſcriptum fuerit, tunc literarum editionis denunciationiſque tempus ſpectatur: in qua editione ſi concurrant, poterit antiſtes aditus, cui viſum fuerit gratificari*[g]*. Canon tamen pontificius in hac gratificatione impetrationis, gradus, temporis, poſſeßionis, patriæ, & quarundam aliarum rerum habendam eſſe rationem ait*[h]*. Fit etiam interdum vt poſterioris melior ſit, quàm prioris conditio: veluti ſi pontifex in poſteriore mandato diſertè expreſſerit, vt is anteriori præferatur*[i]*. Sed hæc clauſula apud nos minimè recipitur, quòd contra Leoninam formulam adiiciatur reſcripto. Idem accidit & cùm prior mandati executionem non proſequitur*[l]*. Quid enim ſi iuri ſuo expreßim renunciauerit*[m]*? Quid ſi eo negligente & alias res agente, beneficium fortè alteri non collatum ſit*[n]*? Idem & in omnibus caſibus dicendum, in quibus mandatum extinguitur: veluti ſi is qui obtinuit diploma, poſteà vxorem*

d c.2.de præb. in 6.

e §. voluimus, tit. de colla. in concord.

f c. cum, cui, de præb. in 6. c. tibi qui, de reſcrip. in 6.

g c. duobus, de reſcrip. in 6.

h reg. cãcel. 15.

i c. pe. de con. preben. in 6.

l §. declarãtes, tit. de mand. apoſt.

m c. ſolicitè. c. audita. de reſt. ſpo.

n c. ſi tibi abſenti. c. ſi clericus, de preben. in 6. c. tibi qui, de reſcrip in 6. Panor. & Fel. in c. capitulũ, de reſcrip.

duxerit[o] *ſi aliud beneficiũ conſecutus ſit, quod ſimul cum eo quod petitur retineri nequeat*[p]. *Mortuo ſanè pontifice mandata huiuſmodi expirare vulgò receptum eſt*[q]. *Quod quidem eſt ita accipiendum, niſi res integra eſſe deſierit*[r].

De reſeruationibus beneficiorum tam vniuerſè quam ſigillatim factis. Cap. 9.

AFFINES *ſunt beneficiorum reſeruationes mandatis põtificiis, de quibus iam diſſeruimus. Nam Ro. pontifex beneficia quædam ſibi reſeruare ac recipere ſolet, vt cùm poſtea vacauerint, ea ſolus conferat, idque vel vniuerſe, vel ſigillatim. Vniuerſe, cùm maiores (loco exempli) dignitates Eccleſiæ: ſigillatim, cùm certi alicuius fani beneficium reſeruat. Hoc inter mandata, de quibus diximus, & reſeruationes iſtas intereſt, quod illa ius tribuunt impetrantibus, his verò nihil iuris cuiquam acquiritur, quamuis fortè perſona expreſſa ſit, cuius gratia reſeruatum eſt beneficium. ideóque vacante poſtea beneficio, liberum eſt pontifici cuius alij arbitrio ſuo id dare*[ſ]. *Verùm hæ reſeruationes Leonina conſtitutione, qua nunc vtimur in Gallia, optima ratione ſublata ſunt, ſicut & cætera diplomata, quibus beneficiorum nondum vacantium ſpes oſtenditur. Quod quemadmodum accipiendum ſit, ante docuimus. Sed animaduertendum eſt eas tantum reſeruationes prohiberi, quæ à pontifice Romano fiunt. Nam beneficia, quæ in aula Romana vacant, quæque non tam à pontifice, quàm à iure ipſo pontificio exci-*

293. 208.

o c. 1. decler. cõiug.

p cle gratia, de reſcrip.

q c. ſi cui, de preb. in 6. §. recte, inſtit. mãd. Panor. in c. dilectus, 2. de preben.

r c ſi ſuper gratia, de offic. de leg in 6.

ſ not. in c. cũ dilectus, de iure patro. & in c. 1. de off. leg. in 6.

piuntur ac reſeruantur, à diſpenſatione pontificis non eximit conſtitutio [t]. [t] c. 2. de praeben. in 6.

De pontificum diplomatis, quæ vacantium beneficiorum nomine impetrantur. Cap. 10.

DE *poteſtate Ro. pontificis in beneficiorum vacantium diſtributione breuiter diſſeruimus lib.* III. *Verùm vt iam orſis quædam attexamus, ſuperiorũ capitum diſputatio nos admonet. Nec videtur docendi ratio, quam inſtituimus, permittere, vt pótificum diplomata, quæ vacantium beneficiorum nomine impetrãtur, ab iis de quibus proximè tractatum fuit, ſeparemus. Romanus igitur pontifex fani cuiuſcunque beneficia quocunque tempore anni vacent, iure occupationis largitur, & cum omnibus Chriſtiani orbis antiſtitibus ita concurrit, vt eos, beneficium dando, anteuertere poſsit, idque lib.* III. *docuimus. Donat & ſuo magis quàm vllius occupationis iure fanorum omnium beneficia, quorum præfecti in comitatu pontificio mortem obierint* [a]. *Sed quæſtio hinc exiſtit, quam in iudicio agitatam memini, An ſi quæ beneficia vacent eo tempore anni, quod Leonina conſtitutio ſcholaſticis viris attribuit, pontifex Romanus aliis perſonis ea beneficia arbitratu ſuo donare poſsit? Et conſtitutionis verbis expreſſum eſt, liberè pontificem ea beneficia conferre poſſe. Sed ea verba abſque vllo incommodo videntur poſſe intelligi, modò vt ſcholarum candidatis, & cæteris quibus alia parte conſtitutionis hi menſes attributi*

[a] c. 2. de praeben. in 6.

ſunt, conferat. Quam interpretationem vtilitas ipſa, quæ, vt Horatius ait, iuſti & æqui mater eſt, hoc præſertim tempore admittendum eſſe ſuadet.

De concilio Conſtantiano ac Baſilienſi, & de Pragmatica Gallorum ſanctione, Romanorúmque pōtificum decretis, quibus eam aut cōuellere omnino, aut labefactare ſtuduerunt. Cap. 11.

ANTEQVAM *de nominationibus tam regis quàm ſcholaſticorum conuentuum dicere incipio, libet hic pauliſper digredi, & pauca quædam de duobus nobiliſsimis conuentibus Conſtantiano ſcilicet & Baſilienſi, in medium adducere, quorum cognitio ad id quod inſtituimus, ſummè eſt neceſſaria. Sigiſmundus Imperator cum diſſidia motúſque ingentes videret in Eccleſia (erant enim tres Romani pontifices, Ioannes Bononiæ, Gregorius Arimini, & Benedictus in Hiſpania) nihil antiquius habuit, quàm vt pacem & tranquillitatem Eccleſiæ reſtitueret. Itaque magna cura ſtudióque perfecit, vt eius rei gratia, conſenſu regum ac principum ſacer conuentus indiceretur* Conſtantiæ*: in quo ipſe cum Ioanne pontifice interfuit. Nec ſanè irritus fuit eius conatus. nam in eo conuentu, pontificio imperio tribus illis, quos iam nominaui, abrogato, Martinus* V. *omnium conſenſu & ſuffragiis pontifex declaratus eſt, & omnes ferè contentiones ſublatæ. De conſtitutione verò ac emendatione Eccleſiæ, quia quadriennium iam totum in diſsidentium pon-*

tificum negotio conſumptum fuerat, & nimis diu Eccleſiæ ſuis paſtoribus caruerant, nihil confici potuit, eáque res in proximum conuentum ſynodúmque coniecta eſt. Duo autem memorabilia decreta eius conuentus, & ad corrigenda vitia Eccleſiæ magni vſus extiterunt. Vnum, vt cōuentus ſiue ſynodus œcumenica, quaſi à Chriſto protinus accepta authoritate, pontificem etiam Romanū parere ſuis decretis cogat: & contumacem dictóque nō audientem coërceat. Alterum eiuſdem ſynodi decretum eſt, vt decimo quoque anno conuentus Eccleſiæ habeatur, ac ſub finem cuiuſq; conuentus, locus ad proximū celebrandum idoneus à pontifice Romano de ſententia totius conuentus, aut ab ipſo cōuentu conſtituatur. Nec pontifici id tempus prorogare liceat, ac ne locum quidem mutare, extra quàm ſi neceſſitas aliqua id flagitet, & collegarū conſenſus accedat. Itaque mox ſecutus eſt cōuentus Baſilienſis, rectè ſi quis vnquā alius legitiméque indictus. Verùm Eugenius, qui in Martini defuncti locū ſuffectus fuerat, modis omnibus hunc conuentū diſſoluere conabatur, nulla ratione decretorum Conſtantianorum habita, quia ſatis proſpiciebat, niſi ea decreta delerentur omnino, & perpetuæ obliuioni traderentur, fore vt paulatim coactis in ordinem Romanis pontificibus, quorum erat iam inuidioſa poteſtas, maiorem ſibi libertatem Eccleſiæ vindicaret. Sed Baſiliæ cōgregati patres nequaq̃ ab incœpto deſiſtunt, præter paucos quoſdam factioſos, qui ad conuentum alium Eugenij in Italia quo iure quaque iniuria ab ipſo indictum, proficiſcuntur. Nam cæteri quorum &

numerus maior erat, & authoritas amplior, egregia conſtantia vſi, Eugenium vt contumacem & factioſum pontificatu deiecerunt. Multáque præclarè & vtiliter decreuerunt in eo conuentu, quorum præcipua capita partim ad authoritatem conciliorum aſſerendam, partim ad miniſtros Eccleſiæ ordinãdos, in officióque continendos, partim ad rem iudiciariam conſtituendam, & lites dirimendas ſpectant. Quare Gallorum rex Carolus VII. *ſynodo per oratores ſuos id ab eo contendente, non inuitus fecit, vt ea decreta in regno ſuo tuenda ſuſciperet: ſed habito prius in Biturigum ciuitate procerum, antiſtitum, aliorúmque eruditiſsimorum hominum atque grauiſsimorum conuentu, quorum authoritate & cõſilio adductus, ad eius ſynodi decreta confirmanda nobilem illam conſtitutionem edidit, quæ Sanctio pragmatica vulgò appellatur. Quàm fœda autem ac planè miſerabilis facies Eccleſiæ, quanta rerum omnium perturbatio atque indignitas tum fuerit, vel præſcriptio ipſa proœmiúmque cõſtitutionis Carolinæ ſatis indicat. Proinde nihil ea conſtitutione popularius in Gallia, nihil maiore bonorum omnium plauſu vnquam exceptum fuit. Ante eius promulgationem infinita emanabant ex aula pontificis Romani diplomata, quæ ordinem eccleſiaſticum & hierarchiam perturbabant omnino atque peruertebant. Antiſtitibus ordinandorum Eccleſiæ miniſtrorum adimebatur & è manibus extorquebatur facultas. Indigniſsimi quique paſsim ad munera eccleſiaſtica (viris ſanctitate & doctrina commendabilibus præteritis) promouebantur.*

Et quod longè turpiſſimum, ac bonis moribus maximè contrarium eſt, non eorum modò qui è viuis exceſſerant, ſed ſuperſtitum etiam ſpirantiúmque hominum ſacerdotia beneficiáque in diem mortis eorum, cuius captandæ dabatur occaſio, conferri ſolebant. Præterea lites & controuerſiæ de rebus ſacris & ſpiritalibus Romæ diſceptabantur, contra veteres canones, & alia quædam huiuſmodi quotidie deſignabantur, quæ ſigillatim hic recenſeri non eſt neceſſe. Ex quibus omnibus malorum atque incommodorum Ilias exoriebatur. Nam præter neglectam religionem, cultúmque diuinum, quo nihil poteſt exitialius dici, exhauriebatur res nummaria pecuniis omnibus ad ſacerdotiorum nundinas, id eſt, ad Romanam aulam exportatis. Niſi fortè quis credat, aut gratis fuiſſe conceſſa, aut paruo conſtitiſſe ea Romæ, quæ magna ex parte ad quæſtum excogitata eſſe nemo eſt adeò rerum imperitus vt non intelligat. Adhæc litibus omnia feruebant, præſertim inter eccleſiaſticas perſonas. Superiorem cauſam habens, ob difficultatem itineris, & magnitudinem ſumptuum vt plurimum cedere aduerſario, & manus dare cogebatur. deſerebantur ciuitates populo certatim Romam commigrante, & vt verbis Vlpiani ſummatim omnia complectar, viribus & viris miſerè deſtituta erat Reſpublica[b]. Proinde rex Chriſtianiſſ. Carolus cum vniuerſa Galliæ ſuæ Eccleſia facilè adductus fuit, vt Eugenij cauillationibus valere iuſſis, tam neceſſaria eo tempore decreta, quaſi cœlitus ad ſe demiſſa complecteretur, & ſanctione ſua cōfirmaret. Scitè etenim

[b] l. 3. de num. & honor.

ac verè quidam eruditionis nomine vbique terrarum notus ac nobilis, cum quo mihi ſatis diu magna fuit familiaritas & conſuetudo, de hac ſanctione loquens, Palladium Franciæ eam vocare cõſueuit. Vt enim Palladis illud ſimulachrum in vrbe Troiana è cælo quondam cecidiſſe fertur, ita & hæc ſacratiſſima conſtitutio ad fouendas Palladis artes, & viros eruditione inſignes honoribus & beneficiis ornandos diuino quodã fauore Gallis conceſſa videtur. Ac ſicut prædictum fuit ab Apolline eius ciuitatis futurum exitium, ſi id ſimulachrum extra mœnia portaretur: ſic illa ſanctio ſine maximo noſtro incommodo è Republica tolli omnino non potuit. Ea tamen adeò inuiſa fuit Romanis pontificibus, ob eam, de qua iam diximus, cauſam: vt ex annalium ſcriptoribus conſtet, nunquam eos quieſcere potuiſſe, donec ea ſi non penitus conuulſa & abrogata, at certè mirum in modum labefactata imminutáque eſſet. Non enim obſcurum eſt, quibus machinis Pius II, *Sixtus* IIII, *Innocent.* VIII, *Alexander* VI, *Iulius* II, *Leo* X, *eam oppugnauerint. Sed nemo acrius Pio eam aggreſſus eſt, ſi noſtris annalibus fides habeatur. à quo tamen ipſo cum adhuc priuatus eſſet, & AEneas Syluius vocaretur, Synodus Baſilienſis ſtrenuè contra Eugenium defenſa fuerat. Atque hinc facilè apparet, ſimul cum nomine mutatum hominem, & velut quodam circeo poculo in aliam naturam repentè conuerſum fuiſſe. Quod & plerìſque aliis principatu pontificio exornatis aduerſus omnium expectationem accidiſſe ferunt. Hoc enim eſt axioma certiſſimum in-*

ter id genus homines: Si ius violandum eſt, regnandi cauſa violandum: aliis rebus pietatem colas. Pius igitur pontifex à Ludouico vndecimo Galliarum rege, miris technis edictum expreſſit de huius conſtitutionis abrogatione. Et fama eſt in ea coïtione pontificem Ioanne Ballua Gallo homine, & apud regem gratioſo, qui ad purpuram tunc aſpirabat, ſequeſtro & interprete vſum fuiſſe. Certè conſtat Balluam magno cum impetu, & gladiatorio, vt ita dicam, animo mandata regis ad curiam centenariam detuliſſe, vt ea iudicio ſuo de more comprobaret: & eo nomine contentionem ei fuiſſe non mediocrem cum regio cognitore, ſingularis integritatis, conſtantiæque viro, qui à fano Romani cognominabatur. Is enim tam iniquæ poſtulationi quanquam ſub principe imperioſiſſimo adeò viriliter obſtitit, interceſſitque, vt negotium confici non potuerit. Hunc etiam conatum grauiter admodum ac prudenter curia ipſa repreſſit. Ac circunfertur etiam nunc libellus eiuſdem curiæ, quo Ludouico regi perſuadere nititur, nihil exitialius Reipublicæ Gallicæ poſſe cõtingere, quàm ſi pontificis Romani ea in re deſyderio aut cupiditati potius obſequatur. Religioſior enim hîc videbatur eſſe rex, apud quẽ fortaſſis nulla non in re, vt plerunque fit, ſacroſancta pontificis authoritas habebatur. Idque cùm conſidero, in mentem mihi venit, quod Liuius de Bacchanalibus loquens ſcribit in hæc verba: Nihil eſt in ſpeciem fallacius quàm praua religio, » cùm deorum numen prætenditur ſceleribus. Subit enim » animos timor, ne fraudibus humanis vindicandis diuini

iuris aliquid immixtum violemus. Itaque totus ferè liber Ludouico oblatus eò ſpectat, vt is omni religione exolutus, pontificis authoritatem in eo negotio non magnifaciat, nec tam quid impotentes homines flagitent, expendat & conſideret: quàm quid vtilitas regni, atque adeò Eccleſiæ, cuius propugnator eſt, exigat. Erant enim eo tempore, nec hodie tales plerique deſunt, qui aduerſus Baſilienſem conuentum, Carolinamque conſtitutionem diſſerentes, ſimplicioribus hominibus, & diuini iuris humaníque peritia non ſat inſtructis facilè argutiis ſuis imponerent, vt Ludouico regi fucum eos feciſſe mirum non ſit. Sed ſophiſticæ eorum rationes, ne dicam ſycophanticæ, nihilomagis eruditos ac pios homines mouere poſſunt, quàm philoſophi neſcio cuius argumenta, qui niuem, qua nihil eſt candidius, atram eſſe hominibus perſuadere conabatur. Et horum calumnias ac ſophiſmata acutè refellit edito nominatim hac de re libello, clari inter Iureconſultos nominis Panormitanus archiepiſcopus, qui & ipſe conuentui Baſilienſi interfuit. Meritò igitur Pij non ſatis piæ voluntati, & poſtulatis iniuſtiſſimis vehementer ab omnibus reclamatum eſt, ideóque re infecta eius nuncij atque interpretes abire coacti ſunt.

Quod cùm animaduerteret Sixtus, non ita multo poſt conſtitutionem annuente Ludouico, ſed mitiorem paulo, ac pacis cuiuſdam fœderiſque titulum præ ſe ferentem, edidit. Verùm ea quoque bonorum omnium conſenſu, quibus Romanæ artes non incognitæ erant, confeſtim exploſa reiectáque eſt[c]. Ad extremum Leo deci-

[c] c. 1. de treu. & pa. in extra. com.

mus telam pertexere cupiens, quam Iulius paulò antè exorſus fuerat, poſt varias coitiones, quæ in vulgus tandem innotuerunt, non ſine perpetuo quorundam noſtratium probro, conſtitutionem promulgauit, qua Pragmaticæ ſanctioni multum derogatum eſt, quanuis ea omnino antiquata abrogatáque non ſit, idque prius ineſcato mirabiliter Franciſco rege, factum eſt vt nouis aſſentiretur decretis, quæ ob eam cauſam conuentorum nomen poſteà ſemper retinuerunt. Maluit enim rex ſcenæ & tempori ſeruire, cum aliquo ſuo commodo, quod & ipſe fatetur: ac de iure publico aliquid remittere, quàm pro hac Helena toties cum Ro. pōtificibus dimicare, cùm præſertim ab illis nonnihil periculi imminere ſibi intelligeret. Ac tametſi ſcholaſticus Lutetiæ cōuentus hoc, vt ita dicā, Palladium ſibi ereptū ægrè ferens à pontificis decreto ad ſacrum Eccleſiæ conuentum prouocaſſet, obtinuit nihilominus Leo, *vt eius prouocationis ratione non habita, decretum ſuum regia authoritate ſubnixum curia centenaria reciperet. vtque ex eius præſcripto in omnibus ſummis imíſque tribunalibus impoſterū ius redderetur. Nec dubitat quiſquā paulùm modo verſatus in foro, quin hac cōſtitutione Leonina, tanq̄ certo iure in rebus iudicandis hodie vtamur.*

De concordats

226.

De nominatione regia in ordinandis antiſtitibus, & quales regis candidatos eſſe oporteat. Cap. 12.

CONVENTIS *regiis ac pontificis, aut, ſi mauis, conſtitutione Leonina, cuius ſupra meminimus, honores*

eccleſiaſtici longè aliter quàm canonibus ſtatum ſit, in Francia deferuntur: ita vt nec electioni, nec poſtulationi vllus hodie ſit locus relictus. Itaque duplex hoſce honores conferendi genus apud nos vſitatum eſt, per nominationem ſcilicet regiam, & ſcholaſticam, de quibus ſigillatim hic tractabimus. Nominatio autem verbum eſt maximè huic rei accōmodatum & appoſitum, quo & veteres Latinos authores in re non adeò diſsimili vſos fuiſſe comperimus. Plin[d]. Sic illa die, qua ſacerdotes ſolent nominare, quos digniſsimos ſacerdotio iudicant, me ſemper nominabant. Idem[e], Mihi verò etiam illud gratulatione dignū videtur, quo ſucceſsi Iulio Frontino principi viro, qui me nominationis die per hos continuos annos inter ſacerdotes nominabat, tanquam in locum ſuum cooptaret, quod nunc euentus ita cōprobauit, vt non fortuitum videretur. Brut. ad Cic. Is Panſæ locum petere conſtituit, eam nominationem à te petimus, neque coniunctiori dare beneficium, quàm nos tibi ſumus, neque digniorem nominare poteſt, quàm Bibulum. Græci nominationem huiuſmodi προβολὴν appellant. Quo verbo vſus eſt aliquando Gregorius. Vt igitur à Regia nominatione incipiamus, Caput vnum eſt cōſtitutionis Leoninæ, ad eam nominationem pertinens, quo hæc ferè continentur. Vacante Eccleſia cathedrali vel Metropolitana epiſcopus à collegio canonicorum non eligatur, ſed rex intra ſex menſes virum grauem atque idoneum Romano pontifici offerat ac nominet. Vt autem idoneus habeatur, præter ea de quibus lib. IIII. diſſeruimus, annos vt minimū ſeptem

d lib. 2. epiſto.

e lib. 4.

& viginti natum eum eſſe oportet, quanuis veteres canones maiorem ætatem requirant. Præterea neceſſe eſt eum in ſchola aliqua celebri ſolennibus gradibus ac titulis præditũ eſſe: nempe Theologiæ aut iuris ciuilis, vel pontificij magiſterio ſiue doctura, qui apex eſt honorũ ſcholaſticorum, aut certè huic proximo gradu, quem vulgò Licentiam vocant. Nos aliquãto eruditius vel prodocturam, vel μελλοδιδασκαλίαν poſſumus appellare. Romanus verò pontifex principis candidato, in quo nihil horũ deſyderetur, vacantis Eccleſiæ gubernationem committere debet. Quòd ſi idoneus non fuerit is qui proditus ac nominatus eſt, principis partes ſunt, alium quenuis intra ſpatium trium menſium digniorem & commodiorem nominare. Et hoc quidem trimeſtre ſpatium labitur, ſimul atque repulſam accepit candidatus, & is qui in comitatu pontificis hoc negotium ipſius nomine procurabat, de ea repulſa certior factus eſt. Sunt tamen ex candidatis principis nonnulli, quos pontifex creare antiſtites cogitur: tametſi hæc eis non inſint, quæ ſcilicet conſtitutione Leonina veteribus canonibus addita ſunt: id eſt, tametſi honores illos ſcholaſticos conſecuti non ſint. Sic enim ea conſtitutio videtur accipienda eſſe. Nã eos qui ſecundum canones nullo modo idonei ſunt ad regendam eccleſiam, à pontifice ordinari ratio non patitur. In hunc numerum regis gentiles ac conſanguinei & alij illuſtres ſplendidique homines referuntur. Sæpe enim vtilitas aliqua & ratio temporis exigit, vt huiuſmodi perſonæ, ſi mediocritas aliqua eis adſit, poſthabitis humilioribus, ad ſacra

antiſtitia promoueantur. nec aliter id fieri debere conſtitutione ipſa diſertè expreſſum eſt. His adſcribendi ſunt & ſodales mendicantes, quibus lege ſodalitij ſolennibus conuentuum ſcholaſticorũ gradationibus interdictum eſt, ſi modò tam excellens ſit eorum virtus & doctrina, vt eos præfici eccleſiis publicè interſit. Quod dictum eſt de epiſcopis, id in cœnobiarchiis, quas vulgò abbatias vocamus, locum habet, & aliis præfecturis inferioribus, ſi tales ſint, vt electiuæ dici mereantur. Quod quemadmodum accipiendum ſit, ſuprà diſſeruimus[f]. Sed animaduertendum eſt inter epiſcopia & cœnobiarchias aliquid diſcriminis reperiri. Nam ætas trium & viginti annorum hîc ſufficit, nec ſcholaſticis gradibus ornatum eſſe principis candidatum neceſſe eſt. Monaſticæ autem vitæ ac inſtituto, idque eiuſdem ſectæ & ordinis (nam ſectarum inter hos diuerſitas magna eſt, vt lib. 1. diximus) addictum ſolenniter eum deuotúmque eſſe oportet: alioqui nec regis nominatio, nec pontificis ordinatio proderit. Poſtremò notandum eſt hoc nominandi ius interdum principi non cõpetere, vt puta, ſi in aula & comitatu põtificis Romani mortuo antiſtite vacauerit Eccleſia, quia tunc ſolius põtificis nutu & arbitrio Eccleſiæ prouidebitur. Eiurato tamen præſulatu principis nominatio adhuc neceſſaria eſt, cùm lex de morte tantũ loquatur. Sed & ſi collegio alicui eccleſiaſtico, aut monaſterio conceſſa fuerit ſpeciali quodam priuilegio facultas paſtorem antiſtitémque eligendi, conuenta regia pontificiáque eiſdem non præiudicant.

f cap. 1.

De ſcholaſtica nominatione, qua nunc in Gallia ferè vtimur, compendioſa, ſed accurata commentatio. Cap. 13.

CONVENTV *Baſilienſi, & inclyta illa Caroli conſtitutione, de qua fuſe diſſeruimus, literatis viris tertia honorum eccleſiaſticorũ pars certa forma cõtributa fuerat, exceptis antiſtitiis ac præfecturis, de quibus ſuperiori capite tractatum fuit. Eámque partem eis ſaluam reliquit pontifex Leo, etſi forma nonnihil ab eo immutata ſit. Nam beneficia quæ quatuor menſibus vacant, id eſt, tertia parte anni, literarum cultoribus, qui ſcholaſticis gradibus præditi fuerint, cõferuntur, ſed ita vt inter eos aliqua ſit diſtinctio. Quidam enim à ſcholaſtico ipſo cõuentu ſolenniter nominãtur atque commendantur, honores eccleſiaſticos ac beneficia collaturis antiſtitibus. Alij abſque vlla ſcholæ cõmendatione ambiunt, & vtriſque ſui menſes ad petitionem ſunt attributi. Sed de his qui ſcholarũ candidati, ſeu, vt loquimur, à ſcholis nominati ſunt, potiſſimum hîc loquimur, de quibus librũ vtilem & copioſum Rebuffus noſter cõſcripſit. Et quia diffuſum eſt hoc argumentũ, ſummatim id tractaturi ſumus, ſed adhibita methodo, quæ res implicatas euoluat ac explicet: & paulò obſcurioribus lucem aliquã adferat. Sunt autem præcipui quidam loci totius tractatus, quos hîc attingere ſingulos decreuimus.*

I. Quis nominare poſsit.

CERTO *certius eſt ſcholis publicis ac celebrioribus Franciæ hoc ius nominandi, prodendique beneficiarij*

competere. Id enim ita conſtitutum eſt, tum vt honoratiores eſſent ſcholæ, quas nullo nõ honoris, beneficentiæque genere proſecuti ſunt maiores noſtri[g], tum etiã quia certius ac fide dignius videbatur magiſtrorũ præceptorúmue de diſcipulorũ ſtudiis, quàm aliorum teſtimonium[h]. Scholas publicas hic vocamus, publicè, ſeu, quod idem eſt, publica authoritate inſtitutas, quas Leo, more vulgari, vniuerſitates vocat: non quòd omnium diſciplinarum in eis vigeat profeſsio, vt quidam ait[i], ſed quòd profeſſoribus ac ſtudioſis literarum, corpus, collegiũ ac veluti Rempublicam habere liceat, quamuis aliâs id iure prohibitum ſit. Id enim ſignificat vniuerſitas apud Iureconſultos[l]. Itaque tametſi ſchola aliqua publi[illegible]d certarum tantũmodo diſciplinarum profeſsionem inſtituta ſit, quales ſũt in Gallia pleræque: ea nihilominus hoc iure vtetur. Cùm autem Leo de ſcholis publicis regni Fräciæ paſsim loquatur in conſtitutione ſua, ſatis perſpicuũ eſt, in finibus tantum Franciæ huic ſcholaſticæ nominationi locum eſſe. Verùm prouincia aut ciuitas Franciæ accedens & coniuncta, quaſi pars quædam ipſius ad conſtitutionem nihilominus pertinere videtur[m]. Nec multum referre arbitror, an poſt conſtitutionem cõiunctio huiuſmodi, & ἕνωσις facta, aut ſchola fortaſsis noua publicè inſtituta ſit nécne, cùm ſermo generalis atque indefinitus futura quoque cõplectatur. Nam ſi in conſtituenda ſeruitute ita ſit cautum, ne luminibus officiatur, omne lumen tam præſens quàm futurum contineri veteres reſponderunt[n]. Atque ita in ſpecie non diſsimili cenſuit Liuius[o], In fœdere Ro-

g l. quicquid. C. de aduo. diuer. iud.

h l. nemini. C. de aduo. di. iud.

i Eraſ. in de pronunc.

l tit. quod cu. vniuer. & titu de coll. illi. l. actor, rem rat. hab.

m l. ſi conuenerit. §. ſi nuda, de p g act. l. inter ſocerum, §. cum inter, de pac. dot.

n l. ſi ſeruitus, de ſer. vr. præd.

o lib. 1. Dec. 3.

„ *manorum Carthaginenſiúmque cautum fuerat, vt neutri*
„ *alteris eorúmue ſociis bellum inferrent. Saguntinis poſteà*
„ *in populi Ro. ſocietatem adſcitis bellum intulere Carthagin-enſes. quærebatur an id contra fœdus ab eis factũ eſ-*
„ *ſet. De qua re is ita pronuntiat, Satis cautum erat Sa-*
„ *guntinis ſociis vtrorumque receptis. Nam neque additum*
„ *erat iis, qui tunc eſſent, nécne qui poſteà aſſumerentur: &*
„ *cùm aſſumere nouos liceret ſocios, quis æquum cenſeret,*
„ *aut ob nulla quenquam merita in amicitiam recipi, aut*
„ *receptos in fidem non defendi, &c.*

II. Quis poſsit nominari.

VT *quis nominari poßit à ſcholaſtico conuentu, non ſufficiunt vulgaria illa, de quibus lib.* IIII. *diximus, ſed quædam alia neceſſaria ſunt, ex Leonina conſtitutione. Nam gradibus titulíſque ſcholaſticis præditum eſſe eum, qui nominatur, oportet. quorum primus eſt eorum qui tyrocinij depoſiti inſignia accipiunt, & vulgò Bacalarij dicuntur. ex quo gradu Theologiæ profeſſores duos faciũt. alter eſt eorum qui mellodidaſcali deſignantur. tertius ac ſupremus doctorum ſiue magiſtrorum eſt, quorum ſuprà mentionem habuimus. Scholaſticos titulos cùm dico, eos tantum intelligi volo, qui à ſcholaſticis cõuentibus ſolenni & accurata inquiſitione prius facta, deferuntur. Quare doctores codicillares (ſic enim more veterũ appellari poſſe videntur, qui diplomate principis ſeu pontificis, honorarios illos titulos conſecuti ſunt) vulgò receptum eſt, eius nominationis, de qua loquimur capaces non eſſe. Et no-*

tandum eſt horum graduum, vel infimum ac minimũ ſufficere, vt valeat nominatio, præterquam in medicinæ dialecticéſque ſtudio: cùm in hoc magiſtrum, in illo mellodidaſcalum eſſe oporteat. Prætereà tempus certum conſtitutione definitum eſt, quod in ſtudiis ante ſolennem illam gradationem conſumptũ eſſe neceſſe eſt, vt puta in Theologiæ ſtudio, in quo gradus quatuor reperiuntur, tribus ſuperioribus gradibus decem annorum ſpatium, ſex verò annorum infimo præſcriptum eſt. In ſtudio iuris ciuilis aut pontificij, ſummo ac medio ſeptennium, infimo quinquennium eſt ſtatutum. Eadémque eſt ratio medicinæ, niſi quod infimi gradus in ea ratio non habetur, vt diximus. In dialecticæ philoſophiæque ſtudio quinquennium magiſtris præſtituitur: & iis qui μελλοδιδασκαλίας titulo ornari ſolent[p]. Excipiuntur generoſi homines, & claris natalibus orti, quos nobiles ac gentiles appellamus. In qua nobilitate iudicanda vtriuſque parentis genus ſpectatur. Nam ij ad primum gradum in ſtudio iuris ciuilis aut pontificij poſt triennium aſpirant. ídque arbitror conſtitutum eſſe, vt id genus homines ad ſtudium iuris alliciantur, quibus publicè intereſt Reipublicæ gubernacula potius, quàm tenuis fortunæ hominibus committi, eadem prorſus ratione, qua M. Cicero quondam Romæ ſenatum decreuiſſe ſcribit, vt de principum filiis ſex ſingulis Etruriæ populis in diuinãdi arte inſtituendi traderentur,

» Ne ars, vt ipſe inquit, tanta propter tenuitatẽ homi-
» num à religionis authoritate ad mercedem & quæſtum abduceretur. Splendor enim ille natalium non mediocre

p .§. preterea, tit. de colla. in concor.

„ *calcar eſt ad virtutem. Vnde Saluſtius in Iugurth. Sæ-*
» *pe, inquit, audiui Quintum Maximum, P. Scipionem,*
» *præterea ciuitatis noſtræ præclaros viros ſolitos ita dice-*
» *re, cum maiorum imagines intuerentur, vehementiſsimè*
» *animum ſibi ad virtutem accendi, ſcilicet non ceram il-*
» *lam, neque figuram tantam vim in ſeſe habere, ſed me-*
» *moria rerum geſtarum eam flammam egregiis viris in pe-*
» *ctore creſcere, neque prius ſedari, quàm virtus eorum fa-*
» *mam atque gloriam adæquauerit. Quod ſi quis indigne-*
tur nobilibus tantũ deferri in eccleſiaſticis honoribus aſ-
ſequendis, quorum plerique fortaſsis à maiorum virtute
& gloria quàm longiſsimè abſunt, is quæſo Senecam au-
» *diat, ita loquentem* [q]: *Aliquando daturum me etiam in-* [q] *lib. 4. de beneſic. c. 30.*
» *dignis quædam non negauerim in honorem aliorum: ſicut*
» *in petendis honoribus quoſdam turpiſsimos nobilitas in-*
» *duſtriis, ſed nouis, prætulit. Non ſine ratione ſacra eſt*
» *magnarum virtutum memoria, & etiam plures bonos iu-*
» *uat, ſi gratia bonorum non cum ipſis cadat. Ciceronem*
» *filium quæ res conſulem fecit, niſi pater? Cinnam nuper*
» *quæ res ad conſulatum recepit ex hoſtium caſtris? Quæ*
» *Sextum Pompeium, alióſque Pompeios, niſi vnius viri*
» *magnitudo? Tanta quidem vt ſatis alte omnes ſuos etiam*
» *ruina eius attolleret. Quid nuper Fabium Perſicum, cu-*
» *ius oſculum etiam impediret viri nota boni, ſacerdotem*
» *non in vno collegio fecit, niſi Verrucoſi & Allobrogici,*
» *& illi trecenti qui hoſtium incurſioni pro Rep. vnam do-*
» *mum obiecerant? Hæc debemus virtutibus, vt non præ-*
» *ſentes ſolùm illas, ſed etiam ablatas è conſpectu colamus.*

» *Quomodo illæ id egerunt, vt non in vnam ætatem pro-*
» *deſſent, ſed beneficia ſua etiam poſt ipſas relinquerent: ita*
» *& nos nõ vna ætate grati ſumus. Hic magnos viros ge-*
» *nuit, dignus eſt beneficiis, qualiſcunque eſt, dignos dedit.*
» *Hic egregiis maioribus ortus eſt, qualiſcunque eſt ſub*
» *vmbra ſuorum lateat, vt loca ſordida repercuſſu ſolis il-*
» *luſtrantur, ita inertes maiorum ſuorum luce reſplendeant.*
Sed de hac nobilitate vberem ac eruditum nuper tractatum edidit And. Tiraquellus noſter, ad quem lectores nunc libenter remittimus.

III. Quomodo ſit concipienda nominatio.

NOMINATIO *in ſcripturam debet redigi, vt ex Leonina conſtitutione ſatis apparet, quæ literarũ identidem meminit*[r]. *Quãuis alioqui ſcriptura ad conficiendum negotium minimè ſit neceſſaria*[ſ]. *A ſcriba autem ſcholaſtici conuentus deſcribi, & eiuſdem conuentus annulo ſignóue obſignari eam oportet*[t]. *Cuius ſigni quænam ſit ſculptura ſiue apoſphragiſma parum refert, modo à conſuetudine hîc non recedatur*[v]. *Idémque dicendum eſt de ea teſtatione, quæ ad legitimi ſtudiorum temporis fidem faciendam conficitur. Prætereà nominationis formula ſacerdotia omnia ac beneficia quæcunque is qui nominatur, obtinet, poſſidétue vna cum vera iuſtáque vectigalis obuentionũmque æſtimatione, & quantitate complecti debet*[x]. *Cùm enim eos nominare non liceat, qui beneficiis aucti ſunt ad quantitatem ducentorum aureorum, vtile*

r §. præfati. §. volumus.
ſ l. cõtrahitur, de pign.
t §. præfati §. volumus.
v not. in §. poſſunt. Inſtit. de teſta.
x §. volumus.

viſum fuit in nominationis formula huius quãtitatis mentionem fieri. Qua ratione percepta quæſtiones aliquot, quæ ab aliis copioſè hìc tractatæ ſunt, facilè definiri poterunt. Quid autem appellatione beneficiorum contineatur, docuimus libro ſecundo.

IIII. Apud quos nominare oporteat.

QVIA *nominationis, de qua loquimur, finis & ſcopus hic eſt, vt nominatio beneficium quod poſteà vacauerit, conferatur, ſatis conſtat ita concipiendam eſſe nominationem, quaſi apud eos fiat, qui beneficiorũ conferendorũ ius habent: cuiuſmodi ſunt epiſcopi, collegia, & cæteri, quos lib. 2. cõmemorauimus. Eadem eſt patronorum ratio, ſed eccleſiaſticorũ tantùm, quos nominatim exprimit Leonina cõſtitutio, non etiam laicorum, in quos non ſimili poteſtate & imperio, ac in eccleſiaſticos vti ſolent Romani põtifices. Durum ſiquidẽ eſt, nec ſacerdotali modeſtiæ congruũ, prægrandes vberéſque poſſeſſiones à laicis hominibus nõ modò gentilitiis hæreditatibus detractas, ſed etiam iuri humano & cõmercio exemptas, ita ſacerdotes tenere, vt liberum etiã illud eccleſiarum patrociniũ, quod benefici homines receptũ voluerunt, ipſis auferatur[a]. Sed de his patronis aliquanto fuſius ſuprà diſputatum fuit.*

[a] not. in c. 2. de præben. in 6.

V. De profeſsione ac denunciatione, quam inſinuationem vocant.

IN *ſcholaſtico conuentu nominari ſolent literari viri abſentibus antiſtitibus, aliíſue, qui promouendi ad ſacra*

miniſteria poteſtatem habent. Quamobrem ne eius rei ignorationem cauſari poßint, profeßio quædam denuntiatióque apud eos eſt neceſſaria. Et eſt conſtitutum, vt quadrageſimæ tempore ea denuntiatio fiat. Triplex autem ac interdũ quadruplex teſtatio ipſis edenda eſt. Vna de gradu, quo quis præditus eſt: altera de legitimo ſtudiorum tempore: tertia de nominatione ſcholaſtici conuentus: quarta de nobilitate & genere. Harúmque omnium deſcripta exempla penes antiſtitem, vel patronũ aliúmue cui editio facienda eſt, demitti debent. Ac poſtquam edita ſemel fuerint hæc omnia, editionem repetere candidatus non cogitur, ſed quotannis nomen ſuum profiteri debet, ne fortaßis mutaſſe voluntatem, & nullum amplius beneficium affectare credatur[b].

b §. præfati. §. teneantur.

VI. De effectu nominationis.

EA *vis eſt ac poteſtas nominationis ſcholaſticæ, vt petitio legíſque actio ſit prodita, qua nominatus beneficium ſuo tempore vacans petere poßit, ſi modò ritè & ex formula profeſſus fuerit. Tempus autem quod Leonina conſtitutio nominatis attribuit, menſis eſt Iulius cum Ianuario. Nam cæteri qui gradibus ſcholaſticis inſigniti ſunt, non tamen proditi ſeu nominati à ſcholaſtico conuentu, Aprilem & Octobrem, alij alios menſes habent. Quibus omnibus in orbem beneficia conferuntur, nec vlla potuit cõmodior ratio excogitari, qua viri literati tertiam partem beneficiorum conſequi poßint, quàm hac circulari collatione. Quæ igitur menſe Iulio Ianuarióque vacant*

*ob mortem inquam, beneficiarÿ, non ob beneficÿ eiura-
tionem, adeò nominatis obſtricta, vt ita loquar, obno-
xiáque ſunt, vt ſuo iure ipſis ea petere liceat, & alÿ fa-
cta collatio irrita ſit*[c]. *Hinc plerique aiunt eum qui alÿ* [c] §. ſi quis verò. §. vlt.
*contulit beneficium, poſſe mutata voluntate, nihilominus
nominato conferre, quæ ſententia probabilis eſt*[d]. *Sed* [d] c. nõ præſtat, de reg. iur. in 6.
*animaduertendum eſt, quoties ſcholæ candidatus petit,
curare eum oportere, vt non ſimpliciter, ſed tanquam no-
minato expreſſum beneficiũ ſibi conferatur: alioqui inuti-
lis eſt collatio. atque ita confuſionis fraudúmque vitan-
darum cauſa ſæpe indicatum eſt. Tempus autem intra
quod petere debeat nominatus, conſtitutione expreſſum
non eſt. itaque videtur id boni viri arbitrio relictũ eſſe.
Sed æquum eſt ac rationi conſentaneum, Lateranenſis
concilÿ tempus ſpectari, quod ſex menſium eſt*[e]. *Quòd* [e] c. 2. de con. præb.
*ſi requiſitus antiſtes petentem ambientémque repulerit,
ius conferendi, vt caducũ ad ſuperiores antiſtites grada-
tim deuoluitur*[f], *vt ſuprà diximus*[g]. *Et pœna conſtitu-* [f] §. ſi quis verò.
tione expreſſa eidem irrogatur, niſi iuſtam huius repulſæ [g] cap. 5.
cauſam alligauerit[h]. *Iuſta verò cauſa poteſt eſſe, exem-* [h] §. vlt.
*pli loco, ſi is qui monaſticis votis minimè obſtrictus eſt,
beneficium petat, quod eius tantum ſectæ atque inſtituti
homines capere poßint, aut contrá. Sic enim habet con-
ſtitutio, vt ſecularia ſecularibus, & regularia regularibus
conferantur*[i]. *Quæ verba à nobis explicata ſunt lib. 2.* [i] §. & inſuper.
*Sed etſi alius cũ ambiente cõcurrat, qui videatur ei præ-
ferendũ eſſe, iuſta negandi cauſa eſt. Nam inter nomi-
natos is potior cæteris habetur, qui prior nominatus eſt.*

q. i.

Ac ſi plures eodem anno ſint nominati, qui ſummo gradu, id eſt doctura, præditi ſunt, mediis, & medij infimis anteponuntur, quibuſdam exceptis, quos exprimit conſtitutio.[l] *Inter eos qui à ſcholaſtico conuentu proditi non ſunt, ſed in candida pura petunt, vt ita dicam, locus eſt gratificationi, ſicut & inter eos qui proditi nominatíque ſunt, cùm nulla inter ipſos diſparitas inæqualitáſque reperitur. Hæc autem circularis promotio collatióque beneficiorum non perpetuò locum habet. Nam in metropolitanis cathedralibúſque eccleſiis annonæ quædam ſunt theologis attributæ, quas præbendas theologales vulgò appellamus, quòd nemini, præterquam theologo, poſſint conferri, quocunque tempore anni vacent*[m]. *Curatio quoque animorum in ciuitate ſemper ei defertur, qui gradibus ſcholaſticis præditus eſt: aut ſaltem legitimo temporis ſpatio, id eſt triennio, vel theologiæ, vel iuri ciuili aut pontificio operam dedit, &c. Nec id modo de ciuitate conſtitutum eſt, quod verbum peculiarem habet ſignificationem in iure pontificio, ſed etiam de quacunque comopoli mœnibus cincta*[n]: *quæ authore Pomponio oppidum dici poſſe videtur*[o]. *Adde quòd Romanus pontifex occupationis cuiuſdam iure, à nonnullis exiſtimatur beneficia quocunque menſe vacantia cuiuis conferendi liberam poteſtatem habere. Sed hæc quæſtio, quæ iuris controuerſi eſt, paulò pòſt à nobis diſcutietur.*

l § ſtatuimus.
m § ſtatuim'.
n § ſtatuimus.
o l. pupillus. §. oppidum, de verb. ſig.

LIBER SEXTVS.

DE IIS QVÆ IN BENEFICIIS DISTRIBVENDIS PRAECIPVE *obſeruanda ſunt.*

ARGVMENTVM.

Genera omnia acquirendorum beneficiorum recenſuimus in ſuperiore libro, & explicauimus. Sed quia in huiuſmodi acquiſitione multa neceſſariò obſeruanda ſunt, viſum eſt nobis ea ſtatim hic ſubiungere, & idcirco ſeparatim hoc libro tractare, quòd ſuperior ad iuſtam magnitudinem excreuerit.

Beneficium antequam vacet, nec dandum nec promittendum eſſe: & quàm grauiter in hac re aduerſus ſacros canones peccari ſoleat. Cap. 1.

BENEFICIA *eccleſiaſtica, vt admonuimus lib.2, tēporaria non ſunt, vt publica ciuiliáque munera quondam in Repub. Romanorum, ſed perpetua potius, vt in Gallia ſunt magiſtratus regij. Ac talis ferè olim fuit Romæ Auguratus, quem Plin. lib.4. Epiſt. exiſtimat inſigne ſacerdotium eſſe, quod nō adimatur viuenti: hoc tamen intereſt, quòd ſacra miniſteria ac beneficia noſtri temporis ob maleficiū & aliam legitimam cauſam amit-*

tuntur. *Auguratus* verò ita perpetuus eſt, vt quamlibet nocens ac ſceleratus homo nunquam eo priuari queat, authore Plutarcho [a]. Proinde ſi quis adminiſtrationẽ eccleſiaſticam habeat, non aliter ei ſucceſſorem mittere licet, quàm ſi mortem obierit, aut aliàs vacauerit Eccleſia, quam adminiſtrat [b]. Ac fuit quorundã opinio, ne mortuo quidem beneficiario poſſe beneficium dari, antequam demortui cadauer ſepulturæ traditum fuerit [c]: quod tamen vſquequaque receptum non eſt. Vacantem verò Eccleſiam aut beneficium dicimus, cum præfecto, gubernatore ſeu adminiſtratore caret, non diſsimiliter ac iureconſulti vacantem mulierem vocant [d], χολάζουσαν ἐκκλησίαν dicunt Græci [e]. & hac voce vtitur Plin. lib. 10. Epiſto. vt lib. 8. dicemus. Nec multum refert an poßideatur ab alio beneficium, an verò ſit vacua eius poſſeſsio, vt cõferri poſſit. Sufficit enim in ea cauſa id eſſe, vt iure vacans dici queat [f]. Ac ſicut viui ſuperſtitiſque hominis beneficium conferri prohibetur, ita etiam promiſsio eius interdicta eſt, quanuis in tempus, quo mortuus fuerit beneficiarius, conferatur. Nec ex tali promiſsione vlla naſcitur obligatio: quod & locum etiam habet, ſi quis ſermone vſus generali, tunc beneficium ſe daturum promittat, cùm eius dandi facultas ſe obtulerit [g]. Nam huiuſmodi promiſsiones anſam præbent affectandæ captandæque mortis alienæ [h]: quo nihil eſt à viri boni officio alienius. Idque vel Demadis illius exemplo edocemur, qui Athenis neceſſaria funeribus venditantem damnauit, cum probaſſet magnum lucrum optaſſe, quod contingere illi ſine multorum

a in Problem.

b tot. tit. de cõ. prabẽd. c. non furem. 7. q. 1.

c c. bona. 2. de elec.

d l. qui cœtu. ad l. Iul. de vi. pub.

e con. Antioch.

f c. licet, 2. de preben in 6. c. 1. §. ſacri, de homicid. l 6.

g c. 2. de con. prebẽd. in 6.

h c. 2. de prebe.

morte non poterat[i]. *Receptum tamen eſt, vt aſcito in collegium canonicorum annona ſeu præbenda quæ poſteà vacauerit vtiliter promittatur: quia indecorum viſum eſt, quenquam ſine ſtipendio canonici munere fungi in Eccleſia*[l]. *Pontifex ſanè Romanus ab hac regula excipi ſolet, qui beneficia omnia, licet nondum vacantia, donandi, conferendi, promittendi, & arbitrio ſuo diſtribuendi ac diſpenſandi poteſtatem ſibi vnus vindicat*[m]. *Sed æquius erat ac longè decentius, eum non imperio tantum, ſed etiam exemplo cæteros epiſcopos in officio continere. Nam in tanto faſtigio collocatus, ſi leges, canones ac maiorum inſtituta contemnat, exemplo magis quàm peccato nocet Reipub. Chriſtianæ. Atque hinc fit plerunque, vt non adeò grauis cùm in reliquos antiſtites, tum in gregem ipſum vniuerſum eius ſit authoritas.*

» *In commune iubes (inquit Claudianus) ſi quid, cen-*
» *ſeſque tenendum.*
» *Primus iuſſa ſubi, tunc obſeruantior æqui*
» *Fit populus, nec ferre negat, quum viderit ipſum*
» *Authorem parere ſibi: componitur orbis*
» *Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus*
» *Humanos edicta valent, quàm vita regentis.*
» *Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.*

Qua pœna autẽ afficiatur is qui ſuperſtitis hominis nondum vacans beneficium impetrat, tractatum eſt. Et imprimis cõſtat eum eccleſiaſtica cõmunione ſummoueri[n]. *Deinde ſi quo honore gradúque eccleſiaſtico præditus ſit, eo priuatur*[o]. *Eſt & pœna infamiæ aduerſus eum ſta-*

i Sene. lib. 6. de benefic. c. 38.

l c. relatum, de praben. gloſ. c. 2. de con. prab. in 6.

m c. propoſuit, de con. prabẽ.

n c. 1. de con. prab.

o c. imprimis, 2. q. 1.

q. iij.

p 3.q.2.c. audiuimus. *tuta*[p]. *Sed ſi quis probabili errore ductus mortuum aliquem eſſe crediderit, iuſtam habere videtur excuſationẽ*[q]. q c.præſentium 7.q.1.

r concil.398. *Qua de re Philip. Decius in quodam reſponſo diſſeruit*[r].

Omnem ambitum à collatione beneficiorum procul abeſſe debere. Cap. 2.

I N *aſſequendis beneficiis nihil magis fugiendum eſt, quàm ambitus & largitio. Qua de re extat canon concilij Chalcedonenſ*[a]. *in hæc verba:* a c ſi quis epiſcopus.1.q.1.

» *Si quis epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & precio redegerit ſpiritus ſancti gratiam, quæ vendi nõ poteſt: ordinaueritque per pecuniam presbyterum aut diaconum, vel quemlibet de his qui cognominantur in clero, promouerit: & diſpenſatorem aut defenſorem, vel quemlibet qui ſubiectus eſt regulæ, pro ſui turpiſſimi lucri commodo: is qui hoc attentare probatus fuerit, proprij gradus periculo ſubiacebit, & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ eſt pro negociatione facta proficat: ſed ſit alienus à dignitate vel ſolicitudine, quam pecuniis acquiſiuit. Si quis verò mediator tam turpibus & datis vel acceptis extiterit, ſi quidẽ clericus fuerit, à proprio gradu decidat: ſi verò laicus, anathematiſetur. Gracè ſic habet:*

» Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καθηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, διὰ αἰσχροκερδίαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν· καὶ ὁ

,, χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας
,, ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔσω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ
,, ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς
,, καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω
,, βαθμοῦ. εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω. *Extat & con-*
,, *ſtitutio Anthemij imperatoris cuius hæc verba ſunt*[b]*. Si* [b] *tit. de epiſc. & cler. ī Cod. Iuſtin. &c.*
,, *quenquam vel in hac vrbe regia, vel in cæteris prouinciis*
,, *quæ toto orbe diffuſæ ſunt, ad epiſcopatus gradum pro-*
,, *uehi Deo authore contigerit: puris hominū mentibus nu-*
,, *da electionis conſcientia, ſyncero omnium iudicio profe-*
,, *ratur. Nemo gradum ſacerdotij venalitate precij mer-*
,, *cetur. quantum quiſque meretur, non quantum dare ſuf-*
,, *ficit, æſtimetur. profecto enim quis locus tutus, & quæ*
,, *cauſa poterit eſſe excuſata, ſi veneranda Dei templa pe-*
,, *cuniis expugnentur? quem murum integritatis, aut val-*
,, *lum fidei prouidebimus, ſi auri ſacra fames penetralia*
,, *veneranda proſerpat? denique quid cautum eſſe poterit*
,, *aūt ſecurum, ſi ſanctitas incorrupta corrumpatur? ceſſet*
,, *altaribus imminere profanus ardor auaritiæ, & à ſacris*
,, *adytis repellatur piaculare flagitium. ita caſtus & hu-*
,, *milis noſtris temporibus eligatur epiſcopus, vt quocunque*
,, *locorum peruenerit, omnia vitæ propriæ integritate pu-*
,, *rificet: non precio, ſed precibus ordinetur antiſtes: tan-*
,, *tum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus, vt quæratur cogen-*
,, *dus, rogatus recedat, inuitatus effugiat. ſola illi ſuffrage-*
,, *tur neceſsitas excuſandi. profectò enim indignus eſt ſa-*
,, *cerdotio, niſi fuerit ordinatus inuitus. Cùm ſanè, ſi quis*
,, *hanc ſanctam & venerandam antiſtitis ſedem pecuniæ*

„ interuentu ſubiiſſe, aut ſi quis vt alterum ordinaret, vel
„ eligeret, aliquid accepiſſe detegitur: inſtar publici cri-
„ minis & læſæ maieſtatis accuſatione propoſita, à gradu
„ ſacerdotij retrahatur: nec hoc ſolum deinceps honore pri-
„ uari, ſed perpetuæ quoque infamiæ damnari decerni-
„ mus; vt eos quos par facinus coinquinat & æquat,
„ vtroſque ſimilis pœna comitetur. Quod autem de ordinatione dicitur, ad beneficiorum conceſſionem pertinet, quæ olim cum ordinatione ipſa ſeu promotione erat coniuncta, vt libro primo diximus[c]. Si quis igitur largitione ad ſacrum miniſterium promotus, aut beneficium aſſecutus fuerit, ab eo repelli & ſummoueri debet, cùm irrita ſit ac nulla talis promotio.[d] Nec refert an quis pecuniam, an aliquid pro pecunia paciſcatur: quia omnes huiuſmodi pactiones iure pontificio improbantur: quibus interuenientibus, gratuita dici non poteſt collatio[e]. Hic autem ambitus vulgò Simoniacus dicitur à Simone quodam apoſtolorum contemporaneo, qui mirificam illam diuinámque vim ac poteſtatem ſpiritus ſancti gratiam infundendi per manuum impoſitionem, quam habebant apoſtoli, ab ipſis emere & mercari voluit[f]. Quiſquis enim rem ſacram ſpiritalémque precio ſibi parat, aut alia re quæ precij vice fungatur, hunc Simonicũ, quaſi Simonis illius æmulum & imitatorem, appellamus. Nec quicquam intereſt an ordinatori, an alij, qui fortè competitor noſter ſit, largiamur aut promittamus. Quòd ſi quis litem habeat beneficij nomine, & aduerſario aliâs liti cedere nolenti pecuniam det vel promittat ob ſum-

c c. ex multis, 1. q. 3.
d c. ſanctorum, 1. q. 1. c. cùm clerici, de pact.
e c. quam pio, 1. q. 2. c. vlt. de pact.
f Act. c. 8.

ptus in litem factos, & vexationis redimendæ cauſa, hæc deciſio tranſactióque nō videtur ad Simonicum ambitum pertinere: ſpeciem tamen quandam ambitus habere dicitur. & vt fraudibus via præcludatur, meritò improbata eſt, niſi authoritate antiſtitis iuſta aliqua probabilique de cauſa fiat[g]*. Cum igitur ambitus verè non ſit, ſed commentitio iure pro ambitu habeatur, pœna tranſigentem non teneri vulgò receptum eſt: quanuis tranſactio irrita ſit*[h]*. Sed quæritur an librariis, qui tabulas ad fidem ordinationis faciendam conſcribunt, rectè aliquid detur. Et generaliter conſtitutum eſt à Gregorio, ne quid eo nomine accipiatur. Quod plerique ſic intelligendum cenſent, ſi huiuſmodi librariis publicè ſalarium præbeatur. Nam alioqui opera eorum videtur aliqua remuneratione digna. Et ſane Baſilienſis ſynodus pro labore ſcribentis moderatam dari mercedem ſtatuit*[i]*. Idque Iuſtiniani conſtitutionibus conſentaneum eſt, quibus quantitas deſcribitur, quæ miniſtris epiſcopi ordinantis, ab eo qui ordinatur danda eſt*[l]*. Sed & ſi quis ex ſubſtantia facultatibuſque ſuis aliquid Eccleſiæ offerre velit, non priuatim aliquibus perſonis eccleſiaſticis id ab eodem Iuſtiniano non ſolum permittitur, ſed etiam maximopere commendatur. Verum ab inuitis nihil exigitur, modica illa quantitate excepta, quam pro enthroniaſtico idem definit.*

g c. cum pridē, de pact. c. cōſtitutus, de tranſact.

h not. in d. c. cōſtitutus.

i Seſ. 21.

l Nouel. 123.

De annuo vectigali, quod vulgò Annatam vocant, à nouis antiſtitibus exigi ſolito, & explicata lex Iulia de ambitu. Cap. 3.

VSITATVM *eſt apud nos, & Leonina conſtitutione, cuius ſæpe meminimus, confirmatum genus vectigalis quod vulgus Annatā vocat. Nam cùm primum recens lectus eſt, & à rege nominatus, aut epiſcopus aut cœnobiarcha, Romanus pontifex anni integri fructus eius beneficij percipit, eóſque ſibi ſtatim ſolui ac repræſentari curat. Hoc vectigal, quod annuū appellamus, non quod anniuerſarium, ſed quod vnius anni ſit, quidam à Bonifacio nono inuentum, alij à Ioanne* XXII. *ſcribunt*[l]. *Sæpe autem quæſitum eſt, an iure poſſit exigi. Et hæc ferè Theologorum eſt opinio, iuriſque pontificij conſultorum, Romanum pontificem lege ſimoniaci ambitus, vt cæteros epiſcopos teneri, ſi pro ſacris miniſteriis pecuniam accipiat*[m]. *Nam præter canones, quos ſuprà citauimus, qui pecunia omnino exigi vetant, hoc genus vectigalis à ſynodo Baſilienſi damnatum eſt: & pœna ambitus aduerſus eos qui hac via ad ſacra miniſteria Eccleſiæ graſſantur, atque adeò aduerſus ipſum pontificem ſtatuta*[n]. *Nec ſatis perſpicio vt ſe excuſare poſſint hoc modò promoti à pontifice, quominus in canonū pœnam incurrant, & tanquam vitio creati, vt veteres loquebantur, dignitatem honorémque eccleſiaſticū amittant, ſi quis ad priſcæ inſtitutionis normam potius, quàm receptæ cōſuetudinis, hæc exigere velit. Nam quoquo ſe vertant pōtifices, quibuſcūque decretis, conſtitutionibus pactiſq; hanc exactio-*

[l] Platin.

[m] not. in c.1. de ſimo.

[n] Seſ.21.

nem tueantur, diuinum oraculum ſemper eis opponemus: Gratis accepiſtis, gratis date[a]. *Quod cum ita ſit, conuentio inter regem noſtrum, pontificémque Leonem inita turpis omnino ac inhoneſta quibuſdam videtur, ideóque pro non ſcripta haberi ac reiici debere: ita tamen vt cætera capita eiuſdem conuentionis, quæ à ratione honeſtatéque non abhorrent, nihilominus obſeruentur. Non me latet à iuris ciuilis authoribus pollicitationes probari, quibus ob ſacerdotium pecuniam Reip. quis promittit*[p]. *Sed alia cauſa eſt ſacerdotiorum Chriſtianæ religionis vt ex iam dictis conſtat. Deinde vltrò offertur Reipub. ea pecunia, nec eam promittere, aut non promiſſam dare quiſquam cogitur. Nec verò inficias eo ex fructibus beneficiorum partem aliquam decerpi poſſe, ſi neceſſitas aliqua magnáque vtilitas Eccleſiæ id flagitet. Verùm id coacto concilio fieri debet, vt appareat in Eccleſiæ gratiam & vſum reuera, non in priuatum paucorum hominum commodum eas facultates erogari & impendi. Quod & in Synodo Conſtant. decretum eſt*[q]. *Sed obiiciunt aliqui quod Modeſtinus ait, legem Iuliam de ambitu Romæ ceſſare, quòd magiſtratuum creatio ad principis curam pertineat, non ad populi fauorem*[r]. *Idémque dicendum putant de pontifice Romano, cuius in Eccleſia ſummus eſt principatus, vt ambitus argui non poßit. Quibus ego breuiter reſpondeo legem Iuliam aduerſus eos latam eſſe, non qui Reipublicæ palam aliquid dabant, quod nulla lege vetitum erat*[ſ], *ſed qui populum viritim diſtribuendo pecuniam clandeſtinis largitionibus corrũpebant. Proinde*

[a] ... tit. de annat.

[p] tit. de pollicit.

[q] Seſſ. 42.

[r] l. 1. ad leg. Iul. de amb.

[ſ] tit. de pollicit.

ea lex in iis magiſtratibus locum habere non poterat, quos princeps, nō populus, creare ſolebat. Verùm vt gratis dentur hæc ſpiritalia ſacráque munera, nec eo nomine quicquam accipiatur, epiſcopis omnibus ac pontificibus & voce diuina, & ſacrorum conuentuum canonibus præceptum eſt, quandoquidem eorum cupiditati & auaritiæ aliter occurri non poterat. Ac vt obiter de principe dicam, quod diſſimulari non poteſt, quanuis nulla lex principem coërceat, nihil tamen videtur magis à regia liberalitate, ſplendore & maieſtate alienū, quàm ob munera publica à ſubditis pecuniam exigere: id quod Iuſtinianus noſter in quadam conſtitutione grauiter & copioſè demonſtrat, ac dedignari ſe ait imitari eos qui ante ſe imperio præfuerant, qui pro pecuniis cōferentes munera publica caſtigandi eos qui malè & iniuſtè verſabantur in munere ſuo, poteſtatem ſibi ademerat. Sed memoratu dignum eſt, quod idem ait, atque vtinam principes noſtri hoc corruptiſſimo tempore ſæpius id expenderent:

» Ἀργυρολογεῖν τὰς ἀρχὰς πάσης ἐστὶ πονηρίας προοίμιόν τε καὶ πέρας.
» *Pecunias ex magiſtratibus colligere omnis iniquitatis & iniuſtitiæ principium eſt & finis*[a]. *Huic conſentaneum eſt & quod Lampridius de Alexandro Seuero ſcribit,*
» *Honores iuris gladij nunquam vendi paſſus eſt, dicens,*
» *Neceſſe eſt vt qui emit, vendat. Ego non patiar mercatores poteſtatū: quos ſi patiar, damnare non poſſum. Erubeſco enim punire illum hominem qui emit & vendit.*

At hodie ô turpem notam horum temporum! quotuſquiſque abſque precio, eóque ingenti, ad vllum magiſtratum in

[a] Nouel. 8. vt iud. ſine quo. ſuff.

Republica noſtra prouehitur. Nam etſi principes eam nundinationem minimè probare ſoleant, in iis quidẽ certè magiſtratibus, qui iuri dicendo præficiuntur, nemo tamen eſt qui neſciat ea munera ſuffragatores aulicos, velut in auctione licitationéque publica, grandius prælium numerantibus addicere ſolitos eſſe. Itaque vix vllus hodie reperitur commendatione virtutis & doctrinæ vllo honore auctus in Republica, & cui idem verè dici non poßit, quod Caium Cæſarem Syllæ quondam obieciſſe ferunt. Cùm enim Sylla indignabundus Cæſari ſua ſe in illum poteſtate vſurum eſſe diceret, ridens Cæſar, Rectè, inquit, tuum putas eſſe magiſtratum, quem tuis pecuniis cõparaſti.

De annuis ſiue penſionibns, quæ beneficiis velut ſeruitutes quædã imponuntur. Cap. 4.

BENEFICIA *cùm vacant, integra & ſine vlla diminutione debent conferri. Quare ſi partem redituum antiſtes beneficium conferendo retineat, in legem ambitus committit*[a]. *Sed nec duobus idem beneficium conferre, aut inter duos idem beneficiũ diuidere poteſt, niſi ex iuſta aliqua cauſa ritè legitiméque talis diuiſio fiat*[b]. *Receptum tamen eſt, vt quamuis vni tantũ detur beneficium, nihilominus ei onus imponatur certam portionem ex beneficij reditibus alteri ſingulis annis pendendi. Quod genus penſitationis annuum neutro genere appellari poſſe arbitror. Idque exẽplo veterum, quos ita locutos eſſe crebrò animaduerti*[c]. *Eſt igitur hoc annuum delibatio quædam beneficij, qua ex eo quod vniuerſum beneficiarij foret, pars*

a tit. vt eccle. benef. ſine dimi.

b c. maioribus. c. vacãte. c. cũ cauſam, de preb.

c l. ſcio §. vxoris. l. ſicus annuũ. l. titia. §. qui Marco, de an. leg. l. ex annuo. l. ſi ſtipulata, de donat. inter vir.

quædam alicui confertur. Sic enim id nobis vtcunque deſcribere ac delineare viſum eſt, exemplo Florentini Iureconſulti in legati definitione[d]*. Sunt autem huiuſmodi annuorum tria genera. Quædam enim ob ſacrum ſpiritaléque munus penduntur: vt cùm in Eccleſia aliqua cõſtituitur à monachis vicarius, qui eccleſiam ac populum regat: nam huic ex reditibus ſuis partem aliquam idoneam erogare coguntur*[e]*. Item cum præter Eccleſiæ rectorem ſiue paſtorem clericus quiſpiam ad Eccleſiæ miniſterium neceſſarius inſtituitur: cui etiam portio redituum beneficij debet à rectore ipſo ſuppeditari*[f]*. Ac tametſi beneficij, vt ita dicam, hi domini non ſint, ſed hanc portionem velut vſufructuarij, & à dominis quodammodo accipiant, tamen hoc ſtipendium à vero iuſtóque beneficio non differt, cùm ob ſacrum ſpiritaléque miniſterium detur. Alia ſunt annua, quæ ob munus aliquod profanum, ac, vt loquimur, temporale, præberi ſolent, vt puta, aduocatis Eccleſiæ, & iis qui ſonitus tinnitúſque campani curam gerunt. Et hæc annua profana omnino ſunt, quæ ob profanum officium profaniſque hominibus tribuuntur*[g]*. Alia ſunt quæ abſque vllo onere ac miniſterio cõceduntur, &* ἄφορτα καὶ ἀνέργητα *proueniunt: de quibus hic potiſſimùm tractaturi ſumus. Ac in primis ſciendum eſt, certis ex cauſis hæc onera ſeruitutéſque beneficiis imponi poſſe, non ſolum à põtifice Romano, ſed etiam ab aliis antiſtitibus, qui inferiores dicuntur. Itaque ſi in fraudem, aut abſque cauſa legitima annuum alicui attribuerint, nihil actum eſſe intelligitur*[h]*. Sed voluntas Romani*

d l. legatum, de leg. 2.

e c. de monachis. c. extirpãda, de præbẽ. c. 1. de præben. in 6.

f c. cõquerente, de cler. nõ reſid.

g c. quicunque. 12. q. 2. c. poſſeſsiones, 16. q. 1. not. in cle. 1. de reb. eccle. non alie.

h c. extirpãde, de præb. c. audiuimus, de colluſ. dete.

pontificis pro iuſta legitimáque cauſa habetur in re beneficiaria[i]. *Prima igitur cauſa eſt, cùm quis beneficium eiurat, ac dimittit in gratiam alterius, hoc conſilio, vt pars aliqua fructuum, vnde ſe tueatur, ei ſalua maneat. Nam etſi huiuſmodi conditio à Simoniaco ambitu propè videatur abeſſe*[l]*: tamen quia totum negotium in voluntatem arbitriúmque pontificis confertur, conuenit inter omnes iuris pontificij doctores impunè id licere. Et ſanè iuſtiſsima plerũque huius rei cauſa poteſt eſſe, vt ſi ponamus paſtorem alicuius Eccleſiæ ſenio confectum velle miniſterium ſuum cum bona pontificis venia alij cedere, nec tamen eas facultates habere, vt ad victum ei ſufficiant: idque ſuprà alibi annotatũ eſt. Secunda cauſa eſt, cùm duo permutare cupiunt beneficia ſua, ſed vnũ longè opimius eſt ac vberius altero: tunc enim ipſis conſentientibus pontifex minus ac magis tenue beneficium certæ præſtationi annuæ obnoxium reddit. Tertia cauſa eſt, cùm lis inter duos beneficij alicuius nomine orta eſt. Quo caſu ſolet pacis concordiæque cauſa ita res decidi, vt vnus beneficium obtineat, alteri annuum ex eius beneficij fructibus præbeatur*[m]*. Sunt & aliæ cauſæ, quas commemorant paſsim iuris pontificij doctores, ſed has tantùm vſus forenſis probat in Gallia. Nam etſi quis bene meritus ſit de Eccleſia, aut inops, vel infirma valetudine ſit, iuſta hæc cauſa annui dandi ex bonis eccleſiaſticis habetur*[n]*. Et hoc prætextu Romanus pontifex Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ annua attribuere conſueuit, quod abſque eo reditu ſplendorem ſuum (nam luxum dicere non auſim) tueri*

211.

i clem. 1. vt lit. pend.

l not. in c. ex parte, de off. de leg.

m c. niſi eſſent, de preben.

n c. poſſeſsiões, 16. q. c. quicunque, 12. q. 2. Oldra. cõ. 226

nequeant. Verùm vt ſuprà diximus, quæ cauſa eum mouerit, inquirendum non eſſe vulgò traditur.

Annuum de quo hîc loquimur, beneficium eccleſiaſticum non eſſe.

ANNVA *huiuſmodi inter ſacra beneficia nõ recenſentur, vt iam admonuimus*[o]. *Proinde quæ de beneficiis conſtituta ſunt iure pontificio, ad ea minimè pertinent*[p]. *Exempli gratia. Laicis hominibus non minus quàm initiatis attribuuntur: quia nullum ſacrum munus miniſteriúmue deſiderant: ideóque contracto poſtea matrimonio non amittuntur. Quod tamen plerique accipiendum eſſe aiunt, niſi cum cedenti beneficio ſuo annuum conſtituitur. Quo caſu, quia loco beneficij datur, naturam quoque beneficij retinet*[q]. *Præterea mortuo creditore nõ dicitur vacare, vt impetrari ſicut beneficium aliquod poſſit, ſed velut vſusfructus extinguitur. Remittitur etiam abſque vllius pontificis venia, licet beneficio ſe abdicare nemo poſſit, ſine pontificis authoritate*[r]. *Cùm enim priuatum alicuius hominis cõmodum tantùm reſpiciat, cur ipſi de eo paciſci arbitrio ſuo non permittetur*[ſ]? *Excipitur annuum quod authoritate põtificis pro alimentis alicui attributum eſt. Nam ius ciuile non patitur, vt tranſactio de alimentis ſine decreto interponatur*[t]. *Item poteſt hæc penſitatio, vt alius quiuis reditus, pecunia redimi. Verùm ob eam, de qua iam diximus, cauſam pontificis authoritas accedere conſueuit. Atque ita vulgò ſolent concipi tabulæ, quaſi aliquot annorũ penſionibus repræ-*

o c. præterea, l. 2. de tranſ.

p c. quamuis, de preben. in 6. not. in c. ad audientiã, de reſcrip.

q l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. ff. ſi quis caut.

r tit. de renunt.

ſ l. ſi quis in cõſcribendo. C. de pact. l. in re mãdato. C. mand.

t l. cum hi, de tranſ.

ſentatis, ac vt loquitur Seneca, in anteceſſum datis, liberatum ſit ea ſeruitute beneficium. Adhæc, ſi annuum ita ſit alicui attributũ à pontifice, ut illud in alium trãſcribere poßit, nihil prohibet eo nomine pecuniam velut ab emptore accipi. Sed rarò hanc tranſſcribendi emãcipandique facultatem pontifices concedunt, vti accepimus. Denique non ſicut beneficium, ita etiam hoc ius, quod profanum eſt, cum beneficio permutare licet. quia ſacrarum ſpiritaliúmque rerum cum profanis permutatio nõ admittitur [v].

Annui poteſtas & effectus quis ſit?

QVÆ *ſit poteſtas & effectus annui, nonnihil antè demonſtratum eſt. Sed hic locus aliquãto pleniorem diſputationem exigit. Itaque animaduertendum eſt hoc ius ſimile quadantenus eſſe vſufructui, quia cum perſona extinguitur* [a]. *Præterea beneficio ſic inhæret, vt ipſum ſequatur ad quancunque perſonam tranſeat* [b]. *Nam mortuo beneficiario hoc annuũ à ſucceſſore, qui in vacantem locum ſuffectus eſt, poſſe exigi dubium non eſt, niſi ex conceptione diplomatis aliud actum eſſe appareat* [c]. *Cùm enim ferè non concedatur alicui à pontifice, niſi in perpetuum, & quàm diu vixerit, ratio non patitur, vt finiri morte beneficiarij dicatur. Quod & de præteriti temporis penſionibus, quas vetus poſſeſſor beneficij debuit, accipiendum eſſe videtur, ad quas Eccleſia ſiue beneficium obligatum eſt* [d]. *Nec ideo aduerſus veterem poſſeſſorem, ſi fructus in vſum Eccleſiæ non impenderit, aut eiuſdem fato functi hæredem agetur. Atque ita credi-*

v c. vlt. de reb. permut. gloſ. prag. tit. de coll. §. item q̃d ad vniuerſitates, in verb. beneficiorum.

a § finitur. Inſtit. de vſufr.

b c. ſi quis laicus, 16. q. 1.

c d. c. niſi eſſẽt, vbi gloſ. de preben.

d l. imperatores. ff. de pub. & veſtiga.

toris erit electio, vtrum conuenire malit[e]. *Cùm autem vſufructuario cóparetur is, cui annuum attributum eſt, tractari ſolet, an onera quæ dicuntur patrimonialia ſubire cogatur. Et certum eſt hoſpitalitatis onus, & alia huiuſmodi quæ ordinaria ſunt, beneficiario incumbere, cùm eo nomine maiorem partem fructuum ei dimittendá eſſe receptum ſit. Cætera verò quæ extra ordinem indicuntur, proportione ſuſtinet is qui annui nomine partem fructuum capit*[f].

e not. in c.11. de ſolutio.

f l. hactenus, de vſufr. l. neque de impen. in reb. dot. fact.

Beneficium purè ac ſimpliciter conferendum eſſe. Cap. 5.

QVIA *beneficia gratis conferenda ſunt, vt antè diximus, receptum eſt, collationem ſub conditione fieri non poſſe*[g]. *Excipitur conditio quæ ineſt collationi, quanuis fortè non exprimatur, vt puta, ſi vacat beneficium, &c*[h]. *Nam ea adiectio abuſiue tantùm conditio appellatur: nec ullam vim ſuſpendendi negotium, quod geritur, habet*[i]. *Quod autem dicitur ſub conditione beneficiũ inutiliter conferri, de inferioribus antiſtitibus vulgò accipi ſolet, non de Romano pontifice. Huic enim liberum eſſe aiunt, quancunque libuerit cõditionem adiicere collationi, modò ea in crimen ambitus iure diuino prohibiti non cadat*[l]. *Eadem eſt alternationis ratio quæ conditionis: idque à pontificij iuris doctoribus pleriſque in locis memoriæ proditum eſt*[m].

g c. vl. de pact. not. ĩ c. ſignificaſti, de electio.

h gloſ. ĩ c. 2. de elect. in 6.

i l. muto, de tute. gloſſ. c. ſignificatũ, de prebẽ. not. in l. actus legitimi, de reg. iur.

l cle. 1. vt lit. pend. not. in d. c. ſignificaſti.

m not. in c. paſtoralis, 7. q. 1 ĩ c. 2. de elect. in 6. Fel. in c. 2. de appell.

An abſque ſcriptura beneficij collatio valeat. Cap. 6.

SIMVLATQVE *pontifex beneficium ſe alicui conferre pronuntiauit, ius ei acquiſitum eſſe intelligitur, tametſi nulla ſcriptura, nullúmue diploma, ea de re confectum fuerit*[n]. *Itaque mortuo ſtatim pontifice à quo beneficium nudo ſermone collatum eſt, irrita minimè eſt collatio, ſed debent à ſucceſſore diplomata & literæ expediri, in quibus eius conceßionis mentio fiat*[o]. *Quæ literæ ad probationem neceſſariæ eſſe dicuntur, cõtra communes regulas: nec licet beneficiario antequam eas literas acceperit, quicquam attingere, quod ad beneficium pertineat*[p]. *Proinde ad fidem collationis faciendã teſtes non ſufficerent*[q], *præterquã in exceptis caſibus, de quibus non indiligenter ab aliis tractatum eſt*[r]. *Tametſi Iaſon ex facto conſultus ſimpliciter reſponderit, ſcripturam neceſſariam non eſſe*[ſ]. *Quæ autẽ ſit authoritas ac fides literarum ſiue tabularum, quæ ab antiſtitibus cõficiuntur, quandoquidẽ diffuſe ab aliis agitata eſt quæſtio, eam impræſentiarum omittemus*[t].

[n] *c. inſtitutionis, 35. q. 2.*

[o] *Bal. in l. humanum. C. de legib. & in l. vlt. C. de cõſer. ma. c. literis, de reſcrip.*

[p] *extra. in innocte, de elect. auth. de mãd. prin.*

[q] *Panor. ĩ c. in noſtra de reſcript. not. in l. pactũ quod C. de pact.*

[r] *Fel. in rubr. de conſtitut.*

[ſ] *in l. cum proponas filios. C. de pact.*

[t] *not. in c. poſt ceßionem, de probatio.*

LIBER SEPTIMVS.

QVOD IVS HABEAT BENEFICIARIVS IN BENEFICIO *ſuo, & quemadmodum beneficia retineantur & conſeruentur.*

ARGVMENTVM.

a l.vlt.de legib.

b lib.8. Digeſto.

Omne ius noſtrum, inquit Vlpianus [a], aut in acquirendo, aut in conſeruando, aut in amittendo conſiſtit, eáque diuiſione ſæpe vſi ſunt noſtri iuris authores [b]. quorum exemplum hîc nos ſecuti poſt acquiſitionem beneficiorum operæpretiũ duximus, & de eorum cõſeruatione aliquid ſcribere, tametſi is locus à cæteris vulgò prætermiſſus ſit.

De decima tam ordinaria & legitima, quàm extraordinaria atque indicta. Cap. 1.

ona temporalia dicun- 110.111.

ecima 111

BENEFICIVM *eccleſiaſticũ, vniuerſitas quædam eſt variis ex rebus conſtans, quibus loco ſtipendij cuiuſdam beneficiarius fruitur. Ac vt de ſingulis breuiter dicamus, prædia imprimis ac poſſeſſiones, quæ vulgò bona temporalia dicuntur, beneficio inſunt, vt docuimus lib. 2. prætereà decimam omnium fructuum partem à populo accipit beneficiarius, de qua etiã diſſeruimus lib. 2, Et quia lex Moſaica eam dari iubet leuitis & ſacerdotibus, quibus nulla terræ portio data fuit, cum Moſes*

Hebræis poſſeſſiones diſtribueret[a]*: iuris pontificij doctores contendunt, iure diuino eam ſacerdotibus noſtri temporis deberi: quod & pontificum aliquot cõſtitutionibus expreſſum eſt*[b]. *Sed exiſtimant ferè theologi non ideo quenquam iure diuino ad eam præſtationem aſtringi dicendum eſſe, cum ea lex abrogata ſit, nec hodie nos liget, vt antè diximus*[c]. *Sunt qui aſſerant, nos ita demũ obligari ad decimã dandam, ſi voto ad id nos obſtrinximus*[d]. *Quaſi hæc decima ſimilis ſit ei, quam veteres ethnici vouere Herculi & conſecrare ſolebant, authore Plutarch. in Problem. Verùm inueterata conſuetudo Eccleſiæ, & variæ conſtitutiones ea de re promulgatæ meram liberalitatem fortaſſis in neceſſitatem conuerterunt. Itaque in hac diſputatione de decima, vt miniſtris eccleſiarum iure debita, & quam ab inuitis exigere poſſint, loquimur. Nec ſolùm de fructibus prædiorum percipitur: ſed etiam de omni artificio, negotiatione, quæſtu, &c.*[e]. *Et hinc vulgaris diuiſio decimæ in prædialem & perſonalẽ orta eſt*[f]. *Debetur autẽ Curionibus potiſſimum, id eſt presbyteris qui parœcias regunt, & animorum curationem habent. Id enim ab initio ſic conſtitutũ fuiſſe dicitur*[g]. *Debetur interdum & aliis eccleſiis ſiue monaſteriis, vel ob donationem ritè factam, vel ob longi temporis poſſeſſionem*[h]. *Laici verò huius iuris capaces non eſſe dicuntur: quia ob ſacrum ſpiritaléque munus clericiſ conceſſum eſt. Eſt enim Lateranenſi cõcilio prohibitum, quod tempore Alex.* III. *ante quadringentos annos habitum eſt Romæ, & quibuſdam pontificum decretis, ne in homines laïcos hoc ius*

a c.1.de deci.
b c.parochianos. c.in aliquib.de deci.
c gloſ. c.1.de deci.in 6.
d l.2.de pollicit.
e c.ex trãſmiſſa, de deci.
f c.ad apoſtolica, de deci.
g c.eccleſias, 13. q.1.c.decimæ. c.de decimis, 16 q.1.
h c.cum cõtingat. c.cum in tua, de deci.

transferatur[i]. *Ante illud conciliũ ſacræ decimæ ius, clientelæ titulo militibus attributum fuerat à principibus quibuſdam, idque totius cleri cõſenſu, quòd Eccleſiam populúmque Chriſtianũ aduerſus religionis hoſtes propugnarent. Et huius rei authorem fuiſſe in Gallia Carolũ Martellum annalibus noſtris proditũ eſt. Sed quia id pernicioſum eccleſiis videbatur, ſynodus decreuit, vt ex eo tẽpore decima in laicum trãsferri nõ poſſet. Quamobrẽ qui iure clientelæ ſacram decimam ſibi vindicant hoc tẽpore, eam ante ſynodũ illam Lateranenſem ſibi, vt clientibus Eccleſiæ cõceſſam fuiſſe contendũt. Cuius rei quia difficilis eſt probatio, vtilitatis cauſa receptũ eſt, vt vetuſtam poſſeſſionem iſtius iuris clientelaris, id eſt, quæ hominũ excedat memoriam, probare ſufficiat*[l]. *Ad decimam autẽ beneficiariis curionibus præſtandã, adeò obligatur populus: vt nemo excuſetur, niſi huius muneris vacationem impetrauerit, quæ à pontifice Ro. impetrari ſolet*[m]. *Nam conſuetudine ſeu longa poſſeſsione hoc ius omnino nõ tollitur, quãuis minui poſſit, & decima in duodecimã aut aliam partem, quæ minor ſit conuerti*[n]. *Ex his quæ iam dicta ſunt exiſtit quæſtio, de noualium decima cui ſcilicet debeatur, an curioni beneficiario, an verò alij cui ius ſacræ decimæ acquiſitũ ſit. Nouale autem hîc intelligitur proſciſſus nunc primũ ager, qui antè deſertus, nec poſt hominum memoriã cultus fuit*[o]: *quanuis nonnunq̃ aliter accipiatur*[p]. *Ad quæſtionẽ igitur propoſitam vt breuiter reſpondeamus, ſciendũ eſt imprimis laïcos qui ius ſacræ decimæ ſibi vindicant, ex noualibus nihil percipere poſſe, ſed*

i c. prohibem°, de deci. c. cum apoſtolica, de his quæ fi. à prela.

l not. in c. cum apoſtolica, de his quæ fi. à prela.

m c. dilecti. c. ſuggeſtum, c. ex parte, c. licet. c. ad audientiam c. à nobis, de deci.

n not. in c. in aliquibus, de deci. c. cõmiſſum, eo. tit.

o c. 1. c. quid per nouale. de verb. ſig. in decret. l. vlt. de ter. mo.

p l ſylua, §. nouale, de verb. ſig.

curiones ipſos potius, quibus ſolis hoc ius olim competebat. De monachis autem, qui olim laici erant, nunc ferè ſunt clerici, & aliis huiuſmodi beneficiariis paulò difficilius eſt iudicium propter conſtitutionum pontificiarũ obſcuritatem. Sed vulgò receptum eſt, ſi ius ſacræ decimæ in certa parœcia diſertè conceſſum eis fuerit, decimam quoque noualium ipſis deberi[q]: quia verba indefinita ad futurum quoque tempus referuntur[r]. Quòd ſi longa poſſeſſione id ius acquiſierint clerici, decima noualium non ipſis ſed curioni debetur, quoniã in loco recens proſciſſo nullam vnquam decimam perceperunt. Ideóque vſucaptum ab eis hoc ius verè dici non poteſt[ſ]. Addendum & illud eſt, quanuis ei qui longa fortaſsis poſſeſſione decimam ſibi acquiſiuit, nominatim decimæ noualium ius ita tributum fuerit, vt non aliter ac decima vetere ea fruatur: conceſsionem tamen huiuſmodi dimidiam partem non excedere, ne curiones & paſtores eccleſiarum parœciarúmque nimis grauentur: id quod Alexandrina conſtitutione plenius continetur[t]. Hactenus de legitima ordinariáque decima ſatis pro inſtituto dictum eſt. Eſt autem alıud genus decimæ, quam ideo extraordinariam & indictam vocare poſſumus, quòd à pontifice Romano prætextu bellı hoſtibus noſtræ religionis inferendi, alteriúſue neceſsitatis extra ordinem beneficiariis indicatur[v]. Hodie hanc decimam rex in Gallia beneficiariis indicere ac imperare pro poteſtate ſolet, nec vllum ferè certius atque expeditius, quàm ex decumana iſta pecunia vectigal habetur.

q c. ex parte, de deci.

r l. ſi ſeruitus, de ſeruitut. vrb. præd.

ſ c. cum contingat, c. cum in tua, de deci.

t c ſtatuto, de deci in 6.

De decimis extraordinarijs. 262. 261.

v c. le. vlt. de deci. & eo. tit. ĩ extrau.

De primitiis. Cap. 2.

AFFINES *decimæ ſunt primitiæ, id eſt, primi fructus ex agro ſuſcepti. Nam & hi lege Moſaica offerri iubebantur Deo, quanuis certa non eſſet definita quantitas, ſed offerentium arbitrio derelicta, vt Hieronymus ait*[a]. *Itaque prætextu legis diuinæ ad certam eo nomine præſtationem populum hodie cogi non poſſe inter omnes conuenit. Nec dubium eſt, quin ea conſuetudo, cuius meminit Hieronymus, quæ modum definierat contraria conſuetudine abrogari & antiquari potuerit*[b]. *Et hunc ſanè morem primitiarum offerendarũ videntur ab Hebræis ipſis accepiſſe Romani, quos ſcribit Plin. lib. 18. deguſtare vina aut nouas fruges ſolitos non fuiſſe, priuſquam ſacerdotes primitias libaſſent.*

a c. 1. de deci. ⁊
b d. c. 1. de deci.

De oblationibus. Cap. 3.

OBLATIONES *dicũtur quæcunque à piis fidelibúſq; Chriſtianis offeruntur Deo & Eccleſiæ, ſiue res ſoli, ſiue mobiles ſint. Nec refert, an legentur teſtamẽto, an aliter donentur*[a]. *Et hoc vocabulo vſus eſt Vlpian. c. 5. tit. de donat. inter vir. & vxo. Veteres offerumenta vocabant, authore Feſto. Verùm hæc inualuit conſuetudo loquendi, vt oblationes ſpecialiter dicantur, quæ altari offeruntur in ſacra liturgia, quam vulgus miſſam, Iuſtinianus noſter* ἁγίαν προσκομιδὴν *appellat*[b]. *Huiúſq; oblationis, quæ apud veteres vſitata fuit, Theodor. meminit*[c]. *& nos ſuprà aliquid attigimus lib. 2. Et hæ omnes oblationes, ſicut & decima, de qua iam diximus, inter res ſa-*

a c. qui oblationes. c. clerici. 13. q. 2. not. in c. cauſa. c. cũ inter, de verb. ſig.
b Nouel. 123. c. de his, 10. q. 1. c. omnium, de cõſec. diſt. 1.
c lib. 5. eccleſ. hiſt. c. 18.

261 . 262 .

cras ſpiritaléſque numerantur: adeò vt clerici tantũ, non etiam laïci, eas capiant[d]. *Cùm autem in bonis ac reditibus recenſeantur eius Eccleſiæ cui offeruntur, meritò dicendum eſt eas ad eius Eccleſiæ rectorem gubernatorémque pertinere*[e].

[d] *c. quia ſacerdotes. c. ſanctorum. c. vlt. 10. q. 1.*

[e] *Panor. ĩ c. paſtoralis, de his quæ fi. à præla. ſine conſ.*

De diariis, quæ diſtributiones quotidianæ appellantur, & cur hoc genus erogationis adinuentum ſit. Cap. 4.

CANONICORVM *beneficia ac præbẽda duabus ex rebus ferè conſtant. Nam in quibus eccleſiis eſt præbendorum diſtinctio, certa prædia ac poſſeſſiones obtinent ſinguli, quas ſic in poteſtate ſua habent, vt reditum ab alio quopiam accipere neceſſe eis non ſit. Fructus autem huiuſmodi ſibi acquirunt, ſi præſentes ſint in ciuitate, quãuis in templo quotidie non pſallant, aut pſallentibus non aſſiſtant. Nam quia canonicorũ collegium velut quidam ſenatus eſt Eccleſiæ, vt diximus lib. 1. permulta ſunt ad eorũ munus pertinentia, quibus exequendis Eccleſiæ non minus, imò verò magis prodeſſe poſſunt. Hoc enim pſallendi munus quanuis negligendũ non ſit, tamen olim inferiorum tantummodo clericorum fuit, nec inter præcipua, ac magis Eccleſiæ neceſſaria habitum eſt. Quod & ſuprà admonuimus lib. 1. Præter eas poſſeſſiones qui pſallunt in templo, aut ſacris cantionibus interſunt, quanuis plerunque in collegium canonicorum cooptati non ſint, hi in ſingulos dies, atque adeò horas ſtipem recipere ſolent, ac veluti quaſdam ſportulas, quibus*

De prebendis distinctis.

De psallendi munere.

De distributionibus quotidianis.

à manu vulgò nomen inditum eſt, quòd tantùm præſenti in manũ tradantur[g]*. Sunt qui diſtributiones quotidianas appellent non ineptè. Ego à Latinis Diaria propriè vocari ſcio. Qua voce Iuſtinianum noſtrum, quãuis Græcè ſcribentem*[b]*, vſum fuiſſe comperimus. Verba eius hæc ſunt de diaconiſſa loquentis, quæ cum ſuſpecto aliquo viro habitat:* εἰ δὲ τοῦτο ὑπέρθηται πρᾶξαι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν ἰδίων διαρίων ἀλλοτριουμένη, ἐν μοναστηρίῳ παραδιδόσθω, *&c. Videtur autem hoc erogationis genus ideo excogitatum eſſe, vt cùm à beneficiariis vulgò contemneretur pſallendi aut ſacris aßiſtendi munus, quaſi proprium ipſorum non eſſet, ſpe huius dianomes & mercedis illecti, id munus amplecterentur. Nam iis tantùm qui ſacris interſunt hæ ſportulæ diſtribuuntur: non aliis, niſi fortè eos excuſet valetudo, &c*[i]*. Et hoc quidem adeò verum eſt, vt de eo qui ob Theologiæ ſtudium abeſt, conſtitutum ſit, huiuſmodi ſportulas eum non conſequi, quanuis cæteros fructus lucretur*[l]*. Fauor enim ſtudij hoc tantum efficit, vt abſens pro præſente habeatur: conſtátque ad conſequenda hæc diaria præſentiam non ſufficere, niſi ſacris cantionibus precationibúſque quis aßiſtat. Nam & aliàs quæ de fructibus & obuentionibus beneficij conſtituuntur, veluti de ſoluenda beneficiorum decima, de hac dianome intelligi non ſolent. Quanuis enim fructus aut reditus non malè dici poßit*[m]*, munus tamen illud pſallendi, adempto præmio facilè deſereretur à canonicis, cæteriſque Eccleſiæ beneficiariis, quibus ea minutatim diſtribuuntur, vt ſpe quæſtus id faciant, ad quod efficiendum*

g c. olim. de verb. ſig.

b Nouell. 123.

i c. de cætero, de cler. non reſid. & tit. de cler. non reſ. in 6.

l c. licet, de præben. c. ſuper ſpecula, de magiſt.

m [illegible] Epifa. tit. de deci.

ideo cogi poſſe non videntur. quia ſecundum veterem inſtitutionem fortaßis alia fuit eorum in Eccleſia functio. Cuius tamen rei non magnam habuit rationem Bonifacius octauus, vt ex eius conſtitutione apparet[n]. *Vnde fit, vt quod in compenſationem miniſterij illius antiquioris ac præcipui datur canonico, tametſi forte in ſingulas hebdomadas, menſes, aut dies diſtribui ſoleat, tamen appellatione Diariorum minimè hic contineatur. Nam interdum canonici nullam certam poſſeßionem pro miniſterio ſuo aßignatam habent, ſed à diuiſore aliquo frumentum aut vinum ſtato tempore ipſis diſtribuitur. Sed & panes quoque dantur eiſdem illis non omnino dißimiles, qui à iuris ciuilis authoribus panes ciuiles dicuntur. Eaque cibaria licet cantionibus ſacris non aßiſtentes capiunt*[o]. *Iis autem qui munus ſuum omnino negligunt, & ſine iuſta cauſa abſunt, nulli omnino fructus debentur*[p], *niſi contraria ſit conſuetudo*[q].

n d. extra. de deci.

o extra. poſtulaſti, & extra. cum nonnulla, de præb. & gloſ. pragm. tit. de ann. §. voluit, in verbo fructib. & tit. quo temp. quiſq. deb. §. iubet, ĩ verb. diſtributiões, Oldra. cõ. 18.

p c. cum dilectus, de cler. non reſid.

q c. cum omnes de cõſtitutio.

De reditibus & obuentionibus quibuſdam epiſcoporum. Cap. 5.

IVRA *epiſcopalia quidam ita deſcribunt, vt partim ad legem iuriſdictionis, partim ad legem diœceſanam pertinere ea dicant*[a]. *Quam diſtinctionem Panor. vt ineptam, & nulla ratione authoritatéue nixam improbat*[b]. *Nobis autem propoſitum non eſt, quicquid ad epiſcopi munus ſpectat hic exequi, quod cæteri fuſè explicãt, ſub tit. de offic. ord. & à nobis non indiligenter tractatum*

a gloſ. c. dilectus, de off. ord.

b d. c. dilectus.

eſt lib.1. De reditu & prouentu illo tantùm hìc diſſerimus, qui ex epiſcopio percipitur, præter ingentes poſſeßiones & latifundia, quæ vulgò bona temporalia vocant. Poſtquam enim reditus Eccleſiæ, qui antiquitus erant communes, & ab epiſcopo diſtribuebantur, diuiſi ſunt, & ſingulis miniſteriis attributi, quemadmodum à nobis dictum eſt lib.2. epiſcopis ſingulis vectigal quoddam ab inferioribus eccleſiis pendi cœptum eſt. Huiuſmodi imprimis illud eſt, quod in ſynodo à ſingulis curionibus, & inferiorum eccleſiarum gubernatoribus exigũt. Nam duos ſolidos ſinguli epiſcopo dare iubentur[d]*. Cuius muneris vacationem habent monaſteria, vt concilio Toletano conſtitutũ eſt*[e]*. Dicitúrque hoc ius vulgò cathedraticum, quòd cathedræ, id eſt honori epiſcopali debeatur. Cathedra enim in iure pontificio pro honore ac munere epiſcopali ſæpe accipitur*[f]*: propterea quòd olim epiſcopi, quorũ munus proprium ac præcipuũ eſt docere*[g]*, ſedentes in ſolio & cathedra docebãt*[h]*. Ac quoties epiſcopus aliquis creabatur, collocari in eo ſolio atque throno ſolebat, veluti poſſeßionis cuiuſdam apprehendendæ gratia. Hinc enthroniaſticum à Iuſtiniano dictum eſt*[i]*, honorarium illud, quod epiſcopi munus ſuum auſpicantes Eccleſiæ largiebantur. Hinc etiam dictæ ſunt cathedrales Eccleſiæ, vt à cæteris inferioribus diſcernantur*[l]*.

II. *Cùm epiſcopus aut archiepiſcopus prouinciæ vel diœceſeos ſuæ eccleſias & monaſteria ſolenni more inſpicit, earum eccleſiarum vel monaſteriorum præfecti hoſpitio eum recipere, victúmque ei præbere coguntur*[m]*. Et*

d c.1. c. illud, 10.q.3. c. conquerente, de off. ord.
e c. iter. 10.q.3.
f c. non autem. c. placuit. c. ſi quis epiſcopus 7.q.1.
g c. inter cæt. de off. ord.
h Euſeb. lib. 7 eccleſ. c.15. c. 26. Tripar. lib.5. c.29.
i Nouell. 123.
l c. venerabili, de verb. ſig.
m c. cõquerente, de off. ord. tot. tit. de cenſib. c. cum ex officij, de præſcript.

hæc eſt illa hoſpitalitas, quam noſtræ religionis anteſignani tantopere nobis commendarunt[n]. *Cuius forma & ratio quibuſdã canonibus atque conſtitutionibus præſcripta eſt*[o]. *Hoc autem munus ideo procuratio vocatur, quia Eccleſiæ epiſcopũ procurant, id eſt curant, alunt ac tuentur: ſicut pueri dicuntur procurari à nutricibus, & equus à domino apud Plautum, & alios authores Latinos, qui propriè ac emendatè locuti ſunt.*

III. *Quadrans illius decimæ, de qua paulò antè diximus, debetur epiſcopo, & eorum prætereà quæ à mortuis teſtamento relicta ſunt eccleſiis inferioribus*[p].

IIII. *Indicitur ab epiſcopis nonnunquã extraordinaria collatio, ſi neceſſitas vrgeat: vt puta ſi ære alieno grauata ſit Eccleſia, ſi ad ſynodum generalem proficiſcendum ſit, &c*[q]. *Aliàs omnis indictio prohibetur*[r]. *Sed hæc collatio, de qua loquimur, non videtur olim pro poteſtate & imperio indici conſueuiſſe, vt nunc aſſolet: precibus enim ac ſuaſionibus eam impetrabant epiſcopi, non tanquã dominantes, &c. vt Petrus ait. Proinde hoc munus* ἀπὸ τῶν χάριτος *nomen habet, quaſi chariſterium quoddam ſponte oblatum potius, quàm vectigal vi extortum ac expreſſum ſit.*

n 42. diſt. c. 1.

o c. placuit. 10. q. 1. c. 1. & ſequen. de cenſib. in 6.

p d. c. conquerente. c. de quarta, de præſcrip. c. officij. c. requiſiſti. de teſta.

q d. c. conquerente. c. cum apoſtolus, de cenſib.

r c. quia cognouimus. 10. q. 3 d. c. cum apoſtolus.

De his quæ ſacramentorum, & aliarum huiuſmodi rerum nomine contra veteres canones exiguntur. Cap. 6.

VETANT *canones non ſolùm antiqui, ſed & recentiores quoque, ne pro miniſtrãdis ſacramentis pretium*

exigatur[a]. *Sanctiſſima etenim res (vt de iuriſprudentia Vlpia. ſcribit) pretio nummario æſtimanda dehoneſtandáque non eſt*[b]. *Ac valde improbatur eorum mos qui pro conſecratione baſilicarum, aut pro monaſtica profeſſione pecuniā ab inuitis extorquent*[c]. *Nec eos minus deteſtantur canones, qui pro ſepeliendis in templo vel cæmeterio cadaueribus, aut exequiis pecuniam efflagitant*[d]. *Earum tamen rerum nomine à ſponte liberalitérque offerentibus pecuniam, aut rem aliam accipi canones non prohibent*[e]. *Quædam enim honeſtè accipiuntur, vel authore Vlpia. quæ inhoneſtè petuntur*[f]. *Quanuis autem pro huiuſmodi rebus nihil exigere liceat, ſed abſque pretio, atque adeò cautione vlla præſtari debeāt, tamen vulgò receptum eſt, ſi quid eo nomine vltro offerri conſueuerit, vt talis conſuetudo veluti pia & honeſta obſeruetur, ad eámque obſeruandam authoritate ſuperioris antiſtitis etiā inuiti adigantur: ſed ſuſcepto iam ſacramento, aut ſepulto cadauere, &c. ne alioquin eas res quiſquam mercari videatur. Proinde ſacrifici noſtri temporis, qui certam Eccleſiam nullam regunt, poſtquam ſacrum peregerint, ſi conſueta merces ipſis non præbeatur, epiſcopum adire ſolent, poſtulantes non quidem apertè, vt ſibi pretium numeretur, ſed vt laudabilis conſuetudo obſeruetur, &c. Quo caſu epiſcopus in laicos etiam homines iuriſdictionem exercet. Hoc autem genus expiſcandæ pecuniæ, quod à veteribus canonibus, & maiorum inſtitutis valde alienum eſt, ex Innocentij* III. *conſtitutione manauit*[g]. *Cuius tamen longè alius videtur*

[a] c. cum in Eccleſia, de ſimo.
[b] l. 1. de extra. cog.
[c] c. placuit. c. quāquam pro. 1. q. 2.
[d] c. queſta, & ſeq. 13. q. 2. c. abolēda, de ſepult.
[e] d. c. queſta.
[f] d. l. 1. de extra. cog. c. non ſanè. 14. q. 5.
[g] c. ad apoſtolicā, de ſimo.

…de laudabili conſuetudine.

ſenſus eſſe, vt plerique iuris pontificij doctores annotauerunt. Sed τὰ ἀκίνητα hîc mouere nobis conſilium non eſt.

An mortuo beneficiario hæres legitimus ei ſuccedat. Cap. 7.

CERTI *iuris eſt beneficia eccleſiaſtica cognationis aut propinquitatis iure cuiquam non deferri*[b]. *Nam ſiue vſum habere eos dixerimus, ſiue vſumfructū, dubium non eſt, quin illud ius morte ipſorum extinguatur*[i]. *De fructibus ante mortem perceptis quæſtio tractata eſt, & conſtat ex iis quæ lib. 2. diſſeruimus, ad hæredes legitimos non tranſire, cùm vſuario magis quàm vſufructuario beneficiarius comparandus ſit. Itaque is qui in demortui locum ſuffectus fuerit, quaſi diſpenſator adminiſtratórque eos capiet*[l]. *Sed moribus comparatum eſt, vt beneficiarij perceptos iam fructus, tanquam vſufructuarij, ad hæredes ſuos transferant*[m].

[b] c. apoſtolica, 8. q. 1. c. 10. de preb. c. adhæc de deci.

[i] §. finitur. Inſtit. de vſufruct.

[l] c. ad hæc. c. relatum de teſta. c. vlt. de off. ord. in 6.

[m] §. 16. verò Inſtit. de rer. diuiſ. l. ſi fur. l. defuncta, de vſufr. l. qui ſcit, de vſur. gloſ. prag. tit. de annat. §. item quod. in verb. acquiſitos.

An beneficiarius ſucceſſorem eligere, & fructus beneficij teſtamento legare poſsit. Cap. 8.

ANTIOCHENO *concilio*[a] *ſtatutum eſt, vt epiſcopo ſucceſſorem ſibi cōſtituere non liceat*[b]. *Quo tamen concilio nō prohibetur aliquem nominare, quem ſibi ſucceſſorem optet*[c]. *Id enim à pleriſque ſanctiſsimis viris factum eſt, cuiuſmodi ſunt Petrus, Athanaſius, Auguſtinus, de quibus poſtea dicemus, lib. 8. Sed talem nominationem ſynodus vult irritam eſſe, niſi epiſcoporum & clericorum ſuffragiū poſteà acceſſerit*[d]. *Ac huius prohibitio-*

[a] c. 23.

[b] c. epiſcopo. 8 q. 3.

[c] c. apoſtolica, 8. q. 1.

[d] c. pleriſque. 8. q. 1.

nis rationem docet Hieronymus in epiſtola Pauli ad Titum, cuius verba Gratianus in Rhapſodia ſua refert[e]. *Quod ad fructus attinet, animaduertendum eſt, iure pontificio non permitti beneficiariis eos teſtamento cuiquam legare, ac ne res quidem alias ex facultatibus Eccleſiæ, aut contemplatione eiuſdem acquiſitas*[f]. *Quod eſt accipiendum, niſi fortè in pauperes eleemoſynā conferre velint, qua tamen in re modus ſeruari debet*[g]. *Quāuis enim adminiſtrator rerum eccleſiaſticarum poßit arbitrio ſuo pauperibus largiri, quæ verè pauperum ſunt, vt diximus lib. 2. tamen fraudis vitandæ cauſa, libera legandi facultas non eſt ei conceſſa*[h]. *Quæ verò ad beneficiariū perueniunt ex amicorum liberalitate, puta, aut artificio aliquo, &c. nec propter Eccleſiam acquiruntur, de his teſtari poteſt*[i]. *Verùm hæc moribus noſtris ferè antiquata ſunt, permittiturq; beneficiariis de fructibus beneficij aliiſque huiuſmodi rebus arbitratu ſuo teſtari*[l].

e c.Moſes, 8.q.1

f c.fixum, 12. q.1.c.cum in officiis. c.ad hæc, deteſta.

g d.c. adhæc.

h arg. l. viuus ſi quid ī frau. patro.

i c. quia nos. c. relatum, de teſts.

l gloſ. prag. tit. de annat. verb. acquiſitos.

Quibus ex cauſis rerum eccleſiaſticarum alienatio permittatur: Quæ forma in huiuſmodi alienatione debeat obſeruari, & elucidatus canon Agathenſis concilij ad eandem rem pertinens, qui vulgò malè intellectus magnam iudiciorum varietatem peperit. Cap. 9.

RERVM *eccleſiaſticarum alienatio canonibus prohibita eſt, nec earum modò quæ ſacræ habentur, & hominum cōmercio exemptæ, cuiuſmodi ſunt ædes ipſa, ius*

decimæ, vaſa conſecrata, & c. Sed prædiorum etiam ac poſſeſſionum, quæ bona temporalia vulgò appellantur[a]. *Non enim beneficiarius harum rerum dominus eſt, & ius vtendi ſolummodo habet. eáque prohibitio alienationis ad monaſteria, xenodochia, noſocomia, & alia huiuſmodi pia loca pertinet*[b]. *Sodalitia tamen & φρατρίας, quas vulgò confraternitates appellamus, hîc non comprehendi rectè Baldus cenſuit, quòd profanæ ſocietates ſint*[c]. *Nam & regiis cõſtitutionibus ea Comi Bacchique conuenticula vt pernicioſa Reipub. omnino interdicta ſunt. Alienationis autem appellatione continetur venditio, donatio, permutatio, emphyteuſis, hypotheca, & cætera id genus negotia, quibus aut dominiũ, aut aliquod ius proximum & affine dominio transfertur*[d]. *Sed etſi quis ad longum tempus locauerit, id eſt, vt vulgò interpretamur, decem annorum, alienare is dicitur, quia hoc genere locationis quaſi dominiũ quoddam transfertur in conductorem, adeò vt ei in rem actio competat*[e]. *Quibuſdam tamen ex cauſis rerum eccleſiaſticarũ alienatio permittitur*[f]: *ſi æs alienũ vrgeat, nec poſſit ex fructibus ſatisfieri*[g]. *Nam & eandem ob cauſam prædia minorum, qui ſub tutela vel cura ſunt, diſtrahere licet*[h].

II. *Permittitur alienatio rei minus vtilis, vt rem aliam vtiliorem ac fructuoſiorem acquirat Eccleſia*[i].

III. *Si pecunia ad alendos pauperes in magna aliqua fortaſſis charitate annonæ, vt ad redimendos captiuos opus ſit, nec ea aliunde ſuppetat*[l]. *Hic enim eſt præcipuus rerum eccleſiaſticarum vſus, vt admonuimus lib. 2. ſ. i.*

a auth. de non alie. & auth. de alie. & emp. c. nulli, de reb. ecc. nõ alie.

b auth. de non alie. & auth. de alien. & emph.

c Bald. ĩ d. auth. hoc ius.

d l. 1. C. de fũd. dot. l. vlt. C. de reb. alie. §. alienationis, in auth. de nõ alienãd. d. c. nulli.

e Gl. in c. 1. de reb. eccleſ. nõ alie. vbi not. l. 1. ſ. de ſuperfic.

f gloſ. ſum. 12. q. 2. Panor. d. c. nulli.

g auth. hoc ius.

h l. 1. de reb. eo. qui ſub tute.

i d. auth. hoc ius, c. vt ſuper. de reb. eccleſ. non alie.

l c. aurũ. c. ſacrorũ. 12. q. 2.

Ac ut ſummatim dicamus, quotieſcunque vel neceſſitas aliqua, vel manifeſta vtilitas Eccleſiæ exigit, receptum eſt harum rerum alienationem permitti [m]. *Et hæc in rebus Eccleſiæ profanis maximè locum habent. Sed & ſacra quoque vaſa, & aliæ res huiuſmodi nonnunquam alienantur* [n]. *Item decima quæ inter res ſacras ac ſpirituales vulgò habetur* [o]. *Hoc amplius, Eccleſia aliqua tota interdum alienari poteſt* [p]. *Quamuis autem ex iis cauſis alienatio cōceſſa ſit, tamen ne vtilitatis alicuius prætextu temerè & in perniciem Eccleſiæ alienatio fiat, conſtitutus eſt certus ordo certáque forma iure ciuili & pontificio, quam in huiuſmodi alienatione ſeruari oporteat* [q]. *Sed legibus ciuilibus alligari ſe non patiuntur viri eccleſiaſtici, & pontificios canones de ea re editos tantùm recipit cònſuetudo, per quam dubiū non eſt, quin ſolennitas mutari poſſit* [r]. *Quare formam canonibus præſcriptam, quæ vſu recepta eſt, hic explicari ſufficiet. Forma igitur iuris pontificij hæc eſt, vt alienationem antecedat diligens tractatus, & cōmunis deliberatio cleri, id eſt collegarum, qui canonici dicuntur, ſi Eccleſia tale collegium habeat: deinde omnium conſenſus, aut certè maioris partis, ac præterea ſubſcriptio adhibeatur: quibus omnibus ſuperioris antiſtitis authoritas accedat* [s]. *Ac cùm de antiſtite quæritur, locus in quo eſt alienans Eccleſia, non in quo res quæ alienatur ſita eſt, ſpectandus eſſe videtur, quanuis aliqui contrà ſentiant* [t]. *Et tametſi licitationem, ſubhaſtationémque ſolennem ius ciuile requirat, tamen id canonibus eccleſiaſticis nuſquam expreſſum reperitur* [x]. *Sed*

m c. ſine exceptione, 12 q. 2. c. dudum, de reb. eccl. non alien. in 6.
n l. ſancimus, & auth. ſeq. C. de ſacro. eccleſ.
o d. c. dudum.
p c. paſtoralis, de donat. tot. tit. de his qu. fi à præla. ſine conſ. cap. ſi vna, de reb. eccl. non alie.
q auth. de alie. & emph.
r not. in c. cum cauſa, de re iud.
s d. c. ſine exceptiōe. d. c. dudū. c. 1. de his q. fiunt à præla.
t d. auth. hoc ius.
x d. auth. hoc ius.

quæritur, an vt valeat alienatio pretium in rem Eccleſiæ verſum eſſe oporteat? Qua de re videnda eſt Panormitani diſtinctio[a]. *Ex iam dictis conſequitur alienationem rerum eccleſiaſticarum ita demum valere, ſi duo cõcurrant. Vnum eſt, vt ob iuſtam legitimámque cauſam fiat: alterum, vt ordo præſcriptus iure pontificio accuratè obſeruetur. Quòd ſi aliter fuerit alienata res, ea cum fructibus vindicari ac repeti poterit*[b]. *Sed longi temporis præſcriptione rectè ſe tuebitur poſſeſſor, ſi bonam fidem habeat*[c]. *Quod tempus à morte tantum beneficiarij qui alienauit currere incipit, vt concilio Toletano cautum eſt*[d]. *Excipiuntur ſanè aliquot caſus, in quibus ille ſolennis ordo non requiritur.*

Primus eſt cùm res eccleſiaſtica titulo clientelæ, vel emphyteuſeos concedi ſolita eſt. Poteſt enim more conſueto ab antiſtite dari, quamuis formam canonibus præſcriptam minimè obſeruet[e].

II. *Excipiuntur res mobiles quæ ſeruando ſeruari non poſſunt. Nam earũ rerum minimè prohibetur alienatio*[f].

III. *Sunt qui putant factam omiſſa forma alienationem efficacem eſſe, ſi ea nõ noceat Eccleſiæ*[g]. *Idque colligi videtur ex cõcilio Agathenſi, cuius hæc verba ſunt, Terrulas aut vineolas exiguas & Eccleſiæ minus vtiles, aut longè poſitas paruas epiſcopus ſine conſilio fratrum, ſi neceſſitas fuerit, diſtrahendi habeat poteſtatem. Verùm ille canon meo iudicio formam illam cuius ſuprà meminimus non remittit. Nam quod ibi dicitur, ſine conſilio fratrum, de aliis epiſcopis accipi debet, quorum conſenſus*

[a] c. quod quibuſdam de fideiuſſ. not. in d. auth. hoc ius.

[b] c. non liceat. 12. q. 2.

[c] Panor. in c. de quarta. c. non liceat, de præſcr. Guid. pa. q. 150.

[d] c. ſi ſacerdotes. 16. q. 3.

[e] c. 2. de feud. c. vt ſuper, de reb. eccle. non alie. Bar. in auth. qui rem C. de ſacro. eccle. Guid. pa. q. 154.

[f] c. fugitiui, 12. q. 2. l. lex quæ. C de admi.

[g] Innocent. in c. 1. de ĩ integ. reſt. Fab. inſtit. de eo cui lib. cau. bo.

eo tempore neceſſarius erat, vt ex canone ſeptimo eiuſdem concilij, & ex concilio Carthaginenſi Toletanóque conſtat[h]*. Itaque cùm neceßitas ita vrget, vt epiſcoporum conuentus commodè non poßit expectari, permittit ſynodus Agathenſis ſine ipſorũ conſilio non quaſlibet terras ac poſſeßiones diſtrahere, ſed exiguas tantùm, & quæ non magnum Eccleſiæ fructum afferunt. Qua in re clericorum ſiue canonicorũ qui præſentes ſunt, tractatus atque conſilium minimè negligendum eſſe videtur: & qui nobis aduerſantur nulla ſatis firma ratione ſuam cõprobant opinionem. Quod enim dicitur negotium cum pupillo contractum ſine tutoris authoritate valere, ſi id expediat pupillo, ſic accipiendum eſt, cùm pupillus aliquid ſibi ſtipulatur: id enim ipſi damnoſum eſſe non poteſt*[i]*. Et quod Iuſtinian. ait, pupillum poſſe conditionem ſuam meliorem facere*[l]*, hunc habet ſenſum, pupillum vtiliter id negotium contrahere, ex quo nullum ei damnum contingere poteſt, quódque ſeruari deſiderat, cuiuſmodi eſt ſtipulatio qua ſibi acquirit. Itaque hæreditatem inutiliter adit, quamuis lucroſa ſit*[m]*: quia hæreditatis aditio nõ ſemper vtilis eſt. Similiter alienatio prædiorum pupillarium, quæ inutilis plerunque ac pernicioſa eſt pupillis, abſque decreto prætoris & cauſæ cognitione omnino prohibetur. Nam tametſi in rem minoris aliquando prædia alienentur ſine decreto, tamen id perquam neceſſarium eſt, ne aliàs exemplum pupillis noceat, cuius hìc maximè habetur ratio. Idem enim hìc veremur, quòd Auguſtus quondam in militari diſciplina: cuius verba apud Macrum*

h §. quod ſi neceßitas, 10. q. 2. c. quicunque. 12. q. 2. c. nullus, 17. q. 4.

i l. neque. C. de contr. ſtip.

l §. 1. Inſtit. de autho. tut.

m l. obligari, de auth. tut. §. neque. Inſtit. eo. tit.

›› *hæc ſunt, tit de re milit. Etſi ſcio fabrilibus operis exer-*
›› *ceri milites non eſſe alienum, vereor tamen ſi quicquam*
›› *permiſero, quod in vſum meum aut tuum fiat, ne modus*
›› *in ea re non adhibeatur, qui mihi ſit tolerandus* [n]. *Sic enim multa iure tum ciuili, tum pontificio paßim conſtituta reperiuntur, quæ in ſpeciem iniqua ſunt, ſi quis ad priuati cuiuſq; vtilitatem reſpiciat: ſed in vniuerſum ea proſunt & publicè vtilia eſſe creduntur. Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplũ (vt Caßius apud Tacitum ait) quod contra ſingulos vtilitate publica rependitur. Illud ſanè inficiari nolo, ſi Eccleſia non conqueratur, quia ſe læſam fortaßis non exiſtimat, valere contractum, in quo ſolennia defuerunt: idque minorũ exemplo* [o]. *Verum aduerſarius prætextu omiſſæ ſolennitatis, ab eo contractu recedere inuita Eccleſia non poterit, aut eam nolentem ad contractum obſeruandum cogere* [p]. *Atque ita etiam accipi poteſt, quod ſuprà diximus, minorem poſſe conditionem ſuam meliorem facere* [q]. *Quod autem obiiciunt nonnulli ex Vlpiani ad D. Marci orationem interpretatione, quanquã ſubdifficile à pleriſque exiſtimatur, tamẽ facilè, niſi fallor, dilui poteſt, ſi quis verba & mentem authoris, id eſt D. Marci, expendat, & quid inter eius orationem de alimentis, & orationem D. Seueri de rebus pupillaribus interſit, paulò diligentius conſideret. Non enim D. Marcus tranſactionem de alimentis ſine decreto factam ſimpliciter irritam eſſe vult, ſed ſi ita tranſactum fuerit, vt repræſentatã pecuniam alimentarius conſumat: vnde Vlpianus verba orationis inter-*

de bono publico.

[n] l. officium, de re milit.

[o] l. non eo minus. C. de procurato.

[p] l. quod fauore. C. de legib.

[q] §. 1. Inſtit. de autho. tut.

ſ. iiij.

» pretans ita diſſerit, Si tranſactio ſic fuerit facta, vt ſemel » numeretur ac repræſentetur quod teſtator particulatim » alimentorum nomine præſtari voluit, decreto prætoris » tunc opus eſt, quod cauſa tantùm cognita interponitur. » Sin autem aliter tranſactum fuerit, vt puta, vt id quod » in ſingulos annos erat alicui relictum, conſequeretur per » ſingulos menſes, & c. huiuſmodi tranſactionem D. Mar- » cus non improbat, quaſi decretum in ea ſit neceſſarium. Alia cauſa eſt alienationis prædiorum pupillarium à D. Seuero prohibitæ[r]: quia ſimpliciter prohibita eſt quocunque modo fiat, ſicut & rerum eccleſiaſticarum alienatio, de qua hîc diſſerimus. Et hæc noſtra ſententia eſt de quæſtione vulgò agitata, quæ adeò controuerſa eſt in foro, vt iudicia curiæ centenariæ contraria extent, nec inter claſſes ſeu decurias iudicum adhuc conuenire potuerit. Qui contrà ſentiunt, æquitatem fortaſsis aliquam nobis opponent, & ſimul eccleſiaſticorũ hominum auaritiam, quorum opes minui magis quàm augeri publicè expediat, vt lib. 2. admonuimus. An huiuſmodi rationes iudicem mouere debeãt, viderint alij. Ego certe meam ſententiam ita ſcripto iure tueor, vt cum iis qui euidenti æquitate vel vtilitate nitentur, pertinacius cõtendere nolim. Cùm igitur hæc ita ſe habeant, quæri poteſt, ſi in tabulis nulla ſolennitatis in alienando ſeruatæ mentio fiat, an ob diuturnitatem temporis interueniſſe præſumatur? Et variæ iuris doctorum opiniones reperiuntur, quas ex eorum commentariis ediſcere licet[ſ].

r l. 1. de reb. eo.

ſ Iuet. in l. ſciendum, de verb. oblig.

Quorum munerũ vacationem beneficiarij & eccleſiarum miniſtri habeant. Cap. 10.

INTER iura atque commoda beneficiariorum illud non minimum eſt, quòd tametſi bonis fruantur Eccleſiæ, tamen ad munera ſubeunda non compelluntur. Quorum autem munerum vacationem habeant, nunc tractandum eſt. Et imprimis munera perſonalia non ſubeunt, ne auocentur à functione monaſterióque ſuo[a]*. Perſonalia hîc vocamus quæ opera ac induſtria exercentur abſque ſumptu & diminutione patrimonij*[b]*. De patrimonialibus paulo difficilior eſt quæſtio. i. quæ ſumptum poſtulant, & damno adminiſtrantis expediuntur abſque vlla opera aut labore*[c]*. Et animaduertendum eſt hæc munera duplicia eſſe. Quædam enim imponuntur poſſeßionibus ipſis ac prædiis, nulla perſonarum à quibus poßidentur, habita ratione. Alia imponuntur perſonis, non rebus, quanuis aliquando in huiuſmodi impoſitione modus facultatum ſpectetur. Ideóque mixta munera à quibuſdam, ſed contra morem loquendi veterum, dicuntur*[d]*. Rurſus horum munerum, quædam ordinaria legitimáque ſunt, vt portoria: quædam iſagogica, exagogica, & alia id genus in Gallia noſtra, quæ canonis appellatione ſignificantur. Alia extra ordinem indicũtur principum aut magiſtratuum arbitrio, cùm nulla ſint lege conſtituta nec certam præſtationem habeant*[e]*. Sed vt ad rem veniamus, illud inter omnes conuenit extraordinariis muneribus iure ciuili eccleſias non ſubiici*[f]*: ſed ordinariis tantùm, quæ & canonica dicuntur. Stata enim illa tributa atque vecti-*

a l. generaliter. C. de epiſc. & cler.

b l. 1 & vlt. de munerib.

c d. l. 1. & vlt.

d l. reſcripto, & l. vlt. de mun. & hono.

e l. in honorib. de vac. mun. l. 1. C. de vac. pub mu.

f l. placet. C. de ſacro. eccle.

galia, quæ nerui Reipub. dicuntur ab Vlpiano[g]*, quod ſine illis publicum ſtatum tueri non liceat, nemo detrectare poteſt*[h]*. Quæ verò extraordinem indicuntur arbitrio principum, ea ſubire non coguntur Eccleſiæ, niſi ob cauſam valde neceſſariam Reipublicæ indicantur, vt mox dicemus*[i]*. Nec vlla diſtinctio eſt in iure ciuili inter ea munera quæ prædiis, & ea quæ perſonis indicta ſunt. Omnibus ſiquidem muneribus legitimis atque ordinariis obnoxia ſunt Eccleſiæ. Itaque eius collationis, quam taleam hodie appellamus, ſi ius ciuile reſpicias, vacationem vix habent. Nam etſi olim extraordinarium munus eſſet, ac prout belli neceſſitas flagitabat, ad tempus indici ſolitum: tamen edictis regiis ad ordinariũ præſtationem redactũ eſt. Id quod à priſcis etiam imperatoribus Romanis factum fuiſſe in legibus ipſorum comperimus*[l]*. Nec ſatis perſpicio quemadmodũ iuri ciuili diuinum ius hîc aduerſetur. Nam Chriſtus Cæſari tributum pendi non ſolùm præcepit, dicens, Reddite Cæſari, &c. ſed ipſe etiam cum ſuis apoſtolis illud exoluit, tametſi ex regia ſtirpe ortus eſſet: ideóque tributis obnoxius non eſſe videretur*[k]*. Idque veteres eccleſiaſtici ſcriptores ad vnum fatentur, ex quibus non pauca in ſuam Rhapſodiã Gratianus retulit*[m]*. At hodie viri eccleſiaſtici contendunt, primùm ſe illis muneribus non ſubiici, quæ perſonis indicuntur magis quàm poſſeſſionibus*[n]*: quia iure pontificio, quo nunc vtimur, princeps in perſonas eccleſiaſticas nullum imperium, nullámque poteſtatem habet. Deinde ſi quæ prædia antiquitus libera atque immunia poſſideant,*

g l.1. de quæſt.

h l. nullus. C. de decurio.

i l. iubemus .d. neminem. C. de ſacroſ. eccl.

l l.1. C. de indictio.

k Matth. 17.

m c. ſi tributũ, c. magnũ, 11. q. 1. c. tributum, 23. q. 8.

n l. reſcripto, de mune. & hono.

in ea tanquã Deo conſecrata & dicata nihil iuris principem habere aiunt[o]. *Ex quo cõſequens eſt, ad eam ſolùm tributionem eos teneri, ad quam obligata erant prædia antequam ad ipſos peruenirent*[p]. *Et extant Bonifacij octaui constitutiones*[q], *quibus non ab extraordinariis tantùm muneribus, quod iam antè ſancitum fuerat*[r], *verùm à quibuſcunque etiam tributionibus perſonas eccleſiaſticas eximit: ſed ita vt cauſam nullam, quamlibet iuſtam ac neceſſariã, excipiat. Sed & illud quoque adiicit, vt ne volentibus quidem clericis Ro. pontifice inconſulto pecuniam conferre liceat. Nec mirum eſt ab inſolenti homine, impotentíſque animi, qualem deſcribunt Bonifacium hiſtorici, conſtitutionem adeò iniuſtam, & ab omni æquitate abhorrentem emanaſſe. Nec eò hæc dico quòd Eccleſiæ eccleſiaſticarúmque perſonarum priuilegiis & vacationibus impenſe non faueam, quas ſapientiſſimi quique veterum magno ſemper fauore ac liberalitate proſecuti ſunt. Ac vt à noſtris incipiam, Druides qui ſacerdotes quondam fuerunt in Gallia, authore Cæſare in Cõment. tributa vnà cum reliquis nõ pendebant, militiæque vacationem, & omnium rerum habebant immunitatem. Reges AEgyptiorũ quintam partem annui prouentus capere ſoliti ſunt, præterquam ex prædiis ſacerdotum*[s]. *Artaxerxes Perſarũ rex in ſacris bibliis ſcribit Eſdræ, ne vllum imperet tributũ ſacerdotibus*[t]. *Sed ſi præfractè ac ſine exceptione vlla velint clerici vacatione iſta quam obtinuerunt à principibus vti, aut abuti potius, nihil profectò erit inhumanius, nihil ab inſtituto*

o c. nulli liceat, 12. q. 2.

p c. 2. de cenſib. l. iperatores, de publica. not. Panor in c. non minus, de im. eccle.

q c. clericis, de im. ecc. in 6. c. quanquam, de cenſib.

r c. non minus. c. aduerſus, de im. ec.

s Geneſ. 47.

t Eſdr. 7.

ſacerdotis Chriſtiani alienius. Ac poterit eis meritò obiici, quod Diocletianus imperator neſcio cui philoſopho vacationem munerum poſcenti reſpondit: Profeßio & deſyderium tuum inter ſe diſcrepant. Nam cùm philoſophum te eſſe proponas, vinceris auaritia & rapacitate [f]. *Imprimis enim æquũ eſt, vt ſtatum legitimúmque vectigal, quod canonem vocamus ſine recuſatione ciues omnes Reipublicæ, ſine principe pendant, cùm legibus inſtitutus ſit, tanquam ad ſtatus publici tutelam neceſſarius. Deinde ſi quid extra ordinem indicatur ob graue imminens periculum Reip. cui aliter obſiſti non poßit, aut ob aliam huic non dißimilem cauſam, ratio poſtulat, vt eius oneris partem ferant eccleſiaſtici viri, quanuis extraordinarium munus ſit. Nam ideo eximuntur ab extraordinariis muneribus, quod abſque magna neceßitate ſæpenumero pro arbitrio principum aut libidine potius indicantur, quibus ad Reipublicæ procurationem & cõſeruationem maieſtatis ſuæ canon, & ordinaria penſitatio creditur ſufficere. Tolerabilius enim viſum eſt, eam exactionem quæ vitari omnino non poteſt, in profanos homines, quàm in Eccleſiam, eccleſiaſticáſque perſonas deriuari. Fit tamen nonnunquã, vt eccleſiaſticos viros horum munerum participes eſſe omnino oporteat. Idque exemplis ex iure ciuili petitis facilè oſtendi poteſt, vt puta, ſi expeditionis tempore plauſtris, mancipiis, aut aliis huiuſmodi angariis vel parangariis opus ſit* [t], *ſi ob annuam embolam, vt ait Theodoſius, nauis ſit neceſſaria* [v], *cuius verbi interpretatio ex nouella Iuſtiniani* [u]. ϖδὶ κυφισμῶν δημοσίων *pe-*

[f] l. profeßio. C. de mu. patr.

[t] l. neminem. C. de ſacroſ eccl. l. nullus. C. de cur. pub. c. eccleſiarum, 12. q. 2.

[v] l. iubemus C. de ſacr. eccleſ.

[u] 183.

tenda eſt. Huius enim ſignificationem & proprietatem conſtitutionis Theodoſianæ interpretes non perceperunt. Item ſi in refectionem itinerum aut pontium ſumptus faciendus ſit, non excuſari eccleſias conſtitutum eſt[x]. *Sed hoc munus videtur inter ordinaria & canonica referendum eſſe, & de portoriis, quæ eo nomine exigi ſolent, accipienda conſtitutio. Ac vt ſummatim omnia complectar (nam omnia ſigillatim enumerari non poſſunt) quoties flagitat neceſſitas, principi licet eccleſiaſticas facultates impendere. Quod & Ezechias rex pius feciſſe legitur*[y]. *Si enim pauperibus captiuis & calamitoſis hominibus erogantur Eccleſiæ opes, cur ad eas calamitates vitandas depellendáſque non inſumentur*[a]? *Et ſatis perſpicuum eſt ex his quæ tractauimus libro primo, diſtributionem earum facultatum ad principis curam aliquando pertinere*[b]. *Quid plura? circunfertur Bonifacij, cuius paulò antè meminimus, diploma, quo teſtatur ac declarat conſtitutionibus à ſe prius editis ademptam non eſſe facultatem regi Francorum pecuniæ collationem eccleſiaſticis perſonis imperandi, vel inſcio Romano pontifice, quoties pro aris & focis pugnandum erit, idque ad patriæ defenſionem neceſſarium videbitur.*[d] *Eôdem pertinet quòd Gregorius nonus ab excubiis & murorum ciuitatíſque cuſtodia neminem prætextu eccleſiaſtici miniſterij excuſari præcepit*[c]: *cùm tamen id munus perſonale ſit, & à propria functione clericos auocet, quod multo magis admittendum eſt in patrimonialibus muneribus quæ operam nullam requirunt, ſed facultatum,*

x l. ad inſtructiones. C. de ſacroſ. eccl.

y 4. Reg. 18.

a c. aurum. 12. q. 2.

b c. filiis, 16. q. 7.

d Vide Feral.

c c. 2. de im. eccle.

quibus Eccleſiæ ſupra modum abundant, erogationem. Nam & Eccleſiæ eccleſiaſticorumque hominum vtilitas id maximè poſtulat, ne alioqui perforari ſinant nauem, in qua ipſi nauigant. Nec obſtat noſtræ ſententiæ Federici II. *conſtitutio, quæ cum hac exceptione intelligenda*

d auth. itẽ nulla. C. de epiſc. & cler.

eſt[d]. *Et certo certius eſt Honorium* III. *eam conſtitutionem à Federico expreſsiſſe, quo die eum diademate imperatorio inſigniuit. Idq́; accidit ſexto pòſt anno quàm imperator lectus fuit Federicus. Tanto enim tempore dilata eſt coronatio, quam Innocentius ei iam inde ab initio negauerat. Nolim autem exiſtimet quiſquam, me iis libenter patrocinari qui iure ſuo ac poteſtate hìc abutuntur, & publicæ neceſsitatis obtentu eccleſias leui plerunque de cauſa grauiſsimis tributis onerant. Quod fortaſsis non contingeret, ſi bonorum Eccleſiæ cuſtodes & adminiſtratores, non dicam victu veſtitúque contenti, vt canones præcipiunt, ea egenis diſtribueret (ſeueritatem enim illam antiquam corruptiſsimi huius ſeculi mores vix ferre poſſunt) ſed luxum, profuſionẽ ἀσωτίαν, cuius nomine tam malè audit ea natio, cohiberent ac moderarentur. Poſtremò notandum eſt, ſicut clerici pro rebus eccleſiaſticis quas poſsident immunes ſunt, ita etiam pro rebus propriis vacationem habere*[e]. *tametſi aliàs patrimonium clerici rebus eccleſiaſticis vſquequaque cõparari non ſoleat*[f]. *Nec refert cuius gradus atque ordinis clerici ſint, & antè eccleſiaſtico beneficio aucti ſint, nécne, cùm hominibus generaliter priuilegiũ indulgeatur*[g]. *Quod vtique eſt accipiendum, niſi vxorem duxerint*[h]. *Nam hi vacationem*

e c. [illegible]um, 12. q. 2. c. vlt. de vit. & ho. cler.

f not. in c. Eccleſia, de conſtitu. c. quanquam, de cenſib. in 6.

g l. 2. C. de ep. & cle. Guid. pa. q. 83.

h c. ex parte. de cle. coniug.

munerum non habent ex cõſtitutione Bonifaciana[i]*. Sed duobus tantùm priuilegiis fruuntur, modò vertice raſo ſint, & more clericorũ veſtiti. Verùm illud addere oportuit quod longè maximum omnium ac præcipuum eſt, modo in Eccleſia ſuo fungantur officio*[l]*. Nam vt admonuimus lib.1, Clericus nomen eſt officij ac oneris in Eccleſia, nec æquum eſt eos vllis priuilegiis frui, qui munus ſuum negligunt*[m]*. Quod & Molinæus noſter ad Alexandri reſponſa per quàm ſcitè grauitérque annotauit*[n]*. Quæſitum eſt de eo qui negotiationem exercet. Et non videtur negotiatio, artificiúmue honeſtum vnde ſibi & pauperibus victum parent, clericis interdictũ eſſe, ſi non ideo officium ſuum deſerant*[o]*. Et quod Hieronymus & Auguſtinus aiunt negotiari clerico non licere*[p]*: de quæſtuaria negotiatione accipiendũ arbitror inter noſtri temporis pſeudoclericos vſitata, quæ functionem eccleſiaſticam impedit. Receptum ſanè apud nos eſt quancunque negotiationem exerceat clericus, quod ad bona de quibus negotiatur attinet, nullo eum priuilegio vti debere*[q]*. Idque concilio quodam Rhotomagenſi apud ratiociniorum præfecturam perſcripto, & in acta relato cautum accepimus anno 1 2 6 7.*

i de cler. cõiug. in 6.

l c. vl. de vi. & ho. cle.

m l. generaliter. C. de epiſc. & cler.

n lib. 1. con. 8. Alexã. Imol.

o l. 2. C. de ep. & cler. & 91. diſt. in decret.

p c. negotiatorem, &c. ſeq. 88. diſt.

q cle. vl. de cõſ. Fel. in c. Eccleſia, de conſtitut.

De iudiciis & actionibus, quæ beneficiis comparatæ ſunt. Cap. II.

IVDICIA *beneficiorum eccleſiaſticorũ nomine varia, iure prodita ſunt. Sed de his tantùm hîc loquimur, quæ cõpetunt cùm de vniuerſo beneficio ac titulo controuerſia*

eſt. An imprimis beneficiario datur Rei vindicatio aduerſus eum qui beneficium ipſum poßidet, ſeu detinet[a]*. Nam etſi beneficium res ſacra ſpiritaliſque ſit, cuius dominum ſe dicere nõ poteſt beneficiarius*[b]*: tamen quaſi dominus quidam habetur, & expreſſa cauſa non aliter ac filium ſuum pater vindicat*[c]*. Et hoc petitoriũ iudicium, in quo de iure quod quiſque litigatorum habet, præcipuè quæritur, in foro eccleſiaſtico inſtitui debet: ab eáque cognitione ideo abſtinent magiſtratus, quia ordinatio miniſtrorum Eccleſiæ, vt res ſacra ac ſpiritalis iudicium Eccleſiæ, non profanorũ iudicum requirit. Et conſtat priſcis illis fœlicioribúſque temporibus has controuerſias in ſynodis epiſcoporum ac presbyterorum magna cum grauitate ac ſimplicitate dirimi ſolitas fuiſſe. Præter iudicium petitorium, & rei vindicationem interdictis quoque poſſeſſoriis beneficiorum nomine vtimur: in quibus de poſſeßione tantum contenditur, ſiue adipiſcenda, ſiue retinenda, ſiue recuperanda. Sed moribus noſtris retinendæ poſſeßionis interdicta magis frequentantur. Nec dubitat quiſquã hodie rerum forenſium peritus, quin hæc cognitio magiſtratuum ſit, non Eccleſiæ, præterquã ſi de adipiſcenda poſſeßione agatur. Quod & Guido teſtatur in prima quæſtione. Sed rationem huius conſtitutionis forenſis nuſquam ſatis explicatam offendimus, & pleriſque poſſeßionis cauſa non minus, quàm proprietatis ſacra ſpiritaliſque videtur. Nam pontificis Martini diploma, cuius eſt apud Guidonem mentio, nullum ius nouum regi aut magiſtratibus eiuſdem tribuit: ſed permittit eis, vt ſi*

a l. ſancimus. C. de ſacroſ. eccle. c. cũ venerabilis, de exceptio.
b l. in rem de rei vind.
c l. 1. de rei vĩd. Specul. tit. de appel. §. nouißime.

quem ea de re à maioribus morem acceperint, eundem ſartum, quod dicitur, & tectum conſeruent. Verùm ex iis quæ lib. 1. diſputata ſunt de eccleſiaſtica ciuilique poteſtate, ſatis perſpicuum eſt quietis publicæ curam ad principes magiſtratuſque pertinere. Itaque quanuis eas cauſas iudicet Eccleſia, in quibus de miniſterio ipſo & ordinatione agitur, & ſecundum canones eccleſiaſticos iudicari debeant, tamen ſi quis vim inferat alteri, & ius ſibi dicat, nec vſitatis ac legitimis iudiciis experiatur, principis eſt ac magiſtratus eam vim cohibere interim dum apud iudicem cõpetentem de iure ſuo docuerit. Vnde mirum videri non debet, quòd Guido ſcripſit de interdicto adipiſcendæ poſſeſſionis magiſtratus non cognoſcere, cum ob vim illatam minimè competat. Cognoſcit igitur magiſtratus de retinenda aut recuperanda poſſeſſione. Ac poſtquam de vi & poſſeſſione pronuntiauit, poſteà litigatoribus Eccleſiæ iudicium ſubire, ac petitorium iudicium intendere licet. Nec antè id fieri poteſt, quàm iudicium de poſſeſſione finitum, & ſententia omni modo executioni mandata fuerit, vt & iudiciaria lege Franciſci regis cautum eſt[a]. Tametſi autem verè dictum ſit à nobis de iure, quod litigatores ſe habere contendunt, in miniſterio ac beneficio magiſtratum non pronuntiare, ſed de poſſeſſione tantùm ac vi illata: tamen in huiuſmodi iudiciis poſſeſſoriis ea demum poſſeſſio, quæ iuſta eſſe docetur, ad victoriam prodeſt. Idque ideo receptum eſt, ne alioqui cõtra canones abſque inſtitutione poſſideatur beneficium, & homines inexplorati ad munera eccleſiaſtica

cum graui Eccleſiæ incommodo ac dedecore proſiliant[e]. *Quamobrem lex Regia præcipit litigatoribus, vt iam inde ab initio litis inſtitutæ tabulas inuicem ſibi communicent, quibus de iure ſuo ac titulo docere ſe poſſe confidunt. Sed animaduertendum eſt plenam tituli iuriſque probationem hic non requiri, ſicut in petitorio iudicio, ſed qualemqualem ſufficere, vt colorem aliquam poſſeſſio habeat. Idq́ue in pleriſque interdictis locum habet, quæ cauſam proprietatis continere dicuntur*[f].

e c. 1. de reg. iur. in 6. not. in c. in literis, de reſtit. ſpol.

f gloſ. cle. de cau. poſ d. c. in literis.

De his qui liberè & quietè beneficium triennio poſſederunt. Cap. 12.

QVOD *diximus in ſuperiori capite ſola poſſeßione ius non acquiri in beneficio, niſi adſit titulus ac inſtitutio, id perpetuum non eſt. Si quis enim beneficium triennio poſſederit, ne de proprietate quidem ac titulo vlla poteſt ei amplius controuerſia moueri. Idq́ue ſynodus Baſilienſis primum conſtituit, litium finiendarum cauſa, & ne beneficiariorum ius perpetuo incertum eſſet*[g]. *Cuius ſynodi decretum æmulati ſunt Romani pontifices in canonibus illis ſuis, qui regulæ cancellariæ appellatur. Hinc etiam manauit Leonina conſtitutio, quæ in Gallia noſtra conuentorum appellationem habet*[h]. *Ea autem conſtitutio quatuor requirit, quæ ſi non concurrant, huic triennij præſcriptioni locus non eſt. Primùm eſt triennij poſſeßio eáque continua, non interrupta, vt conſtitutionis verba ſatis indicant. Vnde quæritur, ſi quis triennio integro non poſſederit, ſed anno fortè vel biennio, an con-*

g arg. l. 1. de vſucap.

h tit. de pacif. poß. in concord.

iungi poßit tempus, quo poſſedit is in cuius locum ſucceßit. Et certißimum eſt, ſucceſſorem authoris acceßione vti poſſe[i]. *Verùm in his miniſteriis beneficiiſque eccleſiaſticis verè nulla ſucceßio eſt, cùm is cui mortuo vel eiurante altero beneficium confertur, nullum ab eo ius accipiat, ſed ab antiſtite potius qui conferendi poteſtatem habet, vt lib. octauo docebimus*[l].

i l. Pomponius, de acquir. poſ. l. id tempus, de vſucap.

l gloſ. prag. tit. de pacifi. poſſeſ.

II. *Quanuis de titulo ac iure poſſeſſoris ſcrupuloſa & exacta inquiſitio non fiat, tamen ſpeciem aliquam & colorem tituli legitimæque ordinationis eum habere oportet. Nam ſi prædo aliquis per vim beneficium occuparit, nec probabilem cauſam ſuæ poſſeßionis vllam poßit afferre, præſcriptione triennij ſe tueri non poterit*[m].

m d. tit de pacif. poß.

III. *Quieta poſſeßio hic requiritur, quam pacificam vocant: nec ſufficit poſſediſſe, ſed ſine controuerſia ac interpellatione poſſediſſe neceſſe eſt.*

IIII. *Videndum eſt ne aduerſarius qui ſeſe ius in beneficio habere contendit, bellica vi, aut aliàs impeditus fuerit, quo minus beneficij ſui poſſeßioni incumberet. Quo caſu ſi teſtatione legitima fuerit vſus, triennij præſcriptio ei non oberit.*

V. *Præter exceptiones conſtitutione expreſſas quædam aliæ addi ſolent non indignæ quæ hic breuiter referantur: vt puta, ſi beneficium de quo eſt controuerſia, perpetuum non ſit, ſed precarium ac temporarium, cuiuſmodi ſunt pleræque monachorum præfecturæ quas alibi admonuimus propriè beneficia nō appellari. Nam*

ſi antiſtes ſuperior precariam illam adminiſtrationem reuocare & adimere velit, à monaſtica ſanè diſciplina alienum eſt, vt is præſcriptione temporis ſummoueatur[n].

[n] Rot. dec. 1. in antiq.

VI. *Hæc triennij præſcriptio ei non nocere creditur, qui Regaliorum iure beneficiũ petit ab eo, qui alio iure nititur. Receptum eſt enim in Gallia, vt* XXX. *annorum præſcriptio tantùm ipſi obiiciatur*[o].

[o] gloſ. prag. tit. de pacif. ĩ verbo, coloratũ.

VII. *Si euictum fuerit beneficiũ, quod quis ex cauſa permutationis acceperat, nec ratio, nec æquitas patitur, vt ſuum repoſcenti exceptio triennij obſtet*[p]. *His exceptionibus aliæ fortaſsis accedere poſſunt, de quibus difficile non erit opinor iudicium, ſi quæ hîc à nobis ſummatim tradita ſunt rectè percepta fuerint. Verùm ceſſante omni exceptione triennij, poſſeſsio vim tituli ac legitimæ inſtitutionis habere intelligitur. Ac eo nomine impetrari ſolet à rege diploma, quo præcipitur magiſtratui vt poſſeſſorem tueatur. Eſtque eius cognitionis tanta vis, vt iudicium eccleſiaſticum & petitorium, cui aliàs poſſeſſorium non præiudicat, omnino perimere dicatur. Proinde poſſeſſori non ſolùm acquiritur præſcriptio ſiue exceptio, ſed actio etiam, qua aduerſus quenuis poſſeſſorem experiatur. Nam alioqui aduerſus Leoninam conſtitutionẽ facilè poſſet ei moleſtia exhiberi. Adeò autem verum eſt hunc poſſeſſorem poſt lapſum triennij tutum eſſe, vt ne ſuperiorem quidem antiſtitem reformidet: cuius eſt inquirere in eos qui ſine titulo beneficia poſsident*[q]. *Hic enim titulo penitus non caret, vt ex iam dictis conſtat.*

[p] c. ſi beneficia, de preb. in 6.

[q] tit. de pacif. poſſ. in concord.

De ſubrogationibus iudiciariis. Cap. 13.

VSITATVM *eſt in foro noſtro ſubrogationis iudiciariæ genus, quod conſtitutione quadam Bonifaciana olim prohibitum fuit*[a]. *Nam ſi ex duobus litigatoribus, exempli gratia, vnus deceſſerit, vel beneficium eiurauerit, vetuit Bonifacius, ne beneficium tertiò conferatur, donec lis finita fuerit: idque multiplicationis litium vitandæ cauſa factum dicitur, ne ſcilicet noui ſubinde litigatores, qui lites protelent exoriantur. Sed inualuit hæc conſuetudo in Gallia, vt non expectato litis euentu, cuiuis tertio, etiamſi ex numero litigatorum non ſit, conferatur beneficium: poſt quam collationem in locum demortui, vel eiurantis cum quo lis cœpta fuerat, ſubrogatur hic recens beneficiarius iudicis de ea re cognoſcentis authoritate. Ac ſi fortè coram magiſtratu regio lis de poſſeßione mota ſit, vt hæc ſubrogatio fiat, diploma à principe impetrari conſueuit. Et animaduertendum eſt, hanc ſubrogationem intra annum petendam eſſe, cùm interdicta ipſa, quibus de poſſeßione contenditur, annalia ſint*[b]. *Quamobrem lapſo anno interdicere volens, amplius non auditur, quanuis ad petitorium iudicium via ei præcluſa non ſit. Quod eſt accipiendum, ſi aduerſarius qui præſcriptionem annalem opponit, interim poſſeſſor fuerit. Nam poßidente nouo litigatore, vel eo qui beneficium eiurauit, tempus currere non dicitur. Et notandum eſt, tametſi beneficium ſimpliciter collatum ſit, tamen ius tantummodo*

a c. 2. vt lit. pend. in 6.

b l. 1. de interd.

in impetrantem tranſlatum videri, quod mortuus habebat, uel is qui beneficium eiurauit. Itaque ius non modò ſuum, ſed etiam demortui vel eiurantis demonſtrare probaréque cogitur, id eſt, legitimam ordinationem ſiue titulum, ætatem, natales eiuſdem, & cætera de quibus integro libro diſſeruimus ſuprá. Quod in eo locum non habet qui beneficium minimè litigioſum, eo, qui beneficiarius vulgò credebatur, mortuo, vel eiurante adeptus eſt[e].

[e] Panor. c. cum venerabilis, de except.

LIBER OCTAVVS.

QVIBVS MODIS BENEFICIA AMITTANTVR, ET VACENT.

ARGVMENTVM.

Supereſt locus noſtræ diſputationis poſtremus de amittendis beneficiis. Nos enim antè de acquirendis retinendíſque beneficiis quàm de eiſdem amittendis, ſcribere volúimus, diuidendi rationem ab Vlpiano traditam, & à Veteribus Iureconſultis obſeruatam ſecuti: cuius initio libri ſuperioris meminimus. Sunt autem amittendorum beneficiorum modi præcipui, Mors, Eiuratio, Delictum, & cæteri, qui ſigillatim in hoc libro à nobis tractati explicatíque ſunt.

De beneficiis morte beneficiariorum vacantibus. Cap. I.

CVM *beneficiarij proprietatem ac dominium rerum eccleſiaſticarũ non habeant, ſed vſum aut vſumfructum, vt antè diximus, conſequens eſt, beneficia ad hæredes nõ tranſire*[a]. *Itaque dicũtur mortuis beneficiariis vacare vt aliis conferri poſſint*[b]. *Quo verbo vſus eſt Plinius lib. 10. Epiſtol. ad Traianum, in eadem ſignificatione, Cùm ſciam, inquit, domine ad teſtimonium laudémque morum meorum pertinere tam boni principis iudicio exornari, rogo, dignitati, ad quam me prouexit in-*

[a] *§ finitur. Inſtit. de vſufr.*

[b] *c. ſuſceptum. de reſcrip. i 6.*

„ *dulgentia tua, vel auguratũ, vel ſeptemuiratum, quia va-*
„ *cat, adiicere digneris, vt iure ſacerdotij precari deos pro te*
„ *publicè poßim, quos nũc precor pietate priuata.* *Sed notandum eſt vt efficax ſit collatio huiuſmodi, duo imprimis neceſſaria eſſe. Vnum eſt, quòd tempore collationis, fato functus ſit beneficiarius: nam ſi quis beneficium viui adhuc & ſuperſtitis hominis impetrauerit, ne ſecunda quidem collatio poſteà eo mortuo facta valebit. Alterum eſt, quòd tantum effluxerit temporis à morte beneficiarij, vt pontifex de ea certior fieri veriſimiliter potuerit. Qua de re duo canones pontificij vulgares & omnibus noti leguntur. Quod autem dicitur mortuo beneficiario vacare beneficium, id perpetuum non eſt, ſed quaſdam exceptiones habet.*

I. *Cùm in Eccleſia aliqua canonicorum ac annonarum ſiue præbendorum certus definitúſque numerus non eſt. Tunc enim vno ex canonicis mortuo, non continuò vacare dicitur beneficium, vt in eius locum alius ſufficiatur*[c].

c c. ex parte, de conc. praeben.

II. *Cùm beneficiũ aliquod epiſcopo, vel cœnobiarchiæ adiunctum eſt, ita vt epiſcopus vel cœnobiarcha ad Eccleſiam regendam vicarium, idque ad tempus, nõ in perpetuum conſtituat. Nam ea adiunctio facit, vt beneficium, cui proprius alioqui gubernator præficiebatur, velut pars quædã epiſcopij aut cœnobiarchiæ eſſe intelligatur*[d].

d cle. frequens, de exceſ prælato.

III. *Cùm beneficium authoritate pontificis ob iuſtam aliquam cauſam deletum extinctúmque eſt. Iuſta autem cauſa poteſt eſſe, ſi miniſteria, quibus eccleſiaſticæ facultates attributæ ſunt, Eccleſiæ neceſſaria non videantur,*

aut inopia tanta ſit, vt miniſteriorum numerum minui oporteat[e].

De beneficiorum eiuratione, quæ & reſignatio appellatur. Cap. 2.

EIVRATIONE *amittitur beneficiũ, vt puta, ſi quis iam ſenio fractus, onus, cui ferendo ſe imparẽ ſentit, in alium reiici velit, ideoq; beneficio ſuo renũtiet. Nam tametſi huiuſmodi hominibus non ſoleat beneficiũ adimi, ſed potius curator adiungi, quem vulgò coadiutorem dicimus: tamen hæc ſpontanea eiuratio, quæ & reſignatio non malè appellatur, ob iuſtam cauſam recipitur*[f]. *Sed antiſtitis ſuperioris cõſenſus atque authoritas accedere debet, nec licet venia non impetrata Eccleſiam ſibi cõmiſſam deſerere*[g]. *Id quod Melitium aliquando feciſſe, ſubditorum inobedientia offenſum teſtis eſt Theodoritus*[h]. *Quod eſt accipiendũ, niſi ſummus eiuretur põtificatus Celeſtini exemplo. Nam & pontificem Romanum eo ſe abdicare poſſe conſtitutum eſt*[i]. *Sed & patroni quoque voluntas hic neceſſaria eſt, ſi talis ſit Eccleſia, quæ patronũ agnoſcat*[l]. *Quòd ſi quis diploma obtinuerit à pontifice pro conſequendo beneficio, quia nullã adhuc Eccleſiam regit, cuius deſertio damnum vllum poſſit afferre, is cedere ac renuntiare iuri ſuo abſque antiſtitis venia poteſt*[m].

e c. cum acceſſiſſent, de cõſtit. c. vlt. de verb. ſig.

Rebuf. 361.

de curatore, seu coadiutore

f tit. de renunt.

g c. admonet. de renũc. l. legatus, de off. preſid. c ſuggeſtum, &c. ſeq. 7. q. 1.

h lib. 2. c. 31.

i c. 1. de renũt. in 6.

l Panor. ĩ c. ſignificatũ, de preben.

m c. ad audientiam. 2. de reſcrip. l. pe. C. de pact.

Quis poſsit eiurare.

QVISQVIS *beneficium eccleſiaſticum habet, ſi iuſta probabilique cauſa ducatur, id eiurare poteſt. Nec*

referet corpore ſano an infirmo ſit, cùm vel inſtante morte beneficium eiurare liceat, idque ab iis fieri ſolet, qui in gratiam amicorũ beneficiis renuntiant[n]. *Poteſt & reus criminis poſtulatus eiurare, nec poſtulatus modò, ſed etiã damnatus, ſi à ſententia aduerſus ſe lata appellauerit*[o]. *Impubes tamen ſi beneficio aliquo auctus ſit, id eiurare poſſe non videtur, propter infirmitatem conſilij, quanuis adultus ſine curatore id poſſit*[p].

Quomodo beneficium eiurandum ſit.

EIVRARI *debet apud ſuperiorem antiſtitem, vt diximus, vel ab ipſo beneficiario præſente, vel ab alio, quem eius rei gratia procuratorem dederit. Nec dubium eſt, quin alieno nomine facta eiuratio valeat, niſi mandatum re integra reuocatum fuerit. Quo caſu procurator de ea reuocatione certior fieri debet, aut is apud quem eiuratur beneficium*[q]. *Sed videndum eſt, ne quis ad beneficium eiurandum metu adigatur, alioquin, vt pleriſque placet, irrita eſt eiuratio*[r]. *Præterea purè ac ſimpliciter eiurandum eſt beneficium abſque vlla conditione, pactioneue, ne in crimen ſimoniaci ambitus incurratur*[ſ]. *Itaque vulgo receptum eſt, eiurationem ita factam non recipi, vt certæ perſonæ, quam nominat & exprimit eiurans beneficium conferatur*[t], *niſi apud Romanũ pontificem fiat. Verùm id nec certo iure definitum eſt, nec magna ratione nititur, meo quidem iudicio. Huiuſmodi enim conditio ad ſimoniacum ambitum minimè pertinet. Veteres plerique non ſolùm doctrina, ſed etiam ſanctitate clari*

n c. pe. not. de renunt.

o l. qui à latronibus, de teſta.

p c. ſi annun. de iud. in 6.

q cle. de renũt.

r c. ſuper hoc, de renunt.

ſ c. cũ pridem. c. vlt. de pact. gloſ. in c. ex parte. de off. deleg.

t not. in d. c. ex parte.

hominesſolebant miniſterij ſui ſucceſſores eligere ac nominare. Nam vt illud mittam, quod de Petro apoſtolo & Clemente ſcriptum eſt, Athanaſius Petrum quendam nominaſſe legitur in hiſtoria eccleſiaſtica[y]. Auguſtinus Erradium, & alij alios complures, quos hîc omnes commemorare nõ eſt neceſſe[x]. Nec ſatis perſpicio quid inter eam nominationẽ interſit & eiurationem hanc, qua hodie vtimur, conditionalem, ſi ad rationem & æquitatem magis quàm ad ſubtilitatem quandam verborum reſpiciamus. Quid enim refert, an quis ita põtifici dicat, Ego beneficium meum cum bona tua venia eiuro, & mihi ſucceſſorem dari opto Hieronymum: an verò ita, Eiurò beneficium in gratiam Hieronymi, qui ſi tibi dignus eo non videatur, id retinere malo, quàm vt cuiquam alij detur. Non enim omnem cõditionem hîc improbant canones, ſed eam demum per quam nundinatio quædã beneficiorum ecccleſiaſticorum induceretur[a]. Quanquam autem rerum non adeò imperitus ſim, vt non ſatis intelligam quid ſpectare ſoleant noſtro tempore qui talibus eiurationibus vtuntur: tamen affirmare auſim ceſſante fraude, nec turpem, nec inutilem eiurationem eſſe. Finge beneficiariũ eo eſſe in Eccleſiam ſuam animo & affectu, vt eam ab alio quodã regi cupiat, cuius & ſanctitatem & eruditionem admiratur: nec alius ſui ſimilibus fortaſſis, id eſt, in quibus mediocritas aliqua inſit, libenter velit cedere: piaculúmne eſt hanc voluntatem & deſiderium ſuum pontifici enuntiare ac declarare? equidẽ non arbitror. Hoc tamen iure vtimur, vt pontifices ſiue antiſtites

y Theodor. libro 4. c. 20. tripar. lib. 7. c. 37.

x Grat. 8. q. 1.

a d. c. vlt. de pact.

conditionem eiurationi ſeu reſignationi adiectam, velut turpem ac bonis moribus contrariam reiiciant, & beneficium quaſi purè ac ſimpliciter eiuratum arbitrio ſuo alij concedant, non ſine magna eiurantium captione (præterquàm ſi ex cauſa permutationis eiuratio facta fuerit, vt poſteà dicemus.

Effectus eiurationis.

EIVRATO *beneficio & alij collato omne ius in nouum beneficiarium tranſit, nec priore vita functo, qui in eius gratiam eiurauit, vacare beneficium dicitur. Sed hoc ita intelligendum eſt, ſi huic nouæ collationi poſterior conſenſerit*[e]*. Nam eo nõ acceptante, ſed repudiante, potius priſtinum ius retinet is qui eiurauit: quaſi nõ exiſtente conditione. Ac tametſi iuris controuerſi ſit quæſtio, an ei opus ſit noua collatione, tamen curia centumuiralis minimè neceſſariam eſſe iudicauit*[f]*. Vacat ſanè beneficium aliquando morte eiurantis, quamuis alij interim collatum acceptúmque fuerit: idque canonibus aliquot pontificiis conſtitutum eſt.*

Primus canon ad eos pertinet, qui cùm ſint infirma valetudine, beneficia ſua mortis inſtantis cogitatione reſignant: eſtque expreſſum eo canone, vt decedente eo qui reſignauit intra viginti dies beneficiũ, licet prius alij collatum, vacare intelligatur. An autem hic canon in beneficiis tantùm à Romano põtifice collatis locum habeat, quæri ſolet. Et Decius ex facto conſultus reſpondit, de pontifice tantùm Romano canonem accipiendũ eſſe, non

e c. ſi tibi abſenti, de preben. in 6.

f 23. Ianuarij, 1549.

etiam de cæteris antiſtitibus inferioribus : à quo diſſentiunt eius canonis enarratores. Sed horum omnium ſcripta & commentationes à curioſis iſtarum rerum hominibus inſpici poterunt.

Secundus canon vult, ſi is qui eiurauit beneficiũ eiuſdem poſſeſſor deceſſerit, vt non aliter valeat interim facta collatio, quàm ſi eiuratio intra certum tempus publicata & poſſeßio petita fuerit. Quæ publicatio ſimilis eſt donationũ inſinuationi, & eandem ob cauſam, nempe vt vitentur fraudes, inuenta.

De beneficiorum permutatione. Cap. 3.

MAGNA *ratio ſuadet, vt beneficiariis non permittatur beneficia ſua inuicem permutare, & de eiſdem, vt de aliis rebus profanis, quarum domini ſunt, inter ſe paciſci. Quò pertinent ea quæ de tranſlatione epiſcoporum ſuprà annotauimus lib. 5. Nam & concilio Turonenſi huiuſmodi permutatio prohibita eſt*[d]*. Eſtque pœna iure pontificio in permutantes ſtatuta, vt beneficia ſua amittant*[e]*. Proinde ſi quibus forte beneficiorum ſuorum commutatio expedire videatur, adeundus eſt ſuperior antiſtes, coram quo vterque beneficium ſuum eiuret, non ſimpliciter, ſed vt alterum conſequatur. Ac ſi iuſtam iſtius cõmutationis cauſam eſſe animaduerterit epiſcopus, beneficia de quibus agitur quaſi vacantia eiurantibus ipſis cõferre poterit, non aliis vt conſtitutum eſt*[f]*. Nam nec iis qui expectationum muneribus à Ro. pontifice donati ſunt, obnoxia eſſe hæc beneficia intelliguntur, quamuis ea vacare*

d c. maioribus, de prebend. c. quæſitum, de re. per.

e c. cum olim, de re. permut.

f cle. de re. permut.

dicantur[g]. *Huius autem permutationis rara eſt in veteribus mentio: quia ex cupiditate ſacerdotum proficiſci credebatur*[h]. *nec priſca ſeueritas hoc cõmercij genus recipiebat, quod hodie vtilitatis velamento, vt pleraq; alia adumbrari ſolet. In recentioribus pontificum conſtitutionibus quamplurima leguntur*[i]: *ſed bonam partem in ſuperiori capite attigimus, de beneficij eiuratione ſimplici differentes, quæ cum hac mutua ac reciproca magnam affinitatem habet. Vnum hic notandum eſt, ſi ex altera parte ſatisfactum non fuerit, quia fortè beneficium traditum non eſt, aut poſt traditionem euictum, licere alteri beneficium, quo ſe abdicauit, repetere*[l]. *Quo caſu nouam collationem non requiri verius eſt, modò beneficiarius vim non inferat alij, ſed authoritate publica poſſeſſionem apprehendat*[m].

De beneficiorum multitudine canonibus prohibita. Cap. 4.

CVM *beneficiarius ad epiſcopalem honorem prouehitur, vacat eius beneficium, & alij conferri poteſt*[n]. *Idem de eo dicendum eſt, qui beneficium vnum obtinens, quod animorum curationem habet, aliud ſimile beneficium cõſequitur. prius nanque beneficium haud dubiè vacat*[o]. *Poſterius verò ita demum retinet, ſi priore apud ordinarium antiſtitem ſeſe abdicauerit, &c. idque Innocent.* III. *& Ioan.* XXII. *conſtitutionibus expreſſum eſt*[p], *& antiquo iuri nonnihil derogatum*[q]. *Si enim prius beneficium non dimiſerit, nõ ſolùm eo priuatur, ſed quorũcunque*

g tit. de rebus permut. in 6.
h cõc. Chalced.
i tit. de re. permut.
l c. cũ vniuerſorum, de re. permut. c. ſi beneficia, de præben. in 6.
m c. cum qui, de præb. in 6. d. c. ſi beneficia.
n c. cum in cunctis. §. cũ verò, de elect. c. poſt electionẽ. de conc. præb.
o c. de multa, de præb. c. quia nonnulli, de cler. non reſid. cle. ſi plures, de præb.
p d. c. de multa, extra. execrabilis, de præb.
q c. præterea, de præb.

etiam beneficiorum in poſterum obtinendorum incapax redditur[r]. *Nam valde abſurdum eſt vni duo munera committi in Eccleſia, niſi grauis aliqua cauſa, & neceſſitas id fieri cogat*[ſ]. *Itaque concilio Chalcedonenſi, & quibuſdam aliis vetitum eſt, ne quis in duabus eccleſiis ordinetur, quod & in muneribus ciuilibus ac profanis imperatorum leges prohibent*[t]. *Poſtulat tamen aliquando neceßitas, aut vtilitas euidens Eccleſiæ, vt duo pluraue munera eccleſiaſtica vnus idémque obeat, vt puta, ſi ea ſit hominum idoneorũ penuria, vt præſtet vnum multis eccleſiis, quàm ſingulos ſingulis præfici. Quæ res ad epiſcoporum cuiuſque ciuitatis curam pertinet*[v]. *In gratiã verò perſonarum magis quàm Eccleſiæ beneficia coaceruare, quanuis & genere & doctrina aliis antecellant, peſſimi res exempli, & antiquis canonibus omnino contraria eſt. Itaque gratiam horum canonum à ſolo pontifice Ro. cuius voluntas pro ratione habetur, fieri poſſe cõſtitutum eſt*[x]. *Atque ita conones prima ſpecie inuicem pugnantes conciliari poſſe videntur, quanuis alij aliter nodum diſſoluant, ac inter cæteros Io. Quintinus, cuius de ea re elegans commentarius nuper in manus noſtras incidit. Hinc fit, vt captatores beneficiorũ Romam certatim curſitent, prætextu literaturæ, aut nobilitatis, veniam à pontifice impetraturi, quæ nemini, quãlibet indigno nebuloni, modò is numeret, denegari conſueuit. Qua ex re tanta Eccleſiæ deformatio exorta eſt, & propè dixerim* πανολεθρία, *vt nulla vis humani ingenij ad eam indignitatem exprimendam ſufficiat. Prodigioſa ſanè res eſt in*

[r] d.c execrabilis.

[ſ] c. ſingula, 89. diſt.

[t] l. libertus, ad municip. l. vl. C. de aſſeſſo. l. 5. C. qui milit poſ. not. in l. lecta, de rebus cred.

[v] c. ſanctorum, 70. diſt.

[x] d. c. de multa.

Eccleſia hæc beneficiorum cumulatio, quæ ſine delectu paßim recipitur: nec minus mihi monſtroſi videntur, qui tot perſonas in Eccleſia ſuſtinent, quàm Briareus ille, qui manus centum habuit, vt eſt in fabulis, aut Geryon quem trium fuiſſe corporum perhibent.

De aſsiduitate beneficiariorum, quam reſidentiam appellamus. Cap. 5.

NIHIL *eſt ab omni ratione alienius, quàm eos præfici eccleſiis, qui munus ſuum negligant. Itaque aduerſus eos qui aßidui non ſunt in eccleſiis ſibi cõmißis, varij canones editi ſunt*[a]*. Variæ item leges imperatorum, quibus nominatim cautum eſt, vt abſentes clerici ſi ad eccleſias ſuas moniti non redierint, beneficia ipſis adimantur*[b]*. Nec iuſta eſt eorũ excuſatio qui vicaria quorundam ſacerdotum opera in obeundo munere ſuo vtuntur, cùm ipſi eo fungi debeant*[c]*. Ac indignũ eſt, vt Innocent. ait, cõductitiis presbyteris Eccleſiam cõmitti*[d]*. Hoc amplius, ſi exiguus tenuiſque ſit reditus beneficij, vt ex eo ſe tueri nequeat clericus, ne hoc quidem caſu aßiduitatis vacationem habet, cùm ipſi eo beneficio ſe abdicare liceat*[e]*. Omne ſiquidem beneficium propter officium, laborem, & induſtriam conceditur*[e]*. Ceſſante igitur cauſa propter quam datur beneficiũ, ratio poſtulat, vt à beneficiario id auferatur. Nec dißimilis eſt clericus ab Eccleſia ſua abſens militiæ deſertori. Quare & cingulum honoris ſui eum amittere, & pro ea deſertione caſtigari debere conſtitutum eſt*[f]*. Incidunt tamen cauſæ interdum*

a c. Antioch. con. Laod. cõ. Sardi. & in decret. 7. q. 1. c. vlt. de cler. non reſid.

b Nouel. 6. 58. 123.

c c. quia nonnulli, de cler. non reſid.

d 21. q. 2. c. vl.

e c. conquerente, de cle. non reſid.

e c. vlt. de reſcrip. in 6.

f c. placuit. 21. q. 2. c. peruenit. 7. q. 1.

propter quas excuſatione dignus ſit clericus, & ab epiſcopo ſuo veniam impetrare debeat[g]*. Citra cauſam verò legitimam non licet epiſcopo veniam aſſiduitatis concedere, quamuis Rom. pontifex, quem nullæ leges tenent, id faciat. Et hac ratione antiſtites imaginarij tantùm (quod ad curam onúſque attinet) & codicillares fiunt, cuiuſmodi pontifices ac ſacerdotes Alexandrum imperatorem creaſſe Lampridius ſcribit. Ex quo veluti fonte mala innumerabilia, vt quæ incõmoda in Eccleſiam vniuerſam quotidie manant, quæ ſine horrore maximo referre non poſſumus. Quid enim indignius eſt, quàm ſacris eos ſtipendiis frui, qui venialibus diplomatibus, ne dicam venalibus, ſubnixi, de regendis eccleſiis ne cogitant quidem vnquam, vt apertè canones omnes illudere, & contemptui habere videantur. Nemo etenim eſt qui neſciat eos beneficia reditúſque eccleſiaſticos locare, & maius pretium offerentibus addicere cõſueuiſſe, non aliter ac quiſuis patresfamilias prædia ſua, nihil penſi habentes quàm idoneus ad functionem ſacram ſpiritalémque hic redemptor ſit, in quem omne onus, quod ſubire eos oportebat, reiiciunt. Atque ita hæc geruntur, vt quãuis publicè nota ſint hoc ſeculo, ficta tamen magis quàm facta olim poſteritas fortaßis exiſtimatura ſit. Nihil de fructuum dilapidatione hìc dicam, quos pauperibus diſtribui veteres canones iubent. Non enim in tantis vitiis hæc ſcrupuloſius excutere animus eſt, ac per me licet, vt omnem prouentum iactent, profundant, dißipent. De doctrina ſanè diuina, cuius miſera plebs mirum in modum famelica eſt,*

g c. cũ ad hoc, de cler. nõ reſid. c. licet. canon. de elect. in 6.

ab ipſis omnino deſerta conquerimur. Illud enim accidit
[h] Amos 8. » *hoc tempore, quod vates futurum prædixerat*[h], *Emittam*
» *famem in terram: nõ famem panis, neque ſitim aquæ, ſed*
» *audiendi verbum domini: & cõmouebuntur à mari vſque*
» *ad mare, & ab Aquilone ad Orientem, circuibunt quæ-*
» *rentes verbum domini, & non inuenient. Et ſanè dubium*
non eſt, quin hæc paſtorum ignauia errorum omnium &
hæreſeon, quibus hodie concutitur orbis, magna ex parte
fons & origo ſit. Nec mirum eſt gregem perire, qui pa-
ſtore deſtitutus, luporũ inſidiis quotidie expoſitus eſt. Va-
gos enim quoſdã circunforaneos ac mercenarios concio-
natores in numero paſtorum nõ pono, quos longè latéque
à paſtoribus differre ſacris literis edocemur. De his pa-
[i] c.34. *ſtoribus vaticinatur Ezechiel*[i], *& ita eos depingit, vt in*
eo vaticinio noſtri ſeculi mores velut in ſpeculo quodã in-
» *tueamur. Verba eius hæc ſunt, Væ paſtoribus Iſraël, qui*
» *paſcebãt ſemetipſos. Nónne greges à paſtoribus paſcũtur?*
» *Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum*
» *erat occidebatis: gregem autẽ meum non paſcebatis. Quod*
» *infirmum fuit non conſolidaſtis, quod ægrotũ, non ſanaſtis,*
» *& quod cõfractum eſt non alligaſtis, & quod abiectũ eſt*
» *non reduxiſtis, & quod perierat nõ quæſiſtis, & cum au-*
» *ſteritate imperabatis eis & cum potentia. Et diſperſæ ſunt*
» *oues meæ, eò quòd non eſſet paſtor: & factæ ſunt in de-*
» *uorationem omnium beſtiarum agri. Errauerunt greges*
» *mei in cunctis montibus, & in vniuerſo colle excelſo, &*
» *non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret.*
» *Propterea paſtores audite verbũ domini. Viuo ego, dicit*

» *dominus Deus, quia pro eo quòd facti ſunt greges mei in*
» *rapinam, & oues meæ in deuorationem omnium beſtia-*
» *rum agri, eò quòd non eſſet paſtor, ecce ego, ipſe ſuper pa-*
» *ſtores requiram gregem meum de manu eorum, & ceſſare*
» *eos faciam, vt vltra non paſcant gregem, nec paſcant am-*
» *plius paſtores ſemetipſos, & liberabo gregem meum de ore*
» *eorum, & non erit vltrà eis in eſcam, &c.* *Proinde hac radice non exciſa, aut ego vehementer fallor, aut vix vllæ flammæ his malis finem allaturæ ſunt. Celebratur veteris cuiuſdam philoſophi dictum, homines nõ pallio, ſed auribus trahendos eſſe. Quod vel maximè hic locum habere ſemper arbitratus ſum. Sed iam ſatis aut fortè nimium querelis datum eſt.*

301 · Homines non pallio, sed auribus trahendos esse.

De criminibus, propter quæ beneficia amittuntur. Cap. 6.

OB *crimen aliquando beneficiũ amittitur: idque contingit vel quia ipſo iure vacat, vel quia deponitur beneficiarius cauſa cognita, & beneficio ſuo priuatur. Exemplis hoc dilucidius fiet, quæ ſequuntur.*

I. *Ambitus ſimoniaci reus quibuſdam pontificiis conſtitutionibus deponi iubetur*[a]. *Quæ conſtitutiones iudicium ac ſententiam requirunt, qua beneficiario adimatur beneficium, nec ante eam ſententiam vacare dicitur. ſed Paulus ſecundus atrocitate criminis quod in dies magis magíſque inualeſcebat, commotus, decreuit, vt pœnas omnes legitimas ſtatim incurrat is qui hoc flagitium admiſerit, non expectata iudicis ſententia*[b]. *Ac mihi qui-*

[a] c. de hoc. c. inſinuatum, de ſimo.

[b] extra. cũ deteſtabile, de ſimo.

dem videtur generaliter accipienda conſtitutio, ſiue datum aliquid pro ordinatione, ſiue promiſſum fuerit, cùm hæc paria ſint. Nec aliter ſenſit Paulus, ſi quis cõmodè & abſque cauillatione verba cõſtitutionis interpretetur. Sunt tamen qui cõtendant de datione tantùm, non etiam de promiſſione intelligendam eſſe conſtitutionem[e]*: quorum leuiſſimas, niſi fallor, rationes hîc referre operæpretium non duxi. Vnum hîc notandum eſt, de beneficio nos hîc non loqui, quod quis per ambitum adeptus eſt, cùm ſatis cõſtet collationem huiuſmodi nullam eſſe, ídque ſuprà annotauimus. Noſtra etenim diſputatio ad alia beneficia pertinet, legitimè acquiſita, quæ nihilominus propter ambitum amittuntur. Sed quæſtio eſt, an iſtius pœnæ epiſcopus gratiam facere poſſit, de qua quid alij ſcripſerint, ſi lubet videto*[d].

II. *Ob incontinentiam adimitur clerico beneficium, vt puta ſi focariam, ſiue concubinam habeat, nec eam ritè monitus à ſe dimittere velit*[e]*. Nam etſi legibus Romanis permiſſus ſit concubinatus: tamen iure pontificio clericis interdictus eſt*[f]*. Ac vt omnis vitetur ſuſpicio, nullam eis mulierem, exceptis quibuſdam, domi ſuæ habere licet*[g]*. Olim monachi ac ſacerdotes fœminas apud ſe retinebant, quæ nec eorum vxores erant, nec cõcubinæ, ſed comites & ſociæ cœlibatus, eáſque Græci* συνεισάκτους, *interpretes vulgò ſubintroductas vocant. Sed & fœminæ quoque viros ſibi contubernales hoc modo adſciſcebant. Verùm Nicæna ſynodus propter ſtupri ſuſpicionem hoc contubernij genus improbauit*[h]*. Cuius meminit Iuſtin*[i]-

e Caſſado. decis. 5. Gomeſ. in reg. canc. de trien. poſſ.

d Panor. in c. de ſimoniacis, de ſimo.

e c. ſicut. c. ſi autem, de cohab. cler.

f tit. de concub.

g l. eum qui. C. de epiſc. & cler.

h canon. 3. c. interdixit, 32. diſt.

i Nouel. 123.

& Euſeb[l]. *De his loquitur Chryſoſtomus in ſermone quodam,* πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους, *& Gregorius in quibuſdam locis, quæ à Bud. in commentariis Græcæ linguæ referuntur. Quod dictum eſt de concubinatu, id multo magis in maſcula venere locum habet*[m].

III. *Periurium iuſta cauſa eſt propter quam beneficium clerico auferatur. Ac tametſi quidã exiſtiment eum qui peierat continuò beneficium ſuum amittere, tamen receptius eſt depoſitionẽ priuationémque hîc neceſſariã eſſe*[n].

IIII. *Cædis ſiue homicidij conuictus beneficio ſuo priuatur per ſententiam iudicis, nec illud ipſo iure amittit*[o].

V. *Ob crimen perduellionis vacant ipſo iure beneficia abſque vlla priuatione ſiue depoſitione*[p]. *Eadémque videtur cauſa hæreticæ impietatis*[q]. *Nec vlla declaratio neceſſaria eſt ante collationem beneficij, vt Ioan. Andr. ſcribit*[r], *quanquam ab eo diſſentiunt nonnulli*[ſ].

VI. *Præter ea crimina quæ iam recẽnſuimus, generaliter dicendũ eſt, ſi quid grauius admiſerit beneficiarius, aut ſi quæ nota infamiæ eidem inuſta ſit, eum beneficio priuandum eſt. non enim omnia crimina comprehenduntur certa definitione, ſed prudentis iudicis eſt, in iis quæ ſimilia expreſſis videntur eandem regulam ſequi*[t]. *Qua in re Panor. admonet, priſcorum canonum ſeueritatem vſquequaque hîc ſpectandã non eſſe, propterea quòd huius ſeculi homines cum priſcis illis conferri non poſſint, ſiue ſtaturam & vires corporis, ſiue mores & ingenium reſpicias*[v], *Iuxta illud Satyrici poëtæ,*

Terra malos homines nunc educat, atque puſillos.

l *lib. 7. hiſto. eccleſ.*

m *c. vt clericorum, de vit. & hon. cler. c. clerici, de exceſ. præl.*

n *c. querelã de iureiur. c. peruenit, de fideiuſſ.*

o *c. 1. de cle. pug. in duel. c. vlt. de homicid. in 6. c. ex literis, de exceſ. prælat.*

p *c. fœlicis, de pœn. in 6.*

q *c. ad abolendã, de hæret. c. cum ſecundum, de hæret. in 6.*

r *gloſſ. c. commiſſa, de cler. in 6.*

ſ *Fel. in c. cum non ab homine, de iud.*

t *Panor. in c. at ſi clerici, de iud.*

v *c. fraternitates, 34. diſt.*

Quo nomine etiã Homerus crebrò admodũ conqueritur, vel Plinio authore. Quod autem de infamia diximus, de ea accipiendum eſt, quæ iure ac legibus irrogatur, non de ea quæ ex hominum opinione proficiſcitur[z]. *Præterea ob iuris infamiam ipſo iure non vacat beneficium, ſed priuatione ac depoſitione opus eſt*[a], *quanuis in muneribus dignitatibúſque profanis & ciuilibus aliud conſtitutum ſit*[b]. *Eadémque ratio munerum publicorum in Gallia (cùm perpetua ſint non minus quàm beneficia eccleſiaſtica) eſſe videtur. Sunt & alij modi, quibus vacant & amittuntur beneficia, cuiuſmodi eſt profeſſio monaſtica*[c], *matrimonium verbis in præſens tempus conceptis contractum*[d], *& ordinatio ſiue initiatio neglecta ab eo qui beneficium curationi animorum coniunctũ adeptus eſt, &c.*[e] *Sed hæc partim ex ſuperioribus libris huius tractatus, partim ex aliorum ſcriptis cognoſci poſſunt*[f].

z Panor. in c. per inquiſitionẽ, de elect.

a not. in c. querela, de iureiur.

b l. 2. §. miles, de his qui not. infa. l. diuus, de iureiur. l. infamia. C. de decurio.

c c. beneficium, de regula. ĩ 6.

d c. 1. de cler. cõiug.

e c. licet canon. c. cõmiſſa, de elect. in 6.

f Staphil. tracta. de lite. grat.

FRAN. DVARENVS SEBAST. Albaſpineo regis Chriſtianiſs. legato.

IN IVRIS pontificij Commentariis, quos ſuperiore anno, cùm vnà eſſemus, conſcripſi, mentio facta eſt à me libelli, quē clariſſimus Senatus Pariſienſis quondam pro defendēda libertate Eccleſiæ Gallicæ aduerſus Romanam aulam ad Ludouicum vndecimum regem noſtrum miſit. Et quia eius libri lectio ad confirmationem eorum, quæ à nobis de poteſtate regis circa miniſteria Eccleſiæ ibidem tractata ſunt, non parum conducere viſa eſt, feci non inuitus, vt eum è Gallico in Latinum ſermonem à nobis cōuerſum ſimul cum ipſo tractatu noſtro imprimendum curarem. Huius autem defenſionis argumentum ex lib. 5. eiuſdem tractatus, cap. 11. petendum eſt. Quam cùm leges, nudam, ſimplicem, ac rudem rerum maximarum deſcriptionem eâ contineri cogitabis, ad quas illuſtrandas & amplificādas excellentis oratoris ſtylo opus eſſet. Eſt enim cauſa huiuſmodi, vt vix alia grauior vnquam reperiri queat, aut accurata copioſaque oratione hominis alicuius eruditi, & Reipublicæ, patriæque miſerabiliter vexatæ amantis dignior. Verùm exiſtimauit ampliſsimus ordo, orationis commentarium paulò

plenius,quod capita & ſummas rerum complectèretur,tum ſufficere,legatis omnia copioſius atque vberius,ſi ita regi videretur,expoſituris. Hunc verò libellum, vt maioris illius operis appendicem,quod tuo fratrúmque tuorum conſilio, Illuſtriſs. Duci Biturigum Margaritæ dicatum potius quàm tibi fuit, nunc à me accipies, æternum, vt ſpero, neceſsitudinis, quæ mihi tecum iam diu inſtituta eſt, monumentum. Vale, Auarici Biturig. Pridie Idus Ma. 1551.

PRO LIBERTATE ECCLESIAE GALLICÆ ADVERSVS ROMANAM AVLAM DEFENSIO PARISIENSIS CVriæ, *Ludouico vndecimo Gallorum Regi quondam oblata.*

43.309.

CVM *Rex maiora grauioráque regni negotia maturè & cum magna deliberatione tractare cupiens nuper mandauerit curiæ Parlamenti, vt ſi quæ ſint iuſtæ conquerendi cauſæ ob pragmaticæ, quæ dicitur, ſanctionis, & quarundam ipſius conſtitutionũ eidem ſanctioni conſentanearum abrogationem, curia eum admoneat & certiorem faciat: viſum eſt curiæ huiuſmodi querimoniarum cauſas ſimul cum idoneis quibuſdã remediis hic colligere, ita vt rex in obedientia, quam verè catholicus & Chriſtianiſſimus rex ſanctæ ſedi apoſtolicæ debet, perpetuò maneat. Ad hæc autẽ exponenda regi & eius conſilio ſicuti ipſe mandauit, curia Ioannem Loſelier & Ioannem Henry conſiliarios, & inquiſitionibus, vt vocant, præſidentes delegauit.*

Deliberationis capita.

IMPRIMIS *igitur vt ea incommoda facilius cognoſcantur, conſtat fidem catholicam ex quo primùm in*

regno Frãciæ inſtituta eſt, ac præſertim à Clodouei Chriſtianorum regum primi tẽporibus magis quàm in vllo alio Chriſtiani orbis regno nullo errore contaminatã floruiſſe. Ac ob inſignem regum pietatem, & feruentiſſimũ erga religionem affectum, ac in tuendo ſeruandóque diligentiam, & Dei exaltatum nomen, & auctus cultus, & Eccleſiæ libertas conſeruata fuit. Ea ſiquidem fuit regum in Eccleſiam Dei affectio & propenſa voluntas, vt ingentes opes tam in ædium ſacrarum extructionem, quàm fundationem & dotationem eccleſiarũ liberaliſſimè, ſumptuoſe & magnificè impenderent. Nec minus fuit eorum ſtudium in tuenda & propugnanda Eccleſia. Quo nomine excellentem illum & illuſtrem Chriſtianiſſ. titulum & nomen hæreditarium ſibi pepererunt.

II. *Nullum eſt in Chriſtiano orbe regnum, in quo tot clariſſima cœnobia & Eccleſiæ viſantur: nuſquam eccleſiarum & cœnobiorum tam ſumptuoſa ædificia, tam immenſi reditus ac prouentus, tam numeroſa perſonarum eccleſiaſticarum multitudo: idque ex regum ac principum munificentia & liberalitate, partim etiam ex pijs religioſiſque populi erogationibus ortum eſt.*

III. *Rex idémque ſummus ac ſupremus noſter dominus, qui præcipuus eſt fundator, tutor, cuſtos, defenſor & vindex earum eccleſiarum, cùm libertas earundem violatur, ius habet conuocandi antiſtites, & alias huiuſmodi eccleſiaſticas perſonas ditionis ſuæ, vt eorum inceptis & conatibus obuiam eatur, qui contra eam libertatem aliquid moliri auſi fuerint. Solétque talis conuentus Ec-*

cleſiæ Gallicanæ congregatio appellari.

IIII. *In his conuentibus olim authoritate regia indictis multa præclarè conſtituta extant, eáque non ſine graui cùm regij ſanguinis procerum, tum eccleſiaſtici ordinis hominum, & aliorum regni ſubditorum, ac popularium deliberatione, vt occurreretur vexationibus, moleſtiis & iniuriis, quæ ipſis à curia Romana cum maximo totius populi damno & pernicie inferebantur. Earúmque conſtitutionum magna fuit authoritas ante hæc tempora, ac in eis obſeruandis ſumma cura diligentiáque adhibita eſt.*

V. *Inter cæteras cõſtitutiones una eſt D. Ludouici promulgata anno* 1267. *vt Prælaturis & dignitatibus electiuis per electionem prouideatur. Beneficiis verò nõ electiuis per collationem & præſentationem collatorũ & patronorum: nec vllam eo nomine pecuniam imponere aut exigere poſſet curia Romana in hoc regno. Quæ omnia & alia pleraque ex lectione conſtitutionum à D. Ludouico editarum plenius cognoſci poterunt: cuius viri nomen quàm celebre ſit vbique terrarum, nemo eſt qui ignoret.*

VI. *His conſtitutionibus diu obſeruatis cùm curia Romana procedente tẽpore multa aduerſus eam, de qua diximus, Eccleſiæ Gallicæ libertatẽ moliretur, Carolus* VI. *rex adhibitis in conſilium proceribus antiſtitibus, cœnobiarchis, collegiis, vniuerſitatibus, & aliis pleriſque tam regni quàm delphinatus hominibus, anno* 1406. *conſtitutionem edidit, qua Eccleſiam Gallicam in antiquam libertatem ſuam aſſeruit. Fuitque publicata de more, & perſcripta in actis curiæ parlamenti, anno* 1407.

VII. *Eodem anno* 1407. *cum Benedictus pontifex Romanus eiúſque adminiſtri, ſatellites ac procuratores magnam pecuniæ vim imperarent ac exigerent, antiſtites huius regni apud regem eo nomine conqueſti ſunt: fuitque res agitata in curia parlamenti. Ac in ea diſputatione memorabilis ſanè & grauis fuit à ſcholaſtico conuentu Pariſienſi habita oratio die octaua Nouembris, qua poſtulabant, vt rex eas exactiones prohiberet. Idem à generali regis cognitore ſeu procuratore poſtulatum fuit: & hoc amplius, vt exacta ob eam cauſam pecunia reſtitueretur.*

VIII. *Hæc expoſita petitáque fuerunt tam à ſcholaſtico conuentu, quam à regio procuratore præſentibus cameræ, vt vocant, apoſtolicæ officiariis, qui tum quicquid viſum ſibi fuit narrauerunt, & in medium adduxerunt.*

IX. *Auditis omnibus, quorũ intererat, & iudicibus in conſilium miſſis, tandem decreuit curia, ne annatarũ, quæ dicũtur, nomine aut decimarum quicquã à Ro. pontifice exigeretur, & ob eam cauſam excõmunicati abſoluerentur. Quæ omnia cum pleriſque aliis eodem pertinentibus in ipſo ſenatus decreto plenius deſcribuntur, quod pronuntiatum fuit anno* 1407. 11.*Septembris.*

X. *Non ita multò pòſt edictum promulgauit rex, quo decretum ſenatus confirmatum eſt: fuitque publicatum in curia* 15.*Maij*, 1408.

XI. *Anno* 1418.*menſe Martio de ſententia & conſilio antiſtitum & perſonarum eccleſiaſticarũ regni ad tuendam Eccleſiæ libertatem facta fuit conſtitutio, quã*

reſeruationes omnes & gratiæ apoſtolicæ vnà cum exactionibus curiæ Romanæ interdictæ fuerunt.

XII. Eodem anno cùm niterentur aliqui diplomata regia impetrare, quibus ea conſtitutio reuocaretur, regius cognitor in curia parlamenti interceſſit, & contradixit.

XIII. Ex his perſpicuum eſt, tam regem & proceres regni, quàm eccleſiaſtici ordinis homines, præterea regium procuratorem, & regis conſiliarios in curia parlamenti eò ſemper ſpectaſſe, vt libertatem Eccleſiæ Gallicæ ſartam tectam conſeruarent ab eáque omnem arcerent iniuriam.

XIIII. Cùm in ſacroſanctis ſynodis Conſtantienſi & Baſilienſi multa decreta eſſent, tum veteribus canonibus, tum iis, de quibus iam diximus, conſtitutionibus regiis valde conſona, Carolus ſeptimus rex præſente rege, qui tum delphinus nominabatur, proceribus etiam regii ſanguinis, antiſtitibus, collegiis, tum eccleſiaſticis, tum ſcholaſticis præſentibus, prætereà auditis oratoribus tam pontificis Romani, quàm ſacroſanctæ ſynodi vniuerſalis, tandem ea decreta accepit & edicto ſuo cõfirmauit, quod vulgò pragmaticam ſanctionem appellamus. Geſtáque hæc ſunt in ciuitate Biturigum anno 1438.

XV. Hæc igitur ſanctio eò maioris authoritatis ſemper habita eſt, quòd à ſacroſanctis conciliis, quibus præerat pontifex Romanus, aut legatus eiuſdem, ortum habuerit. Nulla enim de iis rebus vnquã fuerat lex in Francia ante id tempus lata, quæ ab Eccleſia vniuerſali authoritatem & vires haberet.

XVI. *Ex eo tempore regnum ipſum proſperiore ſemper fortuna, Dei benignitate, vſum eſt, & in maiore quàm vnquam antehac authoritate & gloria, ac etiam rerum omnium copia & abundantia fuit. Quanto autem fuerit hoſtibus terrori, Aquitana & Normania teſtantur, ex quibus locis expulſi deiectique ſunt.*

XVII. *Eius ſanctionis obſeruatio ad tres & viginti annos ſtetit, agitúrque nunc quadriennium, ex quo ea in vſu eſſe deſiit. Ac interim præfecti ſunt eccleſiis, eáſque ſine moleſtia & interpellatione rexerunt eximiæ probitatis grauitatíſque viri: quorum aliqui ob ſingularem vitæ ſanctimoniam iam fato functi miraculis claruerunt, vt Michaël Andegauenſis epiſcopus, archiepiſcopus Arelatenſis, & alij quamplurimi.*

XVIII. *Ex horum canonum, decretorum, conſtitutionum abrogatione innumerabilia naſcuntur incõmoda, quæ ad quatuor genera poſſe referri videntur. Primum eſt, totius ordinis eccleſiaſtici confuſio: Secundum eſt, patriæ deſolatio ac deſertio: Tertium eſt, pecuniarũ regni exinanitio: Quartum eſt, eccleſiarũ ruina & ſubuerſio.*

XIX. *Ante omnia proteſtatur curia ſe nolle ſanctitati, dignitati, honori & authoritati pontificis ac ſanctæ ſedis apoſtolicæ quicquam detrahere. Quin potius omnem honorem, reuerentiã & obedientiam, quam vnuſquiſque pius & fidelis ſummo Eccleſiæ paſtori debet, exhibere parata eſt, & ſi quid emendatione dignum exciderit, Eccleſiæ determinationi, quæ errare non poteſt, ſubiicere ſe non recuſat, c. à recta, 24. q. 1.*

XX. *Quod ad primum genus incommodi attinet, ſatis conſtat, ſi electionibus & collationibus ordinariorum ſublatis, reſeruationes & gratiæ expectatiuæ locum habeant. Si iudicia & lites in prima inſtantia ad curiã Romanam deuoluãtur, mirabilem inde cõfuſionem exorituram eſſe. Totus enim ordo Eccleſiaſticus cõfunditur, cùm ſua vnicuique iuriſdictio nõ ſeruatur.* 11.q.1.c.peruenit.

XXI. *Vt hæc confuſio perturbatióque rerum vitetur, & quod ſuum eſt cuique relinquatur, decretum fuit in iam dictis conciliis, & à rege conſtitutum, vt collegia eccleſiaſtica & canonica paſtorem Eccleſiæ eligant, præſentent patroni, & ordinarij cõferant, & de cauſis, niſi ſint maiores, in prima inſtantia cognoſcant.*

XXII. *Dubitandum non eſt, quin rex, qui præcipuus eſt fundator, tutor, cuſtos, & propugnator eccleſiarum ſui regni, non ſolùm iure poßit, ſed etiam debeat dare operam, & curare, vt decreta & conſtitutiones, quibus haud dubiè propulſantur ea quæ diximus incommoda, diligenter & bona fide obſeruentur. Ac ſi ob earum conſtitutionum vel abrogationem, vel contemptum in hæc mala & calamitates inciderent regis ſubditi, iure optimo ipſius opem implorare poſſent.*

XXIII. *Quòd autem electio paſtorum ad collegia eccleſiaſtica pertineat, eóque iure poßint vti abſque Romanæ ſedis offenſa, ex eo apparet, quòd cùm epiſcopus Eccleſiæ ſponſus ſit, & matrimonium quoddam ſpiritale inter ipſum & Eccleſiam contrahatur, neceſſariò conſenſus Eccleſiæ interuenire debet.*

XXIIII. *Dubium non eſt quin collegia ipſa, quibus notiores ſunt perſonæ, idoneos paſtores ad regendam Eccleſiam multò facilius eligere poßint, quàm ſi in aula Romana promouerentur.*

XXV. *Poſtquam perfecta abſolutáque eſt electio, proponuntur programmata: in vitam & mores electi inquiritur, & antequam confirmetur electio, quiſquis intercedere voluerit, admittitur. Vnde ſatis liquet, melius probari & explorari eum, qui eligitur à collegio Eccleſiæ, quàm ſi in Romana aula, vbi cognita non ſunt eius merita, promoueretur.*

XXVI. *Cùm epiſcopus ſolenniter à collegio eligitur cõfirmatúrque ſeruata programmatum & inquiſitionũ forma, eò certè maior eſt populi de eo exiſtimatio, magíſque eum venerantur, obſeruant & diligunt populares, quàm ſi ipſis inuitis obtrudatur. Ideóque doctrina eius longè fructuoſior eſt, & ad ædificandũ multò efficacior.*

XXVII. *Hinc tametſi Petrus Chriſti vicarius eſſet, & caput Eccleſiæ: tamen mortuo Iuda, qui vnus erat apoſtolorum, cæteri omnes pariter elegerunt, & ſors cecidit ſuper Matthiam, vt in actis apoſtolorum legitur.*

XXVIII. *Lucius pontifex Romanus vir ſanctus & martyr, qui Eccleſiæ Romanæ præfuit anno* 154. *ita decreuit: Nullus in Eccleſia vbi duo vel tres fuerint in congregatione, niſi eorũ electione canonica presbyter eligatur. Si verò aliter quis Eccleſiã adeptus fuerit, eò quòd per cupiditatẽ illam acquiſierit, atq; cõtra canonicæ diſciplinæ regulã egerit, expellatur c.1. de elect. in Decretal.*

XXIX. *Eſt & aliud decretum Leonis ſancti & confeſſoris in hac verba: Nulla ratio ſinit vt inter epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à cōprouincialibus epiſcopis cum metropolitani iudicio conſecrati, c.nulla.72.diſt.*

XXX. *Canon Antiochen.concilij,quod congregatum fuit, anno 340. ſic habet: Seruetur autem ius eccleſiaſticum id continens non aliter oportere fieri,niſi cum ſynodo & iudicio epiſcoporum, & electione clericorum, qui poſt obitum quieſcentis poteſtatem habent eũ qui dignus extiterit eligendi & promouendi,c.epiſcopo.8.q.1.*

XXXI. *Alius extat canon concilij Toletani in hac verba: Sed nec ille deinceps ſacerdos erit, quem nec clerus,nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel authoritas metropolitani vel comprouincialium ſacerdotum aſſenſus non exquiſiuit,c.qui in aliquo,51.diſt.*

XXXII. *Alius eſt canon concilij Conſtantinopolitani anni 867. cuius hac verba ſunt: Promotiones & conſecrationes epiſcoporum concordans prioribus concilijs, clericorum electione, ac de certo epiſcoporum collegio fieri hac ſancta ſynodus vniuerſalis diffinit & ſtatuit.*

XXXIII. *Concilio Lateranenſi, quod ab Innocentio tertio Romæ coactũ eſt anno 1205.vbi antiſtites 1336. adfuerunt, certa forma eligendi præſcripta fuit: additũmque eſt vt negligentibus electoribus poſt tres menſes omne ius & poteſtas prouidendi Eccleſiæ ad ſuperiorem antiſtitem deuolueretur,c.quia propter,c.ne pro defectu, de electio.*

XXXIIII. *Priſci reges cũ eccleſias regni ſui rectè conſtitui cuperent, hanc prouidendi eccleſiis rationem, quæ electio dicitur, ſemper maximè probarunt, eámque modis omnibus retinere ſtuduerunt, vt legitur apud Vincent. Specul. hiſto. lib. 22. & 23. de Clodoueo regum Franciæ Chriſtianorum primo, qui anno 400. conuocatis in ciuitate Aurelianenſi permultis præſulibus & epiſcopis, in quibus ſanctus Melonus erat, præcipit in præficiendis paſtoribus eccleſiis antiquos canones ſeruari ac retineri.* A

XXXV. *Idem ſtatuit imperator Leo in Cod. Iuſtiniani, tit. de epiſco, & cler. cuius verba hæc ſunt, Si quenquam vel in hac regia vrbe, vel in cæteris prouinciis, quæ toto orbe terrarum diffuſæ ſunt, ad epiſcopatus gradum Deo authore prouehi contigerit, puris hominum mentibus, nuda electionis conſcientia, ſyncero omnium iudicio proferatur, l. ſi quenquam, C. de epiſco.*

XXXVI. *Carolus Magnus lib. 1. capitula hæc quæ ſequuntur conſtituit: Sacrorum canonum non ignari, vt Dei nomine ſancta Eccleſia, ſuo liberius potiatur honore, aſſenſum ordini eccleſiaſtico præbemus, vt ſcilicet epiſcopi per electionem cleri & populi, ſecundum ſtatuta canonum de propria diœceſi (remota perſonarum & munerum acceptione) ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, vt exemplo & verbo ſibi ſubiectis vſquequaque prodeſſe valeant. Quam conſtitutionem iuris pontificij compoſitores inter ſacros canones retulerunt, & quodammodo conſecrarunt, c. ſacrorum 63. diſt.*

XXXVII. *Philippus Deodatus ſancti Ludouici auus,*

cum in ſuam & diadematis Francici obedientiam velut diuino quodam fato reduxiſſet Normaniam, Aquitaniam, comitatum Andegauenſem, Pictauenſem, Cœnomanenſem, Turonenſem & Pontinenſem, antè profectionem vltramarinam, conſtituit, vt canonici eccleſiarum cathedralium, & monachi cœnobiorum eligendi facultatem haberent, & perſonas Deo gratas & Eccleſiæ regnóque vtiles eligerent.

XXXVIII. *In pleriſque monumentis antiquis reperitur, permultos fundatores eccleſiarum diſerte & expreſſim ſtatuiſſe, vt mortuis eccleſiarum præſulibus per electionem ipſis prouideatur. Quas fundationes Romani pontifices poſteà confirmauerunt.*

XXXIX. *Ex quo primũ orta eſt in orbe Eccleſia vſque ad tempora ſancti Ludouici nuſquam reperies pontifices Romanos in eccleſias & beneficia, quæ electiua dicuntur, vllum ius ſibi vindicaſſe, aut eligere volentes vllatenus impediuſſe, quo minus libertate electionis fruerentur. Quinimò conſtitutiones eorum extant memorabiles, ex quibus apparet curæ eis fuiſſe, vt rectè atque ordine electiones fierent. Cuius rei fidem faciunt, quæ in decreto Gratiani, & in libro Decretalium Gregorij hac de re leguntur. Adde quòd in poſtulationibus quoque ipſis ab eo iure tanquam alieno prorſus abſtinebant: & infirmata poſtulatione remittebãt ad eligentes negotium, vt denuò eligerent, c. bonæ de poſtul. prælato. Tunc autem florebat Eccleſia, religio propagabatur, exaltabatur fides catholica, bonis & ſpiritalibus & temporalibus*

exuberabant ac circunfluebant omnia.

XL. *Cùm tempore ſancti Ludouici conarentur Romani libertatem electionũ infringere, & iis malis, de quibus iam diximus, viam aperire: is ſe principẽ verè pium, Chriſtianum & catholicum, cuſtodémque & propugnatorem eccleſiarum ſibi commiſſarum præbuit. Occurrit enim pernicioſiſsimis conatibus & conſiliis Romanorum, & eccleſias in libertatem vindicauit.*

XLI. *Ludouicus Hutinus anno* 1315. *hanc ſancti Ludouici conſtitutionem & quandam aliam huic ſimilem Philippi Pulchri edicto ſuo confirmauit. Cui poſteà Ioannis regis acceſsit alia confirmatio, anno* 1351.

XLII. *Poſt illud tempus Romani ſumma ope niſi ſunt electiones omnino ſubuertere, quorũ inceptis reges Chriſtianiſsimi conuentus ſolenniter indicentes, fortiter obſtiterunt, eorúmque conatus repreſſerunt, vt ante dictum fuit. Nam ſua non parum intereſſe exiſtimabant eligendi morem in regno ſuo retineri, & eò magis quòd iure ſuo poteſtatem eligendi facere conſueuerant.*

XLIII. *Ius quod hic ſibi rex vindicat, relatum eſt in libros iuris pontificij, quos Gratianus edidit. Vbi dicitur Hadrianum papam cum vniuerſa ſynodo tradidiſſe Carolo regi ius & poteſtatem eligendi pontificem Romanum, ſedem apoſtolicã ordinandi: item archiepiſcopos & epiſcopos per ſingulas prouincias ab eo inueſtituram accipere diffiniuit, vt niſi à rege laudetur & inueſtiatur epiſcopus, à nemine conſecretur, c. Hadrianus, 63. diſt. Ac tametſi Ludouicus pius ius põtificem Romanum eli-*

gendi repudiaſſe dicatur, c.ego Ludouicus, 63.diſt. ſemper tamen ius inueſtiturarũ retinuit, in cuius locum poſtea ſucceſſerunt Regalia, & ius aliud quo vtitur rex, cùm vacante epiſcopatu eligendi poteſtatem facit.

XLIIII. *Cùm ſpretis omnibus, quarum iam memini, conſtitutionibus Romani hierarchiam Eccleſiæ confundere ac perturbare non deſinerent, & reſeruationes ſuas paſſim, gratiaſque expectiuas in orbem ſpargerent, ingens Eccleſiæ deformatio inde ſecuta eſt. Ad extremum Eccleſia vniuerſalis in ſpiritu ſancto legitimè congregata, per generalem reformationem capitis & membrorum reſeruationes omnes gratiáſque expectatiuas ſuſtulit, & veteres canones de electionibus & collationibus reſtituit. In qua generali reformatione illud diſertè cautum exceptumque eſt, vt quicunque cuiuſcunque dignitatis etiam papalis obedire contumaciter cõtempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubiiciatur.*

XLV. *Quod ad minora beneficia attinet, quæ collatiua dicuntur, obſcurum non eſt eorum conferendorum ac diſtribuendorum ius ad epiſcopos in ſua quenque diœceſi pertinere, c.regenda. c.quicũque. c.nouerint, 10.q.1. & toto tit.de offic.ordin.in decretal. Ac pontifex quidem Romanus cùm gratias tribuit expectatiuas, aut mandata quæ vocant de prouidendo, & ad epiſcopum aliquem ea mittit, his verbis concipi diploma ſolet: Cuius collatio iure ordinario ad te ſpectat. Proinde ea cõferendi facultas nec eis adimi, nec minui vllo pacto abſque iniuria poteſt. Ad quam iniuriam depellendã epiſcopi ad*

regem,vt tutorem defenſorémque ſuum,meritò confugere poſſunt.

XLVI. *Indignitatem hanc ratio prouidendi eccleſiis, quam Romana curia excogitauit, vehementer auget,per reſeruationes nempe & gratias expectatiuas. Præbent enim occaſionem captandæ mortis alienæ, quod cùm ne ethnici quidem tolerabile iudicarint, multò magis Chriſtiani horrere & execrari debent.c.nullã,de cõc.præben.*

XLVII. *Experientia vel ſola docuit,poſtquã à pragmatica ſanctione receſſum eſt,quantam gratiæ expectatiuæ confuſionem pariant, partim ob earum multiplicationem,partim ob prærogatiuarum ac derogationũ clauſulas & cauillationes,quæ in eis inſeri conſueuerunt. Miras enim offundunt tenebras, & lites infinitas gignunt. Ac tametſi pius qui nouiſſimè diem ſuum obiuit, ſtatuiſſet, duo tantùm diplomata in ſingulas collationes expediendã eſſe, tamen duodecim ac eo amplius non rarò conſpiciuntur.*

XLVIII. *Ante ea decreta,quorum ſupra mentionem fecimus, tanta erat confuſio, vt in diœceſi Andegauenſi ſexcentæ gratiæ expectatiuæ in vno anno inuentæ ſint. Nec minor in pleriſque aliis locis extitit numerus.*

XLIX. *Si eo tempore, quo iſtæ tot gratiæ impetratæ fuerunt, deceſſiſſet pontifex Romanus, irritæ omnes ac prorſus inutiles redditæ fuiſſent,propterea quod noui põtifices huiuſmodi gratias ſtatim reuocare ſolent. Itaque in ſingula diplomata ſi viginti aureos computemus,id eſt, quanti vulgò æſtimantur, ſumptus in eorum impetratio-*

nem facti, comperiemus iacturam hanc duodecim millium aureorum eſſe.

L. Tempore etiam Martini talis erat in Eccleſia confuſio: cuius tollendæ gratia decreta, de quibus iam diximus, conſtitutionéſque facta fuerant. Verùm ſimulatque ab eis receſſum eſt, in priſtinum illud chaos denuò incidimus.

LI. Ratione caret penitus hæc prouidendi ratio, quia certo certius eſt, ordinarium, qui in loco ipſo commoratur, & non tantùm nouit, qualis ſit Eccleſia, ſed qualis ſit etiam is de quo præficiendo agitur, melius & vtilius poſſe Eccleſiæ prouidere, quàm in Romana curia huiuſmodi diplomatis prouideri ſoleat.

LII. Si quis obiiciat, ordinarios etiam collatores plerunque homines non idoneos ad gubernationem eccleſiarum promouere, huic reſpondendum eſt, ſi quid ea in re deliquerint, corrigi eos & puniri poſſe, iuxta c. graue, de præben. At pontifex Romanus nemini ſubeſt, vt ipſemet de ſe teſtatur, nec poteſt quiſquam ei dicere, [illegible] ita facis? Adhæc præficiuntur à pontifice Romano [illegible]grini, non indigenæ, quorum ingenium & conditio [illegible]ibus patriæ non conuenit. Itaque diſsidia hinc facil[illegible]cuntur cum grauiſsimo ſalutis animarum detrime[illegible] ſacramentorum irreuerentia.

LIII. Decreta, de quibus hîc loquimur, [illegible]is ac literis maximè fauent: quia iubent literatis [illegible]raduatis beneficia conferri. Quod ſi quæ in eis obſ[illegible]itas inſit, ea elucidari ita poteſt cum aliquo Reipublicæ bono, vt.

nihilominus illibata decretorum authoritas maneat.

LIIII. *Si ita regi videretur, poſſet ratio iniri, qua ſtantibus decretis facilius, expeditius, ac minore ſumptu regis miniſtris cōſuleretur in diſtributionem beneficiorū, quàm per curiam Romanam fiat & eadem opera ſcholaſticis & literatis viris proſpici poſſet, nempe certos menſes pro tertia parte ipſis debita attribuendo. Quod rex defunctus facere cogitabat, & in animo habebat.*

LV. *Commodior atque vtilior regi eſſet ordinaria eligendi ratio, cùm ſit veriſimile hominem grauem & idoneum, quem ipſe commendauerit eligentibus acceptum eis fore, nec quenquam futurum qui honeſtè regis voluntati non facilè aſſentiatur.*

LVI. *Si fortè quis dixerit alienum non eſſe, vt Romanus pontifex diſtributionem aliquorum beneficiorum habeat, quibus poßit familiaribus ſuis & aliis grauißimis viris, quorum opera vtitur in rebus arduis, conſulere: Reſpondendum eſt ſatis huic proſpectum eſſe per ea ſynodorum decreta, de quibus hîc loquimur. Dimittuntur enim omnia beneficia, quorum reſeruatio in corpus iuris includitur. Adhæc vbi ſunt decem beneficia vnum ad vitam: & duo vbi quinquaginta, iuxta c.mandatum. Qua ratione bene mereri de multis ei perquàm facile eſt, nullam confuſionem afferendo Eccleſiæ, nec ſibi vindicando iura ordinariorum.*

LVII. *Quod ad iudicia & lites attinet, perſpicuum eſt eas coram ordinariis tractari debere. Nec abſq; ſumma eorum iniuria & totius populi graui incommodo, ſi*

maiores grauioréſque cauſas excipias, aliter fieri poteſt. Quamobrem ſi decreta tollantur, quibus huic malo præcluſa fuit via, iuſtiſſima erit apud regē conquerendi cauſa.

LVIII. *Sancti Petri exemplum, cuius ſucceſſores ſunt pontifices Romani, maximè eos mouere debet, vt iuriſdictionem ordinariam epiſcopis dimittant. Nam cū Hieroſolymis quæſtio de legis obſeruatione exorta eſſet, Petro tum præſente, Iacobus qui Hieroſolymorum epiſcopus erat, ſententiam de ea re pronunciauit. Ac vt Vincentius ſcribit in Spec. hiſto. c. 9. hæc quæſtio ad alium niſi per appellationem transferri non poterat.*

LIX. *Abſque his, de quibus loquimur, conſtitutionibus, nemini liceret tutò Eccleſiam aliquā aut beneficium obtinere. Argumento ſunt ea quæ poſt abrogationem earum conſtitutionum Romana curia hic deſignauit. Non enim ſolùm cauſarum eccleſiaſticarum, ſed etiam poſſeſſoriarum cognitionem, quæ regis eſt, ſibi vindicare Romani ceperunt. Ac ne à regalibus quidem ipſis potuerunt abſtinere: quorum cognitio ad regem & curiam parlamenti haud dubiè ſpectat. Idque perſpectum eſt in pleriſque negotiis, propter quæ regem admonuit cōſuluitque curia, qui tum in finibus Aquitaniæ erat. Nec diu poſt eius rei gratia cōſtitutiones memorabiles edidit rex, quæ in curia parlamenti recitatæ, promulgatæ & in actis perſcriptæ ſunt.*

LX. *Nec clericos modò & perſonas eccleſiaſticas vexabant his litibus Romani, ſed etiam laicos profanóſque homines. Nam exemplum ſuccurrit tonſoris ante*

diui Dionyſij ædem in vrbe habitantis, qui cùm Romæ agentem filium amiſiſſet, mox pro eiuſdem debito in curiam Romanam pertractus eſt. Idemque Ioanni Dargonges regio aduocato accidit.

LXI. *Alterum ex quatuor malorum generibus, quæ ex decretorum contemptu & abrogatione oriri diximus, eſt patriæ deſolatio, quã depopulationem vulgò appellamus. Regis ſiquidem intereſt plurimum, deſertum à populo & deſolatum regnum non eſſe. In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis,* Prouerb. 14.

LXII. *Ante hæc decreta & conſtitutiones cùm reſeruationes & gratiæ expectatiuæ in vſu eſſent, & cauſæ in Romana curia tractarentur, populares regni huius certatim concurrebant Romam. Quorum alij cardinalibus & aulicis inſeruiebãt: alij nullius hominis familiæ mancipati, ſed aliqua ſpe vana illecti ſuam parentúmque ſuorum ſubſtantiam abſumebant: alij, & hi quidem plurimi, eo conſilio Romam migrabant, vt cæteris hic manentibus moleſtiam exhiberent, & eccleſias beneficiáque ab eis quo iure quáque iniuria extorquerent. Nam experimento compertum eſt, maximam eorum partem qui hinc Romam proficiſcebantur, ſiue ob itineris periculum & moleſtiam, ſiue ob peſtem, quæ Romæ crebrò graſſatur, ſtatim mortem oppetere ſolitos fuiſſe. Qui verò ex his periculis incolumes euadebant, negotium faceſſebant ſenibus, valetudinariis, & aliis huiuſmodi qui in eccleſiis ſuis & beneficiis erant aſsidui. Ac ſæpenumero cõtingebat,*

vt miſeri homines in curiam Romanã citati cùm aduerſus iſtos calumniatores ſe defendere nequirent, præ tædio & mœrore vitam finire cogerentur.

LXIII. *Plerique beneficiorũ captatores parentum & amicorum loculos exhauriebant omnino, tandémque ad ſummam inopiam, atque adeò mendicitatem redigebantur. Quæ res etiam plurimis mortem accelerare conſueuerat. Nec verò vlla ſpe alia tantas perferebant miſerias, niſi vt plumbum fortè pro auro domum aliquando referrent. Accidebátque interdum vt hians coruus deluderetur, vtque plumbùm auro redemptum nihil planè aliud quàm plumbũ eſſet. Cùm enim diplomatibus ſuis plumbeis confiderent, interueniebat alius qui annulationem aliquam, ſic enim vocant, ex inſperato afferret. Ac interdum decem aut duodecim ad idem beneficium anhelantes & acceptantes exiſtebant. Orta verò lite inter eos, Romam denuò redeundum erat litigandi cauſa. Sic omnibus paſsim Romam confluentibus, regnum popularibus ac ſubditis miſerabiliter deſtituebatur.*

LXIIII. *Scholaſtici quoque cõuentus, quod longè deterius eſt, & vniuerſitates ſtudioſorum deſolatæ ac deſertæ ob eandem cauſam iacebant. Nec dubium eſt quin contemptus decretorum & conſtitutionum, quæ à maioribus noſtris nobis relictæ ſunt, hæc omnia incommoda ſecum trahat.*

LXV. *Id adeò facilè cognoſci poteſt, vel ex eo, quòd cùm rumor increbruiſſet de pragmaticæ ſanctionis abrogatione, necdum ea de re quicquam in curia publicatum*

eſſet, maxima popularium multitudo Romam ſe contulit. Ex quo coniicere licet quantus ſit futurus Romam concurſus, quanta regni deſolatio, ſi confectã eſſe rem & authoritate curiæ confirmatam vulgò intellectum fuerit.

LXVI. *Tertium incõmodi genus ad pecunias ſpectat, quibus regnum exinanitur: nec vlla res peſtilentior ac exitialior huic regno poteſt excogitari. Nam, vt philoſophus inquit, nummus menſura eſt omnium rerum, & velut pro nobis fidem iubet ac intercedit, quoties re aliqua indigemus. Bellorum nerui ſunt nummi, nec ſine iis regnum defendi ac propugnari poteſt. Imò ne iuriſdictionem quidem ipſam, qua maximè opus eſt in hoc regno, abſque pecunia tueri licet.*

LXVII. *Si decreta & conſtitutiones iam dictæ antiquarentur quotannis, decies centena milia aureorũ, & eo amplius hinc Romam exportarentur. Nam ſi ingentem numerum epiſcopatuum, archiepiſcopatuum, abbatiarum & aliorum beneficiorum, quæ in hoc regno ſunt, conſideremus, non difficile erit iudicare infinitam pecuniæ vim hinc exituram eſſe in annatas & alia huiuſmodi vectigalia, in gratias expectatiuas, in controuerſias & lites, in quas magna pecunia vel itineris & viatici nomine impendi ſolet. Nam nullum eſt tam exiguum ac tenue beneficium, nulla collatio, quæ gratiis expectatiuis obnoxia non ſit. Huc accedat quòd duodecim interdum diplomata ſeu bullæ vnius beneficij nomine impetrantur. Nec vllus eſt mediocris fortunæ homo, qui non iuuandorum promouendorúmque filiorum aut propinquorum*

cauſa pecuniam aliquam in harum gratiarum impetrationem velut in aleam quandam conferat ac coniiciat. Cuius conſilij non alius plerunque exitus eſſe conſueuit, quàm vt hic captator ſimul & rem, & filium ſeu propinquum amittat.

LXVIII. *Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ hoc in more poſitum eſt, vt omnes inſigniores abbatias acceptent. Ac ne abbatias quidem modò, ſed alia etiam opimiora beneficia, vt ab eccleſiis parochialibus archidiaco. nõ temperent. Hinc fit vt reditus eorum beneficiorum Romam perferantur: nec inde vnquam redeant, quod papa Romanus eis decedentibus ſuccedat.*

LXIX. *Annatæ præter exinanitionem pecuniarum aliud quoque incommodum non leue adferunt. Eſt enim inuenta ratio, qua bene nummati eruditis & probatæ vitæ hominibus præferantur. Cui malo ac peſti obſiſtere ac mederi voluerunt imperatores, vt ex cõſtitutione Leonis perſpicitur, cuius hæc verba ſunt: Nemo gradum ſacerdotij venalitate pretij mercetur. quantũ quiſque meretur, non quantũ dare ſufficit, æſtimetur. profectò enim quis locus tutus, & quæ cauſa poterit eſſe excuſata: ſi veneranda Dei templa pecuniis expugnentur? quẽ murum integritatis, aut vallum fidei prouidebimus: ſi auri ſacra fames penetralia veneranda proſerpat, denique quid cautum eſſe poterit aut ſecurum, ſi ſanctitas incorrupta corrumpatur? ceſſet altaribus imminere profanus ardor auaritiæ, & à ſacris adytis repellatur piaculare flagitium. ita caſtus & humilis noſtris tẽporibus eligatur*

epiſcopus, vt quocunque locorum peruenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. non precio, ſed precibus ordinetur antiſtes, tantum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus, vt quæratur cogendus, rogatus recedat, inuitatus effugiat. ſola illi ſuffragetur neceſsitas excuſandi. profectò enim indignus eſt ſacerdotio, niſi fuerit ordinatus inuitus. Cùm ſanè ſi quis hanc ſanctam & venerandam antiſtitis ſedem pecuniæ interuentu ſubiſſe, aut ſi quis vt alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepiſſe detegitur: inſtar publici criminis & læſæ maieſtatis accuſatione propoſita, à gradu ſacerdotij retrahatur: nec hoc ſolùm deinceps honore priuari, ſed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: vt eos, quos par facinus coinquinat, & æquat, vtroſque ſimilis pœna comitetur.

LXX. *Eſt & aliud harum annatarum graue & exitiale malum: quia qui eas Romano pontifici pendunt & exoluunt, in pœnam incurrunt, quæ aduerſus ſimoniaci ambitus reos ſtatuta eſt, nec vllum ius in beneficium habent, quod hac ratione obtinuerunt. Id enim verbis decreti expreſſum eſt. Qua in re quantum ſit corruptelæ ac periculi nemo non intelligit.*

LXXI. *Poſtquã labefactata eſt pragmaticæ ſanctionis & veterum decretorum authoritas, experientia nos docet auro præſertim exhauſtum hoc regnum eſſe. Nam antehac apud nummulariorum pontem nulla erat menſa, quæ non magnopere frequentaretur ab iis qui pro auro minutiorem monetam expoſcebant: ex eóque collybo multi quæſtũ faciebant. Nunc verò arte Romana ſic exuctum*

eſt aurum ex popularium loculis, vt ærea tantùm minutáque nobis moneta relicta ſit, & nummulariis pontem dicatum iam puerilium puparum & nuncularum fictores incolant.

LXXII. *Vt ſpeciatim ac ſigillatim demõſtremus quantopere hoc triennio pecunia regnum exhauſtũ ſit, animaduertendum eſt Pij pontificis tempore vacaſſe in hoc regno pluſquam viginti archiepiſcopatus & epiſcopatus. Nec dubium eſt, quin tam pro annuo illo vectigali, quod annatam vocamus, quàm pro reliquo ſumptu acceſſorio & extraordinario in ſingula diplomata ſeu bullas ſena aureorum millia depenſa numeratáque ſint. Quæ ſumma eſt centum & viginti millium aureorum.*

LXXIII. *Cœnobiarchiæ quoque ſiue abbatiæ ad ſexaginta aut eo amplius vacauerunt in hoc regno. Quarum ſingulæ duobus millibus aureorum vt minimum conſtiterunt: Summa ergo eſt centum & viginti millium aureorum.*

LXXIIII. *Eodem tempore prioratus, decanatus, præpoſituræ, præceptoriæ, & aliæ dignitates electiuæ, quæ lituo inſignitæ non ſunt, pluſquam ducentæ vacauerunt. Ac in ſingula huiuſmodi beneficia aurei numerati ſunt quingenti. Summa igitur centum eſt millium aureorum.*

LXXV. *Conſtat in hoc regno vt minimum centũ millia paræciarum eſſe, quæ inhabitentur & incolantur. Nec vlla eſt in qua eo tempore gratiam expectatiuam aliquis non impetrauerit: in quarum ſingulas* XXV. *aurei impenſi ſunt, tam pro itineris ſumptu quàm diploma-*

tum confectione, pro non obſtantiis, prærogatiuis annullationibus, & aliis ſpecialibus clauſulis, quæ gratiis adſcribi conſueuerunt. Item pro executorio proceſſu ſuper eiſdem gratiis facto. Summa hæc eſt, vicies quinquies centena millia aureorum.

LXXVI. *Et ſi ingens eſſet pecuniarum exactio, earum rerum nomine, de quibus iam diximus, quo tempore iam dictæ conſtitutiones promulgatæ ſunt, tamen ex quo conuelli cœperunt, id eſt tempore Pij pontificis, & hoc etiam tempore altero tāto maior eſt & amplior huiuſmodi exactio. Tunc enim annatæ ſoluebantur habita veteris taxationis ratione, eáque ad dimidiam partem eius taxationis redigebatur. Nunc verò annatæ taxationem & annuum reditum excedunt, adeo vt plerunque videamus diplomata ab impetrantibus apud trapezitas dimitti, quòd reditu omni amplior ſumma exigatur, id quod in abbatia Bernayenſi & S. Pharonis Melden. accidiſſe comperimus.*

LXXVII. *Inficiari non poteſt Romanus pōtifex quin ſublatis reſeruationibus & gratiis expectatiuis multo plus emolumenti ex hoc regno, quàm ex duobus aliis totius orbis Chriſtiani ampliſſimis & opulentiſſimis regnis auferat: vt puta pro annatis vacantium archiepiſcopatuum, epiſcopatuum, abbatiarum, aliarumque dignitatum & beneficiorum electiuorū, quæ immediatè ei ſubiecta ſunt, quorum ingens eſt numerus: Pro deuolutionibus aliorum præſulatuum & dignitatum: Pro beneficiorum præuentionibus: Pro commendationibus & penſionibus: Pro*

beneficiis vacantibus in curia Romana : Pro diſpenſationibus ad duo, vel tria, vel quatuor beneficia incompatibilia : Pro gratia & facultate viſitandi per procuratorem : Pro legitimationibus : Pro diſpenſationibus ſuper defectu ætatis & defectu natalium : Pro re pœnitentiaria, quæ latiſſimè patet : Pro priuilegiis : Pro exemptionibus : Pro altaribus portatilibus: Pro facultate eligendi confeſſorem: Pro gratiis, ſi neutri & perinde valere : Pro diſpenſationibus ſuper vitiis corporis: Pro irregularitatibus : Pro contractu matrimonij in caſu prohibito : Pro infractione votorum religionis & peregrinationis : Pro abſolutione caſuum papæ reſeruatorum : Pro protonotariatibus & promotionibus capellanorum: Pro indulgentiis, & aliis id genus . Ex quibus ſumma conficitur multo amplior , quàm ducentorum millium aureorum.

LXXVIII. *Reditus epiſcopatuum, abbatiarum, & aliorum huiuſmodi beneficiorum, quos reſidentes & commorantes in curia Romana ad ſe perferri curant quotannis, excedunt ſummam centum millium aureorum.*

LXXIX. *Quartum genus incommodi eſt eccleſiarum ruina & deſtructio. quod cuiuſmodi ſit facilè ex ſuperioribus articulis colligi poteſt. Nam beneficiariis abſentibus, vt iam dictum eſt, pecunia quæ in inſtaurationem ſacrorum locorum impendi deberet, aliò exportatur. Præſentes verò ac reſidentes annuo illo vectigali, quod pontifici Romano pendi ſolet, premuntur mirum in modum & onerantur , vt etiam ſi velint ſumptibus in tutelam*

eccleſiarum neceſſariis ſufficere non poßint. Ex ea re duplex malum conſequetur. Nam & cultus diuinus deſeretur in perniciem animarum, & plebecula, quæ ſub eccleſiaſtici ordinis hominibus vitam tolerare conſueuit, præ ſumma egeſtate cedere patria & ſolũ vertere cogetur.

LXXX. *Commendationes, quæ iam dictis canonibus & decretis prohibitæ fuerant, nunc verò vſitatæ ſunt & quotidianæ, quid aliud ſunt quàm certißima omnium eccleſiarum euerſio? Nam ex quo decreta illa peſſum ierunt, vix vllum eſt paulo opimius nobiliúſque beneficiũ, quod in hanc commendationis corruptelam non inciderit: velut in diœceſi Pariſienſi clarißimum omnium cœnobiorum, quod vel regum Chriſtianißimorum ſepultura ſatis nobilitatur. Item cœnobia ſancti Maglorij: ſancti Martini: ſancti Eligij: & alia quamplurima.*

LXXXI. *In prouincia Rothomagenſi nobilißima abbatia S. Ouen commendata eſt: Item mons S. Mich. Iumieges, Montebourg, Feſcamp, Lyre, Yue, S. Cather. Grammont. Ac beneficia etiam regularia, quod eſt indignius, hodie ſine delectu cõmendationis titulo dantur.*

LXXXII. *In diœceſi Andegauenſi abbatiæ S. Albi. S. Nicol. S. Georg. S. Florent. Ferriere, Bourguet, Cunault, & alia pleraque beneficia huiuſmodi. In aliis prouinciis abbatiæ Cluniacen. Caſad. Iſſor. Compend. Inſula Bar. S. Bert. S. Ioan. Laudun. Vindoc. S. Ioan. Angel. S. Sulpitij Biturig. S. Vinc. Cœnoman. Cultura Cœnom. S. Marti. Auguſtod. & alia beneficia innumerabilia.*

LXXXIII. *Harum commendationum abuſus quàm*

peſtilens exitioſúſque ſit huic regno nemo ſatis eloqui poteſt. Commendantur enim opulentiora & clariora beneficia vt plurimum cardinalibus Romanæ Eccleſiæ: atque hinc fit, vt ferè vacent in curia Romana, eorúmque diſtributio pontificis Romani ſit, nulláque electio locum habeat. Et quia reditus ac prouentus eorum beneficiorum Romam hinc exportantur: corruunt ædificia: diſciplina omnis monaſtica ceſſat: cultus diuinus friget & extinguitur. Sic ædificia omnia tam lapidea quàm ſpiritalia dirui funditus & euerti videmus, adeò vt ſi quis impoſterum ea reſtituere & inſtaurare cupiat, vix, imò ne vix quidem vnquã in priſtinum ſtatum reduci queant. Nam ei ſunt mores huius ſeculi, proh dolor, vt perinde ſit abbatem eſſe, ac profani cuiuſuis prædij dominũ eſſe. Nec vllius oneris officiiue gratia quis abbatiam accipiat, niſi vt à colono quopiam aut redemptore ſiue conductore rationes exigat, & reliqua ſi quæ ſint auferat & conſumat.

LXXXIIII. *Cùm ſynodus Conſtantienſis tempore Martini papæ, eos, de quibus iam diximus, canones edidit, non mediocris iam erat corruptio in Eccleſia. Sed longè profectò tolerabilior quàm hoc tempore: ac ſinguli cardinales ſingulis abbatiis cõtenti erant: nec vllis hominibus aliis commendabantur abbatiæ. Hodie humilioribus & in nulla dignitate poſitis, nec regulares abbatiæ modò, ſed prioratus & iam conuentuales S. Benedicti, atque adeò Hoſpitalia ipſa S. Antonij ſecularibus hominibus commendari cœperunt.*

LXXXV. *Hæc cùm ita ſe habeant, cenſet curia obſeruationem canonum, Decretorum & conſtitutionum iam dictarum regis culpæ aut inobedientiæ adſcribi non poſſe, nec vlla obſtringi eum religione, quò minus eius rei curam ſuſcipiat. Quinimò graui ſcelere, quod bona eius venia dictum ſit, ſeſe obligare videretur, ſi cõtra eos canones aliquid admitteret: idque propter authoritatem & ſanctitatem eorum, qui hos canones nobis reliquerunt, quique in magna tranquillitate, proſperitate & ſucceſſu Eccleſiæ eiſdem vſi ſunt. Ex quo genere eſt collegiũ apoſtolorum. Sacroſanctæ ſynodi Antiochenſis, Carthaginenſis, Conſtantinopolitanæ, Lateranenſis, &c. Sancti patres ac pontifices, qui eos cõprobauerunt & ſecuti ſunt, Pius, Martinus, Leo confeſſor, Gregorius, & cæteri. Denique ſanctiſſimi quique & Chriſtianiſſimi reges, qui eos canones & eccleſiaſticam diſciplinam, quæ eis cõtinetur, ſummopere amplexi ſunt, & cuſtodiendos eos diligenter curarunt: vt Clodoueus, Carolus Magnus, Philippus Deodatus, S. Ludouicus, Philippus Pulcher, Ludouicus Hutinus, Ioãnes, Carolus* VI, *Carolus* VII, *quorũ temporibus proſperos ac fœliciſſimos ſucceſſus hæc monarchia habuit.*

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Fo.8.verſ.26.lege nemo non fateatur 14.30.& quales 18.14.patrum vndique collec. 21.6.Ariſto, Græcè 40.ad finem in marg.c.nos ſi incóperenter 43.6.ſpiritalibus rebus 52.21.miniſteriũ habent, ſed 61.16.epiſcopis Aphricanis prohibitæ 95.24.Latinè ſcribendo 96.5.Huic 108.2.vt plurimum 110.2.abſtulerint 115.3.conceditur 118.19.eorúmque 120.13.viris probis 136.3.poſſet 145.1.dimittere eod.3.Calcedonenſi 146.22.Scipionem 147.1.veſtiturarũ 152.9.inuenti fuerint 160.12.nec poteſt eſſe 167.25.ſic 175.24.pœnitẽtię 176.27.eſſe 184.20.ſignificet 185.21.Metropolitano 186.14.voluerũt 189.23.epiſcopium 195.13.quodius 196.12.priori 200.15.habeat 208.1.habeatur 210.8.anabatarũ 216.25 numerum 218.17.obſtrictũ 219.3.obſtringuntur eod.26.alteri iam collatũ 223.3.reiecta eſt eod.24.Eccleſia 237.24.vota 239.8.nominato eod.25.literati 241.27.præferẽdus 246.17.proficiat eod.19.& illicitis datis 252.16.ademerãt 253.5.pretium 273.26.aut ad 279.8.miniſterióque 280.9.obnoxiæ 282.8.ſiue principi 284.17.diſtribuerent 285.23.quæ pro 288.7.aliquem 303.9.atque in commoda

DIPLOMATE Henrici Francorum Regis interdictum horum librorum impreſſione diſtractionéque omnibus typographis ac bibliopolis, niſi quibus imprimere eos ac diſtrahere Franciſcus Duarenus permiſerit. Diploma ſigno Regio maiore obſignatum eſt, cui Andreas Guillartus magiſter libellorum, & Claudius Albaſpineus viri clariſſimi ſubſcripſerunt.

PARISIIS,

Excudebat Matthæus Dauid,

prid. Calend. Nouemb.

1551.

BID 35241
494188